

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
N O . 0 9 7 6 4

DER LITVISHER INGEL

Yisrael Iser Katsovitsch

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דער

לייטו-רישער היינגענד

אויסצונג פאר אידישע שולען

פון יישראָל אַיְמֶר קאַצְאַווּיטשִׁים בּוֹךְ

זעכְזִיגְיַהְךְ לְעֵבָעָן

מייט אַ פָּאָר וּוּרְטָהָר צַו דָּעַר אַיְדִישָׂעָר זָוְגָעָנָד פּוֹן דָּעַם פָּאָרְפָּאָסָעָר.

מאזקְסְּ�ן. מִיּוֹזָעֵל

אַיְדִישָׂעָר פָּאָרְלָאָג פָּאָר לְיֻטְעָרָאָטוֹר אָוֹן זְוִיסְעַנְשָׂאָפָּט

424 נְרוּעַנְד סְטְרִיְיט, נְיוּ יָאָרָךְ

1929

Copyright, 1921, by Max N. Maisel

דער ליטויזער אינגעָל

א מהנה מינגע ליעבע אינזוקלאך.

פֿאָדרעַדָּע

טְוֹעֵפָעׁ וּפְצִעָן, הַיּוֹסֵעׁ טְרֻהָרָעָן,
חוֹגְגָעָרָה, קְעַלְתָ —
שְׁלַעֲפָעָן זֶקְמִיטָ דִיר אַינְגַעַנְעָם
אוֹיְףָ דָעָרָ וּלְטָ.

ש. פֿרָוָגָ'ס "דָאָס יְוִדִישׁ קִינְדָן".

מיינע קלײַינָע, לִיבָע שׁוֹועַטְשָׁרָלָאָךְ אָוֹן בְּרִידְעָרָלָאָךְ,
איַהָרְ הַאָטְ דָאָךְ לִיעַב גַּעַשְׁיכְטָעָלָאָךְ, וּוּלְ אַיךְ אַיְיךְ דָעָרָ
צְעַהָלָעָן אַ גַּעַשְׁיכְטָעָלָעָ פָוָן אַ קלְיָין אַינְגַעַלָעָ; אָוֹן דָאָם
איַזְ נִיטְ קִיְין אַוִּיסְגַעַטְרָאַכְטָעָ מְעַשְׁהָלָעָ, נְגָרָ טַאַקָּעָ אָנָזְ
אַמְתָעָ מְעַשְׁהָ.

קוֹמֶטֶ מִיטְ מִיר, לִיעַבָּעָ קִינְדְּעָרָלָאָךְ, אַיךְ וּוּלְ אַיךְ
אַיבְּעַרְפְּהָרָעָן אַיבְּעַרְן גְּרוֹסָעָן יִם, אָוֹן וּוּלְ אַיךְ בְּרִינְגָעָן
איַזְ אַלְאָנָד, וּוּלְכָבָעָ חַיְיסָטָ רְוּסְלָאָנָד; אָוֹן איַזְ אַזְעַם לְאָנָד
איַזְ פָּאָרָאָן אַ גַּעַגְעָנָד וּזְאָסָ מְעַן רְוַפְּטָ לִיטָעָ; אָוֹן איַזְ לְטָעָ
חַאָבָעָן גַּעַוְאָהָנָטָ פְּיעַלָעָ אַידָעָן. פְּילִילִיכְטָ טַאַקָּעָ אַיְיעָרָעָ
אַיְינְגָעָן טַאַטָּעָם אָוֹן מְאַמְעָם, זִיְידָעָם אָוֹן בָּאָכְבָעָם. אָוֹן אַטְ
יְעַנְעָ אַידָעָן הַאָבָעָן שְׁטָאָרָקָ גַּעַפְּיַהָלָטָ דָעָם אַידְישָׁשָׁעָן גָּלוֹתָ.
מְעַן הַאָטְ זַיְיָ פְּאָרְפְּאָלָגָטָ אָוֹן גַּעַדְרִיקָטָ, גַּעַיְאָגָטָ אָוֹן גַּעַטְרִירָ
בָּעָן, נִיטְ גַּעַלְאָוָעָן זַיְיָ גַּעַנִּיסָעָן פָוָן דָעָרָ וּלְטָ. דָעָרָ גְּרָעָסָ
טָעָרָ טְיִילָ פָוָן זַיְיָ אַיזְ גַּעַוְוָעָן זַעְהָרָ אָרִים. קִינְדְּעָרָלָאָךְ
נִיטְ גַּעַחָאָטָ פָאָרָ זַיְיָ קִיְין פִּיצְעָלָעָ בְּרוּיטָ.
שְׁוּעָרָ, זַעְהָרָ שְׁוּעָרָ אַיזְ דָאָרָטָ גַּעַוְוָעָן דָאָם אַידְישָׁעָ

לעבען, אבער זיין האבען ניט פארלארען קיין מוט. אַ
וואונדערכארע קראפט האבען זיין זיך געהאט העלאיש
זו קעמעפער געגען פארטאלונגנונגען, נויט און דחקות; און
זיעער קראפט איז געווען ניט קיין קערפעריליכען, נאָר אַ
גיטטיגען; ניט אין די מוסקלען איז געלגען זיעער שטאָרַ
קייט, נאָר אין זיעער גיטט. דאס איז אַ גיטט, וועלכער
קאנַ דעם מענטשען אַרוּסְמַשְׁלָעַפְּעָן פֿוֹן דָּעַר שְׂרָעְקְּלִיכְּסְטָעַר
פֿינְסְטְּעֶרֶןְעָם, אַוְן אַוְיְהָזְבָּעָן אַיהֲם צוֹ שְׁהָנְגָרָעַ לְכָתֵי
גערע וועלטען. דאס איז אַ גיטט, וועלכער מאָכְט דעם
מענטשען פֿאָרְגְּעָסְעָן דִּי הַיְנְטִיגְעַן צְרוֹת, אַוְן גִּיסְט אַיְן אַיהֲם
אַרְיִין אַ קְוָאָל פֿוֹן האָפְּעָנָנָג, פֿוֹן גְּלוּבָעָן אַיְן אַ בעמערער
צּוּקוֹנְפְּט; אַוְן אַט דָּעַר גִּיסְט פֿלְאָנְצְט אַיְן אַיְן דָּעַם מַעַנְ
שְׁעַן הַעֲכָרָע שְׁטָרְעַבְּוָנָגָען, מִוְתַ גְּרוּסָמַ אַידְעָאַלְעָן, וועלכְעָן
פֿאָרְגְּרִינְגְּנְגָרָעָן דִּי שְׁוּוּרְגְּנִיקִיט פֿוֹן דָּעַם אַלְטְּמָגְלִיכְבָּעָן לְעָבָעָן.
אַוְן אַט דָּעַם גִּיסְט האָט דָּעַר אַיְד אַידְעָן גַּעַשְׁפְּט פֿוֹן זִין
תּוֹרָה. תּוֹרָה לְעָרְנָעָן אַיְזָה בַּיְ דָּעַם אַידְעָן גַּעַוְעָן נִיט נִאָר אַ
מְצֻוֹת, נִיט נִאָר אַיְינָעָר פֿוֹן דִּי גְּרָעְסְטָע פֿאָרְגְּעַנְגְּנָעָם, נִאָר
דָּס אַיְז אַיְיךְ גַּעַוְעָן אַ נִוְטוּזְעַנְגְּנִיקִיט. זַיְ אַ פִּישְׁ קָאנַ
נִיט לְעָבָעָן אַחַן וּוּסְמָעָר, אַזְוִי האָט דָּעַר אַיְד נִיט גַּעַקְאַנְט
לְעָבָעָן אַחַן תּוֹרָה לְעָרְנָעָן. אַוְיבָּר עַר האָט אַלְיָין נִיט גַּעַ-
קָאנַט לְעָרְנָעָן, האָט עַר זִיךְ צּוֹגְעַהְעַרְט וּזִיךְ דָּעַר צּוֹוִיְ-
טָעָר לְעָרְעָנָט. אַוְן אַלְעָעָלָעָל עַלְטָעְרָעָן, אַחַן אַז אַוְסְמָנָהָמָעָ,
הַאָבָעָן גַּעַרְכְּבָעַנְט פֿאָר זִיךְ גְּרָעְסְטָעָר פֿלְיָכְט צוֹ לְעָרְנָעָן
זַיְיעָדָעָ קִינְדָעָר. דָּס גְּרָעְסְטָעָר גְּלִיכְ אַיְן לְעָבָעָן אַיְזָה בַּיְ דִּי
עַלְטָעְרָעָן גַּעַוְעָן וּוּעָן זַיְיעָדָעָ קִינְדָעָר האָבָעָן גַּעַקְאַנְט לְעָרָ-
עָן תּוֹרָה.

אַוְן קִינְדָעְלָאַךְ האָבָעָן גַּעַלְעָרָעַנְט תּוֹרָה מִיט חַשְׁקָ.
מַעַן האָט גַּעַלְעָרָעַנְט אַיְזָה חַדְרִים אַוְן תְּלָמָוד תּוֹרָות;
אַוְן שְׁפָעְטָעָר האָבָעָן יְוָנָגָע קִינְדָעָר פֿאָרְלָאַזְעָן זַיְיעָדָעָן
מַעַן אַוְן זַיְינָעָן צּוֹפָס אַזְוּקְגַּעְגַּנְגָעָן אַיְז וּוּיְיטָע שְׁטָעַדְט
צוֹ לְעָגָעָן דָּאָרָט אַיְזָה יְשִׁיבָות. צְעַהַנְדְּלִיגְעַן טְוִיזְעַנְדָעָר אַיְז
דִּישָׁע אַינְגָעַלְאַךְ פֿלְעָגָעָן זִיךְ וּזְאַלְגָּרָעָן אַיְזָה יְשִׁיבָות,
אַוְן שְׁפָעְטָעָר זַיְינָעָן פֿיְעָלָעָן זִיךְ אַרוּסְמַגְעַקְוָמָעָן גְּרוּסָמַ
גַּעַלְעָרָעַנְט מַעַנְשָׁעָן.

איינער פון די געועהנלייכע פיעלע טויזענטער בין אין-
דען שרייבער פון אטזידער געשיכטער. איהר וועט דא דער-
זען ווי איז אינגעער אינגעלאַע ווערט א קלינער איזעלע
און שלפעט מיט אלע איזען גליך דעם לאטש פון שוועדרען
גלוּת; און גענטט מיט אַלְעָ גרויסע גליינַ דעם פֿאָרגענִיגַען
פֿון גִּימְסְטִיגַען לעבען.

אייך, אטעריקאנער אידישע קינדערלאַך, וועט זיין
אכיבעל שועער צו פֿאָרְשְׁטָעָהן דעם לעבען פֿון דעם לאט-
וישען אינגעלאַע. דאס איז א פרעמדע וועלט פֿאָר איזיך.
דאָך ווען איהר וועט זיך צוהערען צו מײַנע רייד, און איהר
וועט אַרְיִינְדְּרִינְגַען אַין זַיִן נְשָׁמָהֶלְעָ, וועט איהר איהם
פֿאָרְשְׁטָעָהן. איהר וועט זעהן, צו וואָס וויניגער דער קלין
איזעלע האט געהאט אַין דער ווירקליכקייט, אלֶאָ מעהָר
האט ער געקאנט שאפּען אַין זַיִן פֿאָרְשְׁטָעָלָונְג.

די „מוֹאוּוִים“, וואָס איהר האט, האט ער ליטווישער
אינגעלאַע ניט געהאט; דערפֿאָר אָבָּער האט זיין מוחַל עַנְטָ-
האלטען די שעהנסטֿ פֿאָרְשְׁטָעָדְעָנְאָרְטִינְגַע בְּילְדָעָר, וועלכּע
ער האט געוזהן דִּיטְלִיךְ. אַט וועחת ער זוי מען וואָרְפְּטָ-
אַברָהָם אַין קָלֵךְ-אַוְוֹעָן, אַין זַיִן קִינְדְּרִישָׁע הַרְצָעַלְעָ
ווערט פֿאָרְצִיטָעָרָט; אַין אַט וועחת ער די מלְאָכִים מִיטָּ-
צּוֹשְׁפְּרִיטָעָ פְּלִיגְלָעָן באַשְׁיכְּזָן אַברָהָם פֿון פִּיעַר; אַין
דער קלין אינגעלאַע ווערט פֿרְהַלְעָד אַין גְּלִיכְלָעָר, וואָס זַיִן
זִידָע אַברָהָם אַיז אַרְוִוִּים דער זיגער. אַון אַט שְׁטָעָהָט אַ-
לְעָבְּדִיגַע בַּיָּלְדָעָ פֿאָר זַיִינְגַע אַוְינְגַען: ער זְעוּת ווי דער יְנוּ-
גָּעָר, שעהנער יְסָף, אַ פֿאָרְקְוִיפְּטָעָר פֿאָר אַ קְנָעָכְט, פֿאָלְטָ-
אַוְיפָּ זַיִן מּוֹטָעָר רְזְחָלִים קָבָר אַון טְוָת תְּפָלָת, אַון בַּיְ דַּעַם
קלין אינגעלאַע פֿאָרְקְוּוּטָשָׁט דאס הַרְצָעַלְעָ אַון ער ווינִיגַע
בִּיטְעָר; אַון מִיט אַמְּלָאָ הַוְּבָעָן אַן צוֹ קלִינְגַען אַין זַיִינְגַע
אוּירָעָן די קלְעָפָעָ פֿון פְּוִיקָעָן, אַון ער וועחת פֿאָר זַיִינְגַע אַוְיָ-
גָּעָן די שְׂוֹאַרְץְ-הַנְּעַזְדִּיגָע מְרִים, מְשָׁחָ'ס שְׂוּעַסְטָעָר, אַון
נָאָך אַיהֲר אַ גְּאַנְצָעָ מְהֻנָּה ווַיְבָעָר, אלֶעָ פְּוִיקָעָן אַון טְאָנִ-
צָעָן; אַון בַּיְ דַּעַם קלין איזעלע הוַיְבָעָן זַיךְ אַוְיפָּ די פִּיטָּ-
צּוּם טְאַנְצָעָן פֿון פְּרִיאַד, וואָס גַּאֲטָה אַט פֿאָר אַוְנוּ דַעַם יִם
גַּעַשְׁפָּאַלְטָעָן. אַון אַט שְׁטָעָלָט זַיךְ אַיהֲם פֿאָר דער בָּאָרגָן

סיגי מיט דז דונגעדען און בליצען, און ער שטעהט צויזען
 אלע אידען, און הערט דיעשרת הדברות, און זיין קינדער-
 שע נשמה'לע צאטפטלט זיך און רוייסט זיך צו די הימלאן.
 אט איזעלען שיינע בילדער זעהט ער איינע נאך די
 אנדרער, און זוי ווירקען אויפאיהם טיעפר און שטארקער
 אידער די בילדער וואס איהר זעהט אין די מואומים, זויל
 די בילדער, וועלכע ער זעהט, זיינען נאהענט זו זיין הארצען
 און זיינען שטארק פארבונדען מיט זיין נשמה.
 איהר וועט זעהן זוי איזו דער אינגעלאל פאלראזוט זיין
 טאטטען און מאמען, און בעחת אין דער ישיכח צו לערנען
 דארט גمراא, די טיפוניינגע לעהרע פון אונזערע חכמים, בי
 וועלכע יעדעם זוארט איז א פערל; און ער זויזים, איז די
 גمراא איז א טיעפר ים, און די פערל ליגען אויפין גראנד פון
 ים. לערענט ער זיך אראפצלאען אין די טיפעניש, איהם
 שרעקט ניט אפ די שוערגקייט, און אינגייבען פאנגט ער
 איז צו כאפען די פערל. מיט יעדען טאג ווערט זיין אוצר
 גראמער, און גליקלאיך איז ער. דער קליאן אידעלע. און
 אויב איהם פעלט גאנץ אפט א שטייקעל ברייט, און פון
 זיין קינדערשער אויגעלע קיוקעלט זיך א טערערעל ווי א
 פערעלע, פארטיפט ער זיך שטארקער אין דער גمراא צו
 שטילען זיין הונגער :

אונזער פאעט ש. פרוג האט ריבטיג געזאגט :

עט ברענט דער פראסט, דער מארכ, דאס בלוט
 אין טיר פארגלווערט ווערען...
 איך פיהל עט ניט, איך קלאג זיך ניט —
 איך לערען, לערען, לערען ! ...

ישראל איסר קאצלאוויטש.

אינה אלט :

זווית	קאנטיטעל
	פָּאַרְרָעֵדָע.
13	מִיר בְּלִיְבָעַן אַחֲן אַ הַיּוֹם — — — — —
14	אַ וְאַהֲנָנוּג אַחֲן אַ קְוִימָעַן אַחֲן פָּעַנְסְטָעָר — — — — —
16	מִין טָاطָע וּוּרְעָט קְרָאנְס — — — — —
17	מִין עַרְשָׁטָעָר חֶבֶר אַ גּוֹי — — — — —
18	מִין עַרְשָׁטָעָר רְבִי שְׁטָאָפֶט מְךָ מִיטָּתָּה תּוֹרָה — — — — —
21	דָּעָר צְוּוִיְיטָעָר רְבִי אַ בְּיוֹזָעָר אַבְּעָר נִיטָּקִין שְׁלַעַכְטָעָר
23	אַיךְ הָאָב לִיעַב דָּעָם וּוּאַלְד — — — — —
25	אַ פָּעַטָּעָר אַ בְּרוּוִיטְגָּעָבָעָר — — — — —
27	אַיךְ וּוַיל זַיְן וּוַיְ דָּודָה הַמֶּלֶך — — — — —
29	אַיךְ הַעַלְהָךְ דָּעָם טָاطָעָן אַרְבִּיטָעָן — — — — —
30	אַלְיָחוּ הַנְּבִיאָס נַס — — — — —
31	דָּעָר טָاطָע אַיְזָן מִין רְבִי — — — — —
	אַיךְ שְׁרִוִּיב אַוִּיפְּז זָאמָר. אַיךְ גַּנְבָּע פָּאַפְּיָעָר אַזְּן
32	כָּאָפָ שְׁמַיְז — — — — —
34	אַיךְ הָאָב זַעַהָר לִיעַב מְעֻשָּׂות — — — — —
	דָּעָר בְּלַנְגְּדָעָר פָּעַטָּר לְאַטָּע וּוּרְעָט מִין רְבִי אַזְּן
36	אַיךְ לְעָרָן זַוחָר — — — — —
39	אַונְזָעָר שְׁטוּב גַּעַתָּט אַזְוּקָ מִיטְזָן וּוּאַסְטָעָר — — — — —
40	אַוִּיפְּז עַלְפָטָעָן יַאֲחָר פָּאָנָג אַיךְ אַזְּן צַו עַסְעָן טָעָן —
41	רִישָׁע דִּי בְּוַיְגָעָל-בְּעַקְרָעָע אַזְּן חַנָּה/לְעַאיְהָר שְׁכָנָה —
43	מִין מַאֲמָעָס גַּלְוָת אַזְּן אַ שְׁעַהָנָעָר שְׁבָעוֹת — — — — —
46	פְּסָח אַזְּן דָּאָרָה — — — — —
	אַוִּיפְּז צְוּעַלְפָטָעָן יַאֲחָר וּוּרְעָט אַיךְ אַ מִינְסָקָעָר
49	יְשִׁיבָהְבָּחוֹר — — — — —
50	צְרוֹת פָּוָן מִינְסָקָעָר טָעָן — — — — —
52	אַיךְ דָּאָרָה אַלְיָין פָּאַרְזָאָרָגָעָן זִיךְ מִיטָּלָעָם — — — — —
55	אַחֲן הוַיְזָעָן אַזְּן אַ פְּרָאָסָט — — — — —
56	אַיךְ בְּלִיְבָעַן אַזְּן נְרָאָשָׁעָן גַּלְד — — — — —
57	אַיךְ וּוּרְעָט דָּעָר מִינְסָקָעָר נְגִיד — — — — —
59	אַיְזָן זַינְד שְׁלַעַפְּט אַ צְוּוִיְיטָע — — — — —
61	גַּע וְגַד אַזְּוִי וּוַיְ קִין — — — — —

קאנטיטעל

זונען	דער גוטער אלטער שטש — — — — —	.29
63	הונגער שען טרייבען צו אלעם — — — — —	.30
65	פון בריך און אין ואסער — — — — —	.31
67	עס זייןנע נאך פאצאן גוטע מענטשען — — — — —	.32
69	די ענדער פון מײַנע גיגודות — — — — —	.33
70	איך בײַן דער אײַנツיגער קלוייזיך אין ואסלאו — — — — —	.34
74	אײַן חאָראָדאָק כאָפּט מיר די באָלעריע — — — — —	.35
76	איך ווער בר מצוה און פאגנֿ אָן צו שְׂרִיבָעָן לְעֵדָעָר	.36
79	צורים קיין מינסק און ווער שוין אַלְיוֹן אַ רְבִּי — — — — —	.37
83	איך פאָרדייען געלֶר פון בְּדָחָנוֹת — — — — —	.38
86	די ערשות פָּאָר שְׁטוּוּעָלָעָר — — — — —	.39
88	די ערשות פָּאָר שְׁטוּוּעָלָעָר — — — — —	.39
88	אַ מלמד אַיִן אַ דְּאָרָף צו פָּעָצָעָהן יְאָחָר — — — — —	.40
90	אוֹפְּפָן פָּופְּצָעָהָנְטָעָן יְאָחָר פָּאָרָנָעָהָם אַיִן אַ שְׁטָעָלָע — — — — —	.41
93	מיין לְעָבָעָן צוֹוִישָׁעָן חֲמִידִים — — — — —	.42
96	יְרָא זְסֻעָּמָן, אַ גְּבוּר אַ חְסִיד — — — — —	.43
99	הוֹרְשָׁעָל דָּעָר צְדִיק — — — — —	.44
101	מיין גְּבוּרִישָׁעָר חֶבֶר, אַיִן אַיִן דָּעָרְשָׁעָךְ זִיכְרָפָא — — — — —	.45
101	אַ אַפְּיקּוֹרָס — — — — —	

עד שטעה אב טוילונג

דער ליטוואישער אינגעל.

1874 — 1859

1. געלביבען און אהיים.

מיין קינדרהויט, דער פריהלינג פון לעבען, פאננט זיך פאר מיר און ווי א טריבער, קאלטער טאג אין הערכסט. געריכטע ואַלע קענען יאגען זיך איזונער נאכ'ן צוויטען און פאָריפֿינְסטערטערן מיינען קינדרערשע יאהרען. פון גאנץ פריה פאנגען זיך און מיינע עראי נערונגנען. עס קומען פאר זאכען, וועלכע דראַגנען אַריין טיעפֿ און מיין קינדרערשע נשמה, און פארבליבען אויך עוויג און מיין זברון.

נאָך ניט קיין פולע פינֶך יאָחר בין אַיך דאָן אלט געווען, און אַיך געדענע עם דייטליך. אַיך מיט מיינע שוועטערלעך, אַיינע אַ גרעסערע און איינע אַ קלענערע, לויינע צום פאנסטער. מיר האבען דערהערט, אָז די מאמע ווינט. אַיך זעה אַין דראַיסען אויה אַ גראָסען שעהנען פערד זצט אַ פרײַז אָון דרעחט זיינע לאָנגנע וואָנגנען. הינטער אַיהם שטעהנע טליכע גוים מיט הוילע קעפּ. מיין מאמע בעט זיך בִּים פרײַז, ווינט זעהר אָון קוֹשֶׁת זיינע הענד; אָון מיין טאטער רעדט צו אַיהם, וויאָזט מיט אַין האָנד אוֹיפֿן היי מלע אָון מיט דער צוֹויטער אוֹיפֿן בענסטער, וואָו מיר שטעהנע; אָון דער פרײַז ביוזערט זיך, דרעחט מיטן קאָפּ, אָון קעהרט זיך אָב צו די גוים. ער זאנט זוי עפּעט, זוי פָּאַרְגִּינְגָּען זיך בֵּיז דער ערַד, אָון טוֹעַן זיך אַ וואָרָה צו אָונער שטובּ. זוי געהמען אַראָבּ די

טיר פון שטוב, נעהמען אroiיס אלע אונזערע פענטער און לעגען עם אויפ זוייער וואנגען.

א שרעפליכע קעלט האט א שפאר געטאן איז שטוב פון אלע זויטען. איך מיט מיינע שועסטערלעט צואווינען זיך און לוייפען אויך אין דרייסען. דער טאטע בעט זיך נאך ביים פריע, און מיין עלטערע שענטער שרויות: "טאטע! די מאמע חלשט!" איך זעה וויאמיין מאמע פאלט פון די פיס. דער טאטע פיהרט זיך אריין אין דער קאלטער שטוב, ער לעגט זיך אויפען בעט, ניסט קאלטע וויאץ סער אויפ איהר בנימ, שאקעלט זיך קוואטשט איהר נא. די מאמע עפנען אכיבסעל די אויגען, טוט א קוס אויפ אונז און צור שרויות זיך: "סינידערלעך מיינע" און פארמאכט וויטער די אויר גען. דער טאטע גיסט וויטער קאלטע וואסער און קוועטשט איהר נא, און מיר שריען, "מאמע, מאמע!" די מאמע האט געפנען די אויגען, ארוםגעלקט זיך, אונגעפאנגען צו וויאגען, מיט אמאל א שפראנג געטאן פון בעט, נעכפט אונז אינציגיגויז אוייפ די הענד, געקושט, און ארוינגעוצט אויפען, אינגעוווקעלט אונז אין קאלדרעם, ארוםגעלעט מיט קישענס און געגעבען צו שטילעך ברויט. איך בין מיט דעם שטיקעל ברויט אין האנד איזונגעשלאפען.

ווען איך בין עלטער געווארען, האב איך זיך דערוואסט, און די קראטשען האבען מיר אראנדירט פון א פריע. איזו געקומען און אנדער איך, האט געגעבען א העכערען פריען, האט מען אונז ארויסגעווארפען, און מיר זייןען אין אנטאגן ווינטער געבליבען אהן א היים.

2. א וואחנונג אהן א קוימען און אהן פענטער.

אט שטעהט מיר פאר די אויגען דאס קליאן שטיבעלע, וואו מיר וואחנונג. א נידערגע שטיבעלע מיט שווארטצע ווונד. איזו קליאנע פענטערלע פון איזן שטיקעל נלאז איז איזן גאנצען פאר-פראהרין, געבען טיר ליגט א בערגעל שטיינער מיט א גראיסער לאך פון איזין זויט. דאס איז אוז אויוואען. געבען איזו וואנד שטעהט א קליאן טישעלע מיט א לאנגער באנק, און געבען א צוויטער

וואנד שטעהט א גרויסע בעט, וואו איך מיט מיינע שוועסטערלעך
לייגען אינגענדעלט און טרייסלען זיך פון קעלט. די מאמע טראנט
אריין אביסעל האַלֶּז, וואס איז באדרעט מיט איז און מיט שנע;
זיך נעהט א פאר טרוקענע שפענDELעך, זעט זיך אויף דער ערָה,
זינט און די שפענDELעך, לענט עם אונטער די האַלֶּז, און פון די
האַלֶּז פאננט און צו רינען ואַסער און לעשט דעם פיער. די
מאמע בלאָזט דעם פיער, פאַרְהוֹסְט זיך, כאָפְט אָפְט דעם אָטְעָם,
און בלאָזט וויטער. דער דורך הוייבט און צו קרייכען פון אונטער
די שטיינער הוייבט זיך אין דער הייך, און וויל לוייפען און דרויסען
דורך דורך לאָך, וואס איז געמאכט אויבען אין וואנד אונשאָט אָ
קוימען, נאָר דורך ווינט טומ אַפִּיף דורך' לאָך און טרייבט דעם
גאנצען דורך צויר און שטובעל.

די האַלֶּז האָט זיך שוין צוברענט, דער רוייך וווערט אלֶּז גָּרְעָד
סער און גרעסער, און זעט זיך אלֶּז גָּרְעָד גָּרְעָד און גָּרְעָדער.
איך זעה שוין ניט מעהָר, ניט די לאָך און ניט דאס פענסטערלעך.
דער דורך וווערט מיך; איך פאַרְמָאָך דעם מויל, קרייכט ער דורך
די אוינען און דורך' נאָז. פאַרְמָאָך איך די אוינען, אבער דעם
נאָז קען איך ניט האַלְטָען פאַרְמָאָך, וווען דער מויל איז שוין
פאַרְמָאָך. די שׂועסטערלעך צוּשְׁרִיעָן זיך, און די מאמע טוּיָּסְט
זיך, איז זיך ווועט באָלֶּד אַבְקָאָכָעָן אַטְעָפְּלָע בָּלְבָּעָן. דער וויל האָבָּ
איך באַטְמָעָט, איז נאָר נאַחֲעָט פון דער ערָד איז ניט אווי רויכִין.
איך שפְּרִינְג אַרְאָב פון בעט, און זעט זיך אויף די שפְּזִין פִּינְגְּעָר
פון די פִּים אַיְוָנְגָעְבָּיְגָעָן דעם קָאָפְּ צוּ דער ערָד. איך האָב אַבָּ
געכָאָפְט אַבְיָסְעָל דעם אָטְעָם, אַבעָר די ערָד אַיז צוּ נָאָס אָון צוּ
קָאָלְט פָּאָר מִינְעָן נָאָקָעְטָע פִּיסְלָעָך; איך קען ניט אַיְנוֹזִיצָעָן,
כָּאָפְט אַז זיך אַרוֹיָּס אַין דָּרוֹסְעָן אַז לְוִיָּה אַרְיָה צוּ דעם גָּוִי,
וְאָס וְאַחֲנָת אַין דעם זָלְבָּעָן הוּאָת, וְאוּ מֵיר. די מאמע האָט די
שׂועסטערלעך אויך גָּרְעָדָצְט צָוּ גָּוִי, אַז מֵיר זָוִינְעָן דָּרָאָט גָּעוּזָן
בָּיוּ זָי האָט אַוְיסְגָּהָיִצְטָן.

שפְּעָטָעָר האָב איך זיך דער ווּאָסְטָט, אַז וווען האָט אַנוּ
אַרוֹיסְגָּעָטְרִיבָּעָן פון דער קָרְעַטְשָׁמָעָ, האָט אַגְּוִיְרָמָנוֹת גָּהָאָט,
און האָט אַנוּ אַבְגָּנְעָבָּעָן זָיִן "סְטָאָפְּקָעָ". דאס אַיז אַ קלִין
שְׂטִיבָּעָלָע, וְאוּ מַעַן האַלְטָעָן וְוִינְטָעָר די גָּרְטָעָנוֹאָרגָן.

3. מײַן טאטע ווערט קראָנק.

אָין שטיבעלע איז שרעקליך קאָלט. די מאָמע זאגט, אָז מען טאָר ניט הייצען, וויל דער טאטע איז קראָנק, שען ער ניט אִיבער טראָגען דעם רױד. אָז אַיד זעה ווּ מײַן טאטע לְיגט אָזֶן בעט, קראָבטעט, פֿאָרְהוֹסְט זיך זעהר, אָז גְּלְאַצְט מיט די אוֹינְגָּעָן אָזֶן שרעקליך, אָז אַיד האָב מַורְאָ צוּ קְשָׁעָן אוּיפָּה אַיהם. די מאָמע לוֹיפָּט צומ גוי, בְּרוּינְגָּט אַ הְלִיאָק הַיְּסָעָן וּוְאָסְעָר, נִיסְטָס עַס אָזֶן פֿלְעַשְׂלָעָךְ אָזֶן לְעַנְטָט צוּ זְיִינְגָּפִס. אָזֶן ער קְרַעְבְּטָשָׁעָט אָזֶן גְּלְאַצְט אלְּזָה מיט די אוֹינְגָּעָן, אָזֶן די מאָמע רְעַדְתָּ צוּ אַיהם, ווּוִינְגָּט אָזֶן ברְעַכְטָס די הענְדָּה, פֿרְעַנְטָ אַיהם וּוּאוּ אָזֶן וּוּאָסָם אָזֶן אוּיפָּה אַזְּוּה, נָאָר ער עַנְטְּפָעָרְטָ נִיט, ער הוֹסְטָ נָאָר אָזֶן וּוּזְיִוָּט אוּיפָּה אַזְּוּיָּט. די מאָמע צְוָאוּיְינְט זיך נָאָר שְׁטָאָרְלָעָר, אָזֶן מֵיר וּוּוִינְגָּעָן אוּיך אָזֶן צִיטְעָרְעָן פֿוּן קְעַלְתָּ. נְעַמְתָּ אָזֶן די מאָמע אַיְינְצִיגְוּיָּז אוּוף די הענְדָּה אָזֶן טְרָאָגָּט אָזֶן צומ גוי אַין שְׁטוּב. נִיט אָזֶן צוּ שְׁטוּקְלָעָךְ בְּרוּוּת מִיט גְּבָאָקְטָעָ בְּלוּבָּעָ, נְעַמְתָּ אַ הְלִיאָק וּוְאָרְמָעָ וּוְאָסְעָר אָזֶן לוֹיפָּט צומ טְאָטָעָן. מֵיר בְּלִיְּבָעָן גְּבָטְיְּגָעָן בְּיָום גּוּי. דָּעָר גּוּי טְרָאָגָּט אַרְיוֹן שְׁטָרוֹי, צִישְׁפְּרָוִיטָס אַזְּוּף דָּעָר עֲרָדָ, נְאַהְעַנְתָּ פֿוּן אוּיוּוּן, אָזֶן הַיְּסָעָט אָזֶן לְעַנְטָט זיך שְׁלָאָפָעָן. מִינְעָן שְׁוּסָּפָעָן טְרָלְעָךְ שְׁלָאָפָעָן שְׁוּזָּן, נָאָר אַיד קְעָן נִיט אַיְינְשְׁלָאָפָעָן. נִיט וּוּוִיט פֿוּן אָזֶן לְיָגָעָן קְלִיְּנָעָן חְזִירְיָם/לְעָךְ אָזֶן בְּרָאָקָעָן, אָזֶן פֿוּטְשְׁנִיקָעָ שְׁעַפְטָלְעָךְ מַעְקָעָן. בַּיִּ זְיִ אָזֶן שְׁטָאָל אַיז אַיד אָזֶן קְאָלָט וּוּי בַּיִּ אָזֶן אַין שְׁטִיבָּעָן. האָט מְעָן וּוּי אַזְּקִיָּהָן גְּנָעָנוּמָן אַין שְׁטוּבָּה. פֿאָרְמָאָךְ אַיד מִינְעָן אוּינְגָּעָן, אַיד וּוּיל אַיְינְשְׁלָאָפָעָן, נָאָר אַיד זעה אַין דָּעָר פֿינְסְטָרָ, ווּ מײַן טְאָטָעָ גְּלְאַצְט מיט די אוֹינְגָּעָן, אָזֶן אַיד צִיטְעָרְפָּן שְׁרָעָם.

אוּיפָּה מַאְרְגָּעָן האָט מְעָן דָּעָט טְאָטָעָן אַרְיוֹנְגְּנָעָלְעָנט אַיז אַ פֿלְוּטָן, אַיְינְגְּנָעָלְעָט מִיט קִישְׁעָן, אָז אַוּוּקְגְּנָפְיִהְרָט צוּ מִינְעָט אַ פֿעַטָּה. אַיְינְגְּבָעָן האָבעָן מֵיר אַלְּעָ פֿאָרְלָאָזָעָן די שְׁטִיבָּעָן, וּוּעָן אַיד בֵּין עַלְתָּעָר גְּעוּזָּאָרָעָן האָב אַיד פֿיעָלָעָ מְאָל גְּהֻעָרט, ווּי מײַן טְאָטָעָ פֿלְעָגָט טְרוּיְּסְטָעָן אַ קְרָאָנְקָעָן, זְאָגְּנָנְדִּיגָּ: „נָאָט אָז אַ רְוּפָא חֹלִים, אוּיבָעָ ער האָט מִיךְ אַוְסְגָּנְהִילָּט פֿוּן מײַן לְוָגְּנָעָן-עַנְטִיצְינְדוֹנָגָן, וּוּאָסָם אַיד האָב גְּנָכָאָפָט אַיז סִימָאנְסִ שְׁטִיבָּעָן.“

4. מיין ערשותער חבר א גז.

מיר וואהנען שווין אין א שטוב מיט א קוימען און מיט פענסטער. דער טאטער האט בי א פריז א פאקט נערונגנען. מיר נעהמען צו די גאנצע מילך פון דעם פריז'ס קוה, מיר מאכען קען און פוטער, און דער טאטער פיהרט עם קיון קרייז אונדאלחינהאו און פארקוייפט צו די אידען. און מיר אליאן עסן די מאסליאנסקע פון די פוטער, און אמאל טאכע א פיצעלע פוטער און א שטיקעלע קען. קיון סך קען מען אוננו ניט גבעבע, ואנט דיו מאמע, וויל מען דאראפ פארקוייפען, און צאהלאן דעם פריז פאר די מילך.

אין דעם הויף זיינען מיר אונגעומען באולד נאך פסה. איך נעה מיר ארויס און הויף שפיעעלן זיך אביכעל אויפֿן גרינעם גראז, קומט צו מיר צוילויפען א אינגעעל, זעהר שעהן אונגעטאן, ער רעדט צו מיר, פארשטעה איך ניט, ריד איך צו איהם, פארד שטעהט ער אויך ניט. שטעההן מיר בידיע און קוקען זיך און. געהט צו א פריז, נעהמת אוננו בידען פאר די הענד, פיהרט אוננו ארין אין א שענער שטוב, ניט אוננו קאנפערקטען און צצעסם, פערדעלאך, הינטעלעך און פויגעלעך, און לאזט אוננו דא שפיעעלען זיך.

מיין מאמע האט מיר שפערטער געואנט, און דאס איז ניט קיון אינגעעל, נאך א פאניטשלע, דעם פריז'ים א קינר, דאס הייסט, טראקט איך מיר, ניט קיון שייקצעל, וו בי אונדו דארט אין דאראט, נאך עפעס אן אנדרער זיך, נאך אונס דאס איז ווים איך ניט. און די מאמע זאנט מיר, און די פריז'טע האט געבעטען, און איך זאל אלע טאג געהן שפיעעלן זיך מיט איהם, און די מאמע זאנט מיר און, און איך זאל דארט קיון זיך ניט עסן אויסער קאנפערקטען. אלע טאג ווארטט די מאמע אועק איזהרא ארבויט און פוצט מיך איז אונ שיקט מיך צום פריז. אינגייכען האב איך זיך אויסגעלארענט צו פוצען זיך אליאן: איך וואש גוט אב מײַן פנים, פארקעהם מײַגע האר,טו אן מיין גײַען אָרבע כנפות, און לוייך צו יושיקען. עם האט געדויערט ניט לאנג און איך האב זיך אויסגעלארענט אביכעל רידען אוזו ווי יושיק רעדט מיט זיין מאמען, און ער האט זיך איז אויסגעלארענט פון מיר איניגע

א. קאנצ'אנו יטש — 60. ואחר ליעבען

ווערטער. מיר פלאגען זיך איזוי און צווויען רידיען, אונ דיאמאע זוינע פלאגט לאכען, ווען ער פלאגט רידיען איזוי ווי איר. דערויל האט מײַן טאטעה אָנגעפֿאנגען צו לערגען מיט מײַ אלך בית. און מיטען שפֿיעלען פֿלעג איך דאָרְפֿעָן געהן לערגען, און איך פרען דיאָמאָע, פֿאָרוֹאָס יוֹשִׁיך לערגען ניט קיַין אַבְּ. לאָכְטָן דיאָמאָע און רופְטָמְיך, נַאֲרָעָלְעָה, און איך זאג, און איך זויל בעסער שפֿיעלען זיך, אַיְדָרָר זוֹעָן און לערגען. עס העלפְט אַבְּכָר ניט, איך מוֹעֵט ליכע מאָל אַיְן טאג וואָרְפֿעָן מײַן פֿרְיַינְד מיטים אַלְעָ שפֿיעלעבלעך און געהן לערגען. און דער טאטעה קָהוּעָלָט נַאֲרָפְּן מֵיר. אַינְגִּיבָּעָן האָב איך שוֹין אָנגעפֿאנגען צו זאגען עבר. און אוֹיפְט מֵיר קוּקְעָנְדוֹיג האָט יוֹשִׁיךְסְטָם אָנגעפֿאנגען מיט אַיהם אוֹיךְ צו לערגען, נַאֲרָ ניט קיַין אַבְּ, עפְסָט אַזְנְבָּר זאָר.

צ'ו ענדער זומער האט מען דעם פאקט אויפגעגעבען, וויל פון דרי מלכיגס האט מען ניט געהאטק קיין ברויט.

5. מיין ערשותער רבוי שטאפעט מיד מיט תורה.

האבען מיר פארעלאצען דעם הויף מיט די קיה, און געשלעפעט זיך מיט פוחדרען עטלייבע טאג, בייז מיר זייןען געקומען ערנצעז וווײיט, זווויט צו א גרויסער פומסער קראטשמען מיט אויסונגעראכענען שייז בען אין די פענסטער, און די קראטשמע שטעהט זיך און אומעטיניג איאינע אלין נבען וועג, וווײיט פון דארף, און פונגעלאך האבען געטען גמאכט אונטער איהיך צוריינעם שטריינעם דאך, און געטען אינגענונג זוינען די אלטער, שוואוצען, הילצערנע ווענט פול מיט לאכער, און די מײז האבען זיך דערשראקען פאר אונז און לוייפען באחאלטען אין די לאכער. און איך העדר ווי די מאכמע זאגט צום טאטטען : "אַ שעהנען קראטשמע האסטו אַבענוווכט", און דער טאטטען געטפערט מיט אַ שמייביגען : "אַ נאָר וווײזט מען ניט קייז האלבע אַרבײיט. מע ווועט עס אַלײַ אַפרידיכטען, ווועט עס באקומווען גאנַדר אָן אַנדער פֿנִים". האט מען זיך גענומען פאר דער אַרבײיט. דער טאטטען, די מאכמע און אַ גוּי מיט אַ גוּיה, להבדיל, האבען גע- אַרבײיט ביז מען האט פֿאַרְשְׁמִירֶט די לאכער, פֿאַרְוּוַיסֶט די

ער רעדט צו פיר, פארשטעה אויך ניט, רוייד אויך צו איהם, פארשטעה ער
אויך גיט (וועט 17).

שוווארכזקייט, אריינגעשטעלט פאנסטער און פאראiticט דעם דאך.
דאן איז מיין טاطע אועקגעפאההרען פון דער חיים. ער האט
ערגניע א שטעלע איז א וואלד, און די מאמע מיט די קליענע קינַ-
דער זייןען דא געליבען אליאן. איז אונז זעהר אומעטיג געועען
ביז דער טاطע האט מיר א רבײַן געשיקט. מיין רבוי האט שווין
א בערדעלע, און דאווענט נאך אהן א טלית. די מאמע זאנט, איז
ער איז נאך א בחור, און איז ער איז זעהר א פרומעה. איך זעה
ווײַ ער דאיונט זעהר לאנגן, און בי דער נאכט וועקט ער מיך
אויף פון שלאָך מיט זיין ווינגענדינען גנוו, מיט וועלבען ער לאַ-
דענט גמרא. ווען ער ועדט מיט מיין מאמען, לאָזט ער אראָב
זייןע אויגען און רעדט שטייל, אינציגען ווערטער.

מיט מיר האט ער אַנגעפאנען צו לערנען חומש. לערנען
מיר צוּווּיַּה מאָל איזן טאג איזן איזן מאָל איזן אַוועֵנַּה, איזן מיר זוצען
אייבערִין חומש זעהר לאַנגן. ער פאָרטיטישט און גיט מיר צוּ
פאָרטשעטען. דערצזו נאך דערצעהלהט ער צוּ יעדער זאָך שעהנע
מעשות, וואָס ער האט געפונען איז אַנדערע ספרים. און ער
דרצעהלהט עם זעהר שעהן. יעדער וואָרט קיריכט מיר טיעַ איז
הארצען. אט לערנען מיר, ווי גאט טרייביכט אַרויַּס אַרְטִּין איזן חוהֶן
פון גַּן עַזְּן. זעה אַיך, דאָכט זַיך, ווי אַט געהען זַיך בְּיוֹדָע בְּרוֹגוֹעַ,
פאָרטשעטען מיר וועגן זייןען ווי אַינְגַּעַל נַאֲכִּין אַבְשָׁמִיסִין; איזן
אט לערנען מיר וועגן אַברְהָמִין, דערצעהלהט מיר דער רבוי, ווי
אַברְהָם אַבְינוּ האט בי זיין טاطען תרה, אַלְעַ אַבְנַעַטְרַ צַוְּבָרָאַ-
כָּעַן, האט דער מלְךָ נַמְרוֹד גַּעַהַיִסְעַן אַרְיִינוֹאַרְפָּעַן אַברְהָמִין אַיז
אַ ברענגעינגען קַאַלְקִידְאָוְוּוּן, איזן ווען מען האט אַיהם אַיז אַ גַּוּוּ-
סָעַן פִּיעַר אַרְיִינְגַּעַוְאַרְפָּעַן, זייןען מְלָאַכִּים גַּעֲקוּמָן, זַיְוַעַר פְּלִינְ-
לָעַן צַוְּפָרִיּוֹת צוּ באַשְׁוּצָעַן אַיהם, איזן מיר שטעלט זַיך פָּאָר ווי
די מְלָאַכִּים פְּאַכְעַן מיט די פְּלִינְגָּלָעַן ביז אַברְהָם קִיריכט אַרויַּס פָּזָן
פִּיעַר, אַט אַזְׂוִי ווי אַיך קִירִיך אַרויַּס פָּזָן מִיְּן בָּעַט אַין דער פריה,
אַיז אַיך בֵּין זעהר צַוְּפָרִיּוֹדָעַן וואָס גַּאט האט אַזְׂאָ נַס גַּעַטָּן. אַיזן
אַט לערנען מיר, ווי די בְּרִידָעַר האַבעַן ווֹסָאַפְּן פָּאַרְקִוְּפָּט, אַיזן ווי
מען פִּיהָרֶט אַיהם קַיְוַן מְצֻרוֹת, אַיזן מיַן רבוי פָּאַגְּנַט אַיזן צוּ דער-
צַעַהְלָעַן, ווי יְסָפֵךְ גַּעַתְּפָּאַרְבִּי זַיְן מְוֹטָעַר רְחַלְּסָ קְבָּר, טוֹט ער
זַיך אַ וְאַרְפָּאַפְּ אַוְיַּפְּ דָעַר מְוֹטָעַרְקָבָר, אַיזן פָּאַגְּנַט אַיזן צוּ קְלָאַגְּנַן אַיזן

בעטען זיך: „מאמע! מאמע! שטעה אווע פון דיין קבר, זעה ווי דיין זohan איז פאר אַ פְּנַעַכְתַּ פַּאֲרֻקְיַוִּיפְּטַ גַּעֲוֹאָרָעַן, ווי ער ווערט געפִּינִיגְט אָזֶן קִיְּנָעַרְ הַאַטְ קִיְּן רַחֲמָנוֹת נִיטַּ“. אַיךְ הער ווי דער רבִי דערצעהַלְט אָזֶן אַיךְ וויין הַוֵּיךְ אַוְיֵיךְ קוֹסֶן.

אויסער דעם לערנען דאווען אַיךְ דעם גאנצען דאוונען דריי מְאַל אָזֶן טָאגֶן. אָזֶן דער פְּרִיהַ נַאֲכִיַּן דאוונען זאגֶן אַיךְ תְּהִלְמִים, בִּיְ טָאגֶן זאגֶן אַיךְ תְּרִגְ�וּם, נַאֲכִיַּן יְדַרְעַרְ עַסְעַן בְּעַנְשָׁן אַיךְ דעם גאנצען בענשען, פָּאָרְזַּן שְׁלָאָפַּ לִיְּעַן אַיךְ דֵי לְאַנְגָּעַ קְרִיאָת שְׁמַעַן, פְּרִיאַטָּאַג אַיז מַעַן מַעַבְּרַר דֵי סְדָרָה אָזֶן מַעַן זָאנְטַם דֵי הַפְּטָרָה. אַיְינְמְאַל הַעַר אַיךְ ווי מַיְּן מַאֲמָעַ זָאנְטַם צּוֹם רְבִּינְזַּן, אָזֶן זַיְּ דַּעֲנַקְטַּ דָּאַס אַיךְ לְעַרְעַז צּוֹפִּיעַל. עַנְטְּפָרַט דַּעַר ربִי, אָזֶן: „דֵי גַּמְרָא זָאנְטַם, אָזֶן וּזְעַן אַ אַינְגְּנָעַלְעַ אָזֶן זָעַקְסִּים יְאָחָר אַלְטַם, זְאַל מַעַן אַיְהָם שְׂטָאַפְּעַן מִיטְתָּוָה וּזְעַן שְׂטָאַפְּט אָזֶן אַלְקַס מִיטְעַסְעַן, אָזֶן דָּאַ אַחְזָן עַזְנַן הַרְעַז אַ אַינְגְּנָעַלְעַ וּזְאַס לְאַזְוֹת זַיְּ שְׂטָאַפְּעַן“. אַט אַזְוֹי הַאַט דַּעַר ربִי מִיךְ גַּעַשְׁטָאַפְּט, אָזֶן אַיךְ הַאַבְּ טַאַקְעַ גַּעַלְאַזְוֹעַן זַיְּ שְׂטָאַפְּעַן; עַרְשְׁטָעַנְסַם, וּוֹיְל אַיךְ הַאַבְּ לִיְּבַע גַּעַחַתְמַעַן דַּעַם רְבִּינְזַּן מִיטְזְוָה, אָזֶן צְוַיְּוָתְעַנְסַם, וּוֹיְל דַּעַר ربִי הַאַט גַּעַזְאַנְטַם, אָזֶן אוֹיְבַע מַעַן לְעַרְעַנְטַם תּוֹרָה, וּזְעַט מַעַן זַיְּוֹן אָזֶן נַנְגַּזְעַנְטַם, אָזֶן דֵי אַכְּבָתַה אָזֶן מִיטְמַשְׁהָ רְבִּינוּ אָזֶן מִיטְ אַנְדְּרַעַט צְדִיקִים, אָזֶן דַּרְיְוִינְסַם, וּוֹיְל קִיְּן אַנְדְּרַעַט זְאַךְ הַאַבְּ אַיךְ נַיְּטַם גַּעַחַתְמַעַן צַו טָאגֶן. דַּעַר ربִי לְאַזְוֹת מִיךְ אַפְּלוֹ אַרוֹיְסַם אָזֶן דַּרְיְוִינְסַם שְׁפִיעַלְעַן זַיְּ, אַבְּכָר אַלְיַיְן אַיז נַיְּטַם גַּט צַו שְׁפִיעַלְעַן זַיְּ. אַיְינְמְאַל הַאַבְּ אַיךְ גַּעַרְפּוּבְּטַ לְזַיְּפְּעַן צַו דֵי שְׁקָצִים—לְעַד שְׁפִיעַלְעַן זַיְּ הַאַט דַּעַר ربִי גַּעַזְאַנְטַם, אָזֶן אַ אַינְגְּנָעַלְעַ, וּזְאַס לְעַד רַעַנְטַשׁוֹן תּוֹרָה, טָאַר זַיְּ נַיְּטַם שְׁפִיעַלְעַן מִיטְשְׁקָצִים.

אָזֶן אַוּוֹנְדַּן, וּזְעַן דַּעַר ربִי פְּלַעַנְטַם אַלְיַיְן לְעַרְעַנְטַם, אָזֶן דֵי מַאֲמָעַ הַאַט עַפְעַם גַּעַרְבִּיְמַט, פְּלַעַג אַיךְ דַּעַר מַאֲמָעַן אַיבְּעַרְדְּעַרְיַה צְעַהְלַעַן אַלְעַ מעַשְׁוֹת, וּזְאַס אַיךְ הַאַבְּ גַּעַלְעַרְעַנְטַם, אָזֶן זַיְּ פְּלַעַנְטַם מִיר דַּעַרְפְּאַר גַּעַבְעַן אַ קְוֹשַׁ; אָזֶן וּזְעַן דַּעַר מִיךְ פְּלַעַטְמַעְטַ פְּלַעַנְטַם קְוּמַן, פְּלַעַנְטַם עַד מִיךְ פְּאַרְהָעַרְעַן, אַ קְנִיפַּתְמַן אָזֶן אַיךְ בַּאַק אָזֶן זָאנְגַּעַן, אָזֶן אַיךְ בֵּין אַ גַּוְתְּעַר אַינְגְּנָעַלְעַ. וּזְעַן עַם אַיז גַּעַקְוּמַעַן דַּעַר זְמַעַר בֵּין אַיךְ מַעַהְרַ אָזֶן דַּרְיְוִינְסַם גַּעַוְעַן. מִיר הַאַבְעַן אַ גַּרְיְוִיסַּעַן גַּאֲרַטְעַן, הַעַלְפַּ אַיךְ דַּעַר מַאֲמָעַן אָזֶן גַּאֲרַטְעַן, אָזֶן אַמְּאַל פְּאַרְנָאַכְטַם גַּעַהְמַט מִיר דַּעַר ربִי שְׁפָאַצְיַרְעַן צְוַיְּשַׁעַן דֵי גַּרְיְנַע פְּעַלְדַּעַר. צְוַיְּיַהְיֵה

האָב אַיך געהאט אָט דעם גוטען רבײַן, נאָכְהָעֶר אִיז ער אַוועַנְגַע-
פֿאָהָרָעָן פֿון אָוָן, אָוָן אַיך האָב לְאָנָג גַּעֲבָנְקָט נָאָך אַיָּהָם.

6. דער צויזוינער רבוי אַבְיוֹזָעֶר, אַבְּעָר נִיט קִין שלעכטער.

אוּף ווַיְמַעַר, ווַען אַיך בֵּין שְׁוִין אַלְטַע גַּעֲוָאָרָעָן זַיְבָּעָן יַאֲהָה,
הָאָט מַעַן מִיד אַוְועַסְגַּעַפְּרִירָט לְעַרְגָּעָן אַיִן אַן אַנְדָּרָעָר דָּאָרָת, וְוַאֲוַיְּה
עַס האָבָעָן גַּעֲוָאָהָנָט עַטְלִיבָּעָ אַרְיָעָן, אָוָן האָבָעָן געהאט אַמְּלָה,
דעָם רבַּי מִשְׁהָ אַחֲרָן. בַּיְּוָעָר דָּעָם רבַּי בֵּין אַיך גַּעֲוָעָן קוֹוָאָרְטִיר
אָוָן גַּעֲנְעָסָעָן. דָּעָר דַּבְּיָי אַיך שְׁוִין נִיט אַזָּא וְוַיְמַיְּן עַרְשְׁטָמָרָרְבִּי.
דָּעָר דַּבְּיָי מִשְׁהָ אַחֲרָן, אָז ער וְעַצְטַע זַיְקָעָלְעָן, לְעַגְּמָט ער אַוּוּם
גַּעֲבָעָן זַיְקָעָלְעָן רִימְעָנָעָם פָּאָסְקָעָלְעָן, טָוָט אַגְּוָעָן שְׁמָעָקָטָבָעָקָעָן, אָוָן
טוּוָט אַקְוָק אַוְיָהָאָוָן פֿון אַונְטָעָר זַיְעָנָעָן לְאָנָגָע גַּעֲדִיכְמָטָעָר בְּרַעְמָעָן,
אָז שְׁוַיְּדָעָר לְוַופְּט מִיר אַוְבָּרָמִינָעָן גַּלְעָדָרָה.

מִיר לְעַרְגָּעָן חַוְמָשָׁ מִיטָּ רְשָׁ". דָּעָם חַוְמָשָׁ זַאנְטָ ער אַבָּ
רוּהָגָן אָוָן שְׁנָעָלָן, אַבְּעָר וְוַיְ עַס קְוָמָט צַוְּ דִי רְשָׁ", צַוקָּאָכָט ער זַיְקָעָלְעָן
צִיהָט אָוָן קוּוֹעַטְשָׁט דִי וּוְעַרְטָרָה, זַיְגָנָט אָוָן דְּרָעָתָה מִיטָּן גַּרְאָבָעָן
פֿינְגָעָר, אָוָן שְׁרִיְּתָ אַלְעָן וּוְיְלָעָן: "פֿאָרְשָׁתָהָת אַיְהָרָ?" ; אָוָן,
וַעַן אַיִן אַרְיִינְגְּעָרָקָבָעָן אַיִן דִי גַּרְוִוָּסָרָ רְשָׁ", פֿון מִשְׁפָטָם
מִיטָּ דִי שְׁוּוּעָרָעָ פֿאָרְדָּרָעָהָטָעָ דִּינָים, פֿלְעָגָט פֿון אַיִתָּהָמָטָן טִוְּכָעָן
שְׁוּוּיָּהָאָן ער פֿלְעָגָטָן וּוְעָרָעָן בְּלִיְּדָ. מַעַן זַעַחַט, אָז ער אַרְבָּיוּטָן
נַעַבְּדָ מִיטָּ אַלְעָן קְרָעָפְּטָעָן, אַרְיִינְגְּזָוְלָאָגָעָן דִי תָּרוּהָ אַיִן דִי קָעָפָעָן
פֿון דִי דְּאָרְפִּישָׁע אִינְגְּלָעָן, אָוָן וַעַן עַס קְוָמָט דְּאָנְגָרְשָׁטָאָן וּוְעַרְטָ
אַחֲרָבָן. מַעַן מוֹ גָּוָט וּוְיִסְעָן וּאָסָם מַעַן הָאָט גַּעֲלָרָעָנְטָ אַגְּנָנָצָעָן
וּוְאָדָר, אָוִיבָן מַעַן וּוְיִסְעָן נִיטָן, אַיִן אַגְּרָוִוָּסָרָ קָלָאָגָן. דָּעָר דַּבְּיָי
וְוְעַרְטָן וְוַיְ אַגְּלָזָן, נִיטָאָ קִין רְחַמְנָהָן, מַעַן מוֹ קָעָנָעָן. נִיטָ אַלְעָן
אַבְּעָר גַּעֲבָרָקָעָן, כָּאָפְטָמַעַן מִיטָּן רִימְעָנָעָם פָּאָסְקָעָלְעָן, דָּעָרָ
פֿאָרָ אַבְּעָר, אָוִיבָן מַעַן הָאָט גַּעֲוָאָסָטָן, הָאָט זַיְקָעָלְעָן אַזְיָסָר שְׁמִיְּבָעָלְעָן
בְּאָוְיָזָעָן אוּףָ זַיְן בְּלִיְּכָעָן פְּנִים. מַעַן זַעַחַט, אָז ער אַיִן גַּלְיָקָיָן
לִידָן.

אַיך האָב זַיְן רִימְעָנְדָלְעָן נִיט פֿאָרְזָוְכָט. טַאָמָעָר האָב אַיך
אַמְּלָל נִיט גָּוָט פֿאָרְשָׁטָאָנָעָן, הָאָט מִיר מִיְּן זַכְרוֹן אַוְיָסְגָּעָהָאַלְפָעָן,
אַיך גַּעֲדָעָן אָוָן זַאנְט אַבְּעָר פְּוֹנְקָט וְוַיְ ער האָט גַּעֲוָאָנָט. אַיבָּעָרָ-

חויפט האב איך זיך אויסגעציגויבענט איז דעם ת"נך. דעם ת"נך לערענט דער רבוי נאָר אנדעריש. עפֿס ווערט ער נאָר אָן אנדער מענש. אויס גוֹלִין, אָן אנדער קָוֵל, אָן אנדער נָגָנוֹן, עפֿס אָזָוִי אומעטיניגזִוִּים אָן קָרִיבְּט אָין דער נשמה. איך שלינג יעדעס וואָרט, אָן זאג אַיבָּער דעם ת"נך מיט באָנִיסטערונג, אָן איך זעה ווי מײַן רבוי קוּוּטַט.

אָן אַמָּל, ווען די אַינְגָּלֶעֶךְ געהען אַווּק פָּוּן חָדָר, בלַּיְבָּעָן מיר אָין שְׂטִיבָּלָעָן נאָר אָין דְּרִיעָן: דער רבוי, די רבוי'צָעָן אָן אַיד. קִיְּין קִינְדָּעָר האָבעָן זַוִּי נִיט. דָּרְפָּאָר האָבעָן זַוִּי אָן עַסְק נאָר מיט מיר. גָּאנְץ אַפְּט, נאָך ווּעַטְשָׁעָרָעָ, צִיחָט זַיךְ דָּעָר רבוי אָוִים אַוִּיפְּזַן לאָנְגָּעָן באָנק גַּעֲבָעָן אָוּוֹזָעָן, אָן בעט מִיךְ, אָן אַיך זַאל עַפֿס דָּעַרְצָעָהָלָעָן פָּוּן תְּנָנָךְ. דָּעַרְצָעָהָלָאָךְ זַעֲגָעָן גַּעֲבָעָן וועגען שְׁמַשְׁוֵן הָבוּרָה, וועגען שְׁמוֹאָל הנְּבָיא אָן דָּוָר המְלָה. דער רבוי מיט דער רבוי'צָעָן העָרָעָן אָן קוּוּלָּעָן בֵּין דער רבוי טוֹט אַ שְׁמַעַק טָאָבָּאָק, רָופֵט מִיךְ צָו, טוֹט מִיךְ אַ קָּנִיף אָין באָק מיט לַּיְבָּשָׁאָפְּט, אָן הַיִּסְטָמָט מִיךְ גַּעֲהָן שְׁלָאָפְּטָן. אָט אַזְוִי בִּיסְלָמְכָּוֹיִי האָב אַיך מִיּוֹן בִּיוּזָעָן רבִּין לִיעַב באָקָסָעָן. אַמָּל פָּלָעָן אַיך נאָר ברוֹנוֹ זַיִן אַוִּיפְּ אַיהֲם אָין דָּעָר צִיְּטָן פָּוּן עַסְעָן. עַרְשָׁעָטָעָן, פָּאָרוֹאָס עַר ווּוִישָׁט נוֹט אָב פָּוּן זַיְּנָעָן ווּאָנְגָּעָן די נָסָע שְׁמַעַק טָאָבָּאָק. מִיךְ עַמְּלָלָת עַמְּלָלָת. דָּאָס עַסְעָן גַּעַתְמָר נוֹט אַיזָּן. פִּיעַעַע לְעַמְּלָל האָב אַיך שְׁוִין באַשְׁלָאָסָעָן נוֹט צְקוּקָעָן אַוִּיפְּ אַיהֲם ווען אַיך עַס, אַיזָּן אַבְּכָר ווִי אַוִּיפְּ צָו לְחָכְמָס טוֹט זַיךְ אַלְיָוִן אַ כּוֹס; אָן צְוּוִיתָעָן, בֵּין אַיך שְׁטָאָק ברוֹנוֹ זַעֲמָס עַר האָלָט נאָר אָין אַיזָּן לַעֲרָנָעָן מִיךְ דָּרְדָּאָרָעָ. לְעַג אַיך אַרְוִוָּפָּא אַהֲנָד אַוִּיפְּזַן טוֹש, שְׁרִיְּטָעָר, אַז אַזְוִי עַסְטָט אַגְּוִי, ווען מַעַן עַסְטָט נוֹט דָּאָרָפְּ מַעַן האָלָט טָעָן די העָנָד אָוֹנְטָעָרָן טִישׁ. לְעַג אַיך נוֹט אַווּק דָּעַפְּעָל נאָך יְעַדְרָעָ זַוְּפָּ ווּאָס אַיך טָו, שְׁרִיְּטָעָר, אַז אַזְוִי עַסְטָט אַגְּוִי וּסְבוֹאָ, אַ אַיך דָּאָרָפְּ נאָך יְעַדְרָעָ בִּיסְעָן אַווּקָלְעָנָעָן די לַעֲפָלָי, אָן דָּאָס עַרְגָּסָטָעָ פָּאָר מִיךְ אַיזָּן שְׁבָתָן. אָן דָּעָר טְשָׁאָלָעָנְטָאָקָשָׁע שִׁיטָּע עַר אָן צְוָהָאָקָמָעָ רְוִיחָע צִיְּבָעָלָ מִוְּטָ פְּעָפָרָ, אָן אַיך וועַר דָּעָרָ שְׁטִיקָטָ פָּוּן דָּעָם רְיוֹחָ אַלְיָוִן, אָן עַר צְוִינָגָט מִיךְ, אָן אַיך זַאל דָּאָס עַסְעָן, אָן טָעָנָהָט, אָן אַיך דָּאָרָפְּ נִיט זַיִן קִין פְּרִיזָן. אַיך וועַג זַיך דָּעַרְמִיט אָן מַוְּזָעָן.

ער מומ א קוק אוויף אונז פון אונטער זוינע לאָאנגע געדריכטע ברעמען, זיין
א שוידער לוופט מיר איבער פוונע גלודער (זוינט 21).

די רבי' צען דאבא, נוט האבענדייג קיין איזיגענע פינדען, האט זי די גאנצע ליעבע אבןגעבען צו מיר. זי האלט מעד פארשפארט אין שטוב ווי א גאנז איז שטיג, האט מורה, איז איד זיך ניט פארקילעלן; אונ, ווען זי לאזוט מיך שווין אמאל אין דרויסען, טומז זי מיר און איהר וואטאווע אפאטע און ווילעט מיך ארום מיט איהר גויסער פאטשיזילען, איז איז קאן זיך ניט א קעהר טאן. יעדער נאכט שטעהט זי אויף איזיגע מאל זעהן אובייך איך בין גוט איזיגנדעקט. יעדער פרויטאג וואשט זי מיר דעם קאָפַּ און היט זיך זעהר, איז קיין זיוף זאל מיר ניט איזין איז דיאויגען, האט זי עפְּסַמְּ א גוטען ביסען אין הויז באקום איך דאס; אונ, ווען איך פארבענץ זיך אמאל און צו זויזן זיך, איז איך זויל צו מײַן מאמען, נעהחט זי מיך אויף די הענד ווי א קליען קינד, טוליעט מיך צו זיך און קושט מיך ווי מײַן איזיגענע מאמע. איך האב זי זעהר ליעב געהחט, און האב אויף זייחר שטארק רחמנות געהאט וואס זי איז א טויבע; אונ, ווען די איזיגנעלען פֶּלְעָגָן שטילערהייד זאגען אויף איהר: "דאָבע, גראָבע, אַלְטָע בָּאָבע", פֶּלְעָג איך זוין אויף זי איז בעם, און זאגען, איז גאט וועט זי שטראָפַּען דערפַּאָר.

מייט 30 יאָחר שפַּעטער, ווען איך בין איז ליטא צונאסט נעד זעהן, האב איך דעם רבִּי משה אהרן באָזוכט. זעהר גרויס איז זויער שמחה געווען צו זעהן מיך.

7. איך האב ליעב דעם וואלד.

דרפַּאָר וואס איך בין א גאנז ווינטער געווען פארשפַּאָר אין שטוב, ווי א גאנז איז שטיג, האט מיר גאט אבןגעבען אווף זומער, איז איך האב זיך געקענט שפַּעַלְעָן איזן וואלד פַּעַל מײַן הארייז האט געגולט. וואו מײַן טאטע האט זיין שטעלען, איז גאוינגען, א פַּאָר וויאָרט פָּוֹן מינסק, האט ער אַרְעָנְדֵּרְטַּה קרעטשמע, וועלכַּע איז געשתאנגען אַקוֹּרָאַט געבען ברעגן וואלד.

אַ רְבּוּיְזַּהְאָב איך דא עפְּסַמְּ אַלְטָעָן אַירְדָּעָן, וועלכַּע בָּאָפְּטָט אַ דְּרֻעַמְּלָא אַזְּן מִיטְעָן לְעַנְעָן, אַזְּן מִיר, זְיַינְעָן תְּלִמְיָדִים, שְׁפִיעָלָן זיך דְּרֻוּזְיִיל, אַזְּן דָּסְטָלְעָן אַזְּן פָּאָר מִיר ניט אַינְטְּרָעָסָאנְט,

ווײַל אִיךְ חָבֵד אָם אַלְעַם שָׁוֵין גַּעֲלָעָנֶט אָון גַּעֲדָעָנֶק עַס גַּאנְצַן
גַּוֹּט, נָאָר עַר מַזְוּ דָּאָךְ לְעַרְנָעָן צּוֹלְעַב דִּי אַנְדָּרָעָ אַינְגָּלָעָן. אִיךְ
בֵּין זַעַהַר גַּעֲרָעָן, אָז דָּעַר מַאֲגַג גַּעֲהָת שָׁוֵין אַוְעָק, אַדְרָעָ, אָז עַס
קַוְמַט פְּרִיאַיטָּאָג נָאָר הַאַלְבָּעָן טָאָג אָון שְׁבַּת, וּוּעָן אִיךְ פָּעָן לְזִיפְעָן
אַיִּין וּוּאַלְדָּ. אָון דָּעַר וּוּאַלְדָּ אִיזְוַא נְרוּסָעָר מִיט הַוּכָּבָּן, גַּרְנִיעָן,
סַּפְּסַּנְאָוּעָ בְּוּימָעָר, פָּונְ וּוּלְכָעָן עַס שְׁמַעְקָט זַעַהַר גַּעֲשָׁמָאָק, אָון
צּוֹוִישָׁעָן דִּי בְּוּימָעָר וּוּאַקְסָעָן פָּאוּשִׁימְקָעָס אָון שְׂוֹוֹאַרְצָעָ יַאַגְּרָעָט,
וּוּלְכָעָן צּוֹנְעָהָעָן אַיִּין מוֹילָ. בִּיְמָטָּאָן, וּוּעָן דִּי זָוּן בְּרָעָנֶט, הָבָּא אִיךְ
לְיֻבָּעָ דָּעַם וּוּאַלְדָּ פָּאָר דָּעַם שָׁאָטָעָן, וּוּאָזְוַא אִיךְ צְלָעָן וּזְאָוּפְּזָן
גַּרְיָינָעָם גַּרְאָזָן, וּוּי אָדָם הַהָאָשָׁוֹן אַיִּין גַּן שְׁרוֹן; אָון וּוּעָן עַס אַיִּין אָ
וּוּנְדָּ, הָבָּא אִיךְ לְיֻבָּעָ צָוְקוּעָן אָון צּוֹצְחָהָרָעָן זָוָה, וּוּי דִּי לְאַנְגָּעָ
צּוֹוִינָעָן שְׁאַקְלָעָן וּזְאָן אָון שְׁוּמָעָן גַּלְיָיךְ וּוּי רִידָעָן עַפְעָם;
אָון פָּאָרָנָאָכָט, וּוּעָן דִּי פְּוִיְגָלָעָלָעָ צּוֹוִינָעָן זָוָה, בֵּין אִיךְ זַיְבָּעָר,
אָז דָּאָס לְיֻבָּעָ זָיְיָ נָאָטָן, דָּאָס דָּאָגָעָן זָיְיָ מַנְחָה אַוְיפָּזָן זַיְעָר
שְׁפָרָאָזָן, אָון אִיךְ וּוּאַלְטָזָהָר וּוּלְעָעָן זָיְיָן וּוּי שְׁלָמָה הַמֶּלֶךְ, וּוּלְכָבָעָר
הַאָטָּ פָּאָרְשָׁטָאָנָעָן דִּי שְׁפָרָאָכָעָן פָּונְ אַלְעַזְוָהָיָה אָון עַופּוֹת

אַמְּמָאָל לְאָרְ אִיךְ מִינְיָעָ חָבְרִים, וּוּלְכָעָן וּוּחָהָנָעָן וּוּיְוִיטָן
וּוּאַלְדָּ. פִּיהָר אִיךְ זָיְיָ טִיעָה אַיִּין וּוּאַלְדָּ, וּוּאָזְוַא אִיךְ הָבָּא אַבְּגָנְעָוָצָט
אַחֲיוֹעָן בָּאָרָגָן, אָון דָּאָרָט שְׁפִּיעָלָעָן מִירָ זָוָה. אַמְּמָאָל זָאָגָ אִיךְ זָיְיָ,
אָז דָּעַר בָּאָרָגָן זָאָל זָיְיָן דָּעַר בָּאָרָגָן סִינְיָן, אָון אִיךְ וּוּלְ זָיְיָן מַשָּׁה
רַבִּינוֹ. אִיךְ נִבְּ אָרוּסָאָ בְּאָפְעָהָלָל: „כָּל הַנּוֹגָעָ בְּהַרְ מָוֹת יּוֹמָת —
וּוּרְ עַס וּוּטָן אַגְּרָהָרָעָן דָּעַם בָּאָרָגָן, זָאָל גַּעֲטוּמָעָט וּוּרָעָן —
בְּלִיְבָעָן אַלְעַזְטָעָהָן פָּונְ וּוּיְוִיטָעָן, אָון אִיךְ, מַשָּׁה, קְרִיְיךְ אַרְוִוָּפָן אַוְיפָּזָן
בָּאָרָגָן, אָון מִיט אַלְעַזְטָהָ שְׁרִיְיךְ אִיךְ פָּונְ דָּאָרָט דִּי, „עַשְׁרָתָה
הַדְּבָרָות” — דִּי צְעָהָן גַּעֲבָאָט — אָון פָּונְ גַּאנְצַן וּוּוִוִּיתָ קְלִינְגָט אַבָּ
צּוֹרִיךְ יְעָרָעָם וּוּאָרָטָן, גַּלְיָיךְ וּוּי אַיְוָנָעָרָזָט נָאָרָק. אָון
אַמְּמָאָל זָאָגָ אִיךְ זָיְיָ, אָז דָּעַר בָּאָרָגָן זָאָל זָיְיָן דָּעַר הַר גַּלְבָּעָן, וּוּאָז
דִּי פְּלַשְׁתִּים זַיְינָעָן בְּאַפְּאָלָעָן דִּי אַיְדָעָן, אָון דָּעַר קְעָנִינָג שָׁאָל אָון
זָיְיָן זַוְּחָן יְהָוָנָתָן אָון דִּי אַנְדָּרָעָ זַוְּחָן זַיְינָעָן דָּעַר/הַרְגָּעָט גַּעַד
וּוּאַרָּעָן. עַס פָּאָגָנָט זָיְדָ אָן דִּי מַלְחָמָה, דִּי טְוִוָּעָ לְגַעַן שָׁוֵין אַוְיפָּזָן
דָּעַר עַרְדָּ, אָון אִיךְ, דָוָר, שְׁתָעָה מִיר אַוְיפָּזָן בָּאָרָגָן, אָון בְּאַקְלָאָן זָיְיָ.
מִיט אָוּוּיְנָעָנָרָיָעָן כָּל שְׁרִיְיךְ אִיךְ: „חַרְיָ בְּנַלְבָּעָן, אַל טָל וְאַל
פְּטָר עַלְיכָם” — אִיחָר, בָּעָגָ פָּונְ גַּלְבָּעָן, קִיְין מַזְוִי אָון קִיְין רַעֲנָנוֹ

וזל אויף איז ניט קומען! און איינמאל האט זיך מיר פארגען-שטעטלט דאס גאנצע בילד ווי דאס איז אין תניך באשריבען: דאס אידישע פאלט איז צושלאגנען, אונזער קעניג ליגט טויט, און דוד קלאנט אויף דעם אומגליך פון פאלק, און אויף דעם טויט פון זיין טיעערען לייעבען פרינד יהונתן, און ווען איך האב אוימגען-שריען: „צאר לי עלייך, אחיך, יהונתן“ — וועה איז מיר פאר דיר, ברודער יהונתן! — האב איז זיך ביטער צואוווינט, און מיינע טויט האבען זיך אויפגעכאמפט, און געזאנט: „נאראעלע, ואס וויננטו? מיר לאבען נאך?“

אווי בין איך מיט אונזער ניעט פלאז' זעהר צופרייעדען געווען. דערפאָר אבער מיינע עטערען זיינען נבעבע שטארק אונצופרייע-דען. איך באַמער, איז דער טאטמע איז שטארק פארזאָרגנט, און די מאָמע ווערט מיט יעדען טאג אלץ מעהר פארפֿינְסְטֶרְט. איך חער זיך איז צו זיינר געשבערע. איך חער, איז דער טאטמע איז געלַיבּען אַהֲן אַ שטעלַע, און די קרטעטשׁמע טראָגְט ניט אַפְּילַע אַ בְּאַצְּחָלָעַ דִּי אַרְעָנְדָע. מַעַן לְגַעַט צו דעם קָאָפּ. האט מַעַן זיך אַזְוֵי אַבְּגָעָמָטָעָרָט דֻּעַם זָמָעָר אַז אַהֲלָבָעָן ווַיְנָטָרָ.

איין אַ שְׁהָנָעַם קָאַלְטָעַן פְּרִיחָמָרָגָעָן האט מַעַן אלְצָעַ פָּזָן שְׁטוּב אַיְינָנָעַפְּאָקָט אַזְוֵי שְׁלִיטָעָנָם, אַזְוֵי אַזְוֵי אַזְוֵי אַיְינָנָעַפְּאָקָט אַזְוֵי גְּרוּסָעַן שְׁלִיטָעָנָם, אַזְוֵי ווי הַעֲרִינָג אַזְוֵי פְּסָעָלַי. איך חער, אַזְוֵי מעַן דָּאָרָף פְּאַהֲדָעַן אַזְוֵי ווַיְאָרְסָט 80, קִין מַאְלִיסְקָע, צָוֵם פְּעַטְעָר זָנוּוּל. מַיְוֵן עַטְעָרָר בְּרוֹדָעָר, מַרְדָּכָי, ווּלְבָעָר לְעַרְנָעַט אַזְוֵי מַיְנָסָק אַזְוֵי יִשְׁכָּה, אַזְוֵי גַּעֲמָעָן זָעַגְנָעָן זִיךְ. עַר גַּעַת נַאֲך אַזְנָזָר שְׁלִיטָעָן אַזְוֵי ווַיְנָטָרָ. דַּעַר טַאטָע אַזְוֵי מַאְמָע גַּעַהְעַן מִיט אִיתָם אַזְוֵי ווַיְנָטָרָ. אַזְוֵי מִיר אלְעַז ווַיְנָטָרָ אוֹיף זִיךְ קַוְעָנָרְדִּי. אַנְגָּעוּוֹיָנִיט זִיךְ, אַזְוֵי עַר אַוְעַק צְוָרִים אַיְינָעָר אַלְיַין קִין מַיְנָסָק, צָו לְעַרְנָעַן דָּאָרָט תּוֹרָה; אַזְוֵי מִיר האָב זִיךְ פְּאַרְקָוּט אוֹיף מַיְוֵן ווּאָלֶה, גַּעֲמָעָן זִיךְ מִיט אִיתָם, אַזְוֵי וְעַמְּאָכָת: „גַּאט ווַיִּסְמְכָה אַזְוֵי אַזְוֵי ווּלְהַאֲבָשָׂנָאָר אַזְוֵי ווּאָלֶה!“

8. אַ פְּעַטְעָר אַלְמָן בְּרוּיט-געַבָּר.

איין מַאְלִיסְקָע ווְאַהֲנָט דַּעַר פְּעַטְעָר זָנוּוּל. עַר אַזְוֵי דַּעַר מַאְמָעָס אַ בְּרוֹדָעָר, אַזְוֵי זִיךְ ווִיְבָה, דִּי מַוּמָע חָנָה גַּטְמָע, אַזְוֵי דַּעַט

טאַטענַס אַ שׂוועטער. דָּאֶם הַיִּסְט אַ צְוַיְיעַדְינֶר פָּעַטָּר. דָּעַר פָּעַטָּר אֵין נִידְעָרִין גַּעוֹאַקְסָעַן, הַקָּט אֵין אַיְידְלָעַן פְּנִים, וְעַתָּה אַוְס וּוּי אַ לְמָדָן, נִאָר בָּאָמָת קָעַן עַר נַאֲרָנִית לְעַרְנָעַן. עַר אֵין נִאָר אַ פְּרוּמָעָר אַיְד אָון אַ חַיְסָעָר חַסְיָר. וּוּעַן עַר דָּאַוּעַנְט אֵין עַר נִוְט מְפָסִיך אַפְּרָלו אָז דָּעַר פָּאַסְרָעָדָנִיק קְוָמָט. עַר זָאנְט זָעהָר פִּיעַל תְּחִילִים, אָון לְעַרְעַנְט סְפִּירִים אוֹוּי עַבְּרִיטִיְּשָׁש, אַקְרָאָט וּוּי אַיְדָעָנָע, אַבָּעָר עַר הַקָּט אַוְיךָ פִּיעַל אַיְדִישָׁע סְפִּירִים. עַם אֵין פָּאַרְאָן אַ צִימָעָר, וּוּאַס מַעַן רַופָּט אַיְהָם „חַדְרָה“, וּוּיְלָדָרְט פְּלָעַנְט אַיְמָעָר זַוְעָן אַ מַלְמָד אָון לְעַרְעַנְט מִיטָּז זַיְנָעָן קִינְדָּרָעָב בֵּין דָּעַר חַתּוֹנָה אָון נִאָר דָּעַר חַתּוֹנָה. אָין דָּעַמְתָּר שְׁטָעַהָט אַ שְׁרָאָנָק מִיטָּז אַ שְׁעַהָנָעָם שָׁס אָון אַנְדָרְעָר סְפִּירִים. דַּי סְפִּירִים זַיְנָעָן אַיְבָּרָה הַוִּיפָּט גַּעוֹעָן צְוַיְיעָב דָּעַמְתָּר אַיְדָעָם רָאוּבָן, וּוּלְכָבָר אֵין גַּעוֹעָן אַ גְּרוּיסָעָר לְמָדָן.

דָּעַר פָּעַטָּר רַעַדְט אַיְמָעָר עַרְעַנְט אָון שְׁטִיל. עַר אֵין אַיְמָעָר פָּאַרְטָרָאָכָט, קְנִיְשָׁשָׁט דָּעַמְתָּר גְּרוּיסָעָן שְׁטָעַרְעָן אָון רַעַדְט וּוּנְג אָון אַלְעָהָבָעָן מַוְרָא בָּפָּאָר אַיְהָם. דַּי מַוְעַע חַנָּה גִּטְעָא אֵין אַ חַיְבָע אַיְדָעָנָע, מִיטָּז אַ גַּוְטָמָוְתִּיגָּעָן פְּנִים, אַיְמָעָר מִיטָּז שְׁמִיכָּעָל, רַעַדְט גִּיך אָון טָוָט אַלְעָם גִּיך, הַאַלְמָת אַיְמָעָר אָין קָאָבָעָן אָון בָּאָקָעָן, וּוּיְלָזְנוּעָל מַאֲלִיסְקָעָר הַקָּט גַּעַהָאָט אַ נַּאֲמָעָן בָּפָּאָר אַ גְּרוּיסָעָן מְכֻנִּים אַוְרָת. אַיְדָעָן וּוּאַס גַּעַהָעָן אַרְוָם אַבָּעָר דָּל דָּרְפָּעָה זַוְעָן فְּרָנָסָה, קְוָמָעָן קִיְּין מַאֲלִיסְקָעָר גַּעַכְתִּינָעָן, אַדְרָעָר אַוְיךָ שְׁבַת. אָון דַּי מַוְעַע חַנָּה גִּטְעָא אֵין וְעַר צְוַיְיעַדְעָן מִיטָּז דַּי גַּעַטְט. דָּרְפָּאָר, וּוּעַן זַי אֵין גַּעַשְׁטָאָרְבָּעָן, הַקָּט דָּעַר פָּעַטָּר אַוְיךָ אַיְהָרָבָר, בָּאַלְדָּן נִאָר דָּעַר קְבָּרָה, פָּאָר דָּעַמְתָּר גַּנְאַצְעָן עַוְלָם גַּעַזְגָּט, אָז הַאַלְבָּפָּן דָּעַר מַצְוָה פָּן הַכְּנָסָת אַוְרָחִים נִוְט עַר אַבָּדָר וּוּיְבָ, אַזְוִי וּוּיְמַעַן הַקָּט אַבָּנְעַרְעַדְט.

דָּעַמְתָּר פְּלָאָז, וּוּאוּ דָּעַר פָּעַטָּר וּוּאַהָנָט, הַקָּט עַר מִיטָּז יַאֲהָרָעָן צְוִידָק אַרְעַנְדִּירָט פָּן דָּעַר רַעַנְיָרְוָנָג אַוְיךָ נִינְצִיזָג יַאֲהָרָעָן, צַוְּעַבְיָר אַיְהָרָבָר. יַעַצְתָּ שְׁטָעַהָט פָּן אַיְין זַיְתָּ טִיךְ אַ גְּרוּיסָעָר וּוּאַסְעָרְדָּמְל, אָון פָּן צְוַיְיָטָעָן זַיְתָּ טִיךְ אַ סְּוּקָנָאָוָאַלְעָן, יוֹאַזְעָן פָּאַרְפָּעַטִּינְגָּט נּוֹיְשָׁע גַּרְאָבָע גַּעוֹוָאָנָט. דָּרְצָוּ זַיְנָעָן פָּאַרְאָן פִּיעַלְעָן לְעַפְּלָדָעָר צְוַיְיעָב וּוּעַן אָון צְוַיְיעָב הַיִּי. אַבְּיָטָל וּוּיְטָעָר פָּן טִיךְ שְׁטָעַהָט אַ גְּרוּיסָעָר, שְׁעַהָנָעָן, הַיְלָצְעַרְנָעָן הַוִּזְנָעָן, מִיטָּז פִּיעַלְעָן

דרער גרויסע געביידען, מיט פיעלע גרויסע, שעחנעו קיה און פערד, מיט א טיירען פערד צום אroiוספאהען. אפילו א באָד מיט א מ Kohה האט ער אויז. ניט וויזט פון מהל, אויפֿן רעכטען ברעג טיך, שטעהט א הויז פון איין גרויסען צימער מיט א פאַרהייז. אט זאָס הויז האט דער פעטער פאַרדונגען צום טאטען פאָד 75 רובעל א יאָחר, אז דער טאטע זאָל מענען דאָרט פאָרקייפֿען בראנפֿען צו די גוים, וואָס קוּמען מאַהְלען אַין מיהל, אַין צו די וואָס פאַחרען אַין מאָל אַין וואָך אַין מאָך. עס פאַרשטעטהט זיך, אז צוליעב אַזָּא פרנסה לִיינט זיך ניט צו נעהמען קיון פאַטטענט אַין ווער האט נאָר געלד אויף אַטטענט? דעריבער מוו מען פאָרדי קייפֿען בראנפֿען בנבָּכה פון דער רעניאָרונג, אַין אַימער ציטערען, אז מַעַן זאָל ניט אַרְיוֹנְכָּאָפֿעָן זיך אַין אַסְטָרָאָג. אַרְעַנְדָּע פֿאָר אַחֲרֶש האט דער טאטע אַבְּנָצָהָלָט, נאָר קייפֿען בראנפֿען אַין קיון געלד ניט געבליבען, האט ער גענומען זיין אַטְלָעָסָעָן שְׁבָתָּה-דִּינָּעָ קָאָפָּטָע, דעם שבת/דינען טלית אַין צוּווּי גְּרוּסָע קָוְפָּעָרָעָן פָּאָנָעָן, האט עס אַבְּגָעָנָבָעָן אלְסְמָשָׁכָן צום קָרְיוּצָעָר גְּבָר, וועַל-כָּעֵר האט געהאט אַ ברויז פון בראנפֿען אַין האט גענומען אַין עמער בראנפֿען.

9. איך וויל זיין ווי דוד המלך.

דרער ווינטער אַין שווין אַוועק. עס קומט אַין דער פריהיליגן. די פיעלע שנען צונעהן שווין, דער טיך צוּשְׁפָּרִיט זיך אלְץ ווַיַּד בעד אַין זוּוּטער. דער מיהל אַין פְּאַרְטְּוָנְקָעָן, מען קען ניט מאַהְלען, אַין מאָך פְּאַהְרָת קִיְּנָעָר ניט אַיבָּעָר די וואָסערען. ניטאָ וועמען צו פְּאַרְקְּוִיפֿעָן בראנפֿען. אויף שבת ניטאָ קיון חלה, ניטאָ קיון פְּלִישָׂ, אַקוּראָט ווי אַין מיטען וואָך. עס געהען דורך עטלייכע וואָכען, די וואָסער פְּאַלְטָט ניט אָב, מיר זוּצָען ווי נח אַין זיין קאָסטען. אַין שטוב אַין שווין קיון ברויט אויך ניטאָ. מען קומט אָב מיט אַבְּיסָעָל בּוֹלְכָעָן מיט עפָּעָם אַ שְׂוֹאָרְצָעָר קָאָשָׂע. נאָר אַבְּיסָעָל אַין קיון בּוֹלְכָעָן אַין שווין אויך ניטאָ. די קָלְעָנָעָר קִינְדָּעָר רְיוּסָעָן די מאָמָעָן פָּאָרְן קָלְיָדָעָל אַון בעטען עסען. זי ווינט, אַין געהאט אַוועק אַין אַדְרָאָפָּר עטלייכע ווַיַּאֲרָסָט, באָרְגָּט

ביי א גוי א האלבען זעקל בולבען, אוילט זיך אהויום, געלאווע
הונגעריגע קינדרער, וויל אוינשפֿאָרָעָן וועגן, זוכט אָב א קירצעריע
זועגן, נעהנטער צום טײַך אָון פֿאָלָט אָרִין אַז זומָפּ, אַז זַי
קען ניט אָרוּם. האט גַּאט אַס גַּעַטָּן, גַּוִּים כַּפְּעָן פִּישָׂ נִיט
וווּיט, דערחהערען זַיְיַ אַגְּשִׁירִי, קומען זַיְיַ צַוְּלוּפְּעָן אָון שלעפען זַי
קוּיט אָרוּם. אוינגעַשְׁמָוֹת אָין גַּאנְגַּעַן אַיְן בלאמָען, אוינגעַ
שלאָגָעַן פָּוּן די כְּחוֹת, פֿאָלָט זַי אָרִין אַיְן שְׁטוּבָן, זַוְּרָפְּטַ אָרָאָבָּ
דעַם זַעַקְעָל בּוּלְבָּעָן, צַוְּוַיְיַנְּטַ זַיְיַ, אָון פְּאָנְגַּט אַז צַוְּ חַלְשַׁ'.

מייר שטעלט זיך פֿאָר די גַּעַשְׁכְּטָעָן פָּוּן תַּנְ"ד. עַם אַיְזַּ
מלְחָמָה, דָּוד הַמֶּלֶךְ אַיְזַּ דָּוְרְשָׁתִיג, אָון קִין וּוּאָסְעָר אַיְזַּ נִיטָּ. גַּעַזְעַ
פֿינְגַּען זַיְיַ דָּרְיוִי נְבוּרִים, וּוּלְבָּעָן לְאֹזְעָן זַיְיַ אַיְזַּ גַּרְזְעָסָעָן סְכָנוֹת אָון
ברִיְנְגַּעַן וּוּאָסְעָר פֿאָר זַוְּעָר מֶלֶךְ; אַכְבָּר דָּוד הַמֶּלֶךְ וּוּלְ אֹזְאָ
וּוּאָסְעָר נִיט טְרִינְגַּעַן, וּוּיְלָן מַעֲנְשָׁעָן האָבָעָן וּוּיְלָרְ לְעַבְעָן אַיְינְגַּעַן
שְׁטַעַלְט אַיְזַּ סְכָנוֹת. מִין מַאְמָעָה האָט דָּאָךְ אַיְזַּ אַיְינְגַּעַן שְׁטַעַלְט
איְהָרָה לְעַבְעָן אַיְזַּ סְכָנוֹת, טְרָאָכְט אַיְזַּ מִיר, פֿאָרוּאָסָעָן זַאָל אַיְזַּ נִיט
זַוְּיַן זַיְיַ דָּוד הַמֶּלֶךְ? אַיְזַּ וּוּלְ נִיט עַסְעָן די בּוּלְבָּעָן, בְּאָשְׁלִיסָאִירָן,
אָון נִיט זַיְיַ חַזְרַ'ן מִין חַוּמָשׁ. די מַאְמָעָ צּוּטְיָלָט שְׁוִין אַלְעָמָעָן
צַוְּיַיְיַ בּוּלְבָּעָן. נְעַבְעָן מִיר לְיַעַגְעָן אַיְזַּ צַוְּיַיְיַ וּוּיְסָעָן בּוּלְבָּעָן,
אַבְּיָסְעָל אַנְגַּעַשְׁפֿאָלְטָעָן, קַעַנְטִיגָּמָעָה לְיַעַגְעָן. די קִינְדָּרָעָר עַסְעָן שְׁוִין,
נָאָר אַיְזַּ הַאָלָט זַיְיַ אַיְזַּ. דָּעַר רִיחָ פָּוּן די בּוּלְבָּעָן צּוּשְׁפְּרִיּוֹט זַיְיַ
אַיְבָּעַרְעַ'ן גַּאנְגַּעַן שְׁטוּבָן אָון קוּצְעָלָט מִיר אַיְזַּ נָאָגָן, אָון דָּעַר יַצְרָ
הַרְעָדָת מִיר אַז: „נָאָרְעַלָּע, דָּו בִּיסְטָה דָּאָךְ נִיט דָּוד הַמֶּלֶךְ,
אָון אָפְּלִיּוֹ עַר האָט זַיְיַ גַּעַקְעַנְטָ אַיְינְהַאָלְטָעָן פָּוּן אַבְּיָסְעָל וּוּאָסְעָר,
אַכְבָּר וּוּרְ קַעְן זַיְיַ דָּאָס אַיְינְהַאָלְטָעָן פָּוּן אַזְוּלְבָּעָן גַּעַשְׁמָקָעָ בּוּלְ
בָּעָן, וּוּנְן מַעַן אַיְזַּ הַונְגָּרָגָן? אַיְזַּ מַאְךְ אַ בְּרָכָה אָון עַסְעָן, נָאָר
עַם וּוּרְגַּט מִיר, עַם וּוּלְטַ זַיְיַ וּוּיְנְגַּעַן, קַוְּקַעְנְדִּיגָּ אַוְיַּה דָּעַר בְּלִיְכָר
מַאְמָעָן.

איְן נִיכְעָן אַיְזַּ דָּעַר לְיַעַבְעָר פְּרִיחָלִינְגָּ אַנְגַּעַקְעַנְמָעָן. עַם האָט
אַנְגַּעַפְּאָגַעַן צַוְּשְׁפָּאָצָעָן אָון וּוּאָקָטָעָן. די עַרְשְׁטָעָן זַאָךְ אַיְזַּ אַוְיַּסְעָ
גַּעַוְאָסְעָן קַרְאָפְּעָוּוּ, אַט די גַּרְאָזָן, פָּוּן וּוּלְבָּעָן עַס וּוּרְעָן וּוּיְסָעָן
בּוּלְאָטָעָן, וּוּנְן מַעַן רִיחָתָט עַס אַז מִיטְ'ן הַיְלָעָן לְיַיְבָּ. די מַאְמָעָ
רִיסְטָ אַז די קַרְאָפְּעָוּוּ, בְּרִיחָתָט עַס מִיטְּ הַיְמָעָן וּוּאָסְעָר, צַוְּחָאָקָט

און קאכט עם אב, און גיט אונז עסען, און איך דאנט נאט וואם
די געקלאכטער קרפאפערע ביזט ניט פארן צוונגען.

10. איך העליף דעת מاطען ארכוייטען.

ווען דאס וואסער אויז שיין אבןעפאלען, האט דער מاطען
ויז געשטעטלט ארכוייטען ביזט בעטער אין סוקאנאואלען. די
פוייערים, וועלכע וועבען אליאן די גראכע געוואנט, ברוינגען אהער
צז פערברטיגען. די געוואנט לענט מען צויניות, און מען לענט
עם אריאן אין אוולכע טיעפע הייצערנע קאערטעם. דאס וואסער
דרעהט א גרויסע ראה. אין ראה איך פאראן א גראכע קלאי, אין
קלאי זייןיען פאראן ברויטע היילצערנע ארטם, וועלכע הויבען זיך
און לאווען זיך אראב און קלאפען די געוואנט. די געוואנט מויז
מען אפט באגיסען מיט הייט וואסער, און צולעב דעת איז פאראן
א גרויסער קעסעל איינגעמייטר און לאנגגען אוווען, וועלכען
מען הייצט מיט לאנגגע גראכע האלי. אוזו ווי די געוואנט ווערט
אפט צויניגגעדרעהט אין די קאערטעם, מויז מען ארויסגעהמען די
נאסע גרויסע שטקרער געוואנט, צויניפלאגען ווי געהעריג, און צור
רייך אריאינלעגען און באגיסען. ווען דאס וווערט פארטיג נעהמת
מען עם אין דרויסען, מען צוחעהנט און מען לאזט טרייקעגען. מיט
איין ווארט דאס איז זעהר א שווערט ארכוייט, און מען מז דא זיין
בי טאג און בי נאכט, און אוזו ווי פאר אינעם איז כמעט ווי
אונטונגליך, בין איך אימער געווען מיטען מاطען. איך בין דאך
שיין אלט געווען אכט מיט א האלבען יאהר, און האב געקענט העל-
פען איהם.

פאר דער ארכוייט האט מען זיך באדונגען אכט רובעל א חזוש,
נאר דער בעטער פֿלענט ארכברעכען זעקס רובעל פֿאָר דער שטוב,
און מיר זייןיען טאמע וווײַטער גאנץ אפט געזעסען אחזן ברויט. די
גאנצע וואך, פֿוּן שבת נאכט ביוז דעת נעקסטען פֿרײַטאג פֿאָר נאכט,
האבען מיר געלעבט אין סוקאנאואלען. דא האב איך געהאט א
געלגעדר צו שלאפען. איך האב זיך צוינועוואנט צום דרישען און
קלאפען, און פֿלעג זיך גאנץ געשמאָק שלאפען, סיידען, ווען איך
פלעג זיך לעגען הונגערג, האט זיך מיר עפָּס ניט געלאפען.

11. אליהו הנביא'ם נם.

איינטמאָל האָב אַיך זיך געלעגעט שלְאַפּעַן וועהָר הונגעערין. שויין עטליכע טעג קיון ברויט נימטא, מען ליעבעט מיט בולבע. אַיך האָב אַכְּבִּי געליענט קריאת שמע אָנוֹ לאָנג געווארפּעַן זיך פּון אַיזן זוּיט אוּפַּעַן צוּוּוּתעַן בּיוֹ אַיך בּין איינגעַשְׁלָאַפּעַן, נאָר לאָנג שלְאַפּעַן, האָט קענֵי טיג מײַן קינדרער שער הונגעַריגעַר מאָנַען ניט געלאָזען. אַיך באָפּ זיך אוּת, ווען עס אַיז נאָך פֿינְסְטֶרְלָעַךְ, אָנוֹ באַשְׁלִים אוּפַּעַן שטעהָן אָנוֹ זוּצָעַן מִיטַּעַן טאמַעַן. ער זוּצָעַן דָּאַך נַעֲבָדַךְ אַגְּנַעַץ נאָכְטַמְּ. אַיך נַעַמְּ זיך אַגְּנַטְמַן, אָנוֹ צָו מִין גַּרְעַסְטָעַן וּאוֹנְדָרְעַד דָּרָעַד זעה אַיך נַעַבְעַן מִינְעַן זַעַכְעַן אַהֲלַבְעַן לְאַבְעַן ברוּט. אַיך גַּלוּבְבַּט מִינְעַן אוּיְנַעַן. פּוֹלִיכְטַמְּ זעה אַיך דָּאַס אַין חַלּוּט וּוּעַלְעַן אַיבְּעַרְצִיזְיַעַן זיך אָנוֹ אַטְאַפְּ טָאַן, טָאַר מַעַן אַכְּבָר נִיט אָחָן גַּעַנְעַלְדוֹאַסְטָר. מעַן מוֹזְפַּרְהָעָר וּוּאַשְׁעַן דִּי העַנְד אָנוֹ זַעַנְעַן עַל נְטִילַת יְדִים. קוֹק אַיך זיך צָו בְּעַסְטָר, אָנוֹ זעה דִּיְטְלִיךְ אָן אַמְּתַעַן הַאֲלַבְעַן ברוּט. וּוּ קוּמְט אַכְּבָר אַחַעַר ברוּט? אָנוֹ אַיך דָּרָעַד מִאָן זֶה, וּוּאָס אַיז תְּגַזְּ שְׁטַעַת גַּשְׁרַבְעַן. וְעַן אליהו הנביא אַיז נִיט ווּוִיט פּוֹן יְרָדֵן גַּעַזְעַטְעַן, האָט ער ווּאַסְטָר צָום טְרִינְקָעַן גַּעַנְגַּנְעַהְעַט, וּוּאַיך האָב דָּאַפְּ פּוֹן אַונְזְעַר טְיַיך, אַכְּבָר קִין עַסְעַן האָט ער נִיט גַּעַהְעַט, אַזְוִי וּוּאַיך האָב נִיט, האָט נַאַט דָּאַבְעַן גַּעַשְׁיקָט, דָּאַס זַיְנַעַן אַזְוּלְכָעַ פּוֹיְגָלָךְ, אָנוֹ זַיְהָאַבְעַן דָּעַם נְבָיאַ בְּרוּט אָוֹן פְּלִישַׁן גַּעַרְאַכְטַמְּ אַיז דָּעַר פְּרִיחַ אָוֹן פָּאַרְגָּאַכְטַמְּ.

אַיך שְׁפְּרִינְגַּן אַרְאָב פּוֹן מִין גַּעַלְעַגְעַר, נִיס אַב גַּעַנְעַלְדוֹאַסְטָר, כָּאַפְּ דָּעַם ברוּט אָוֹן לְיוֹחֵץ צָום טאמַעַן, וּוּיְיַזְעַם אַיְהָם דָּעַם ברוּט, אָוֹן דָּעַרְמָאָן אַיְהָם דִּי מְעַשְּׂה מִיט אליהו הנביא אָנוֹ מִיט דִּי דָּאַבְעַן. „נַיְיַן, מִין קִינְדַּר,” זַגְעַט דָּעַר טָאַפְּ, מִיט אַטְיַעַפְּן זַיְפַּעַן, יַעַצְטַמְּ טְרַעְפְּעַן נִיט אַזְוּלְכָעַ נְסִים, דָּאַזְוִי דָּעַר פְּעַטְעַר שְׁמַעַן גַּעַוְעַן בַּיִּ דָּעַר נַאַכְטַמְּ, האָט ער גַּעַמוֹת אַיבְּעַרְלָאַזְעַן“. דָּעַר פְּעַטְעַר שְׁמַעַן אַיז דָּעַר מְוּמַעַן חַנְהָן גַּיְתָּעַס פְּאַטְעַר. ער אַיז גַּעַקְוּמָעַן וְעַהַן זַיך אַיז דָּעַר ער פְּאַהְרָת אַזְוּקָעַ קִין אַרְצַי יְשָׁרָאֵל. אַיך קוֹק אַוְפַּעַן ברוּט וּוּאַ זַוְּלַל וּסְבוּאַ, אַיך ווּאַלְטַט אַיְהָם, דָּאַכְטַמְּ זַיך, אַיז גַּאנְגַּעַן אַיזְנַעַן גַּעַשְׁלַוְנְגַּעַן, טָאַר מַעַן אַכְּבָר נִיט, עַס אַיז שְׁוֹן טָאַג, דָּאַרְפּ מַעַן טְרִיבַּה הַעַר דָּאַוְנוּנַעַן. צָו פָּאַרְטְּרִוִּיבְּעַן דָּעַם יִצְרָאַר הַרְעַ מַאַך אַיך אַשְׁמַעַש

מייטן טאטען, און פֿרְעָג אַיהם, "פֿאַרוֹוָאַס טְרַעְפָּעַן אִיצְטָעַר נִיט אָזֶעֶלְכָּעַ נְסִים?" — "וּוְיָיל מֵיר זַיְנְגָעַן יַעֲצֵם זַיְנְדִּיגַּן", עַנְטְּפָעַר דָּרָר טַאַטָּע — "מַיִת וּוְאַס זַיְנְגָעַן מֵיר?" — פֿרְעָג אַיך אַיהם. טָטוֹת דָּרָר טַאַטָּע אַ שְׁמַעַט טַאַבָּאַל אַזְוַאנְט זַיְנְגָעַן מֵיר: "אַט פֿרְעָג נִיט קִיּוֹן קִשְׁוִית, גַּעַה בְּעַסְרַע מִיטְן' בְּרוּוּת אַהֲיִים."

לוֹוֶוֶּאָיך אַהֲיִים מִיט דָּרָר גַּוְטָעַר בְּשָׂוְרָה, וּועַס אַוְוָוֶוֶּאָלְעַ קִינְדָּרָעַ, אַזְוַאנְט שְׁטָלַע זַיְד דָּאוּנוּן. דִּי קִינְדָּרָעַ עַסְעַן שְׂוִין, אַזְוַאנְט דָּאוּנוּן נָהָר, אַזְוַאנְט הַיְנְטָן אַיזְוַאנְט דָּרָר דָּאוּנוּן גַּעַוְוָעַן אַבְּוּסָעַל צָוַּל לְאַנְגָּג, אַזְוַאנְט אַיך הַאָבָּשׂוֹן גַּעַוְאַל אַיבָּעָרְהַעַפְּעַן, נָהָר אַיך דָּרְמָאַן זַיְד וּוְאַס דָּרָר טַאַטָּע הַאָטָּעַת עַרְשָׁת גַּעַוְאַנְט, אַזְוַאנְט זַיְנְגָעַן. "אַלְיוֹחוֹ חַנְכִּיאָ", טַוְאַכְט אַיך מֵיר, הַאָט גַּעַוְוִים נִיט גַּעַלְעָרַט צָוַּה הַיפְּלָעַן אַין דָּאוּנוּן."

12. דָּרָר טַאַטָּע אַיז מײַן רבּי.

דָּרָר טַאַטָּע אַיז אִיצְטָעַר מײַן רבּי. ער לְעַרְנַט מִיט מֵיר חַוְמָשַׁי, דָּרְצָו נָאָךְ מְשָׁלִי אַזְוַאנְט פְּרָקִי אַבּוֹת. אַזְוַאנְט אַיך הַאָבָּשׂוֹן זַיְד זַיְנְגָעַן. יַעֲדָעַס וּוְאַרְטַּוּס וּוְאַס ער זַיְנְגָעַן, קְרוּיכַּט מֵיר טַעַפְּעַג אַין הַאֲרָצָעַן. ער נִיט גַּוט צָוַּה פְּאַרְשָׁטָעַתְּהָן אַזְוַאנְט רַעַטְמַט זַיְהָר שְׁעָהָן. אַיך חַזְרָא אַיבָּעָר יַעֲדָעַס זַיְד אַזְוַאנְט גַּעַדְעָנְקַּע זַיְהָר גַּוט. פִּיעַלְעַ פְּסָקוּים פָּוֹן מְשָׁלִי אַזְוַאנְט שְׁטִיקָלְעַד פָּוֹן פְּרָקַט גַּעַדְעָנְקַּע אַיך אַוְוָוֶוֶּאָלְעַ אַזְוַאנְטַוּנְגַּי. זַיְעַן אַיך לְעַדְעַן נִיט, אַזְוַאנְט דָּאָרָף דָּעַם טַאַטָּעַן נִיט הַעַלְפָעַן אַדְּרַבְּיַעַן, הַאָבָּשׂוֹן לְיַעַב צָו זַיְונָן אַזְוַאנְט דָּרְיוּסָעַן. דִּי טִירַק פְּלִיסְטַּזְמַט זַיְד שְׁטָלַל, אַרְוֹם בְּרָעַג וּוְאַקְסָטַן נָרָאָז, בְּלֹוּמָעַן אַזְוַאנְט קְסָטָעַס יַאֲגָנְדָעַס (בָּעָרִים), אַיך זַעַה וּוְיַעֲדָר זַיְד קְרוּיכַּט פָּוֹן דָּרָר ערַד, שְׁפָרָאַצְטַּמְּסָעַס וּוְאַקְסָטַן אַזְוַאנְט בְּלִיהְמַט, אַזְוַאנְט דִּי נָאָטָס בְּאַשְׁעָפָעַנִּישָׁעַן זַיְנְגָעַן אַזְוַאנְט פְּרָעהְלִי, דִּי הַיְשִׁיעָרִיקָעַן שְׁפָרִינְגָעַן זַיְד אַזְוַאנְט טַאַנְצָעַן, דִּי מְוֹרָאַשְׁקָעַס פְּלִיהְעַן אַרְוֹם אַזְוַאנְט שְׁלַעְפָּעַן וּוְעָרַג וּוְאַס עַס כְּאַפְּטַמְּס, נָאָטָס בְּהַמָּהָלָעַן שְׁפָאַצְיָרָעַן זַיְד אַרְוֹם מִיט גַּדְלָות, אַזְוַאנְט אַיך לְיַוְוָאָיך אַרְוֹם אַבְּאַרְדַּפְּסָעַר צְוִוְּשָׁעַן זַיְד אַלְעַמְּעַן אַזְוַאנְט פְּרָעהְזָה זַיְד אַיך מִיט דָּעַם וּוְמָעַר. עַס אַיז טַאַטָּע פְּשָׁוֹט אַמְּחִיה. מַעַן בָּאָד זַיְד עַטְלִיכְבָּעַ מְאָל אַ טָּאגַן, מַעַן כְּאַפְּטַפְּסִישַׁ, מַעַן קְלִיְבָט אַזְוַאנְט עַסְטָמָעַר שְׁוּעַסְטָעַר אַזְוַאנְט מְאָלַיְמָעַן, אַדְּרָעַ אַיך גַּעַה מִיט דָּרָר עַלְטָעַרְעַר שְׁוּעַסְטָעַר אַזְוַאנְט וּוְאַלְדַּר.

פאר א פאר וויארטט קליבען דארט שועמעלעך און שוארטצע יאנדרעם, און איך קומ אהיכים מיט א שוארטצען מוייל און הייליגע ציון, איז מען קען נאך ניט קייען. נאך שפטער אין זומער דארט מען קליבען נס.

נאכז וויתט פון דער הייט, נאעהנט פון ברען טיך, ציהת זיך לאנגער הייכער בארג בעדעתט מיט ניסען בויעמר פון שפייז בארג ביז אראב צום טיך. איך קלעטער אויפֿן בארג מיט דער מדעסטער שנעלקייט, יאנג זיך נאך ווועורךעלעך, וועלכע שפֿרנגןען פון איין גוים אויפֿן צוויתען און פֿנאמען ניסלאעך, ביז איך קליב אן א פולע טארכע מיט ניס און לויַה אהיכים מיט שמחה.

13. איך שרוייב אויפֿן זאמד. — איך גנבע פֿאפעער און באפֿ שמייז.

מיין עלטערער ברודער מרדכי לערנט און מינסק. זעהר זעל-טען קומט פון איהם א ברייעת, וועלכען ער שיקט דורך די דאל-הינעוער קרעמער. ערשות איז אונגעקומוען פון איהם א ברייעת. דער טאטע לויונט פאר דער מאמען דעם לשון קושׂדיגען ברייעת און פֿארטיטישט. די מאמע זאנט נאך יעדען וארט און ווינט. איך בעט בייס טאטען דעם ברייעת. איך זעה שעהנע קילעכ-דינע אותיות, נאך לויונען קען איך ניט. שרוייבען האט מען מיד נאך ניט געלערנעם. בעט איך דעם טאטען, איז ער זאל מיט מיר איבערלייענען דעם ברייעת, ער לויונט מיט כור איבער, און פֿאָר-טויטשט מיר די שוערט וווערטער. איך געה אווועט צום ברען טיך, לעג זיך אוווק אויפֿן געלען זאמד, און מיט די פֿינגער שרוייב איך אויף דעם פֿייבטען זאמד יעדען וארט ווי אין ברייעת. אפֿלו דעם „שלום“ אויסגעדרעהט פֿונקט ווי אין ברייעת.

אין א וואך צייט האב איך שווין דעם גאנצען ברייעפֿ אײַינגען מאל איבערנשרוייבען אויפֿן זאמד, און מיר פֿאָרנְגּוֹסֶט זיך עפֿעס אנדערס צו שרוייבען, און טאקע שרוייבען ניט אויפֿן זאמד. אין שטוב איז אבער ניטא ניט קיין טינט און פֿעדער און ניט פֿיין פֿאָר-פֿיעַר, נאך וועגען טינט און פֿעדער האב איך זיך אן עצה גענבען, אונגעשארט סאושע פון קוימען, אַרְיִינְגּוּשְׁאָטָעָן איז א פֿלְעַשְׁעָלָעָן,

זוכט אב ט קירצער וועג, געהענטער צום טיהה, אוון פאלטן ערינוין אוון ט
זומט (וועט 28).

אנגענאנסען וואסער, אויסגעמייט, געלאזען שטעהן, און וויטער גע-
מישט ביז עס האט אויסגעזען גאנץ שווארץ, און א פעדער האב
איך באקומווען פון א גאנזענען פליגועל, וואס די מאכט האט גע-
האט פון אמקאל, איך האב אנגענשארפט א גרויסען מעסער און גע-
מאכט א פען. אליעם פארטיג, נאר, וואו געהט מען פאפעער?
און איד דערמאן זיך, איז ביים פטעטער זיינען פאראן איזוי פיעל
ספרים, און אין יעדרען ספר איז פון בײידע זויטען פאראן א ריינער
בלאט פאפעער. לוייף איך צום פטעטער, גנב'ע זיך אריין אין חדר,
רייס איזס עטליכע רייןע בלעטער, קומ הײם, געהט א נאדרען, מאך
א ביבעלען, און זיך זיך אבערטשריבען פסקים פון משל. מיין
טינט איז עפעם געלבלען, לאנגן טריוקענט עס ניט, און וווען עס
טריקענט איזס, איז קוים וואס מען קען ליינען, דאך האב איד
אין איינגען טאג פארשרבין מיין ביבעלען, איך לויוף וויטער אַנְכִּי
רייסען פאפעער פון די ספרים.

צום אומגליק האט מען מיך געכאפט גלייך בי דער ארבייט,
און באלאד איז אריין דער פטעטער, האט מען אוועקגעילענט, גוט אַבָּ-
געשMISSען, גערופען מיך „גנֶבֶן“ און נאך מיאוסע' נעמען, און האט
מיך אורייסגעטריבען. לויוף איך איז אַבְּגַעַשְׁמִינָעָר, אַהֲןָ פָּאָפְּעֵר,
און איד בין זעהר איזן כעם אויפן פטעטער. פארוואס האט ער
מיך גערופען גנֶבֶן? איך האב דאך איזסגעיסען די פאפעער, זויל
קיינער דאָרָף עס ניט האבען. ער מײַנט, איז איך דאָרָף די פאָ-
פֿיעַר צו שפֿיעַלַען זיך דערמיט. ער וויס נאָר ניט, איז איך דאָרָף
שריבען, און פֿאָר ווֹאָס צו קייפען פאפעער איזן ניטא. איך מיטין
טאָטָעָן אַרְבִּיטָעָן, און מיר האבען ניט אַפְּילָו קיון ברויט. די געלד
וואס מיר פֿאָרְדִּיעַנְעַן געהט ער צו פֿאָר אַרְעַנְדָּע. ווֹאָס מהער
איך טראכט, ווער איך אלְזַי מעהאר איזן כעם אויפֿאָר אַיהם, און איך
באַשְׁלִים, איז איך מוֹו פון איזן איהם נקמה געהטן, און איך האב
טאָקָע דערהיט, וווען ער איז ניטא איזן דער הײַם, האב איך זיך
אַרְיִינְגְּנַעְכָּאָפְּט אַין חַדֵּר, און האב מיט כעם אויסגעזען אלְעַרְיַ-
בלעטער פון אלְעַרְיַ ספרים.

איין א קורצער צויט אַרְוָם דערלאָגָנט מיר דער טאָטָע אַ פֿלְעַ-
שׁעַלְעַ מִוְתְּאַמְתְּעַ טִינְט אַוְן אַ פֿעַקְעַלְעַ מִוְתְּ גְּרוֹיסָעַ בְּוּגָעָנָ-
פָּאָפְּעֵר, וּלְכָעַ דַּעַר מִילְנָעַר האט גְּבָרָאָכְט פון שְׁטַעַרְטָעַל. „דָּאָס

איו פאָר דָּרֶר", זאגט דער טאטטע, און קוֹסֶט מיר גִּלְיָיךְ אֵין דִּי אָוִינְגָּן,
גִּלְיָיךְ וּוּ ער ווֹל נָאָךְ עֲפָעַם זָאָגָעַן. אַיךְ דָּעַנְקָ, אָזְ ער מָזָ שָׁוִין
וּוִיסְעַן דִּי גָּאנְצָעַ מְעַשָּׂת, אָזְ אַיךְ לְאָזְ אַרְאָבָ מִינְעָ אָוִינְגָּן. דָּעַר
טָאָטָעַ קָעָהָרָט זִיךְ אָבָ אָזְ גַּעַתְּ אָזְוּעָ.
איַן אַ פָּאָר טָעַג אָרוּם, ווֹעַן מִיר האָבָעָן גַּעַלְעַרְנָט, טָוָט דָּעַר
טָאָטָעַ אַ זָּאָגָן: "לְעַרְנָעָן אָזְן קָעַנְגָּן דִּי תּוֹרָה אַיְזָן זַעַהָר שָׁעָהָן, אַבְּעָר
נָאָךְ שַׁעַהָנָעָר אַיְזָן, אָזְ מָעַן הַיְמָת אָבָ, וּוֹאָסָם דִּי תּוֹרָה לְעַרְנָט אָזְנָה, אָזְן
פָּוּן קִינְדְּרוֹיוֹיָן אָזְן מָעוֹן וּזְרָקָנָהָנָעָן אַבְּצָוְהָיְטָעָן, אַטָּם, צָום בִּיְיָ
שְׁפִיעָלָ, דִּי תּוֹרָה זָאָגָט צְוָויָיָ מַאֲלָל, "לֹא תְּגַנְּבָנָה", דָּו זַאָלָסְטָ נִיטָ
גַּנְבָּעָן, דָּרָאָפָ אַקְינְדָה הַיְמָעָן זְרָקָנָהָנָעָן צָוָן גַּנְבָּעָן קִיןָן זָאָר, אַפְּיָלוּ
אַ קָּעָנְפָעָלָ, אַפְּיָלוּ אַ פָּאָפְּרָעָלָ. דָּעַר וּוֹאָרטָ פָּאָפְּרָעָלָלָה אַטָּמָטָ מִיר
אַ שְׁטָאָךְ גַּעַטְאָן אַיְזָן הַאֲרָצָעָן. אַיךְ בִּין זַיְכָעָר, אָזְ ער וּוֹיִיטָם, אָזְן
טְרָעָעָן הַאָבָעָן זִיךְ גַּעַשְׁטָעָלָט בִּיְ מִיר אָזְ אָוִינְגָּן. דָּעַר טָאָטָעַ
הַאָטָ בְּאַלְדָּ אַנְגָּעָפְּאָנָגָעָן וּוֹיִיטָעָר צָוָ לְעַרְנָעָן.

14. אַיךְ האָבָ זַעַהָר לְיעָבָ מְעַשָּׂות.

געַפְּוָמָעָן דָּעַר וּוֹינְטָרָ. דָּעַר יַאָהָר אַיְזָן גַּעַוְעָן אַ גַּעַרְאָטָעָנָר.
פִּיעָלָעָ גַּוְיָם קוֹמָעָן אַיְזָן מִיהָלָ, קוֹיפָעָן זַיְיָ בִּי אָנוֹן בְּרָאָנְפָעָן אָזְן
הַעֲרִינָגָן, אָזְן טָאָקָעָ בִּי אָנוֹן אַיְזָן שְׁטוּבָ עַסְעָן זַיְיָ אָזְן טְרִינְקָעָן.
מִיר הַאָבָעָן שָׁוֹן אַלְעָ מַאֲלָל בְּרוּיטָ אָזְן שְׁטוּבָ, אָזְן אַמְּאָלָטָאָקָעָ
פְּלִוִישָׂ אַיךְ, דָאָס הַיְסָט נִיטָ קִיןָן פְּלִוִישָׂ, נָאָךְ לְוַנְגָעָלְבָעָר
אָזְן מִילָּאָ, דָעַרְפָּאָר אַכְּבָעָר קָאָן דָעַר טָאָטָעַ מִיר נִיטָ לְעָרָ
נָעָן, וּוֹיָל אָזְן שְׁטוּבָ אַיְזָן אַלְעָ מַאֲלָל וּזְרָקָנָהָנָעָן זַיְיָ אַיךְ מִיר
אָזְן דָּרוֹיְסָעָן, מַאֲדָ פָּוּן שְׁנָעָן אַ בָּאָבָעָ אַדְעָרָ אַ בָּעָר, גִּלְיָטָשָׂ זִיךְ
אַבְּיָסְעָלָ, אָזְן לְוִיָּפָ צְרוּיקָ אָזְן שְׁטוּבָ, וּוֹיָל מִינְעָן קְלִיְידָרָ זַיְוָנָעָן
צָוָ זַוְכָּעָרְדִּין, נָאָר אַוִיָּפָ דִּי פִּים הַאָבָ אַיךְ וּוֹאָלְעָנָעָ זַאָקָעָן, וּוֹאָסָם
דִּי מַאְמָעָ הַאָט אַוִיְסָגָעָרְבִּים, אָזְן אַוִיְפָןְ הַאָלָזָהָאָבָ אַיךְ עֲפָעָ
אָן אַלְטָעָ, צְרוֹיְסָעָן טִיכְבָּעָ.

שְׁפָעַט בִּיְ דָעַר נָאָכָטָ, וּוֹעַן דִי גַוְיָם צְוָפָאָהָרָעָן זַיְרָ, זַעַצָּעָן
מִר זִיךְ עֲרַשְׁטָ לְעַרְנָעָן. אַיְזָן שְׁטוּבָ שְׁמַעְקָטָ דָעַר רַוִּיךְ פָּוּן טָאָבָאָקָ,
פָּוּן בְּרָאָנְפָעָן פָּוּן הַעֲרִינָגָן אָזְן נָאָךְ אַנְדָעָרָ פָּאָסְקָוְרָנָעָ רִיחָוָתָ
דָעַרְשָׁטִיקָט צָו וּוֹעָרָן, אָזְן מִיר לְעַרְנָעָן גַּמְרָאָ, וּוֹעָגָעָן אָזְ אַסְסָם

ווארם האט א שטוייס געטאין א קות, און נאך אזעלכע זאכען. מיר קרייכט עם ניט איזן קאָפַט. איך וויל גאר שלאפען, און איך טראקט מיר, וואו האבען נאָר איזידען אַקְסָעַן? הלוואי ואַלטען מיר בעהאט באָטש אַצְנַע.

מייט אונגענדולד וואָרט אַיך אַוִוָּר פְּרִוּטָאָג צוֹנְאָכְטָמַט, וווען גאר ווועטשערע קומט צו אונז מייכאל דער מיהלהנער מיט זיין וויב. מען עבט באָב, און דער טאטע פָּאנְג אָן צו דערצעהעלען מעשות. אַיך קרייך אַרוֹיֶּפֶת אַוִיפֵּן אַוְיֻוּעַן, ציה מיך אוים ווי אַגרָּתָה, און קוֹס מיר ווי די לִיכְטָעַלְעַן פָּאנְגָּן אָן צו צאנְגָּן, און די פְּיוּרְלָעַן שָׁאָקְלָעַן זָק אָן גַּהֲן אַוִוָּס בִּיסְלָעְבוּוּיָּז. אַין שְׁטוּב וווערט פִּינְסְטָעָר, און דער טאטע דערצעהעלט אַשְׁוֹהָנָעַ מעשה פָּוֹן רִיוּזְעַנְדָּע אַוִיפֵּן יִם: עַם וווערט אַשְׁטוּרָם, די שִׁיף צוּבָּרָעָט זָק, אָן נָטָט טּוֹט אַ נְּסָם, אַלְעָ וווערטען גַּרְעָמָעָט. איך הָעָר, אָן מִיר ווילט זָק זָהָר ווּהָן אַ יִם. איך פָּאָרָמָאָךְ די אַיְוָגָּעָן אָן ווִיל זָק פָּאָרְשְׁטָעַלְעַן ווי לְאָגָּן אָן בְּרוּיט אָ יִם קָעָן זָק. וווען די אַידָּעָן זְיִינָעָן פָּוֹן מְצָדִים גַּעַנְגָּעָן האָבָּעָן זָיָּה אַ יִם גַּעַזְעָהָן, אַכְּבָּר וווען קָאָן איך זְיִינָעָן אַ יִם? אָן דער טאטע פָּאנְגָּט אָן צו דערצעהעלען אַ שְׁרַעְלְיִיכָּעָם מעשה פָּוֹן אַיְנְקוּזְיִיצְיָע: אַידָּעָן ווִילעָן נִיט שְׁמַדְּזָן זָק, פִּינְגָּט מַעַן זָיָּה, מעַן וָאָרְפָּט זָיָּה אַיְן פִּיעָר, אָן זָיָּה שְׁרִיְעָן "שְׁמַע יְשָׁרָאֵל". כּוֹיְנָעָן אַיְוָגָּעָן גַּוְעָפְעָנָעָן ווִיל שְׁטָאָרָק. איך זָהָר דָּאָכָּט זָק די בְּרַעְנְדִּרְגָּעָן מַעַנְשָׁעָן. מִיְּן הָאָרֶץ פָּאָרָט קְלָעָט מִיר, איך ווִין שְׁטִילְעָרְהִיט, אָן טְרָאָכָּט מִיר: "וּוְאָלָט אַיך גַּעֲקָאָנָט בְּיוֹשְׁטָהָן אֹזְן סְיִוְן?" אָן אַמְּלָאָל דְּרַעְצָהָלָט גָּאָר דער טאטע, ווי ער פְּלַעַנט פְּאָחָרָעָן מִיטָּזָן ווָאָסָעָר אַיְן די ווִוְיָטָע גַּעַנְגָּדָעָן, אָז קִיְּן כּוּרָסָן, אָז ער דְּרַעְצָהָלָט, אָז דָּאָרָט אַיְזָן לְאָנָר, וואו אַידָּעָן האָבָּעָן אַ פּוֹלָעָן פְּרָנְסָה, אָן איך טְרָאָכָּט מִיר: "וּוְאָס בִּיסְטָוָה אָוּשָׂק פָּוֹן דָּאָרְטָעָן?" וווען איך ווּל זָיָּה אַ גְּרוֹסָעָר, ווּל איך פְּאָחָרָעָן אַחֲהִין. ווּל איך אַיך אַוִוָּר האָבָּעָן אַ פּוֹלָעָן פְּרָנְסָה, אָן, אָז מעַן האָט פְּרָנְסָה האָט מעַן אלָעָ מַאְלָ בְּרוּיט אָן גַּאנְצָע קְלִיְּדָרָה."

ווען מייכאל מיט זָיָּה ווִיב זְיִינָעָן שָׁוֹן אָוּסָק אַהֲרִים, אָן אלָעָ שלאפען שָׁוֹן, לִיג אַיך מִיר אָן חָזָר די מעשות; נְאָכְדָּעָם גַּאנְצָע נְאָכְטָמַז זָק די מעשות בֵּין דער טאטע ווּקְטָמַז

אויף מיט זיין תחלים זאגען. ער שטעהט אויף אַ פֿאַר שעה פֿאַרטאגן. אין שטוב איז פֿינְסְטֶער, אָון דער טאטָטָע זאגָאנְט זיך דעם תחלים מיט אָזָא זיסקייט אָון גּעְבָּעַט, אָזָא מִיר ווילְט זיך ווינְגָעַן.

דער ווינְגָעַר איז אוועל, אָון דער זומְעַר איז גּעְקְומָעַן. אַיך הַעַלְאָ ווּוִיטָעַר דעם טאטָעַן אַין סְקוֹנָאָוָאלְגָעַן אָון אַיך גּעְפָּינְ אָוִים, אָזָו פֿרְיוּדָע, דעם פֿעְטָעַר זָאָנוּעָלִים טָאָכְטֶער, הַאָט פֿיְעָלָע בְּכָלְעָד מיט שְׁעָהָנָעַ מעָשָׂות. נְעַמָּס אַיך בֵּי אַיהֲר אָון לְיִיעַן זַהְרָה פֿוּעָל. אַיך לְגַיְגָה מִיר אַוְיפָּעַן גְּרָאָז אָון לְיִיעַן פּוֹן צְדִיקִים, פּוֹן מְתִים, פּוֹן שְׁדִים, אָון אַמְּפָאַל נְעַמָּס אַיך בֵּי אַיהֲר מּוֹסְרָסְפּּרִים, וּוּאָוּס אָזָו בְּאַשְׁרְיכָעַן דָּעַר נָן עַזְּזָן מִיט נְיָהָנָם. אַיך לְיִיעַן זיך אָזָא אָון בְּלִיבָּבָלְגָעַן. אַין קָאָפָּט פֿלְאָנְטָעָרָעָן זִיך פֿאָרְשִׁידָעָעָן גּעְדָּאָנְקָעַן. קוֹס אַיך אַוְיפָּעַן הַיְמָעָל, ווּילְט זִיך מִיר דָּעְרָעָהָן דָּאָרָט דָּעַם נָן עַדְן מִיט דֵי צְדִיקִים, אַדְרָר דָעַם נְיָהָנָם מִיט דֵי רְשָׁעִים. טָו אַיך אַקְסָאָקָס אַיך דָּעַר גְּרוּסְעָרָר רָאָד פּוֹן ווּאָסְפְּרִמְיָהָל, דָּאָכָט זִיך מִיר, אָזָו שְׁדִים טָאָנְצָעַן דָּאָרָט, אָון בֵּי דָעַר נְאָכָט מוּזָעַן גּעְדָּאָנְקָעַן, בָּאָד זִיך גּוֹט אָבָב, קְלִיְיבָאָגְעָדָעָס אָרוֹסָטְיָה, כָּאָפָּן פֿיְשָׁ מִיט אָז אַודְקָע אָזָן לְיִופָּאָהָיִם.

15. דָעַר בְּלִינְדָעָר פֿעְטָעַן לְאָטָע ווּעְרָטָמִין רְבִי, אָון אַיך בְּלִינְדָעָן זַהְרָה.

דעם פֿעְטָעַר זָאָנוּעָלִס זַהְוָן הַאָבָעָן דֵי לְעַצְטוּ צִוְּתָעַ גּוּלְעָד דָעַנט אָין שְׁטָאָרָט. יַעַצְטָא, אַוְיפָּה ווּוִינְגָעַר, נְעַמָּטָמָט ער אַ מלְמָד אָין שְׁטָבָה. דָעַר מְלָמָד אָזָז מִין פֿעְטָעַר לְאָטָע, דעם פֿעְטָעַר זָאָנוּעָלִים אָון מִין מָאָמָעָס אַ שְׁוּאָגָעָר. דָעַר פֿעְטָעַר לְאָטָע אָז אַ בְּלִינְדָעָר. ער אָזָז בְּאָוֹאָוָסְטָפָאָר אַ גְּרוּסְעָן לְמָרָן, עַהֲדִיכָעָן אַיְדָעָן אָון אַלְטָאָגָר אַ גְּרוּסְעָר חַכְמָה. אַוְיפָּה דֵי אַוְינְגָעָן אָזָא ער קְרָאנְק גּוֹזְוָאָרָעָן, וּוֹצָן ער אָזָז גּוֹזָעָן נָאָד אַ יְוָנְגָעָר מָאָן. אָוּמְגָעָפָאָהָרָעָן קִיְין אַוְיפָּלָאָנָד, אָון דָאָרָט הַאָט מַעַן גּוֹאָנָט, אָזָז קִיְין חַיְלָוָגָן אָזָז גּוֹטָא, ער ווּעַט בְּלִינְד זַהְרָה. אָזָז דָעַר פֿעְטָעַר הַאָט דָרְחָהָרָט אָזָז גּוֹשְׁיְבָטָע, חַאָטָט ער גּוֹנוּמָעָן פֿאָרוֹזָאָרָגָעָן זִיך אַוְיפָּה שְׁפָעָטָע ;

אויסגעלערענט אוף אויסגענינג פועל משניות און אנדרען זאכען,
אָהָן ווּלְכָע אַיְדָּקָע נִיטָּלְבָּעָן.

די אַרְמִיגָּע שְׁטוּדָת הָאָבָּעָן אֵיכָם פִּיעָלָע מֶאָל גַּעֲבָעַטָּעָן,
אָז עָרָ וְאָלָ וְאַהֲנָעָן אַיְן שְׁטָאָדָט, אָזָן מַעַן וּוּטָ אֵיכָם פָּאַרְזָאָגָעָן
מִיטָּלְעָט, גַּאֲרָעָרָ זָאָנָט, אָזָעָרָ האָט פִּינְדָּאָט שְׁטָאָדָט, אָזָן וְוַילָּ
נִיטָּאַנְקָוּמָעָן צָו לְיִוְתָּעָן; וְאַהֲנָט עָרָ זִיךְ אַיְן אַדְּרוֹתָאָ, אַיְן אַקְּלִיָּן
שְׁטִיבָעָלָע בִּיּוֹם בְּרוּגָ דָּרָתָ. אַמְּאָלָ קְנָעָלָט עָרָ מִיטָּ אַפְּאָרָ קִינְ-
דָּרָעָ, וְאָסָ מַעַן שִׁקְטָ צָו אֵיכָם פָּוָן די אַרְמִיגָּע דָּרְפָּעָרָ, אַבָּעָרָ
די חַוִּיפָּט פְּרָנָסָה בְּרוּינָגָ אַרְיִין דִּי מַומָּעָ. זַי מַאְכָטָ זָאָקָעָן אָזָן
פְּלִיקָטָ פְּעַדְרָעָן פָּאָרָ די אַרְמִיגָּעָ פְּרִיצִים אָזָן גַּלְחִיםָּ, אָזָן זַיָּ
צָאַהְלָעָן אַיְהָרָ גּוֹטָ, וְוַיָּלָ זַיָּ וְוַיְסָעָן, אָזָ אַיְהָרָ מָאָזָן אַיְזָן אַבלִינְדָּרָ
אָזָן אַגְּרוּסָעָרָ צְדִיקָ. בִּיּוֹם פָּעַטְרָ אַיְן שְׁטִיבָעָלָעָהָטָ מַעַן גַּעַ-
קָעָנָטָ נַאֲרָ אַפְּטָ צָוָהָן גְּרוּסָאַטְגָּעָ גַּעַטָּמָ. אָזָוָיָּ זַיָּ עָרָ האָטָ גַּעַ-
וְאַהֲנָטָ אַוִּיףָ אַגְּרוּסָעָן פָּאָסָטָ וְוַעָּגָן, אָזָן דָּא אַיָּזָ טָאָקָעָ גַּעַוָּעָן אַ
פָּאָסָטָ סְטָאָנָצָעָ, פְּלָעָנָעָן אֵיכָם בָּאָזָוָעָן רְבָנָיםָ, גְּבוּרִיםָ-לּוּמְדִיםָּ,
וּלְכָעָ פְּלָעָנָעָן דָּא דָוְרָכָפָאָהָרָעָן. יְעַדְרָעָרָ האָטָ גַּלְעָנָעָן פָּאָרָ
נוּוִיטָגָ זָעָהָן זִיךְ מִיטָּ אֵיכָם.

מִין טָאָטָעָהָט אַיְזָקָ לְיִעָבָ גַּעַהָאָט פָּאַרְבְּרִינְגָעָן מִיטָּ אֵיכָם,
פְּלָעָנָט עָרָ גַּאֲנָצָעָ אַפְּטָ גַּעַהָן צָו אֵיכָם. אַיְן גַּאֲנָצָעָן אַיְזָ אַדְּסָ גַּעַוָּעָן
אַ וְיִאָרְסָטָ אַכְּטָ פָּוָן אָוָןָ, פְּלָעָגָ אַיְזָ אַזְּדָעָ גַּעַהָן. זְוּמָעָרָ פְּלָעָנָעָן
מִירָ אַפְּטָ טְרָעָפָעָן אֵיכָם אַיָּן וְוּלְדָעָלָ, נִיטָ וְוַיְוַתָּ פָּוָן זַיָּן הָוָיָן.
עָרָ זִיכְצָמָ זִיךְ אַוְנָטָעָרָ אַ בִּיּוֹם אָזָן זָאָנָטָ מִשְׁנָיותָ, אַדְרָעָרָ עַפְעָסָ אָזָן
אנְדָרָעָ זַאָךְ. מִיטָ אַזְּנוֹזָעָרָ קְוָמָעָן פְּלָעָנָטָ עָרָ זַהָרָ צְפָרְיְעָדָעָן זַיָּן.
מִיטָן טָאָטָעָהָט אָטָעָרָ פָּאַרְבְּרָאָכָטָ אַיְן תּוֹרָהָ, אָזָן מִיךְ פְּלָעָנָטָ
עָרָ פָּאַרְהָעָרָעָן, אָזָן זָאָגָעָן, אָזָ אַיְדָקָעָן אַזְטָרָ אַיְנָגָעָן. אַמְּאָלָ
פְּלָעָנָטָ דִּי מַומָּעָ מַאְכָעָן טָעָעָ פָּאָרָ אָוָןָ, נַאֲרָ קִינְןָ גַּלְעָוָעָרָ האָטָ זַיָּן
נִיטָ גַּעַהָאָטָ. גִּיטָטָ זַיָּ אַרְיִיןָ דִּי טָעָעָ אַיְן אַ לְיִוְמָעָנָעָרָ שִׁימָעָלָ, גִּיטָ
פִּיצְעָלָעָרָ צְוקָעָרָ, אָזָן מַעַן טְרִינָקָטָ עַסְמִיטָ לְעַפְעָעָ. אָטָ דָרָ בְּלִינְ-
דָרָעָרָ פָּעַטְרָ אַיְזָ דָאָסָ אַנְגָּלְקָוָמָעָן פָּאָרָ אַ מְלָמָדָ זַיָּן רַיְכָעָן
שְׂוּוֹאָגָעָרָ. דָעַטָ גַּאֲנָצָעָן מָאָגָ אָזָן דָעַטָ אַוְיָעָנָדָ האָטָ עָרָ גַּעַמוֹתָ
אַבְגָעָבָעָן דָעַטָ פָּעַטְרָ'סָ קִינְדָרָעָרָ, פָּאָרָ וּלְכָעָ עָרָ האָטָ זַאָךְ גַּעַנוֹמוֹתָ
גַּעַצְאָהָלָטָ, אָזָן מִיטָ מִירָ האָטָ עָרָ גַּלְעָרָעָנָטָ פָּאָרָ טָאָגָ, אָהָן שְׁבָרָ
לְמוֹודָ.

מען וועקט מיד א פאר שטונדען פאַרטאג, און איין די גראָפֿס טע שנגען און פרעסט לויַף אַיך אַין חדַר אַיִינער אלַיַּין אַין דער פִּינְסְטֶר. ווען איך קומָ אַרְיִין גַּעֲפִין אַיך דעם פָּעַטֶּר לְאַטְמָ שְׁטַעַהָעַנְדִּין אַין דער פִּינְסְטֶר נְעַבְעַן הַרְבָּעַ, וּוֹאַרְיִימֶט זַיְך אַון זַאנְטָ מְשֻׁנְיוֹת אַוִּיפָּ אַוִּיסְטוּנִינְג. ער באָגָעַנְגַּט מִיךְ פְּרִיאַנְדְּלִיך, הַיִּסְטָ מִיר אַנְכִּינְדְּעַן דעם לְעַמְּפָעַל, רַופְטָ מִיךְ צָום הַרְבָּעַ אַנוּזָּרְמָעַן זַיְך. מְאָפָּט מִיךְ אַון גַּלְעַט מִיךְ, אַון פְּרַעַנְגַּט מִיךְ דיַ נְמָרָא, וּוֹאָסָ מִיר הַאָבָעַן נְעַכְטָעַן גַּעֲלַעַרְעַנְטִ. נְאַכְחָר זַעַצְטָ מַעַן זַיְך לְעַרְנַעַן גַּמְרָא, אַון מַעַן לְעַעַנְטָ אַ פָּאָר שָׁעה נְאַכְנָאָנָה. איך זַאנְט, אַון ער זַאנְט נְאָדָר וּוֹאָרָט אַין וּוֹאָרָט, אַון אַמְּאָלָ פָּאַרְכָּאָפָּט ער אַון זַאנְט נְאָדָר פְּרִיחָעָר פָּוּן מִיר, אַון ער עַרְקְלָעָרְטָ מִיר יַעֲדָר זַיְך אַזְוִי גַּוְטַ, אַזְיַּיך פָּאָרָט.

שְׁטַעַה דִּיְוְטְּלִיך וּוֹאָס דיַ נְמָרָא זַאנְט.

נְאָכְ'ן לְעַרְנַעַן זַאנְט אַיך פָּאָר אַיהֲם זַוְּהָר, אַון ער זַאנְט נְאָדָר יַעֲדָעַן וּוֹאָרָט אַון פָּאַרְדִּיכְטָ מִיר דיַ גְּרוּזְוּן. וּזְהָר שְׁוּעוּרָעַ עֲבָרִי שָׁאָרָר מִיר, אַון איך וּוֹיְסָ נִיטָּוּן וּוֹאָס אַיך זַאנְט, אַיך וּוֹיְסָ נְאָר, אַזְיַּיך דָּאָס אַיזְיַּיך קְבָּלה, אַון דער פָּעַטֶּר זַאנְט מִיר, אוֹ דָאָס זַאנְט אַלְיַיְין אַיזְיַּיך גַּוְטַ פָּאָר דַּעַר נְשָׁמָה. איך זַאנְט, אַון ער זַאנְט נְאָר, אַון שְׁאַקְלָעַטָּזְיַּיך, קְנִיטִישָׁטָ דַּעַם גְּרוּזְוּן שְׁמַעְרָעַן אַון פָּאַרְדָּהָעָטָה דיַ בְּלִינְדָעַ אַוְיְגָעַן אַרוֹיףַ, אַון דיַ וּוֹיְסָעַכְלָעַדְ פָּוּן דיַ אַוְיְגָעַן פְּלִיהָעַן אַרוֹטָם פָּוּן אַיזְיַּיך זַוְּיִטְפְּן צְוּוִיְּטָעַן, אוֹ אַ שְׁרַעַק כָּאָפָּט מִיךְ אַזְיַּיך אַמְּאָלָ טְרַעַפְטָ, אוֹ ער פָּאַנְגָּט אַזְיַּיך רֵידְעָן, גְּלִיךְ וּוֹיְ ער רַעַדְטָ צַוְּיַּעַד מְאָנְדָעַן, אַון איך כָּאָפָּ אַונְטָעַר וּוֹאָס ער רַעַדְטָ, אַון אַמְּאָלָ רַעַדְטָ ער טְאַקְעַץ צַוְּ מִיר, פָּאַרְטִּיְּשָׁטָ אַזְיַּיך גַּיְטָ מִיר צַוְּ פָּאַרְשָׁעַן, אַון בִּיסְלַעַכְוּיְּזָן חַוִּיבָן איך אַזְיַּיך עַפְעַס צַוְּ פָּאַרְשָׁעַן. איך וּוֹיְסָ שְׂוִין, אַזְיַּיך דַּעַר זַוְּהָר זַאנְט, אַזְיַּיך גַּאנְצָעַ תּוֹרָה מִיטָּלָעַ מְצֻוֹת אַזְיַּיך אַלְעַעַד מְעַשְׁתָּהָאָבָעַן נְאָר אַנדְרָעַ פָּאַרְבָּאָרְגָּעָן מִינְגָּנָן, הַעֲכָרָעַ בְּכוּנָות, וּוֹאָס מַעַן רַופְטָ סְתָרִי תּוֹרָה, אַדרָּעַרְ דִּי נְשָׁמָה פָּוּן דַּעַר תּוֹרָה, אַון וּוֹהָה אַיזְיַּיך צַוְּ דַּעַם מְעַנְשָׁעַן, וּוּלְכָבָר דַּעַנְקָטָ, אַזְיַּיך דִּי מְעַשְׁתָּה אַין דַּעַר תּוֹרָה זַוְּיְנָעַן פָּרָאָסְטָעַ מְעַשְׁתָּה, אַון מִיר וּוּלְכָטָ זַיְך זַוְּהָר וּוֹיְסָעַן דִּי סְדוּרוֹתָ פָּוּן דַּעַר תּוֹרָה. דַּעַר פָּעַטֶּר זַאנְט, אַזְיַּיך מַעַן דָּאָרָא זַיְין אַגְּרוּסָעַר עַהֲרָלִיכְעָר אַיך, אַזְיַּיך מַעַן זַאלְ קְאַנְגָּעַן פָּאַרְשָׁטָעַן דיַ סְתָרִי תּוֹרָה, אַון נְאָר דַּעַם אַמְּתָ פָּאַרְשָׁטָעַהָעַן נְאָר גְּרוּסָעַ צְדִיקִים, אַון מִיר וּוּלְכָטָ זַיְך זַוְּהָר וּוּרָעַן אַגְּרוּסָעַר צְדִיקָּם.

16. אונזער שטוב געהט אוועק מיטן' וואסער.

דעם ווינטער זייןגען געוווען גרויסע שניעען, און זען דער טיך' האט פאר פסח געלאוזען, איז געווארען א פארפלוייצענען. דאס וואסער האט מיט א מאהַל א שפֿאָר געטאָן, האט צוריכען די הרובלע (דעם), און מיט א שרעליכען גערויש גענומען זוכען זיך' א זעג אָרֶום דעם חוויכען ברען, וואו אונזער שטוב שטעהט. נרויסע שטיקער ערְד פֿאָלען אונטצען פֿון באָרגן, איזין שטיק נאכ'ן צוויטען. אלע שטעהן אין דרויסען. דאס וואסער קומט צו. גרויסע שטיקער איזו פֿליהען, קרייבען איזניע אויף די אנדרען, טונקען זיך' אונטערן' וואסער און שפֿרינגען צירוק אָרֶוּס; דארט פֿליהט אָנאצער באָרג איזו, אָמְרָאָך אִין בריך, אָז די ערְד האט זיך' א טרייסל געטאָן, און אָהָלְבָּר בְּרִיך איז אוועק מיטן' וואסער. אלע בלוייבען שטעהן צומומעלט און דערשראָקען. העלפֿען קען מען ניט. דאס וואסער וווערט אלץ העכער. עס קאָכְט ווי איז אָקָסְעָלְגָּרוֹב, ווי שידים קרייבען פֿון אָבָּגְּרוֹנְד, און די כוּאָלְיָעָס (וועלען), שטופענדיג איזניע די אנדרען, וואָרְפָּעָן זיך' מיט אָוִילְדוּקְיָת אויף אלץ וואָס פֿאָרְשָׁטְעָלְט זיך' דעם וועג, און אַיבְּרָהָהִוְפְּט רִיסְעָן זיך' שטיקער פֿון אונזער ברען. יעדער מינוט זעהן מיר ווי פֿון אונטצען פֿאָלען שטיַּטְרָע ערְד, און דאס וואסער וווערט אלץ נעהנטער אונטער אונזער שטוב.

מען טראָנט שווין אָרֶוּס אלעס פֿון אונזער שטוב. מיט אָמָּאָה דערהערען מיר אָמְרָאָךְיָעָן פֿאָל אִין וואסער אָרֶיְוָן, דאס איז שווין פֿון אָוִיבָּעָן אִיּוֹנְגָּעָפֿאָלְעָן אָשְׁטִיק באָרג. דער טאטע הייסט אלעמען פֿאָרְלָאָזָען זיך' שטוב. מיר שטעהן פֿון ווּוִיטְעָן, און דער ברען שפֿאָלְט זיך' שטיקערויז און פֿאָלְט, אָהָלְבָּר הוּוּז הענט שווין איז דער לְוֵפְּטָעָן. מיר רוקען זיך' אָב ווּוִיטָעָר, נאָך אָשְׁטִיק ברען איז אָרְאָבְּגָּעָפֿאָלְעָן, אָז די גָּאנְצָע שטוב האט געגעבען אָפֿאָל אָזָן וואסער, אָבְּגָּעָטְקָט זיך' אָרוּסְגָּעָשְׁפְּרָוְגָּעָן אָז אוּקָגָעָן. שווואָמָען ווי נַחֲסָקָאָסְטָעָן אִין דעם מבוֹל.

17. אויפֿן עַלְפְּטָעַן יִאַחֲרַ פָּגָנַג אַיְךְ אָן צַו עַסְעַן טָעַג.

פסח זיינען מיר געוווען בי דעם פָעַטָּע וְזַנוּעַל אַין שְׂטוּב. יומֶת טָבַּה הָעָר אַיְךְ וְוַיְדָעַ טָאַטָּע וְזַגְּטַן צַו דָעַר מְאַמְּעַן, אָנוּ נָאָר פָסַח דָאָרָפַ עַר דִי עַרְשָׁטָע וְאַרְטָר פָאַרְזָאָרְגָּעַן מִיר. "שְׁוֹזַן אַלְטַ צְהַן מִיטַ אַהֲלְבָעַן יִאַחֲרַ, וְוַאֲסַ וְוַעַט זַיְן דָעַר תְּכִילַת?" זַגְּטַן עַר אָנוּ זַיְפְּצַטַם. אַיְךְ הָעָר וְוַיְדָעַ זַגְּטַן, אָנוּ עַר וְוַעַט מִיךְ אַוּעַקְפִּיהָרָעַן קִיּוֹן קוּרְעָנִיַּץ. עַר וְוַעַט זַיְקַ אַכְחַד אַנְטָאָן אָנוּ צְהַלְעַן שְׁבַר לְמוֹד פָאָר מִיר, אָנוּ עַסְעַן וְוַעַט אַיְךְ טָעַג.

וְוַאֲסַ הַיּוֹסֶט עַסְעַן טָעַג פָאַרְשָׁטָעַה אַיְךְ נִימַת. שְׁפָעַטָּר הַאָב אַיְךְ וְזַר דָעַרְוָאָסֶט, אָנוּ אַרְיָמָעַ קִינְדָּרָה, וְוַעֲלַכְעַ וְוַיְלָעַן לְעֵרְנָעַן, פָאַהָרָעַן אַין שְׁטָאָדָט, זַעֲצָעַן זַיְקַ לְעֵרְנָעַן, אָנוּ עַסְעַן נִימַת מַעַן זַיְיַ אַוְמְזִיסֶט. אַיְין טָאגַן אָנוּ אַיְין חַוִּוֵּן, אָנוּ אַצְוַיְוַעַטַּעַן טָאגַן אָנוּ אָנוּ אַנְדָעַר חַוִּוֵּן. בָּאַלְדַּ נָאָר פָסַח אָיזַן דָעַר טָאַטָּע מִיטַ מִיר צַו פָסַח אַוְעַקְגַּעַנְגַּעַנְגַּעַן קִיּוֹן קוּרְעָנִיַּץ. אָין נָגְנָעַטַּעַן נָאָר עַטְלִיכָּעַ אָנוּ צְוָאָנַר צִיגַן וְוַיְאָרְסַטַּפַן אָנוֹגַן. עַר נִימַת מִיךְ אַבְלָעַן טָעַג דֻעַם פָעַטָּר לְאַטְעַסַם אַזְוָהָן, אַגְוָטָר מְלָהָה, אָנוּ עַר נָעַמְתָהּ נָאָר אַכְטַ רְבוּעַל אַזְמָן פָאָר מִין לְעֵרְנָעַן, אָנוּ קוּוָאָטָיר נִימַת עַר מִיר אַוְמְזִיסֶט, אָנוּ מִיטַ דִי טָעַג וְוַעַט עַר מִיךְ פָאַרְזָאָרְגָּעַן.

דָעַר טָאַטָּע הַאָטַט מִיר אַיְבָרְגָּעַלְאַזְעַן אַפָּאָר קָאָפְּקָעַם, אָנוּ אַיְזָן אַוְעַקְגַּעַנְגַּעַן אַיְךְ הַאָב וְזַהָר שְׁטָאָרָק גַּעַוְיָוִינָט. אַיְן אַפָּאָר טָעַן אַרוּם זַגְּטַן דָעַר רְבִי, אָנוּ אַיְךְ הַאָב שְׁוִין פִינְגַּטַּע, שְׁבַת אָנוּ זַונְטָאָגַן פְּעַהְלָעַן נָאָר, וְוַעַל אַיְךְ דָעַרְוָיְוִיל זַיְן בַּיְ אַיְהָם. דֻעַם רְבִיָּסַמְּ מִידְעַל פִּיהָרָט מִיךְ אַוְיָף דֻעַם עַרְשָׁטָעַן טָאגַן. וְוַיְוַיַּט מִיר אָנוּ אַשְׁעַהְנָעַחְיוֹן, זַגְּטַן מִיר, אָנוּ דָאַזְוָאָהָהָנָעַר אַפְרִינְדָה, אַזְיָד אַגְּנִיד. זַיְגַּעַת אַוְעַקְגַּעַן אָנוּ אַיְךְ שְׁטָעַה לְאַגְּגָן אַוְנְטָעָרְלַן טִירַה, אַיְךְ שְׁעַהְם זַיְקַ אַרְיִינְגַּעַהָן. אַיְךְ טַו זַיְקַ אַבְכָּר אָנוּ אַכְחַד אַוְהָה אַרְיָוִן. זַגְּגַן, "גָוָט מְאַרְגָּעָן", אָנוּ בְּלִיְבַּד שְׁטָעַהָן נָעַבָּן טִיר אַפָּאָר שְׁעַטָּעַר, אָנוּ וְוַיְלָגַן אַנְפָאַנְגָּעַן וְוַיְנָעַן. אַוְיָה אַבְרָעַג טִישׁ נִימַת מַעַן מִיר עַפְעַם עַסְעַן. קִינְדָּרָעַר קָוּעַן אַלְעַ וְוַיְלָעַ אַרְיוֹסַפַּן אָנוּ אַנְדָעַר צִימָעַר, צְוַלְאַכְעַן זַיְקַ אָנוּ בְּאַהֲלָטָעַן זַיְקַ. יְעַדְעַר בִּיסְעַן וְוַעַרְגַּטַּמִּיךְ. אַיְךְ בָּעַנְקַ אַחֲרַיְם אָנוּ בָּעַנְקַ זַיְקַ מִיטַ טְרָעָרָן. דִי אַנְדָעַרְעַ פִּיעַר טָעַג זַיְנָעַן אַיְן אַרְעַמְעַרְעַ הַיּוֹזָעַ, אַבְיִסְעַל מְעַהָר

פרידליך, די קינדרער לאכען ניט, מען עסט צוזאמען, און איך פיהל זיך עטוואס מעהר היימיש.

18. רישע די בוינגעל-בעקערקע און חנה'לע איהר שכנה.

פרידמאג, געהנדיג פון טאג, שטעלט מיך אב און עטערע פרוי, שטארק איינגעבעונגען, מיט צווווי קאשיקעס בוינגעל אויף בייד הענד. ווי איך האב זיך שפעטער דערוואסט איז דאס געווען רישע די בוינגעל-בעקערקע. זי איז געליבען אַ ווונגע אלמנה מיט צווווי קינדרער. די ביסעל געלד האט דער מאן פאָרקיינט, איז זי געווארען אַ בוינגעל בעקערקע. זי פרענט מיך פון וואנען בין איך און וואו איך לערן, דערצעהיל איך. „און ווי אלט ביסטו, אינט געלע?“ פרענט זיך מיך. — „צעהן מיט אַ האָלב יאָהָר“, עטפער איך. — „האָסְטּו שווין שבת?“ פרענט זיך, זאג איך איהר, אַ נאָר ניט. געהט זי מיט מיר צום רביעי, און פרענט איהם, אובי זיך קען יוצא זיין מיט מיין קדוש און הבדלה, וויל איהר שטמען/קע איז אָוּעָך קיין מינסק לערנען אין אַ ישיבָה, און באתש זיך קען אליאן מאכען קדוש און הבדלה, דאָך וואלט זיך בעסער ווועלען הערען פון אַ מאָנסְטּוּבִּיל. דער רבִּי זאגט איהר, אַ זיך קען יוצא זיין, נאָר זיך נאָכְזָאָגָעָן.

פרידמאג אַבענְד געה איך פון של צו דער בוינגעל-בעקערין. אַ נידערונג שטיבעלע, די ווענד וויסע, די פענסטער מיט וויסען-לע פאָראָהאנְגָּלָע, אַ טישטּוֹך ווי שנגען וויסע, אַין פינְך מעשנען לְיוֹכְטּוּר, וועלכּוּ שויינען ווי גאָלֵך, ברענען פינְך לְיכְטּוּלָעָר. נעה בען טיש אַיבער אַ ספר זיצט אַ מירדעל פון אַiahָר זעכעהן. איהר וויסע, קיילעכְדִּינְגָּר פְּנִים אַין אַבְּיסָעָל צוֹפְּלָאָקָעָרט, און צוּוִי לאָגָען צעפּ שׂוֹאָרְצָע הָאָרְחָנְגָּעָן אַרְאָכָב אוּוּ איהר חָאָרְצָען. אוּוּפּ מײַן „נוֹט שְׁבָת“ האָט זיך מיר לְיעַבְּלִיך גַּעֲנַטְפָּעָרט, „נוֹט שבת, גוֹט יאָהָר“, אוּפְּהָיוּבְּנָדִינְגָּן פון טֶפֶר אַירָהָר שׂוֹאָרְצָע אוּוּגָעָן ווי קאָרשען, און גַּעֲבָעָטָען מיך זיצען. דערוֹיְל אַין די מוטער גַּעֲקָומָעָן, אַין אַבענְגָּעָבָעָן אַונְז אַ בְּרוּיטָעָן, „נוֹט שבת“. גאָר ניט די בוינגעל-בעקערקע, וואָס איך האָט גַּעֲזָעָהן אַין דער-פּרִוִּית. זיך געהט אַין אַיִן אַלְטָעָן, אַבער גַּאנְצָעָן אַטְלָעָסָעָנָעָם מאָנטָעָל מיט

א זיידענער טיכעלע אוייפֿן קאָפּ. זי זעהט גאָר אויס הצעער, און דער בלוייכער פֿנים איז ניט אָזוי שטאורק צוקנויוטשט. איך זאג „שלום עלייכם“, און איך דערפהיל דִי באָדִיאַטָּונָג פֿון די ווערטער, אָז מיר גיבען דאס אָב „שלום“ צו די מלאליכים פֿון פריעדען, וועלכּע קומען אַריין אַין יעדען אַידישען הויז פֿרײַטָּאן צוֹנְגָּאָכְתָּ.

פֿון א זויטינגען צימער עפֿענט זיך אָטִיר, און פֿון דָּאָרט ועהט אַריין אַשעַהַנָּע, שׂוֹאַרְץַחַן עַוְדִּינָג ווַיְבָעַל מִיט גַּעֲרִיכְתָּעַ שׂוֹאַרְץַחַן בְּרַעְמָעַן, אַיְן אַשעַהַנָּע קְלִיָּה, אָז מִיט אָפָּרוֹק אַויְיפֿן קאָפּ. — „גָּוֹט שַׁבָּת, חַנָּה לְעַ, בָּאַגְּעַנְגַּט זַי רִישָׁע, דָו ווַיְלָכְטָה בְּעַסְרַע הָעַדְעָן קְדוּשָׁה פֿון אַמְּאַנְסְּבִּיל אַיְזְדָּעָר פֿון מִיר?“ — „גָּנוּוֹסִים“, עַנְטָר בְּעַרְתָּה חַנָּה לְעַ, מִיט אַצְנְעַתְדִּינְגַּן, זִיסְעַן שְׁמִיְכְּלָעַן. אַוְיָף רָאַ זַיְקָעַס ווַיְוַיְן כָּאָר אַיךְ קְדוּשָׁה, זַיְגָּעַנְדִּינְגַּן אַיְנְגִּיצְיָעַן ווַעֲרַטָּעָר מִיט דָעַם רַיבְּטִינְגָּעַן נִיגּוֹן. רַיְשָׁע זַאְגַּט נַאֲךְ, אָז דִי אַנְדָּרָעַ צְוַיִּה האַבעָן נַאֲרַהֲיוֹן גַּעַנְטְּפָעָרָט „אמְּן“. מַעַן ווָאַשְׁתַּזְעַט מִיר אַוְיָבָעַן אָז, אַיךְ מִאָךְ המַזְרִיא אַיְבָּעָר צְוַיִּה גַּרוּסָעָה חַלוֹת. מַעַן עַסְטָט פִּישָׁ, לְאַקְשָׁעָן, פְּלִישָׁ אָזָן צִימָעָם. דִי אַלְטָעַ בעַט מִיר אַלְעַז, אָז אַיךְ זָאָל זַיְתָה שְׁהָמָעָן, אָז אַיךְ זָאָל זַיְתָה שְׁהָלָעָן ווַיְ בִּי דָעַר אַיְגָּעַנְעָר מַאֲכָעָן, אָז דָעַרְוַיְלָן צְפָרָעָנְטָזִי זַיְתָה ווַיְגַעַן מִין מַאֲטָעָן אָז מַאֲכָעָן אָז ווַעֲגָעָן אַלְעַז קִינְדָּעָר.

מִיר ווַיְלָט זַיְתָה ווַיְסָעָן ווַעֲרַ אַיְן דִי חַנָּה לְעַ, ווָאַס ווַיְצַט דָּאָרט אַיְנָע אַלְיוֹן אַיְן חַדְרָה. אַיךְ קָעַן זַיְתָה אַיְנְהַאְלָעָן אָז מַעַן פְּרָעָג ווַיְשָׁעָן. דָּרְעַצְחָלָט זַי מִיר שְׁטִילְעָרְהיַיד, אָז חַנָּה לְעַסְטָט מִין אַיְזָעַז ווַיְוַיְט אַיְן טַיְעָה רַאֲסָע בִּי אַפְּעַטָּר אַוְיָף אַשְׁטָּלָע, נַאֲךְ דִי ווַיְיַבְּקָעַן עַר אַחֲהַן נִיטָה נַהֲמָעָן, ווַיְיַלְּאַדְעַן טַאָרָעָן דָּאָרט נִיטָה ווַאֲהַגְּעָן. דָּרָר קִיסְרָעַרְלְוִיבָּט נִיטָה דִי אַירָעָן צַו ווַאֲהַגְּעָן דָּאָרט, אָז דָעַר יְוָנְגָעָר מִאָן אַלְיוֹן מַאֲטָעָט זַיְתָה, אַונְטָעָרְקִיְּפָעָנְדָה דִי פָּאַלְיִצְיָעָה, אָז זַי ווַאֲהַגְּנָט דָאָ. עַר שִׁיקְטָה אַיהֲרָה שְׁטִיקָעָר גַּעַלְד, זַי הָאָטָם פֿון פְּוַיְנָעָל-מִילָּךְ, נַאֲךְ זַי בְּעַנְקָטָה נַעֲבָעָךְ שְׁטָאָרָק. עַר קְוָמָט נַאֲרַהֲיוֹן מַאְחָל אַיְן יְאַהֲרָה צַו גַּעַטְמָ.

שַׁבָּת בִּי טָאָג הָאָב אַרְיךָ אַוְיְסָגָעַלְעָרָעָנְט אַוְיָף אַוְיְסָוְוַיְוָינְג דִי „הַבְּרָהָה“. שַׁבָּת זַי נַאֲכָט נַעֲכָטָה פֿון שָׁוֹלָג. דָאָס מִידָּעָל הָאָט גַּעַד הַאֲלָטָעָן אַשעַהַנָּע, גַּעַפְּלָאַכְטָעָן, ווַעֲקָסָעָן הַבְּרָהָה, אָז אַיךְ הָאָב

— «גוט שכט, חנח'לע, ברגעגענטז זי רושע, דו ווילסט בעסער הערען קרוועש
פונ א פאנסוביל אוירער פון טיר?» (זוויט 42).

הבדלה נעמאכט מיט דעם אומעטיגען ניגון, אקוראט ווי דער טאטע מאכט.

נאך הבדלה האט מיך דוי שוואָרײַדַן/עוֹדוֹדִינְג ווַיְבָעֵל גע-
פרענט, אויב איך האב שיין אלע טאג. זאג איך איהָר, איז זונטאג
פעהַלט מיר. זאנט זי, איז זונטאג זאָל איך בוי איהָר עסַען. איז
מיין לְעַבּוּן האָבָּא אֶיך נְאָך אֶזְעַלְבָּעָם נִיט גְּעַנְעַסְעָן ווי חַנְחַלְעָן גִּיט
מִיר. אוֹוָה אֲנְבִּיסְעָן גִּיט זי מִיר צָוּוִי בְּוַיְגָעָל מִילְךָ, טַקָּעָ
צָוּוִי גְּרוֹיסָעָם בְּוַיְגָעָל מִיט אַ פּוֹלָעָר גְּלָאָזָוּ מִילְךָ, אָזָן צָוּוִי
וְוַיְסָעָן בְּרוּיטָם, אַמְתָּע שִׁיטְמִיצָעָ, אַ שְׁטִיקָעָלָעָה עַרְעָנָג אַוְוָהָא
טַעַלְעָרָעָל, אַ רְיִזְעָנָעָ פְּעַטָּע יְוִיךְ אָזָן אַ שְׁטִיקָעָלָעָה פְּלִוִישָׁ פְּנוּקָט ווי
אוֹוָה אַחֲתוֹנה. זי עַסְטָ אַוְיךְ מִיטָּמִיר, אָזָן אַיךְ קָעָן זַיךְ זָאת גִּיט
אנקָומָעָן אַוְוָה אַיהָרָעָ קְלָאָרָעָה הענד מִיט דִי שַׁעַנְעָ רִינְעָ לְאַגְּנָעָ
פִּינְגָּרָה.

19. מיין מאמעע'ס גלוות, און אַ שַׁעַנְעָר שְׁבוּוֹת.

ווי לאָגָג עם צִיחָעָן זַיךְ דִי טָאג. אַ גָּאנְצָעָן טָאג זִיצְטָעָן
פארשָׁפָארָט. בַּיּוֹם רְבִיְּן אַיִּין שְׁטוּב אַיִּין עַנְגָּן אַוְן הַיִּם. אַ טִּיל
איְנְגָּלְעָד לְעַרְנָעָן, אָזָן אַ טִּילְזָרְזָן. דֻּעָם רְבִיְּסָם קִינְדְּרָלְעָד
שְׁרוּעָן, אַ טָּמְעָל, מְשֻׂנוּן צָוּוּ וְוּרָעָן. דָּאָס לְעַרְנָעָן אַיִּין אַיבָּעָרָד
הַוִּיפְטָגְמָרָא, אָזָן דִי מְעַהֲרָסְטָעָ אַיְנְגָּלְעָד הַאֲבָעָן נְרָאָכָעָ קָעָפָעָ.
דִי גְּמָרָא קְלָעָפָט זַיךְ צָוּ זַיךְ ווי אַן אַרְכָּבָעָ צָוּ וְוָאָנָדָה, דָּאָרָף מַעַן דָּאָס
אַיְבָּעָרְלָעָנָעָן צִיחָן מְאָהָל, וּוּרְטָמָרְזָן, דָּאָרָף מַעַן דָּאָס
סּוֹק אַיךְ זַיךְ אַוְיְפָזְן בְּלִוְיָעָן הַיְמָעָל דָּוְרְכָּזְן פְּעַנְסְטָעָר, אָזָן דָּעַרְמָאָהָזָן
זַיךְ אַוְיְפָזְן מְאָלִיסְקָעָ מִיטְןְזָן שְׁעהָנָעָם טִיךְ, מִיטְןְזָן גְּרִינְעָם הַוִּיכָּעָן
בָּאָרָג, וּוּאָוָא אַיךְ האָבָּא זַיךְ גָּעָבָּאָדָעָן, גָּעָלְיָבָּעָן יְאָגָעָדָעָם אָזָן נִים,
אָזָן גְּעַכְּפָט פִּישָׁ, אָזָן דָּא זַיךְ אַיךְ פָּאָרְשָׁפָארָט ווי אַ פְּוַיְגָעָלָעָ אַיִּין
שְׁטוּיָה. עַס צִיחָט מִיךְ אַיִּין דְּרוֹיסְעָן, עַס בִּינְקָט זַיךְ, אַיךְ וְוְאָלָט
בְּעַסְעָרָ וְוְעַלְעָן לְיִגְעָן אַוְיְפָזְן גְּרִינְעָם גְּרָאָז אַיִּין לְיִוְעָנָעָן מְעַשְׁוָתָה ווי
פָּאָרָא יְאָחָרָעָן. אַיךְ פָּאָרָ'חָלָם זַיךְ בִּיןְ אַיךְ כָּאָפָטָשָׁ פָּוֹן דָּעָם
רְבִיְּן. אַיךְ לְעַבּ נְאָרָ מִיטְןְזָן הַאָפְעָנָגָן, אָזָן אַטָּם בָּאָלָד וְוּטָזָזָן
שְׁבוּוֹת, וּוּלְאַיךְ פָּאָחָרָעָן אֲהִים, אָזָן דִי גְּנוּטָעָ צִיְּטָ אַיִּין גַּעֲקוּרָ
מַעַן. אַ גּוֹי, וּאָס אַיִּין גַּעֲקוּמָעָן אַיִּין מָאָרָק, פָּאָרְפָּאָהָרָט נְאָרָ מִיר,

און נעהמת מיד אחיהם. דאס פאהרען אליאן אוּן ווערט געווען אוּן אוצר. אלעס אראום אוּן גורין, די זון פארגעהת אוּן באהאלט זיך דארטה הינטער די הויבע בוימער, די פוינגעלעך זינגען שירה צו נאטט, אוּן איך דאווען מנהה אוּן דאנק נאטט, וואס אוּך פאהר אחיהם.

דער טאטען ואַתְּחַנְּט אַצְּטַמְּט אוּן לאַטְּשָׁעָוּזִיטֵץ. דאס אוּן אַדָּרָה, טאָקָע נִיסְט ווַיְוִיט פָּונְטָמָלִיכְטָקָע. אַין גַּנְגַּעַן צְוּוֹי ווַיְאַרְסָטָט. דאס דָּרָאָף אוּן אַיְוָן לְאַנְגַּע נָסָם, פָּונְטָבִידְעַן זִוְּתָעַן מִיטְ קְלִינוּן, הַילְצָעַרְנַע הַיוֹזְקָעַם, אַין וּוּלְכַּעַם עַם וּוְהַנְּגַעַן אַרְיָמָע גּוּם. אַין מֵיר טָעַן דָּרָאָף האָט דָּרָע טָטָעַן גַּעַרְגַּעַן אַשְׁטְּבָעַלְעַן. אליאן אַרְבָּיֶיט ער ווַיְוִיטָעַר אַין סֻקְנָאָוָלְגַּעַן פָּאָר אַכְּטָרְבָּעַל אַחוֹדָש, אוּן אַין דָּרָאָף זִוְּצַטְמַע מִיטְ דִּי קִינְדָּרָעַר. דָּרָע טָטָעַן קְוָמָט נָאָר אַוְיָפְטָה שְׁבַּת אַחִים. די מַאמְעָט פָּאָרְקוּיפָּט צַו בִּיסְלָעַךְ בְּרָאַנְפָּעַן אַהֲן אַ פָּאַטְעַנְט, דָּרָצָו האָט מַעַן אַיְוָן אַיְוָגְעַנְעַם גַּאַרְטָעַן מִיטְ בּוּלְבָעַ, צַיְּעַלְעַע, מַעְהָרָעַן, רַעַטְעַךְ אַוְן בּוּרְקָעַם. אַיגְתָּהָט מַעַן שְׂוִין אוּדָה, אוּן עַם וּוְאַלְטָה נָאָר נִיסְט שְׁלָעַכְט גּוּעָעַן, האָט אַבְּרָעַר די מַאמְעָט גּוּוִיָּה סַעַרְתָּה פָּונְט אַיְינְגַּע גּוּיִם.

אַזְוִי וּוְאַיך בֵּין גּוּוֹעַן אַגְּסָטָט, אוּן די מַאמְעָט ווַיְוִיט, אוּן אוּךְ האָב זַעַהָר לְיַעַב בּוּלְבָעַנְעַל לְאַטְמָקָעַם, האָט זַי אַגְּנְגְּרַעְבָּעַן בּוּלְבָעַ, פָּאָרְגָּאָכָט אַיְינְגַּהָיִיצְט אוּן אַוְיָוּעַן, באַקְטָט די לְאַטְמָקָעַם אַוְן רַעַדְט מִיטְ מֵיר. עַרְשָׁת מִיטְ אַמְּאָחָל פָּאַלְטָט אַרְיָוָן אַין שְׁטוּב אַשְׁכּוֹרְעַר גּוּנִי אַוְן בָּעַט בְּרָאַנְפָּעַן. זַגְּטָט די מַאמְעָט, אוּזְיַוְעַט אַיְהָם נִיסְט גּעַעַבָּן, וּוְיַיְלָעַר דָּהָט שְׂוִין עַרְגְּנַעַן גַּעַנְגַּעַן גַּעַטְרָנְקָעַן, אוּן יַעַצְט זַאְלָעַר בְּעַסְעַר גַּהְוָן אַחִים שְׁלָאַפְּעַן. דָּרָע גּוּי וּוְעַרְטָט מַלְאָא רַצְיחָה, כָּאָפְט אַוְן עַמְּעָר וּוְאָסְעָר אַוְן גַּסְטָט אַרְיָוָן אַין אַוְיָוּעַן. אַ גַּעַרְכְּטָעַר רַוִּיךְ אַוְיָסְגָּעָמִישָׁט מִיטְ אַשְׁ פִּילְטָט אַן דָּאָס שְׁטִיבָל צָום דְּרוּעוּרְגָּעַן זַיךְ. דָּרָע גּוּי בָּאָפְט דָּעַם טָאָפְט צְרוּבָעַנְעַל בּוּלְבָעַ אַוְן גַּסְטָט אַרְיוֹפְט דָּרָע מַאְמָעָן אַוְיָפְט קָאָפְט, אוּן שְׁלִירְעָרָט זַי אַרְיוֹסָט פָּוּן שְׁטָבָה. די קִינְדָּעָר מַאְכָעָן אַגְּשָׁרָיָה, אוּן עַר וּוְאָפְט אַוְנוֹן אַלְעָמָעָן אַרְיוֹסָט פָּוּן שְׁטוּב, שְׁוַיְוּנְדִּיגְ: „וְאָס אַיְוָן אַנוּזָּרָם, מִיר דָּאַרְפָּעָן נִיסְט קִיּוֹן אִידְעָן“. מִיר בְּלִיְבָעַן אַלְעַ אַיְן דְּרוּסָעַן, אוּן עַר לְעַנְט זַיךְ שְׁלָאָעַפְטָן אַוְנוּזָר שְׁטוּב. די מַאמְעָט לְוַופְט אַפְּאַרְוּוּיְגָנְט, בְּרוּינְגַּט זַיְוִן וּוְיַבְט מִיטְ אַזְוָהָן, אוּן זַיךְ שְׁלָעַפְטָן אַיְהָם אַוְועָק אַחִים. די

מאמע'ם דערצעהולט מיר, או אוזעלכע צרות האט זי גאנץ אפט. „נאך וואס קען מען טאן? זאנט די מאמע'ם, או מיר אידען זייןען דאך אין גלחת, מיר מזוען אליך אונגעהמען פאר ליעב.“ אך קוק אויף דער מאמען, ווי פאר'חוּשֶׁר'ט זי איין. איך וויאן און טראקט: „פארוואם קומט עס מיון מאמען, או זי זאל ליידען מעהר גלות אידער אלע וויבער?“

דאך ניט קווקענדיג אויף די צרות גרייט מען זיך אויף יומ טוב. פון דער ציג האט מען אונגעקליבען מליכינט איזוך שבועות, און מיר וועלען האבען בלינטשעם מיט צקאריע. ערבי יומ טוב בין איך מיט די קלענערע קינדרער געלאָפַען איין ואילד נאך גריינט סען אויף שבועות. די פאטסוכער האבען אפְּלוֹ אַגְּנָעָרִיךְט די הינד אויך אוננו, און פון די ברעגען פון זויערעל לאנגע העמדער האבען זי געמאכט א חזיר'שען אויער און געשריין: „ושיד האלאָמִיךְ, סוביי' ניאטשע אוכא“. דאך האט עס מיך ניט אַבְּגָעָנְרָאָקָעָן, אַבְּגָעָן שטעלט זיך, גערעדט מיט די הינד מיט גוטען, זיינען זי שטיל געוואָרָעָן, און פון די שקצ'ים מוּן דאך ליידען, ווי די מאמע' זאנט: „מיר זיינען דאך איין גלוט“. איין ואילד האבען מיר אַנְּגָרְזָעָן שעהנע צוּוִינְגָּלָעָךְ פון פָּרָאַשְׂעָדָעָן בּוּיְמָעָר, צוּרִיקָעָהָעָנִי דִּיגְ אַנְּגָרְזָעָן לְאַנְּגָרְזָעָן גְּרָאָזָן, גְּקָוּמָעָן אֲחֵיָּם, באָדָעָט מיט גְּרָעָן גְּרָאָזָן די גְּאַנְּגָעָעָד עַד אַיִּשׁ שְׁטוּבָן, אַזְּן אוּוּפְּגָעָעָד האבען האנגען די צוּוִינְגָּלָעָךְ, אַזְּן מיר האט זיך פָּאַרְוָאַלְטָן נאך האבען פּוּנְגָּלָעָךְ איין שְׁטוּבָן. בעט איך, אַזְּן מיט מאמע' עפָּנָעָן די פָּאָרְ אַיִּיעָר, וואס זיך דָּאָרָפְּ פָּאַרְכְּרוּיכָעָן אוּפְּגָעָעָד. אַזְּן גְּאַנְּגָעָטָגָן מַאְךְ אַיךְ לְעַבְּלָעָךְ פון בּוּידָעָ זְוִיטָעָן אַזְּן דָּעָם אַיִּי אַזְּן בְּלָאָזָן אַרוֹסִים די ווּיסְעָכְלָעָךְ מיט די גְּעַלְעָלָעָךְ. פון איין זְוִיט פון דָעַם שְׁאַלְעָצִים גְּעַמָּאכְט אַשְׁנָאָבָעָלָן פון טִוְּגָן אַזְּן פון צוּוּיָּה טָעַן זְוִיט אַרְיוֹנְגָּעָשְׁטָקָט אַפְּאָרְ הִינְרָשָׁע פָּעָדָרָעָן, אַזְּן דָּאָס גְּעוּוּנָן דָעַר עַק. פון די זְוִיטָעָן אַבְּגָעָנְשׁוֹאָרָצָט מיט סָאוּשָׁע, אַזְּן אַוְיָסְגָּעָהָאָנָגָעָן עַס צְוִוִּישָׁעָן די צוּוִינְגָּלָעָךְ. אַיךְ באָטָראָכָט מיון אַרְבִּיט אַזְּן בְּלִיּוֹב שְׁטָאָרָק צּוּפְּרִיעָדָעָן, וואס אַיךְ חָאָב אַזְּוּי באָשָׁעָהָנָט דָעַם יּוֹם טָב.

ערבי שבועות פאר נאכט איין דער טאטע געקומען. אַגְּנָנִי צע נאכט האָב אַיךְ מִיטְּן טאָטָעָן תָּקוּן שבועות גְּזָוָאנָט, אַזְּן גְּאַנְּגָעָט

טריה פיין מאלייסקע צום מנין גענאגען. מען זאגט הקרכמות, און אויך בין זיך מיחיה מיט דעם ננון. וואס קען, דאכט זיך, זיין שעהדר נער ? עפעם איז ער אי פרעהליך אי אומעטיג, און ווי שטאטך ער ווירקט אויף מיין קינדרערשר ער נשמה און וועקט איז מיר א יומ טוב'דייגע שטימונג. און אט פאננט מען אן צו לייענען די תורה, ווי איזוイ גאנט האט אונז די תורה געגעבען. מיט א מאהֶל האבען זיך אלע געשטעלט. מען לייענט די שורת הדרבות, און אויך דער- מאהו זיך, איז אט די זעלבע ווערטער האט דאך גאנט אליזן פון זיין קויל געזאנט צו די אידען, און מיר שטעלט זיך פאָר ווי די דורך ערען קראכען שרעליך און צוקייקלען זיך איבערץ' מדבר, און די בליצען פאָרבּלענדערן אלעמען די אויגען און דער בָּרגְן. סיני איז אײַינגעווויקעלט איז אַנְכִּי דֵּאַלְהִיךְ — סעלט זיך ווי אַלְּבָּבָּ, און גאנט שרייט איזיס : „אַנְכִּי דֵּאַלְהִיךְ“ — אויך בין דער עווינער, דיין גאנט. — און אויך טראכט מיר : „ווער האט גאנט די זיכיה געהאט צו הערען גאנט אליזן רידענדינג?“ מיר שטעלען זיך אונגען מוסט, מיר בעטנען גאנט, איז ער זאל אונז אויסט לייזען פון גלוות, און גאנט זאל מיך ניט שטראפֿען, וואס איז מיטען שמונה עשרה האט זיך מיר פאָרגעשטעלט דער שכורער גוי, ווי ער גיסט אַרְוִוִּיפְּ דֵּי בָּולְבָּעָ דֵּר מָאַמְּעָן אוֹוְיפְּן קאָפְּ אַן טְרִיבִּיט אַן אלעמען אַרוּסָּ פָּוּן שְׁטוּבָּ. אַן אויך וויאַן, אַן בעט גאנט, אַז ער זאל אונז אַן ניכען אַוְיסְטְּיוּזָּעָן פָּוּן גלוות, אַן בָּרִינְגָּעָן צוֹרִים אַן אַונְזָעָר חִילִּינְגְּ לְאָנְדָּר.

20. פָּמָח אַין דָּאָרְטָּ.

אין קורעניע האב אויך געלערענט דעם זומער און דעם נעקס טען ווינטער. אויף פָמָח בין אויך געקומען אהיכים. אין דארפ איז אַ בְּלָאַטָּע צו דערטרינקען זיך. אין אלע הויפֿען איזו מיסט אַן שְׁמוֹזָּ פָּוּן אַ נְאָנִי ווּינְטָעָר, גָּאָר אַרוּס אַונְזָעָר שְׁטִיבְּעָלָע אַיז רִיּוֹן. לְכֹבּוֹד יוֹם טּוֹב האט מען אַרְוֹמְעָרְיוּנִינְג אַן בעשאָטָען מיט געלען זאמֶד, אַן דָּאָס שְׁטִיבְּעָלָע אַינְנוּעָנִינְג אַוְיסְגָּנוּוֹיִיסְטָּ. עַס אַיז שוֹן עֲרֵב פְּסָתָח.

די געשויערטע טוֹש אַן בענְקָ וְעַהֲנָן אַוְים ווי נְיֻעָן, די לְיֻכָּ-

טער מיט דעם סאמאָוואָר שײַינען ווי גִּילְדָּעָרְנוּ. פֿאָרִינָאָכֶט זַיְינָעַן
אלָע אַרוֹמָגָנוֹוָאַשָּׁעַן, אָוָן כָּאָמָש קִיּוֹן נִיעַז קְלִיְּדָעָר הָאָט קִיּוֹנָעַר
נִיט, דָּאָר זַהָּעָן אלָע אָוִוָּס יּוֹם מַוְּבִּידִיגַּג. דָּעַר טִיש אַיז צַוְּנָעַר
דַּעֲקָט מִיט אַקְלָאַהָּרְדוֹוִוִּיסְטָר טִישְׁטוֹן, אַוְּפִּין טִיש שְׁטָעָת אַפְּלָאַש
מִיט מַעַר, עַם לִיְּגָעַן מִצּוֹת מִיט דֵּי אלָע אַנְדָּרָעַ נַוְּטִיגַּע זַאְכָעַן.
די מאָמָע הָאָט אַכְּבָעָנְשָׁת לִיכְטָמַע, אַ לִיכְטִינְקִיָּת הָאָט וֵיך צָוָּר
שְׁפִּירָאַט אַוְּיָהָאַלְעָמָעָן פְּנִימָּעָר, אָוָן אַיך מִיטָּן טָاطָעַן הָאָבָעַן
זַיך גַּעַשְׁטָעַלְטָ דְּאוֹנוֹנָעַן. דָּעַר יוֹם טַוְּבָּדִיגַּעַר דְּאוֹנוֹנָעַן מִיטָּן שְׁעהָ
נעַם הַלְּ מַאְכָעַן פִּיהְלָעַן נַאֲרָ מַעַהָר יוֹם טַוְּבָּדִיגַּג.

צָוָם דָּעַר הָאָב אַיך פֿאָרִינָאָכֶט דַּעַם עַרְשָׁטָעַן פְּלָאַז נַעֲבָעַן דַּעַם
טָاطָעַן, אָוָן דָּעַר טָاطָעַן הָאָט מִיךְ מַכְבֵּד גַּעַוְעָן, אָוָן אַיך זָאַל פֿאָרִי
טִישְׁטוֹן דֵּי הָגָדָה. עַר הָאָט מִיךְ אַפְּטָט אַפְּגָנְשָׁטָעַלְטָ, גַּעַפְּרָעָנָט אַ
קְשִׁיהָ, אָוָן אַלְיוֹן גַּעַנְטָפְּרָעָט מִיט אַשְׁחָנָעָט מַדְרָשָׁ, אַדְרָעָר מִיט
אַ מְשָׁל פָּוּן דּוֹבְּנָעָר מַגִּיד. נַאֲכָלְן בַּעַנְשָׁעַן הָאָבָעַן מִיר גַּעַוְעָנְטָ הַלְּ
מִיט בְּאַגְּיִיסְטָעַרְנוֹגָן, נַאֲכָהָעָר גַּעַוְעָנְטָ דֵּי אַלְיוֹ אַיבְּעָרִיגַּע שְׁטִיקְלָעַד
פָּוּן דָּעַר הָגָדָה, יַעֲדָרָר זָאַל מִיט אַיְוָן אַנְדָּעָ נִינוֹן. דֵּי מאָמָע אַיוֹ
גַּעַוְעָנָעַן אָוָן מִיט לְיַעַבָּע בְּלִיקָעַן גַּעַקְוָט אַוְּיָהָמִיר, אָוָן אַמְּאַחָל גַּעַד
וְאַרְפָּעָן אַ בְּלִיךְ אַוְּיָהָדָם טָاطָעַן. דָּעַר טָاطָעַן הַיִּסְטָמָט מִיר שְׁוִין
נְהַחַן שְׁלָאָפָעָן, אָוָן אַלְיוֹן בְּאַנְגָּט עַר אָן צַו זַאְגָעַן שִׁיר הַשְּׁירָוּת מִיט
דַּעַם גַּעַוְוִיסָעַן זַוְּסָעַן נִינוֹן. אַיך זַוְּלָאָבָעָר נִיט גַּהַחַן שְׁלָאָפָעָן,
עַם וּוֹלְטָ זַיך מִיר זַאְגָעַן שִׁיר הַשְּׁירָוּת.

אַוְּיָהָמָרָגָעָן פְּרִיה בֵּין אַיך מִיט דַּעַם טָاطָעַן גַּעַגְגָעָן קִיּוֹן
מַאְלִימָקָע צָוָם מַנְיָן. עַס אַיז גַּאנְגָּז שְׁוֹעָר צַו גַּהַחַן אַיז אַזָּא גַּעַד
דִּכְטָעָה בְּלָאָטָעָה, אַבָּעָר עַס אַיז גַּאֲרָ אַיְיָן אַנְדָּרָעָר עַוְגָּן יוֹם טַוְּבָּ
מַעַן הָאָט אַמְּנָיָן. קְוּמָנְדִּין פָּוּן דְּאוֹנוֹנָעַן, אַכְּבָעָנְשָׁתָן, דָּעַר טָاطָעַן
לְעַגְתָּ זַיך צַו, דֵּי מאָמָע גִּיט אַונְזָן צַו עַטְלִיבָעָ נִים, אָוָן מִיר גַּהַחַן
אַין דָּרוֹיסָעָן שְׁפִּיעָלָעָן אַין נִסְמָ.

אַין רַעַכְתָּעַן מִיטָעַן שְׁפִּיעָלָעַן גַּעַחַט אַרוֹוִים דָּעַר טָاطָעַן, אָוָן
זַאְגָעַן צַו מִיר : "קָוָם, מִיּוֹן זַוְּהָן, מִיר וּוּלְעָלָעַן לַעֲרָנָעָן שִׁיר הַשְּׁירָוּת".
אַוְּפִּין טִיש זַוְּדָט דָּעַר סָאמָאָוואָר, דֵּי מאָמָע נִיסְטָן אָן טַעַ, אָוָן דָּעַר
טָاطָעַן דּוֹרְצָעָהָלָטָ, אָז אַין שִׁיר הַשְּׁירָוּת שְׁטָעַלְטָ מַעַן פָּאָר, אָז נָאָט
אַיז דָּעַר חַתָּן אָוָן דָּאָם פָּאָלָס יְשָׂרָאֵל אַיז דֵּי כְּלָה. "שְׁחוֹרָה אַנְיָ
וּנְאָוָה", זַאְגָעַן דָּעַר טָاطָעַן מִיט אַזְוָעָר, וּוּיְנָעַנְדִּינָעָר שְׁטִימָעָ,

„שׁוֹאוֹרֶץ בֵּין אִיךְ, וּוֹאַס אִיךְ הָאָב גַּעֲמָכֶת דַּעַם עֲגַל, אֲבָעָר שָׁעָנִי
בֵּין אִיךְ, וּוֹאַס אִיךְ הָאָב גַּעֲמָעָן דִּי תּוֹרָה. אַל תְּרוֹאָנוִי שָׁאָנִי
שְׁחַרְחַרְתָּ, קָוְטַ נִיטַ, וּוֹאַס אִיךְ בֵּין שׁוֹאוֹרֶץ, דַּאֲסַ האָט דַעַר גַּלוֹת
מִיךְ פָּאָרְשׁוֹוֹאָרְצָטֶם.“ וּוֹאַס וּוֹיְמַטַּר וּוֹאַר אִיךְ אַלְעַזְ מַעֲהָר באַגְּוִיסַ
טָעַרְטַ, אָוָן אִיךְ זָאג שְׁוֹין אלְיאַין: „כִּי הַנְּהָה הַסְּתָיו עַבְרַ, דַעַר וּוֹינְ
טָעַר אִיז אָרְיַיבָּעַר, הַנְּצָנִים נָרָאו בָּאָרֶץ, בְּלָמָעָן באַוְיְזָעַן זִיךְ אַוְיָפְ
דַעַר עַרְדַ, עַת הַוְמִיר הַגְּנִיעַ, דִי צִימַט פָּוּ זִינְגָעָן אַזְוּ גַּעֲקָומָעָן.“ —
„דַּאֲסַ מַיְוִינַטַ, זָאנְגַט דַעַר טָاطָעַ, אָז דַעַר גַּלוֹת גַּעַתְהַ אַוְעָקַ, דִי גַּאֲוָלה
קָוְמַטַ, אָזָן אִידְעַן זִינְגָעָן שִׁירָה.“ אָזָן פָּוּ דַעַם גַּיְרַ
סָעַן זִיךְ צְוֹאָמָעַן, אָזְנוֹגָעָרַע הַעֲרָצָעַר וּוֹרָעָן גַּעַהְעַנְטָעַר, אָזָן פָּוּ דַעַם
טָاطָעַנְסַ נְשָׁמָה גַּסְטַ זִיךְ אַיְן מַיְוִין הַאֲרָצָעַן הַאֲפָגָעַנְגַ אַוְיָפְ בְּעַיְ
סָעָרַע צִימַעַן פָּאָר אַלְעַ אִידְעַן. דִי מַאְמַעַז וִיצְטַ אַגְּנָעַשְׁפָּרָאַט דַעַם
קָאָפְ אַוְיָפְןַ רַעֲכָטָעַן הַאָנְדַ, קָוְמַטַ אַוְיָפְ אָזָן, אָזָן מַרְעָעָן גַּסְעַזְן זִיךְ
פָּוּ אִיחָרָע אַוְיָגָעַן. דָּרָךְ אִינְגָעַם פָּוּ דִי קְלִינְגַעַ פָּעַנְסְטָעַלְעַר
שִׁינְגָעַן אַרְיַין דִי לְעַצְטָעַ שְׁטוֹרָאַלְעַן פָּוּ דַעַר זָוַן, פָּאַרְשָׁפְּרִיטָעַן
זִיךְ אַיְן אַלְעַ זִינְגָעַלְעַר אָזָן באַלְוִיכָטָעַן דִי פָּאַרְ'חוֹשְׁכְטַע פְּנִים'עַר
פָּוּ מַיְוִין טָاطָעַן אָזָן מַאְמָעַן.

נַאֲכָן לְעַרְנָעָן הַאָבָעָן מִיר אַבְגָּעָדָאָוָעָנֶת מַנְחָתָ, אָז אִיךְ הַעָר
וּוֹי דַעַר טָاطָעַ זָאנְגַט צַוְ דַעַר מַאְמָעַן: „שְׁרָה רַבָּה, וּוֹיְסָטוּ וּוֹאַס
אִיךְ הָאָבָעָן באַשְׁלָאָסָעַן? אִיךְ דַעַנְקַ נַאֲךְ פָּסָח אַסְרָה הַשָּׁמַ וּוֹעַל
אִיךְ אִיסְרַעַן אַוּוּקְפִּיהָרָעַן קִיְינַ מִינְסָק אָזָן אַבְגָּעָבָעָן אַיְן אַיְשָׁיבָה.
עַר אִיזְ דַעַךְ שְׁוִין אַלְטַ עַלְפַ מִיטַ אַהֲלָבַ יְאָהָר, וּוֹאַס וּוֹעַט זָוַן
דַעַר תְּכִלָּתָ אַיְן קָוְרָעַנְיאַ? דַאֲרָטַ אַיְן מִינְסָק זִינְגָעַן פָּאַרְאָן יְשִׁיבָתָ,
אָזָן דַעַצְעַוְ נַאֲךְ מַרְדָכָי זָאל גַּעַזְוָתַ זָוַן אַלְסַ אַן עַלְטָעָרַ בְּרוֹדָעַר,
וּוֹעַט גַּוְטַ אַכְטָוָנָגַג נַעֲבָעַן אַוְיָה אַיְהָם אָזָן טָאָקָעַ הַעַלְפָעָן מִיטַעַן לְעַרְ
נָעַן.“ דִי מַאְמַעַז הָאָט זִיךְ בְּאַנְאָסָעַן מִיטַ טְרָעָן, זִיךְ הָאָט מִיךְ צַוְ
גַּעַרְופָעַן, אַרְוָמְגַעְנוּמָעַן, אַ קְוַשְׁ גַּעַטָאַן, אָזָן שְׁטִילְעָרְהָיַד אַ זָאָנַ
גַּעַטָאַן: „אִיךְ מוֹזַ לְעַרְנָעַן תּוֹרָה.“ אָזָן מִיר אִיזְ שְׁטָאָרַט וּנְפָעַ
לָעַן וּוֹאַס אִיךְ וּוֹעַל שְׁוֹן וּוֹרָעָן אָוִיס חַדְרַ-אַיְנָגָעַן, אָזָן וּוֹעַל זָוַן
אַיְשָׁיבָה בְּחָורַ.

21. אויפֿן צוועלפֿטען יאהר ווער איך א מינסקער ישיבת בחר.

אויף מארגען נאך פסח האט די מאמע אינגעונדערן און א בעקלע מײַנע צוויי הימדר און צוויי פֿאָר זאָקען, און אַן א צויזיטען בעקלע אַ ביסעל מצה, עטלייכע געקבטעה איער מיט אַ ביסעל זאלץ, מיר צוועגעגען זיך, אויסגעוווינט זיך גוּט, און דער טاطעה פֿיהרט מיך קיין מינסק לערנען. מיר דארפֿען געהן צופום אַ וויאָרטס אַכְזִיג. ערשות אויפֿן פֿערטעהן טאג זוּינען מיר בעקומוּן צומ פֿעטער לֵיבעַן קײַן פֿאָרְדְּלָאנְקָע, צוֹאנְצִיג וויאָרטס פֿון מינסק.

דער פֿעטער לֵיבעַן אַין דער מאמע אַינְגְּסְטָעָר ברודער. ער אַין אַ רְיִיכְעָר בעל הבית, האַלְט אַ גְּרוּסְעָם קְרֻעְטְּשָׁמָע אויף דעם וועג, וואָס געהט פֿון זוֹלְנָא קײַן מינסק, דעיצְזָה האט ער פֿיעַלְלָאָנדְז צו בעארבייטען, און האַלְט פֿיעַל קְהִי אַון פֿעד. ער האט נאָנדְז צוויי מִידְלָעָר. די עַלְטְּעָר אַין פֿערצעַען יְאָהָר אַלְט, אַון דער פֿעטער וויל מײַן ברודער מְרָדְכִּי פֿאָר אַיְינְאָידָעָם. מיר דערוּיְעָן דָּא טָאַקָּע דעם ברודער. דער פֿעטער געהמת אַיהם פֿון מינסק אויף אלע יְמִים טּוּבִים.

דער טاطעה אַין אוועק צוֹרִיק אַ הַיִם, אַון מְרָדְכִּי געהמת מיך קײַן מינסק. ער לערענט אַין דער גְּרֻעְטָעָר יְשִׁיבָה, אַין בְּלָוְמְקָעָטָקְלוּזָן. ער עסְט אַוְיךְ טָעָג, אַכְבָּר ער האט אַיְמָעָר גַּעֲגָע גַּעֲלָד, וואָס דער פֿעטער לֵיב גַּיט אַיהם. מיך האט מען אַבְּגָעַגְבָּעָן אַין אַ קלְיִינְעָן יְשִׁיבָה, צָוּ רְ' אַיסְכְּרָן. גַּעֲכְטִיְגָעָן פְּלָעָג אַיךְ בֵּי מְרָדְכִּיָּן, אַין דער פרִיה נָאָכְ'ן אַנְבִּיסְעָן גַּעַה אַיךְ אוועק אַין דער יְשִׁיבָה אויף אַגְּנָעָצְעָן טָאגָן. אַין מִין יְשִׁיבָה האַבעָן גַּעֲלַעַרְעָנָט מְעוֹרָפָן הַוְּנָדָרָעָט אַון פֿופֿצִיג יְשִׁיבָה בְּחוֹרִים, גְּרוּסְעָם אַון קלְיִוּנָע. אַיךְ בֵּין גַּעַוְעָן דער קלְעַנְסְטָעָר. דער טָוּמְעָל אַין פֿאָר מִיר אַונְעַטְרָעָנִיְּלִיךְ, זִוְצָעָן אַגְּנָעָצְעָן טָאגָן אַון לערעָנָן גְּרוֹאָה האט מִיר מִין קָאָפָּפָאָרְדוֹלְד, אַון נִיט אַיְינְמָאָהָל האט גַּעַטְרָאָפָעָן, אַין אַיךְ בֵּין אַנְיָ שְׁלָאָפָעָן גַּעַוְאָרָעָן אַובְּכָר דער גַּמְרָא. צָוּ לְאַגְּגָע שְׁטוֹנְדָעָן אַון צָו שְׁוּעָר דָּאָס לערנָעָן. אלע טָאגָן ווּוֹיְזָט דער רָאַשׁ יְשִׁיבָה פֿיעַל גְּמוּרָא מַעַן זָאָל צְוֹגְרִיוּטָעָן בֵּין מאָרְגָּעָן, אַון אויף מאָרְגָּעָן, וּוּעַן עַם קוּמָט

צום לערנען, ווערט איז דער ישיבה שטיל, דער ראש ישיבה שטעלט זיך איז מיטען, ער רופט ארויס אינעם, און הייסט זאגען. אלע זיך צען און הערען זיך דער איינגער זאגט, און דער ראש ישיבה מאכט נאך באמערקלונגען און ערקלעהרונגען און פארארכט, וואו מען פארא שטעהט ניט ריבטיג, אונ, אויב איינער וויס ניט די גمرا, חאט ער גרייסע בזונות.

גאנץ שווער קומט מיר איז צונרייטען אַ בלאט גمرا, זיך מען רופט עס „דעם לוייענען“. אמאחל העלפט מיר אויס מדריכי, דאס קומט אבער אויס שפעט בי דער נאכט, זויל איזן זיינדר ישיבה איז איינגעפהירט, איז איינער מז זיעען און לערנען ביוז האלבע נאכט און אַ צוויטער פון האלבע נאכט ביוז טאג. מען רופט עס „משמוראים“, און אמאחל, ווען עס קומט אויס מרדכאיין צו זיעען די צוויטער האלבע נאכט, וועקט ער מיך אוית, און זעט זיך לער-נען מיט מיר. מיינע אוינען קלעפערן זיך, איך געניע, און חער ניט, וואס איך רייך, ביוז ער ניט אַ פאטש, און פונקען שיטען זיך פון די אוינען.

22. צרות פון מינקער טאג.

אלע מעג האב איך וויט פון דער ישיבה, און די מעהרטע איז די ריביע הייזער, וואו מען גיט מיר עסען אין זיך. ניטא אפלו איזן טאג זיך איזן קורענץ בי רישע דער בוינעל בע-שרעפער אַדרער בי חנה?ען. אייניגע מאל האט מיט מיר פשוט אומנג'יקען געטראפען אויף מיינע טאג.

שבת האב איך געהאט איז טאטערשר גאט, זעהר וויטט צו געהן. איזן מאל צו שלוש סעודות האט דער בעל הבית געד זאגט זעהר לאנג זמירות. עס איז געוואדרען וואלקענידין, עס האט גענומען דונערען איז בליטציג, און ווען מיר האבען אַבעגענסט איז שווין פינסטערלעך געוווען. איך שטעה אויה פון טיש איז ווארט, פילוייכט ווועט מען מיר הייסען דאָ נעכטינען. זיך זאגען אַבער נאך ניט, איך זויל זיך בעטען נעכטינען דאָ, נאך איך שעהט זיך. איך זאגט מיט אַ האלבען מואיל: „אַ גוטע וואך“ און געה ארויס פון שטוב. איך פאנט איז צו לוייפען. איז גאט זעהט מען סיינעם ניט. עס פאננט איז צו גיסען אַ רעגען, טאקי

אן אמרת'ער מבלו. אין איזן מינוט בין איך שווין אין גאנצען נאום. איך לוייף אוון וווין. יעדער בליטש פארבלענדעת מײַנע אוונגען, אוון באַלד וווערט פינסטער, או איז זעה ניט וואָהוין צו לוייפען, אוון באַלד דערלאָגנט אַ זען אַ דונער, או אַך וווער פאָרְדַּזִּיטערט. איך לוייף מיט מײַנע לאַצטער בּחוֹת, נאָר עס געדוּיַּער עפֶם צו לְאָנֶג. איך קָפֵק זיך אַיִּין אוון באַסְטַּעַר, או אַך האָבָּט קִין הַיּוּרָאָרָום זָדָך. איך פֿאָרְשַׁטְּעָה, או אַין דער פֿינְסְטַּעַר בין איך גַּעֲלָאָפָּעַן ניט אַיִּין דעם רִיכְטִיגְנָעַן ווּעַנְכָּן. פָּוּן ווּוִיטְעָן דערזעה איך לִיבְטַּפְּן אַחֲזָיוֹן, לִויְפָּאָך אַיך אַחֲזָין אַיִּין בין גַּעֲלָמְעָן צו בריסקער ווּאָקְזָאָג. דָּא בֵּין איך אַרְיִינְגְּעָאנְגָּעָן צו אַ אַידָּעָן. האָבעָן ווּיְמָר אַוְּמָגְעָטָן מִינְנָעַ נַאֲסָעַ קְלִיּוּדָר, אַוְּמָגְעָרָהָט ווּיְ אַוְּן גַּעֲלָאָזָעַן טַרְיְקָעָנָעַן. אַנְגָּעָטָן מִיר אַ מְרוּקָעָנָעַ העַמְּדָה, גַּעַד גַּעֲבָעָן אַ היִסְעָן גַּלְאָזָו טַהָּעָן אוֹן גַּעֲלָעָט שַׁלְאָפָּעַן.

איַיִּין טָאגַן האָב אַיך גַּעֲהָאָט בֵּי אַגְּנִיד, ווּאָס ווּאוֹונָט טִיעָה אַיִּין אַ גַּרְוִיסְעָן הוּאָז צוּוַּישָׁעַן בּוּיְמָעָר, אוֹן צָוָם גַּאָס ווּאָהָנָט אַ פְּרִיאָז, אַוְּפָאָך קִיְּטַּט שְׁמַעְתָּה אַ חַנְדָּר ווּי אַ בָּעָרְדִּי גְּרוּיָס, נִיט ווּיְ דִי חַנְדָּר בֵּי אַוְּנוֹ אַיִּין דָּאָרָה. ווּעַן אַיך גַּעַה דָּוָרָך דעם הוּאָז טָוָט דער חַנְדָּר אַ שְׁפָרוֹנָג אַיִּין אַ בְּרוּסָמָּז, אַזְוִי ווּי אַ לִיבָּא, אוֹן אַיִּין האָרצָעָן רִיסְטַּמְּזָק בֵּי מִיר אָבָּא. אַיִּינְמָאָל גַּעַה אַיך עַסְעָן ווּאָרָט מַעַם. דער גַּאנְצָעָר הוּאָז פֿאָרְהָאָנָעָן מִיטַּ קְלִיּוּדָר, ווּאָס מַעַם לַוְּפְטָעָט. איך גַּעַה צְוִוִּישָׁעַן דִי קְלִיּוּדָר. פְּלוֹצָלָוָנָג דַּעֲרָהָעָר אַיך אַ בְּרוּסָמָּז דעם חַנְדָּר, אַכְּפָּט פָּאָרָאָז פָּוּס, אוֹן אַיך לִינְגְּשָׁוִין אַוְּוָה דָּרָר אַחֲזָן לְשָׁוֹן. איך ווּילְשְׁרִיעָן, נאָר אַיך קָעָן נִיט, צַוְּשָׁטָאָרָק דַּעֲרָשָׁרָאָקָעָן זָקָד. דער חַנְדָּר שְׁלַעַפְּטָמָּז אַרְיוֹסָים אַיִּין גַּאָס, אוֹן דָּאָ ערְשַׁת פָּאָנָגָט אַיך אַיִּדְעָן אַיִּין הוּאָז. דִי פָּוּס אַיִּין נָאָר מַעַם מִיךְ אַרְיוֹן צַוְּאָרָמָּז זַיְנָעָן צַוְּפְּלִינָט. אַכְּבִּסְעָל צַוְּבִּיםָעָן, דַּעֲרְפָּאָר אַבְּכָעָר מִינְנָעַ הַיּוֹלָאָךְ זַיְנָעָן צַוְּפְּלִינָט. מַעַן בִּינְדָּט מִיר אַרְיוֹן מִיןָן ווּאָונָה, מַעַן צִיהָת צַוְּנִיָּה מִיטַּ אַ פְּאָדִים דִי הַיּוֹלָעָךְ, אוֹן אַיך גַּעַה קָוִים אַ לְּבָעְדִּינְגָּעָר צְוִירָק אַיִּין דער יִשְׂבָּה, נִיט קִין גַּעֲנָעָטָן. דָּרְיוֹ טָעַג האָב אַיך גַּעֲרָעָנָט, אַוְּנָאָפָּה דעם טָאגַן, ווּאוֹ דָרָר חַנְדָּר אַיִּין, בֵּין אַיך מַעַהְרָה נִיט גַּעַד גַּעֲנָעָן עַסְעָן, גַּעֲלָיָבָעָן אַחֲזָן אַ טָּאגַן, אוֹן דָּעָרָצָוּ נָאָך מִיטַּ צְוִירָק טַעַנָּעָן הוּאָזָעָן.

אין קורצעען גערעדט האָב אוּך דעם זומער זעהָר פֿיעַל געליטען. פֿיעַל מֶאָל פְּלַעַג אִיךְ אָין אַ ווֹינְקָעַלְעַג גּוֹט אַוְיסְטוּיְינְגַן זַוְּה, דָּעַרְדַּמְּגָנְגָנְדִּיג זַיךְ אַוְיפְּ דָּעַרְדַּמְּגָנְגָנְדִּיג נַאֲךְ דִּי קִינְדְּרָעַרְשָׁע יַאֲהָרָעַן, וּוּעַן אִיךְ האָב גַּעַלְעַבְטַפְּ רְפִּיְוָה וּוּי אַ פּוֹגָעַ. אִיךְ האָב קוּס דָּעַרְלָעַבְטַפְּ עַנְדַּע זָמָעַר, וּוּעַן מִיר זַיְינְגַן אַוּוּקְגַּעְפְּאַהְרָעַן צּוּס פְּעַטְעַר לְיוֹבָעַן אַוְיפְּ יוֹם טֻבְּ. אַ גַּאנְצָעַן טָאגְ בֵּין אִיךְ אָין פְּעַלְדַּת. מַעַן שְׁנִיאַרְדַּת תְּבוֹאתָה, אִיךְ בְּרוּינְגַּ קָאַלְטָעַ וּוֹאַסְטָרְ פָּאָרְ דִּי אַרְבִּיכְתָּרָה, אִיךְ הַעַלְפְּ צְנוּוֹפְטָרָגָנְעַן דִּי גַּאֲרָבָעַן תְּבוֹאתָה, אָין אִיךְ זַיְעַ פָּוּן אַוְיבָעַן אַוְיפְּ אַ וּוֹאַגְעַן מִיטְתְּבוֹאתָה אָין פָּאָהָרְ פָּוּן פְּעַלְדַּ אַן שִׁיוּעָר. סְכָות אָין מִין בְּרוּדָרְ מְרוּדָרְ גַּעַוְאָרָעַן אַ חַתְּן פָּאָר דעם פְּעַטְעַרְסָטָם טָאַכְטָרָה, אָין פָּאָר מִיר פָּאַנְגָּט זַיךְ אַן אַ נְיַעַן וּוֹלְטָט מִיטְ נְיַעַן צְרוֹת.

23. אִיךְ דָּאָרָף אַלְיַיְן פָּאַרְזָאַרְגָּעַן זַיךְ מִיטְ אַלְעַם.

אוּפְּ וּוֹינְטָעַר פָּאַהָרְטָמְעַן בְּרוּדָרְ מְרוּדָרְ קִיְּוָן וּאַסְלָאָוָן. דָּעַרְ פְּעַטְעַר, דָּעַרְ רְיוֹבָעַר מְחוֹתָן, הַאֲטַט גַּעַרְדָּגָנְעַן פָּאָר אַיְהָם קָעַסְטַמְעַן אָין קוּוֹאַטְמִיר בֵּין דַעַם רְבָּ פָּוּן שְׁמַעְרָטְעַלְעַ, אָין דָעַרְ רְבָּ וּוֹעַט טָאַקְעַלְעַנְעַן מִיטְ אַיְהָם; אָין מִיר פִּיהָרָטָמְעַן צְרוּיקָאַן מִינְסָקָה אַין דָעַרְ זַעַלְבָעַר יִשְׁבָה, וּוּאוּ אִיךְ האָב גַּעַלְעַרְנָטָמְעַן. דָעַרְ פְּעַטְעַר הַאֲטַט מִיר גַּעַמְאַכְטָמְעַן אַקְאַפְּטָאַעַטְעַ אַוְיפְּ וּוֹאַטְעַ אָין גַּעַקְוִיפְטָמְעַן אַ פָּאָר נְיַעַן שִׁידְ אָין גַּעַלְאָזָעַן מִיר אַוְיפְּ דָעַרְ הַזְּאָהָה צְוּוִי גַּילְדָעַן.

איַיצְטָהָב אִיךְ עַרְשַׁת דָעַרְפִּיהָלְטָמְעַן וּוּעַלְעַנְדָרְ אִיךְ בֵּין. פְּרִיְּהָלְטָמְעַן הַעַרְ הַאֲטַט מְרוּדָרְ מִיטְ אַלְעַם מִןְ פָּאַרְזָאַרְגָּטָמְעַן, אָין יַעַצְטָמְעַן אִיךְ העַרְ הַאֲטַט מְרוּדָרְ זַיךְ אַיךְ אַנְדָרְ זַיךְ אַלְיַיְן זַיךְ אַרְגָּגָעַן פָּאָרְדָּעַר זַיךְ. דָאָס עַרְשַׁתְעַהָבָאַטְעַה אִיךְ אַנְדָרְ אַיךְ אַנְדָרְ יִשְׁבָה פָאַרְכָּאַטְעַטְעַ אַ פְּלַאַזְעַ צּוּם שַׁלְאָפָעַן, אָין אַזְוִי וּוּי אִיךְ בֵּין גַּעַקְוּמָעַן פָּוּן דִּי עַרְשַׁתְעַהָבָאַטְעַה אִיךְ פָאַרְכָּאַטְעַטְעַ אַ טְיִיעָרָעַן גַּעַלְעַנְעַר אַוְיפְּ דַעַם בָּאַנְקָה וּוֹאָס שְׁמַעְתָּהָטָמְעַן פָּוֹנְקָטָמְעַן נְעַבְעַן הַרוּבָעָמְעַן, אָין וּוּי בָּאַלְדָּ, אֹזְ מַעַן פָאַרְכָּאַטְעַטְעַ בְּלַיְוִבְטָמְעַן שְׁוִין אַ חְזָקָה פָאָר אַ גַּאנְצָעַן זַוְּן, קִינְעַרְ הַאֲטַט נִיטְ קִיְּוָן רַעֲבָטָמְעַן צּוּ פָאַרְכָּאַטְעַטְעַ אַ טְלַאַזְעַן אַוְיפְּ וּוֹאָס צּוּ שַׁלְאָפָעַן האָב אִיךְ אַוְיפְּ, דָעַרְ פְּעַטְעַר הַאֲטַט מִיר גַּעַלְאָזָעַן אַ זַּאַק מִיטְ הַיִּי, אָין מִין וּוֹאָטָאָוּעָ קָאַפְּטָאַטְעַדְעַטְעַמְּ דִוְעַנְטָמְעַן מִיר פָאָר אַ צְוָדָעָק. אַזְוִי האָב אִיךְ זַיךְ פָּאַרְזָאַרְגָּטָמְעַן מִיטְן' שַׁלְאָפָעַן. מִיטְן' עַמְעַן אַבְעָרָאַיְן מִיר נִיטְ אַזְוִי גְּרִינְגָן אַנְגְּלָקְוּמָעַן,

נלייך פון אונפאנגע האט מיר געפהעלט אַ מאָג, אָן אִין
ניבען אִיז מײַנער אַ בעל הַבֵּית אַרויַסְעַפְּאַהֲרָעַן פון מִינְסְק, בֵּין
אַיך גַּעֲלִיבָעַן אַחֲן אַ צוֹּוִיטָעַן טָאג, אָן בִּירְעַ טָאג וּאַסְפָּעַלְעַן
זַיְנָעַן אַוִּיסְגַּעַטְמָעַן אַיְנָעַר נַאֲכָ'ן אַנְדְּרָעַן. דַּעֲרָצָו אִיז אִין
מִינְסְק אַוִּינְגַּעַפְּהִידְרָט, אַז אַוִּיפָּהָרְטָן דַּעֲרָצָו. מַעַן נִיט קִין אַנְבִּיסְעַן
אִין דַּעֲרָ פְּרִיה. מִיט אַנְבִּיסְעַן פָּאוֹרָגְּטָן דַּי יִשְׁיבָה. מַעַן נִיט
יעַדְרָ אַיְנָעַם אַ שְׂטִיקָעַל שְׂוֹאַרְצָעַן קָאָרָן בְּרוּיט. זַוְּמָעַר הַאָב
אַיך אַנְבִּיסְעַן גַּעֲנָעַטְמָעַן בַּיּוֹ מַרְדְּכָ'יֶן. בַּיּוֹ זַיְ אִין בְּלַמְקָעָס קְלוּזָן
טִוְּלָט מַעַן נִיט קִין בְּרוּיט. דַּאֲרָט לְעָרְנָעַן רַוְּכְּבָעַע יִשְׁיבָה
בְּחוּרִים, קוֹיְפָעַן זַיְ אַלְיוֹן בְּרוּיט אָן טַאַקָּעַ צָום בְּרוּיט אַיך,
אָן דַּעֲרָצָו גַּיט דַּי יִשְׁיבָה יַעֲדָעַן אַין דַּעֲרָ פְּרִיה אַ פָּאוֹרְוִיסְטָמָעַן
קְרוֹפְּנִיק. אַזְוִי הַאָב אַיך אַרְוָם מַרְדְּכָ'יֶן גַּעַתְמָעַן גַּרְוִיסְאַרְטָמָעַן
אַנְבִּיסְעַנְסָם, אָן נִיט גַּעַדְאָרְפָּט אַנְקָוּמָעַן צַו מִין יִשְׁיבָה נַאֲכָ'ן
שְׂטִיקָעַל בְּרוּיט. יַעַצְתָּ אַבָּעָר מַזְוִי אַיך שְׁוִין שְׁטוֹפָעַן זַיך גַּלְיִיך מִיט
אַלְעָמָעַן צַו בְּאַקְוּמָעַן דַּעַם שְׂטִיקָעַל בְּרוּיט. עַס וּוּרְטָט אַ שְׁטוֹר
פָּעָנָעַם אָן כַּאֲפָעָנָעַם אַנוּרְטְּרָעְנְלִיךְ; אַיך בֵּין דַּעֲרָ קְלַעַנְסְטָמָעַר
צַוְּשָׁעַן זַיְ אָן דַּעֲרָצָו נַאֲרָ אַבְּיָסָעַל אַ שְׁהָמֻוֹדוֹגָעָר, קְוָמָט מִיר
אַימָּעָר אַן דַּעֲרָ עַרְגְּנָסְטָעַר חָלָק, דַּאֲךְ הַאָב אַיך חְלִילָה קִין הַוְּגָנָעָר
נִיט גַּלְיְוָעַן.

אָמָת, אַיך הַאָב נִיט גַּעַחְתָּמָט דַּי אַיְנְקִינְפְּטָעַ וּדַי אַנְדְּרָעַ
יִשְׁיבָה בְּחוּרִים הַאָבָעַן פון מִינְסְק, אָן דָּאָס גַּלְיִיכָּעַן, וּוֹיֵל אַיך
בֵּין נַאֲרָ פָּאָר בְּרַמְצָה, דַּאֲךְ הַאָב אַיך אַיְמָעָר גַּעַחְתָּמָט גַּעַלְד, וּוֹיֵל
דַּעֲרָ פָּעָטָעַר פְּלָעָנָט זַיְן אַפְּטָאַן שְׁמָאָרָט, אָן צַו יַעֲדָעַן מַאֲלָ
פְּלָעָנָט עַר מִיר לְאַזְוּן אַ נַּילְדָּעַן אַדְעָר צַוְּאָנָצִין קָאָפִיקָעַם, אָן
אַיך הַאָב גַּעַלְעָבָט מִיט אַ רַּעֲבָנָגָג. אַיך הַאָב גַּעַוְאָסָט, אָן אַ
אַיך דַּאֲרָפָעַן, אַכְּבָעַר נִיט פְּרָעָטָעַן. אַוִּיפָּהָרְטָן דַּי צַוְּוִי טָאג, וּאַסְפָּעַלְעַן
מִיר, קוֹיְפָעַן אַיך מִיר צַוְּוִי פָּוָנָט בְּרוּיט, אָן פָּאָר אַ קָּאָפִיקָעַ
הָעָרִינָג, פָּאָר אַ קָּאָפִיקָעַ קָעָן, אָן אַמְּאָל אַ זַּוְיְעָרָעַן אַוְגָעָרִיךְ, אָן
וּוֹן אַיך פָּאָרְבָּעָנָט זַיך שְׁמָאָרָק נַאֲרָ אַ בְּלָבָעַ, קוֹיְפָעַן אַיך אַ פָּאָר
בְּלָבָעַ, בָּאָק זַיְ אַב אָן מַאֲרָד מִיר אַ סְעוֹרָה בֵּיד הַמְּלָאָר.
עַס טְרָעָפָט אַפְּלִיכְוָאָטָמָ, אָז אַ אַיְדָעָנָע זַאֲל אִין אַבָּעָנָד
בְּרוֹיְנָעָן אַ טְעָפָעָל מִיט אַ גַּעַקְאַכְטָמָעָר זַאֲ, אָן דַּי יִשְׁיבָה בְּחוּרִים
פְּלָעָנָעַן דָּאָס פְּשָׁוֹט צַו צַוְּעָרְטָן, נַאֲרָ אַיך פְּלָעָנָעַן נִיט וּוּלְעָנָעַן צַוְּ

רייהרען זיך דערץו. מיר שטעהלט זיך פֿאָר, אָז דאס האָט מען צוּנוֹפֿעַנְגַּאַסְעַן פֿוֹן אַלְעַ טַעַלְעַר, ווֹאָס עַם אִיז גַּעֲלִיבַּעַן פֿוֹן דֵי סִינְדֶּרֶר, אָן ווֹעֵר ווֹיִס וּזְאוּזְיוּ זַיְעַלְעַד גַּעַלְעַן גַּעַוְעַן? חַבְרָה האָבען דָּרְעָפָּאָר מִיר אַ נָּאָמָעַן גַּעַנְבַּעַן "דָּעַר קְרִיוּצָעַר פְּרִיאַ".

אוֹיסְעַר דָּעַם עַסְעַן האָב אִיךְ נָאָךְ גַּעַמּוֹת אוֹיסְגַּעַבַּעַן אוֹוִיאַ בְּאָד גַּעַלְעַד יַעֲדָר וּוֹאָךְ, אַכְּבָּר מַעֲהָר האָב אִיךְ נִיט אַוְיסְגַּעַבַּעַן. וּוֹעֵן מִיר האָט זיך וּעְהָר פָּאָרוֹוָאָלֶט קוֹיְפַּעַן אַ שְׁעַהָן סִידְרוֹ'סְ, האָב אִיךְ אַ פֿאָר וּוֹאָכְּבָּעַן גַּעַנְבַּעַן טַרְוקָעַנְעַן בְּרוּיטַן, נִיט פָּאָרְגַּוְונְעַן זיך קוֹיְפַּעַן כָּאַטְשַׁ פֿאָר אַ נְּרָאַשְׁעַן הַעֲרִינְגַּ, בֵּין גַּאַט האָט גַּעַהְאָלְפַּעַן אָן אִיךְ האָב אַנְגְּעַקְלִיבַּעַן גַּעַלְעַד, אָן גַּעַקְוִיפַּט אַ סִידְרוֹ'סְ פֿאָר אַ גַּאנְצַעַן גַּיְלְדָעַן. דָּאָס אִיז שְׂוִין מָאָל גַּעַוְעַן אַ סִידְרוֹ'סְ! אִיךְ האָב זיך זָאת נִיט גַּעַקְעַנְטַן אַנְקַוְקַעַן אוֹוִיפַּזְזַעַן שְׁעַהְנַעַן בְּלוּיעַ טָאוּוּלְעַד מִיט דֵי גַּיְלְדָעַן וּוּרְטָעַר.

שְׁפָעַטָּעַר אַבְּיַסְעַל האָט זיך מִיר פָּאָרוֹוָאָלֶט אוֹיסְלַעַרְנַעַן זיך לְיוֹזָעַן רַוְּסִישַׁ. מִיר האָבען אַ יִשְׁבָּה בְּחָורַ, וּוּלְכָבָר קָאָן רַוְּסִישַׁ, גַּעַהְמָט עַר צְעַהָן קָאַפְּיַעַט פֿאָר אוֹיסְלַעַרְנַעַן. האָב אִיךְ וּוּיְטָעַר גַּעַנְבַּעַן אַנְבִּיסַעַן טַרְוקָעַנְעַם בְּרוּיטַן בֵּין אִיךְ האָב צְוּנוֹפֿעַנְגַּעַלְעַבַּעַן דֵי גַּעַלְעַד. אַבְּגַעְצָאַהְלָט דֵי גַּעַלְעַד אַפְּרִיהָעַר, אָן עַר האָט מִיר גַּעַר גַּעַבַּעַן אַ קְלִיּוֹן, אַלְטַן בִּיכְעַלְעַ, הַאלְבַּ צְרוּיסַעַן, גַּעַשְׁרִיבַּעַן אַין רַוְּדַיְשַׁ אָון פָּאָרְטִיְּשַׁטְמַן אַין אַידִישַׁ. עַר האָט מִיר בָּאַלְדַּ אוֹיסְגַּעַר לַעֲרַנְטַן לְיוֹעַנְעַן דֵי "אַזְבוֹקוּי", דָּאָס חַיִּיסְטַן דָּעַם גַּוְיִישַׁעַן אַלְפַּ בִּיתַן, אָן אַינְגִּיבַּעַן. בֵּין אִיךְ מִיר שְׂוִין אַרְמוֹנַעַנְגַּעַן אַיְבָּר מִינְסְקָעַר נָאָמַעַן פָּאָרְרִיסַעַן דָּעַם קָאָפַט אַין דֵעַר הַוִּיךְ אָן גַּעַלְיִיעַנְטַן דֵי וּוּוּוּסְקָעַם (סִינְסָ) : "בָּאַקְאַלְעַיְעַנְאַיְאָ טָאָרָנוֹאַוְלִיאָ", "מוֹזְשָׁעַם-קָאִיאָ גַּיְמָנָאַזְיָאָ", דָּאָמְסָקִי פָּאָרְטָנָאַיְיָאָ", אָן דָּאָס גַּלְיִיכְעַן.

איָן אַלְגָּעָמִיָּן קָאָן אִיךְ זָאנְעַן, אָז מִיט מִיּוֹן שְׁלַאֲפַעַן אָזָעַן בֵּין אִיךְ צְוְפִּידְעַן גַּעַוְעַן, דָּרְעָפָּאָר אַכְּבָּר האָב אִיךְ גַּעַהְאָט גַּרְוִוְעַ צְרוֹתַ פֿוֹן מִיּוֹן לַעֲרַנְעַן. מַעַן לַעֲרַנְטַן דֵי גַּמְרָא קְדוּשָׁן, וּוּגַעַעַן חַתּוֹנָה האָבען, וּוּגַעַעַן אַזְוְלָכְעַ זָאנְעַן וּוֹאָס אִיךְ פָּאָרְשָׁטָעַה נִיט, אָן דֵי גַּמְרָא אִיז אַין פַּעַלְעַ פְּלַעְצָעַר זַהְרָה שְׁוֹועָר, אָן צּוֹגְרִיטָעַן דָּעַם לְיוֹעַנְעַן מוֹז אִיךְ אַלְיַיְן, נִיט וּוּסְעַן אָן האָבען בְּזִוְונָה וּוּלְטַן זיך נִיט, גַּעה אִיךְ אַרְוּם בְּוֹן אִיז יִשְׁבָּה בְּחָור צּוֹ

צוויטען און בעט אוּ מעַן זָאַל מִיר עַרְקְלָעַהָרָעַן וּוְאַס דַּי נַמְרָא
זָאַגְט, נַאֲר אַמְמִיְסְטָעַן מַאֲטָעַר אַיךְ זַיְד אַלְיַוִן בַּיּוֹן דַּעַר קָאָפֶן
אַן צַו שְׂוִינְדְּלָעַן, אַן פְּיעַלְעַן מַכְהָל טְרַעְפֶּט, אַן אַיךְ פָּאָגָן אַן צַו
וּוְיַיְנָעַן. דָּעַרְפָּאָר אַבְּעָר פִּיחָל אַיךְ אֶ שְׁטָאָרְקָע צְוָרְעַדְעַנְהִיט
וּוְעַן דַּעַר רָאַשׁ יְשִׁיבָה רַוְפְּטַמִּיךְ צַו, אַן אַיךְ שְׁטָעַל זַיְד אַוְיַף דַּי
שְׁפִּיצְיָה פִּינְגָּעַר צַו דָּעַרְלָאַגְּנָעַן דַּעַם סְטוּמָנְדָּרָעַן, אַן אַלְעַה הָרָעַן אַן קוּקָעַן
זָאַגְעַן דַּי נַמְרָא גְּלִיּוֹךְ וּוּ אַלְעַה גְּרוּסָעַן, אַן אַלְעַה הָרָעַן אַן קוּקָעַן
אוּיַף דַּעַם קְלִיּוּנָם „וּוְיַזְלִיק.“

24. אָחָן הוֹיוֹזָעַן אֵין אֶ פְּרָאַסְטָן.

אָזַי אַיְזַן זַיְד דַּאַס לְעַבְעַן גַּעַנְגַּעַן גַּאנְצַן נַאֲרָמָאָל. יַעַדְעַן פָּאָרָה
טָאָג, פִּינְגָּעַר זַיְגָּעַר, וּוּקְטַמְעַן. מַעַן מַוּזָּא אַוְיְשְׁטָמָעַן לְעַדְנָעַן.
אַוְיַבְמַעַן וּוּיַל נִימַט אַוְיְשְׁטָמָעַן, שְׁלַעַפְטַמַּעַן מַעַן אַרְאָבַפְאָר דַּי פִּים.
מַעַן לְעַרְעַנְטַמַּעַן נַמְרָא בַּיּוֹן פּוֹצְצָהָן שְׁטוּנְדָעַן אַיְזַן מַעַת לְעַת, אַן קִיְּרָה
גַּעַר בְּאַקְלָאַגְּט זַיְד נִימַט, וּוּיַל אַיךְ דָּאָרָפְדַּאַךְ לְעַרְעַנְעַן תּוֹרָה, צַו
לְיֻבְּעַר וּוְאַס דַּעַן הָאָט מַעַן אַוְנָן אַתְּוֹרָה גַּעַנְגַּבָּעַן? נִינְיַן אֶ זַיְגָּעַר
אַיְזַן אַבְעַנְד, וּוְעַן מַעַן הָרְטַמְתָּא אַוְיַחְזַע צַו לְעַנְגַּעַן, קְלִיּוּבָעַן זַיְד רַעַדְעַן
לְאַךְ אַוְנָן מַעַן רַעַדְטָמַן. דַּי גְּרַעְסָרְעַר בְּעוֹזְנְדָעַר אַוְנָן דַּי קְלִעְנְרָעַר באָ
זְוּנְדָעַר. צְוִיְּשָׁעַן דַּי קְלִעְנְרָעַר חַבְרָה פְּאַרְגָּנָהָם אַיךְ אֶ בָּאַדְיְוּטָעַן
דַּעַן פְּלָאָן. וּוּיַל אַיךְ דָּעַרְצָהָל שְׁעהָנָעַמְשָׁוֹת, וּוְאַס אַיךְ הָאָב
אַמְּקָהָל גַּעַהָרְטָמַן פָּוֹן דַּעַם טָאַטָּעַן, אַדְרָעַ גַּעַלְיוּנָט אַיְזַן פְּרִידְעַס
בְּיכָעַלְעַר.

דְּאַנְגָּעַרְשָׁטָאָג אַבְעַנְד קְלִיּוּבָעַן מִיר זַיְד צְנוּנָה אֶ גַּאנְצָעַחָרָה
אַוְנָן מַעַן גַּעַחְתָּזְוָאַמְעָן אַיְזַן באָדָר, אַוְנָן דָּאָרְטָמַן וּוְאַשְׁאַס אַיךְ מִיּוֹן הַעֲמָרָד
אַוְנָן דַּעַם אַרְבָּעָ כְּנָפּוֹת. דַּאַס גַּעַחְן אַיְזַן באָדָר אַוְנָן זַיְן דָּאָרְטָמַן
בְּאָר אַוְנָן גַּעַוְוָעַן אַן עַרְחָאַלְוָגָן אַוְנָן פְּאַרְגָּנָהָן, נַאֲר אַיְינְמָאַהָל הָאָט
מִיטָּמִיר אַיְזַן באָדָר אַנְגָּמְגָלִיק נַעַמְרָאַפְעָן. וּוְעַן מִיר זַיְגָּעַן גַּעַוְוָעַן
אַיְזַן באָדָר, זַיְגָּעַן אַרְיְינְגָּעַקְמָעַן פְּיעַלְעַן סָאַלְדָּאַטָּעַן מִיטָּמִיר אֶ גַּעַשְׁרִי
אַוְנָן פְּאַפְעָרִי, אַוְנָן הָאָבָעַן זַיְד גְּלִיּוֹךְ גַּעַנוֹמָעַן צַו אַוְנָן. מַעַן הָאָט
אוּיַף אַוְנָן גַּעַשְׁפְּרִיצְטָמַן מִיטָּמִיר אַיְסָע אַוְנָן מִיטָּמִיר קָאַלְטָעַן וּוְאַסְטָר, אַיְזַן זַיְד
הָאָבָעַן אַוְנָן גַּעַרְפָּעַן מִיטָּמִיר אַיְסָע' נַעַמָּעַן. מִיר שְׁוּוֹיְגָעַן. וּוְאַס
קָעַן מַעַן טָאָן? אַיךְ דָּאָרָפְדַּאַךְ אַיְזַן באָדָר אַיךְ פִּיחָלָעַן דַּעַם גַּלוֹתָה.

א. קאצ'אוויטש — 60 יאַתָּר לְעֵבָן

מיר באַשְׁלִישָׁן צוֹ פֿאַרְלוֹאָעַן דִי בָּאָר. מעַן טוֹט זַיְד אָז, ערְשָׁת אָ גְּרוּיְסָעֶר אָוְמְגָלִיק, מִינְגָּעַ הַוּיְזָלָעַ זַיְנָעַן נִיטָּא. אַיךְ לְיוֹפָרָם, אַיךְ זַוְּד אָזָן וּוּיָין, נָאָר זַוְּד הַוּיְגָט, זַוְּק מַאֲרָגָעַן, דִי הַוּיְזָלָעַ זַיְנָעַן נִיטָּא. דָּאָסּ הַאָטּ גְּעוּווָס אַסְּאַלְדָּאַטּ צָוְעַגְגָּבָעַט.

דָּעַר סֻוֹף אַיזְוָן גְּעוּווָן, אוֹ אַיךְ הַאָבּ גְּעַמּוֹת לְוַיְפָעַן אַיזְוָן דָּעַר יִשְׂבָּה אַחַן הַוּיְזָעַן. דָּעַר וּוְינְדּ צְוַבְּלָאַטּ אַלְעַזְוַיְלָעַ דִי פֿאַלְעָם פָּוֹן מִיְּן קָאָפְּאָטָעַ, אָזָן דָּעַר פֿרָאַסְטּ טוֹט אַכְאָפְּאָטָעַ פִּים, אוֹ אַיזְוָן הַאָרְצָעַן פֿאַרְקוּעָטָשָׁטּ. קוּוֹם אַלְעַבְּדָיְגָעָר אַרְיִינְגָּעָפָאָלָעַן אַיזְוָן דָּעַר יִשְׂבָּה. אָזָן נָאָטּ הַאָטּ אַנס גַּעַטָּאָן, וּוְאָסּ גְּרוּיְסָעֶר יִשְׂבָּה בְּחוֹר הַאָטּ גַּעַהָאָטּ אַצְּרוּסָעַן פֿאַר הַוּיְזָעַן, וּוְעַלְכּוּ אַיךְ הַאָבּ אַבְּיָסָעַל פֿאַרְרִיכְטּ אָזָן גַּעַטְרָאָגָעַן זַיְיָ בִּזְוּ דָּעַר פֿעַטְעָר לְיִיבּ אַיזְוָן גַּעַקְוָמָעַן אַיזְוָן שְׁטָאָדָטּ, אָזָן גַּעַקְוִיפְּטּ אַפֿאַר הַוּיְזָקָעַם, אָזָן דָּעַר בִּיְיָ גַּעַזְוָאנְטּ מִיר אַכְטָזָעָהּ מַאְחָל "שְׁלִידְמָוֹלּ, צַוְּדָר קָלְעָפְּטּ זַיְרָאָלָעַם".

25. אַיךְ בְּלִיבּ אַחַן אַנְרָאַשָּׁעַן גַּעַלְדּ.

אַלְעָם אַיזְוָן וּוְיִטְעָר אַוּוֹסְקּ וּוּיְ גַּעַהָעָרִיגּ, אָזָן עַסְוְאַלְטּ דְּאַכְּטּ זַיְדָגָטָן גְּעוּווָן. וּוְאָסּ טוֹטּ גָּאָטּ, צְוַעַפְּנָעַטּ עַר דִי טְוַיְעָרַעַן פָּוֹן דִי הַיְמָלְעָן, אָזָן הוּיְבָטּ אַזְוּן צַוְּשִׁימְעָן כִּימָטּ שְׁנָעָעָן טָאגּ אַיזְוָן טָאגּ אָוּסָם. דָּעַרְצָוּ נָאָךְ שְׁטָאָרָקּ וּוּינְטָעַן. אַלְטָעַ לְיִוְתּ דְּרַעְצָעָהָלָעַן, אָזְוּן גַּעַדְעַנְקָעַן נָאָר נִיטּ אַזְוַלְכָעַ אַזְוּעָרָבָעַם. עַסְפָּאַרְשָׁאַטָּעַן אַלְעַזְוָעַן וּוּגָעַן. מעַן פְּאַחֲרָתּ נִיטּ אַיזְוָן מַאְרָקּ, אַרְיָמָעַ לְיִוְתּ שְׁטָאָרָבָעַן פָּוֹן קָלְטָטּ אָזָן הַוּנְגָעָר, קָרְעַמְעָר זַיְצָעָן אַחַן לְוּזְוָנָגּ, אַפְּלִיוּ דִי בָּאָהָרָגּ נָעַהָעָן נִיטּ. אַלְעַזְוָעַן אַיזְוָן אַיזְוָן אָוְמְגָלִיקּ, אָזָן דָּעַר אַוְמְגָלִיקּ הַאָטּ מִיךְ אַיךְ גַּעַטְרָאָפְּעָן.

שְׁוִין דִי דְּרַוְתָּעַ וּוֹאָרָ, אָזָן דָּעַר פֿעַטְעָר לְיִיבּ אַיזְוָן גַּעַקְוָמָעַן אַיזְוָן שְׁטָאָדָטּ. שְׁוִין בַּאֲלַדּ צְוֹוִי וּוּאַכְּעָן, אָזְוּפָרְבָּן בִּין גַּעַלְבִּיבָּעָן אַחַן אַנְרָאַשָּׁעַן גַּעַלְדּ. אַלְעַזְוָגּ אַוְיָפּ אַנְבִּיְסָעַן אָזָן דִי צְוֹוִי טָעַגּ וּוְאָסּ מִיר בְּעַהָלָעַן קוּם אַיךְ אָוּסָם מִוּטָאָטּ שְׁטָמוֹקָעָלָטּ מְרוֹקָעָנָעָם בְּרוּוּטּ, אָזָן דָּעַר בְּרוּוּטּ אַלְיָיִן הַאָטּ עַפְּעָם נָאָר נִיטּ קִיְיָ וּעַטְיִגְיִיטָם, מעַן עַסְטָטָאָפּ אַוְיָפּ צְוֹוִי מַאְחָל אַזְוָיְ פֿוּעָלָ, אָזָן מַעַן בְּלִיבָּתּ הַוּנְגָעָרָגּ. אַיְנָיְ מַאְחָל, עַסְעַנְדִּיגּ מִיְּן שְׁטִיקָעָלָטּ בְּרוּוּטּ אַוְיָפּ וּוּאַרְמָעָם, זַעה אַיךְ,

או פון מיין ברויט בליךט נאך א שטיקעלע אויף ווועטשרען, אוון מארגען פעהלט נאך א טאגן. וואס וועל איך טאן? אוון ערנער פון אליע, וואס איך האב ניט קליין באך געלד. שווין צוויי וואכבען ניט געהאט קיין באך, אוון קיין העמד ניט אייבערגעבעטען.

מיין קלויין קעפעלע שפאלט זיך, וואס טומט מען? נאך האל בען טאג, אוון דעם גאנצען אבענד, קיריכט מיר ניט די גמורא אין קאפ. נאכ'ן לערנען אין אווענד, אויפגעגענסען דעם לעצטן שטיי-קלע ברויט, אוון געלענט זיך שאכבען, נאך עס שלאלקט זיך ניט. דער געדאנק „וואס עטט מען מארגען, אוון וואו געהאט מען באך געלד“ לאווט מיך ניט רוחען.

פארשיידערדענע עראיינערונגנע פלייחען דורך אין קאפ, אוון איך דערמאחן זיך, אוון מיט א טאג פריהער האב איך געהרט, או א בחור'ל האט געוואונגען הונדרערט רובעל פון דער לאטמארען, וואס ווערט געשפיילט איז חונן דלים. א, ווי גליקיך וואלט איך גע-וואען, טואכט איך מיר, ווען איך האב אז בילעט אוון געווין אז אוץ-אוצר מיט געלד? איך וואלט זיך אויפגעעהן א שעהנעם גארני-טור (סוט) מיט א פאלטמא מיט א פאר געפוצטער שטיוועלעך מיט קאלאשען, מיט א שעהנער הייטעלע, אוון וואלט אנסקייפען פיעלע מותנות פאר אלעמען אוון פאחרען אהויים. א, וואס פאר א גאסט איך וואלט געווען! אוון עס שטעלט זיך מיר פאר, ווי די מאכע געהאט מיך ארום, דרייקט מיך צום הארץען, קוסט אוון ווינט פון פריד. אוון איך דערמאן זיך, אוון עס איז שווין באך א יאחים, או איך האב זוי ניט געוועהן. זוי הערען ניט פון מיר, אוון איך הער ניט פון זוי. איך בין ערנער ווי א שטיין. איך וואלט זעהר ווע-לען זעהן זוי. אוזו ליג איך מיר אוון טראכט אוון וויאן שטילער-הירד. פלאז'ים פאלט מיר אוריין א געדאנק אין קאפ. זעהר א גוטער פלאז'. איך באטראכט עס, אוון בעשליטס דורך-זופיהרען. עס קען זעהר זיין, או מארגען וועל איך האבען אי עסען אי בא-געלד, אוון פול מיט האפנונגנען, ווער איך אנסלאכבען גאנץ גע-שמאך.

26. איך ווער דער מינסקער גיגיד.

אין דער פריה נאכ'ן דאוונגען געה איך ארום אין נאם. *

האלכע שטונגע אַרְוָמְגָנְדְרָעַת זיך איז נאם און קומ צורייך. איך געה צו צום מנהל, דאס איז דער עטלטערער פון די ישיבת בחורים, וועלכער גיט אַכְטּוֹנוֹן אוֹ אלעַם זאל זוֹין אַין אַרְדְּעַנוֹן. איך וויס, אוֹ עַר הַאֲטַט גַּעַלְד. איך מַאֲךָ אַ פַּרְעָהְלִיכְבָּעַן פְּנִים, אַוְן זָגָן, אוֹ אַיך הַאֲבָט צוֹ דַּעֲצָעַהְלָעַן אַיְהָם אַ פַּרְעָהְלִיכְבָּעַן נִיעֻם, נַאֲרָ דָּסָס מַוְזָּרְדָּרְוִי ווַיְוֵל בְּלִיּוֹבָעַן אַ סָּוֹד. עַר פָּאוֹרְכְּבָּרְטְּמָרְ, אוֹ דָּסָס ווּעַט זָיַן אַסְוָר, אַוְן אַיך דַּעֲצָעַהְלָא אַיְהָם, אוֹ אַיך הַאֲבָט גַּעַוְאַגְּעַנְעַן הַוְּנְדָרְטָטְ רָוְרָעְלָעַן. עַר מַנְחָל הַאֲטַט אַוְיסְגְּנְדְּרִיקְטְּזִין צִוְּנְפְּרוּעַי דַעֲנָהִיטִים. עַר הַאֲטַט זִיךְאַ פְּנִים פַּאֲרָגְנְשְׁטָעַלְטָ, אוֹ עַר ווּעַט אַוְיך אַפְּלָעַעַן אַבְּיַנְדָּעַל, ווַיְוֵל מַעַן הַאֲטַט אַוְיָף אַיְהָם גַּעַזְגָּטָן, אוֹ עַר גַּעַהְמָט גַּעַלְד. אַיך הַאֲבָט זִיךְגַּעַעַט לְעַדְעַעַן אַחַן עַסְעַן. דָּרָר הַוְּנְגָרָעָר לְאַזְטָז וַיְזַקְעַד שְׁטָאַרְקָ, נַאֲרָ אַיך לְעַב מִוְּטִין הַאֲזָּפָעָנָג, אוֹ אַיך ווּלְחַאְבָעַן אַגְּטָעָן וַוְאַרְמָעָן.

אייננס אַזְיַנְגָּר, ווּעַן אַלְעַגְעַעַן עַסְעַן, גַּעַה אַיך צוֹ צום מַנְחָל מִיטָּא בְּרִוִּיקִיט, ווּעַם פָּאַסְטָטְפָּאַר אַ נִיעֻם נְגִידָה, אַוְן בָּעַט לְיוֹיחָעַן צָעַהְן קָאַפְּיַעַם. מִין רַעַכְעַנוֹנָג אַיְזָן גַּעַוְעַן, אַזְוִי ווּיְדָר שְׁנָעָעָה הַאֲטַט שָׁוֹן אַוְיפְּגַעַהְלָט צוֹ גַּעַהְן, אַוְן דָּרָר פָּעַטְעָר אַיְזָן לְאַנְגָּנָה נִיטָּגְעַעַן אַיְזָן שְׁטָאַרְקָ, ווּעַט עַר גַּעַוְוִיסְטִים דַיְמָעָן קָוְמָעָן. אַיך ווּלְאַיְהָם דַעֲצָעַהְלָעַן, אוֹ אַיך בֵּין דָא גַעַוְוָאַרְעָן אַבְּלָחָוב, ווּעַט עַר גַּעַוְוִיסְטִים גַעַבְעַן אַפְּאַר גַּוְלָדָעָן. אַיך ווּלְאַבְּצָאַהְלָעַן דָעַם מַנְחָל זִין חָובָה, אַוְן זָגָן, אוֹ אַיְן חָוָן דְּלִים הַאֲטַט גַּאֲרָ אַן אַנְדָר אַיְנָגָעָל גַּעַד ווּאַגְּנָעָן. אוֹ דָּסָס אַיְזָן גַּעַוְעַן אַטְּמָוֹת.

אַיך לְיוֹפָ שְׁנָעָל, קַיְוָף ווּיְסָעָן בְּרוּטִיט, אַ שְׁטִיקָעָל הַעֲרִינָג אַוְן אַ שְׁטִיקָעָל קָעָז. עַס אַב גַעַשְׁמָאַק אַוְן זַעַץ זִיךְלְעַדְעַן. אַיְן אַבְּעַנְד גַּעַה אַיך אַיְן בָּאָד. גַעַוְאַשְׁעַן זִיךְ, פָּאַר צְוּוֵי מַאְהָלָה, אַוְיסְטִים גַעַוְאַשְׁעַן אַ העַמְדָה אַן דָעַם אַרְבָּעָ בְּנָפָות, דָאַרְטָ גַּלְיָיךְ אַוְיסְגְּנְטָרִי שְׁעַטָּ, אַגְּנָעָטָאַן, אַוְן גַּעַה צְוִירָקְפְּרִישָׂ אַן פְּרִוְלָעָךְ, עַרְוּוֹאַרְטָעָנָה דִּינָג אַגְּטָעָוּ ווּעַטְשָׁרָעָמִיט אַפְּאַר גַעַבְקָטָעָ בּוֹלְבָעָם.

נַאֲרָ אַמְעַנְשָׂ טְרָאַכְט אַוְן גַּאֲטָ לְאַכְטָ. ווּיְאַיך הַאֲבָט זִיךְ גַּעַד וּצְעַט צוֹ דָעַר גַּמְרָא, גַּעַת צוֹ דָעַר רָאַשְׂ יְשִׁיבָה, דיְהָנָר פְּאַרְלָעָנָט

אהינטער, סוקט מיר גלייך אין די אויגען, און זאנט גאנץ געלאלטען זיין: „היסט עס, איז דיר קומט א מל' טוב? געוואונגען הונדרט רוד בעל. די געלד ווועט מען ארייסגעבען, וווען דער פטעטר ווועט קוין מען? איזו דארף זיין, אינגעל קען מען ניט געבען איזו פיעל געלד.“ איך וווער דערשראקען דעם אמת האב איך מורה פארץ מנהל. וואט טומט מען דא? איך דער ראש ישיבא איז שון צוריק אוייפ זיין פלאז.

גאנץ שפטעט איז דער נאכט. אלע שלאפען שווין לאנג, און איך ליג און טראכט, וואס ווועט יעט זיין? מען ווועט זיך דאך דערויסען, איז דאס איזו לאגען. און באמת איזו דאס א רציחת, איז צוליבע דער קישקע זאל מען וווערען א לונגנער. איך דערמאן זיך, וואס איך האב געווען איז א ספר, איז א לונגנער, וווען דער קומט אויף יונגער ווועלט היינט מען איהם אויף פארץ צונג, אונ-טען ברענט א גרויסער פייר, מלacky חבלה ווארפטען איז פיער פער און שעובל און דר בראט זיך. איך שלעפט ארויף מיין קאפאטקע איבערץ' קאפ און פאנג אן צו דריעמלען, און זעה איזו שלאף איזו ווי אויפין' וואר ווי מונגען הענגגען, און אונטער זיך ברענט א פיער, זיך ווארפטען מיט די הענד און מיט די פים, גלאצען מיט די אויגען, און שריען מיט ווילדען קולות, און איך פאנג אויך און צו שריען פון שלאף. מען וווקט מיר, איך קאפ זיך אוות, און ווים ניט אויף וואס פאר א ווולט איך ביז. איך מאטער זיך א נאנצע נאכט. דעם ערשותען מאל איז לעבען איזו שלעכט נאכט געהאט, דעם ערפהיהלט דעם טעם פון חרטה.

27. איין זינד שלעפט א צווייטע.

לאנג האבען זיך געצויגען די פאר טאג בייז דער פטעטר איז געקומען. איך לוייף אלע טאג אויף דער אכטנית, וואו דער פטעטר שטעלט זיך אב, און ווי גרויס איז געווען מיין שמחה, וווען מען האט מיר אונגעזאנט, איז דער פטעטר איז דא. איך האב נאך קיין צייט געהאט אַבעגעבען „שלום עליכם“ טומט ער גלייך א זאג: „היאנט ביסטו שווין אליאן א גויד? וויפיעל קאסט עס איז בא-ביי-

לעת? פונקען פיעיר האבען זיך גענומען שייטען פון מײַנע אוּוַי נען. איך וויל עפֿעַס זאנען, נאָר דָּם האָרֶץ קָלָאָפְּט וְעַד אָן דָּעַר צוֹנֶג קָעָהָרֶט זיך נִית. — „פָּנוֹן וְזָאנָעַן וְוַיּוֹסֶט אַיְהָר?“ האָט זיך בַּיִּי מִיר אַוְיסְגָּעָרִיםַעַן אֲנָאָרִישָׁעַ פְּרָאָנָע. — „אֲ וְוַעַלְתָּ שָׁלָאָפְּט נִית. זָאנָג נָאָר, וְזָאוֹ אַיְזָן דִּי גָּעָלְד?“ פְּרָעָנְטָ דָּעַר פְּעַטְעָר. — „אַיְךְ הָאָבָּן גָּאָר נִיט גַּעַוְאָנוֹנָעַן,“ עַנְטָפְּעָר אַיְךְ, אַזְּן הוֹובָּן אָן צָרָ וְוַיְינָעַן. — „וְוַאֲסָם הָאָסְטָוָן מוֹרָא, נָאָדָלָעָל?“ אַיְךְ וְוַעַל בַּיִּדְרָ חַלְילָה נִיט צוֹנָעָהָמָעַן, זָאנָט דָּעַר פְּעַטְעָר. — „דָּם הָאָבָּן אַיְן אַכְּבָּעָנָאָרָט דָּעַם מְנָהָלָה,“ זָאנָג אַיְךְ וְוַיְינָעָנָדָג. — „נוֹן, זָוי נִיט קִיּוֹן שָׁוֹתָה, אָן זָאנָג וְזָאוֹ אַיְזָן דִּי גָּעָלְד.“ — „וְזָוי אַיְךְ בֵּין אָנָּא אַיְדָה, אָזְּ אַיְךְ הָאָבָּן קִיּוֹן גָּעָלְד נִיט,“ טָעָנָה אַיְךְ, אָן עָרָ פְּאָנָגָט אָן צָוָּ שְׂרִיוּעָן: „אֲ וְוַעַלְתָּ אַיְזָן נִיט מִשְׁוָּעָן, פָּאָר וְוַאֲסָם זָאנָט מַעַן נִיט, אָזְּ אַיְךְ הָאָבָּן גַּעַוְאָנוֹנָעַן? זָאנָג בָּאָלָד וְזָאוֹ אַיְזָן דִּי גָּעָלְד! דָּו וְוַיְלָסְטָ פְּטָרָן דִּי גָּעָלְד מִיט וְוַיּוֹטָעָן חַבְרָה/נִיקָּעָם? אַיְךְ וְוַעַל דִּיר דָּעַם פְּנִים צְוָאָפְּטָשָׁעָן, דָּו שָׁקֵץ אַיְנָעָר! זָאנָג, וְזָאוֹ אַיְזָן דִּי גָּעָלְד!“ אָן בַּיִּי דִּי וְוַעַרְטָפְּגָד הָאָט עָרְמִיט כְּבָס אַוְיכָעָהָיְבָעָן דִּי הָאָנָּה, אָן אַיְזָן שְׁוִין גַּעַוְעָן גַּעַוְעָן גַּעַוְעָן פָּוֹן מִינָּן בָּאָקָּ. צָוָּלָעָ מִינָּהָן צְרוֹת הָאָבָּן אַיְךְ שְׁטָאָרָסָן מוֹרָא גַּעַהָאָט פָּאָר אֲ קָלָאָפְּ, וּבְפָרָטָ פָּאָר זַיִּן פָּאָטָשָׁ. אַיְךְ הָאָבָּן אַמְּמָאָהָל פָּוֹן זַיִּינָעָם אֲ פָאָטָשָׁ גַּעַהָאָט אַנְשָׁעָן בָּאָקָּ אֲ גַּעַנְצָעָן וְזָאָקָּ. פָּוֹן שְׁרָעָקָה אַיְךְ אַוְיסְגָּעָרִיםַעַן: „בַּיִּי דָּעַם רָאָשָׁ יִשְׁכָּבָה,“ מִינְגָּנָדָגָן, אָזְּ דָּעַרְמִיט וּוּטָעָמָן שְׁוִין יוֹצָא זַיִּן. — „אָטָ אַזְּוִי רְוִידָה, זָאנָט דָּעַר פְּעַטְעָר שְׁוִין אַבְּיָסָלָן וְזַיִּידָה כְּבָה. טָאָ קָוָם וְשָׁעָ צָוָם רָאָשָׁ יִשְׁכָּבָה, מַעַן דָּאָרָה דָּאָרָ עַפְּעָס מַאַד בָּעָן אֲמָלָק מִיט דִּי גָּעָלְד.“ אַיְךְ הוֹיבָּן אָן צָוָּן וְזַיִּינָעָן, בְּלִיכָּעָן דִּי הָעָנָד אָן בְּעַטְעָן זַיִּךְ: „פְּעַטְעָרָקָעָ, הָאָט רְחַמְּנוֹתָ, גַּעַהָטָ נִיט, אַיְךְ הָאָבָּן נִיט גַּעַוְאָנוֹנָעַן קִיּוֹן גָּעָלְד, אַיְךְ הָאָבָּן גַּעַוְאָלָטָעָן, הָאָבָּן אַיְךְ.“ — בַּיִּי דִּי וְוַעַרְטָפְּגָד כָּאָפָּ אַיְךְ דָּעַם עַרְשָׁטָעָן פָּאָטָשָׁ, אָן עָרְשָׁלָעָטָמִיךְ פְּרָאָרָן הָאָנָּה, אָן כָּאָפָּ אַזְּוּיָּטָעָן פָּאָטָשָׁ, אָזְּ מִינָּן הַיְמָעָלָעָ אַיְזָן אַרְאָבָּדָגָן. גַּעַפְּאָלָעָן פָּוֹן קָאָפְּ.

אַיְךְ רָעָד שְׁוִין נִיט מַעָהָרָה. אַיְךְ וְזַיִּינָן אָן צְיִיטָעָר, אַיְךְ וְזַיִּיסְ נִיט וְזָאָסְ צָוָּטָאָן. אַיְזָן יִשְׁכָּבָה זָאנָט מַעַן, אָזְּ דָּעַר רָאָשָׁ יִשְׁכָּבָה אַיְזָן אַוְועָק עַסְעָן וְוַאֲרָמָעָם. דָּעַר פְּעַטְעָר שְׁלָעָפְּטָמִיךְ צְיִאָה רָאָשָׁ יִשְׁכָּבָה אֲ

היהם. איך קליב צונזע מײַנע לעטטע קראפטען און הויב אָן וווײַיטער צו בעטעה זיך, אָז ער זאל מיך ניט פֿירעהן, נאָר ער וויל מיך ניט הערען אָן שרייט, אָז איך בּוּן משוגע גּוואָרען. אַין נאָס קוּקען אלְעָז אַוְיףּ מִיר. איך וואָלט זיך בעסער לְעַבְּדִינְגְּרָהֵיד בְּאַנְרָאַכְּבָּעַן.

מיר קומען אַרְיוֹן צום ראש ישיבה. איך שטעה אָז ציטער; די פֿיס ברעכען זיך אַוגטער; עס קלאפֶט אַצָּחָן אָן אַצָּחָן ווּי אַין קְדָחָת; די באָסָעָן ברענען פּוֹן די פֿעַטְשׁ, אָן אַין די אוַיְיעָרָעָן קְלִינְגְּט אַזְוֵי ווּי אַקְלָאָג. — „וּוְאָס ווּעָט אַיהֲרָעָטְשׁ אַזְעָנָעָן?“ פרענט דער רָאַשׁ יִשְׂבָּה דָּעַם פֿעַטְשׁ. — „אַיך האָבָבָי אַיְהָם קְוּיָם דְּעַרְגָּאנְגָּעָן, אָז די גַּעַלְד אַיז בּוּי אַיך,“ עַנְטְּפָעָרָט דָּעַר פֿעַטְשׁ. — „בּוּי מִיר!“ האָט דער רָאַשׁ יִשְׂבָּה אַגְּשָׁרְיוּ גּוֹטָאָן, „וּוְהָאָז מִיר! וּוְאָס אַיז דָּאָס פָּאָר אַבְּלָבּוֹלְאָד?“ דער פֿעַטְשׁ האָט מִיר גּוֹנְגָּבָעָן אַפְּאַטְשׁ, אָז איך בּוּן גּוֹפְּאַלְעָן מִיטְ'ן קָאָט אָן ווָאנְד. — „עַס קָעָן זַיְן, אָז ער האָט בּוּי זַיך די גַּעַלְד,“ זָאגְט דער רָאַשׁ יִשְׂבָּה. דער פֿעַטְשׁ זָכְט אָז מִינְגָּעָן קְשָׁעָנָעָם, אָז גַּעַט פֿינְט נִיט. אָז גַּעַט רָאַשׁ יִשְׂבָּה נִיט אָז עַזְּהָ, אָז דער פֿעַטְשׁ זָאל מִיט מִיר גּוֹהָן אָז חָוָן דְּלִוְמָן, אָז דָּאָרט אַוְיְסְגְּנְפְּינְעָן דָּעַם אַמְּתָן. ער שלעפֶט מִיךְ, אָז איך ווּסִים שְׂוִין נָאָר נִיט וּוְאָס מִיט מִיר טוֹט זַיך. אַין בֵּית המְדֻרְשׁ פּוֹן חָוָן דְּלִים האָט דָּעַר שְׁמִיש גּוֹזָאָט, אָז אַינְגָּעָל האָט גּוֹוֹאוֹנָעָן דִּי הַוְּנְדָרָט רָוְבָּעָל, אַבְּעָר ער האָט נִיט גּוֹזָעָן דָּעַם אַינְגָּעָל. דער פֿעַטְשׁ טוֹט אַקְס אַוְיפְּז זַיְגָּעָר, אָז זָאנְט מִיט כְּעֵם: „עַס אַיז שְׂוִין אַזְוֵי שְׁפָעָט. איך האָבָבָי מִינְגָּעָן גַּעַט שְׁפָעָטָן, גַּעַת דִּיר אָזָן אַלְדָעָ שְׁוֹאָרְצָעָז יְאָהָר מִיט דִּין גּוֹוֹזָמָן,“ אָז ער אַיז אַוְוּקְגָּעָלְאַפְּעָן. איך בּוּן אַרוֹס אָזָן נָאָס אָז טְרָאָכְטָן, אַוְנוֹעָרָעָחַכְמִים האָכְבָּעָן אַמְּתָן גּוֹזָאָט: עַבְּרָה גּוֹרָתָה עַבְּרָה — אַיזָּן זַינְדָר שלעפֶט אַזְוּוּיטָעָן. — דער ערְשָׁטָעָר לְיַגְעָן האָט מִיךְ אַרְיְינְגְּנְשְׁלָעָפֶט אָז אַזְוּוּיטָעָן.

28. גַּע וָנְד אַזְוֵי וּוּי קִין.

אַ הַוְּנְגָּעָר, אַוְיְסְגָּעָלְאַגְּעָן פּוֹן די קְרָעָפְּטָעָן, שְׁלָעָפֶט איך זַיך אַיכְעָר מִינְסְקָעָר נָאָסָעָן. שְׁטִילְעָךְ שְׁנָעָר פָּאָלָעָן אַזְוֵי מִינְגָּעָן

ראקען און מישען זיך מיט מיינע טרערען ; קוים וואס איך שלעפֶת די פִּס ; דער קאָפֶט אַיז ווי מיט בלוי אַנְגָּנָּאַסְעָן אָזֶן די אַוְינָּעָן קלעפֶעָן זיך. אַיך וואָלטַּע יעצט נַאֲרַן וועלען אַשְׂטִיקָעָלָע באַנְקָן, וואָז אַיך זאלַּאֲרָהָהָעָן. אַיך בֵּין שְׁוִין נַעֲבָן דַּעַר יִשְׂכַּת. אַיך הַאֲלָט זיך פָּאָר דַּעַר אַנְגָּנָּעָר אַנְגָּטָל פָּוּן טִיר אָזֶן שעַם זיך אָזֶן שְׁרָעָמָּזֶר אַשְׂלָעָפֶט מָאָן אָזֶן עַפְּנָעָן.

אַיך טַו זיך אָזֶן כָּה אָזֶן עַפְּנָעָן די טִיר. אַלְעָה האַבָּעָן אַקְוָק גַּעַטָּן אַוְיָהָמָּיר. אַיך גַּעַה צָו מַיְּוִין אַרְטָט אָזֶן גַּעַתָּם די נַמְרָא. דַּעַר רַאֲשָׁה יִשְׂכַּת גַּעַתָּט צָו מַירָּצָה. אַין יִשְׂכַּת וּוּרְעַת שְׁטוּל. גַּרוּסָעָפֶט פִּיעַרְדִּינָּעָן רַעֲדָרָה הַוְּיַעַבָּעָן אָזֶן צָו דַּרְעָהָעָן זיך אַרְטָט מַיְּנָעָן אָזֶן ווי פַּוְנָּקָעָן פְּלוֹתָהָעָן פָּוּן די אַוְינָּעָן. אַיך זַעַה נַאֲרַן נַיְּטָרָם זַיְּרָה אָזֶן דַּעַר רַאֲשָׁה יִשְׂכַּת אָזֶן צָו זַעַגָּעָן אַיְוָנָעָגָעָן וּוּרְעַטְרָד : „דִּין פָּוָס זַאֲלָדָה נַיְּטָרָם זַיְּן, אַזְּוּלְכָעָט שְׁקָאָסָט דַּארְפָּאָדָה דָּא נַיְּטָרָה־זָעָם, אַרְטָטָסָט פָּוּן דָּאַנְעָן, טַאֲקָעָט בַּאֲלָד !“ אָזֶן צָוּמָן מַנְהָלָזָאנְטָט עַד : „דוֹ זַאֲלָסָט בַּאֲלָד אַנוֹזָאַגָּעָן אַוְיָהָמָּיר זַיְּנָעָטָמָג, אָזֶן עַד לַעֲרָעָנְטָט דָּא מַעָהָר נַיְּטָרָם, אָזֶן מַעָן זַאֲלָאָהָמָּיר נַיְּטָרָם גַּעַבָּעָן עַסְעָן.“ מַיְּנָעָט פָּנִים בְּרָעָנְטָט, דַּעַר קָאָפֶט שְׁוּנִינְדָּלָט, די לִיְּפָעָן פָּאַרְשָׁמָאָכָט אָזֶן דַּעַר : צַוְּגָאָזֶן טְרוּקָעָן וויּוֹ אַשְׁרְבָּעָלָן. אַיך שְׁוּוֹיָן אָזֶן טְרָאָסָט נַאֲרָה : „אָ, גַּאֲטָעָנָיָן, וּוּעָן אַיך הַאֲבָשָׁמָאָן הַגּוֹבָּהָס גַּבּוֹרָה, וּוּאַלְמָא אַיך אַיבְּעַרְמָעָהָרָעָן די יִשְׂכַּת אַזְּבָּשָׁוָן דָּא אָזֶן אַיְנָעָט מַיְּטָלָעָמָעָן. וּוּאַהֲיָן זַאֲלָאָהָמָּיר גַּעַתָּנְדָּר וויּוֹ אַשְׁטְיוּן, נַיְּזָמָט אַלְעָמָעָן. טָאַקְיָן גַּוָּאָל, קַיְּוָן קַרְבָּה. עַס פָּאַרְקָוּעָטָשָׁט מַיְּרָאָסָט אָזֶן חָרָצָעָן, נַאֲרַאָזֶן זַיְּנָעָטָמָג. עַס קַיְּעָן זַיְּן, אָזֶן אַיך הַאֲבָשָׁוָן נַיְּטָרָם טָאַקְיָן גַּוָּאָל, קַיְּוָן קַרְבָּה. עַס פָּאַרְקָוּעָטָשָׁט מַיְּרָאָסָט אָזֶן מַעָהָר קַיְּיָן טְרָעָעָן, אַדְרָעָר פִּילְיוֹכְטָט, וּוּיְלָמִינָעָט טְרָעָעָן הַעַלְמָעָן מַיְּרָאָסָט. דַּעַם מַנְהָלָפָאָרָן חֹבָא נַבָּה אַיך אָבָּדָעָסָט זַאֲקָה וּוּעָלָלָעָן אַיך פְּלָעָגָשָׁלָעָפָעָן. דַּעַר זַאֲקָה וּוּרְעַת צַוְּיָוִי מַאֲלָאָה זַאֲקָה פִּיעָלָזָעָן וויּוֹ דַּעַר חֻבָּה.

אַיך נַעַמְתָּן מַיְּנָעָט הַעֲמָדָה, אַ פָּאָרָזָעָטָעָנָעָזָעָקָעָן אָזֶן לְהַכְּדִיל דַּעַם סִידּוֹרָגָן, אָזֶן פָּאָרְלָאָזֶן די יִשְׂכַּת מַיְּטָאָיְזָן אַרְבָּגָנָלָאַזְוָעָנָעָט קָאָפֶט, נַיְּטָמָעָט זַאֲגָנָנְדִּיגָּט קַיְּיָן וּוּאַרְטָט. אַרְטָט אַין דְּרוּסָעָן, אַבְּגָנָעָטָמָעָט נַדְוָנְגָעָר, דָּוְרָכָנְגָעָלָפָעָן די שְׁמָאָלָעָן גַּעַבָּעָן, אָזֶן אַיך בֵּין שְׁוִין אַוְיָמָן' חַוְּכָּעָן מַאְרָק. די שְׁמָרָאָתָהָלָעָן פָּוּן דַּעַר זַוְּן פָּאָלָעָן אַוְיָהָמָג דַּעַם פָּלָאָהָר וּוּיְסָעָן שְׁנָעָעָן אָזֶן בְּלָעְנְדָרָעָן די אַוְינָעָן. וויּוֹ די

אַדְלָעֵר פְּלוֹהָעַן שְׁעהָנָעַ פָּעָר אִיבְּגָרְגָּרְעָקָט מִישָּׁ בְּלוּעָ אָוּן דָּאָזֶן זְעוּעָ טְהָוִיָּלָן, אָוּן וּוּי אַוִּיפָּטָעָר פָּוּטָעָר גְּלִיטָשָׁעָן זִיךְּ דִּי שְׁלִיטָעָלָעָן, אַיְן וּוּלְבָעָ עַס זִיכְּעָן טָקָעָ אַמְתָּעָ נְגִידָים, נִיטָּ אַזְעַלְכָעָ וּוּי אַיְרָן. דִּי זָוּן וּוּרְטָט רְוִוְתָט אָוּן חְוִיבָטָן אָנָן אַרְאָבָצָרוֹפָעָן זִיךְּ צְוִוְישָׁעָן דִּי חְוִיכָעָ מְוּיְעָרָעָן; דָּעָר פְּרָאָסָט וּוּרְטָט שְׁטָאָרָקָעָר; אַיְךְ צִיטָעָר פָּוּן קָעְלָטָן אָוּן לְיוֹפָט וּוּיְוָטָעָר.

אַיְךְ בֵּין נְעָבָעָן אֲבָרִיךְ. דָּעָר טִיךְּ זְעָמָת אָוּיסָ וּוּי אֲגָלְזָעָרְיָה נְעָרָן, אָוּן אַוִּיפָּן טִיךְּ אַיְזָן אֲגָרְוִיסָעָרְפָּרְלָאָזָן אַרְמוֹגָעָצָאמָט מִיטָּ וּוּנְדָרָ פָּוּן שְׁנָעָעָן, אָוּן אַיְן מִיטָּעָן פְּלוֹהָעַן וּוּי אֲפִילְ פָּוּן בְּוּגָעָן אַיְיָן כָּעַ נְאָךְ דִּי אַנְדָּעָרָעָ אַינְגָלְקָעָן אָוּן מִידָּלָעָן, קָלְעָנְעָרָעָן אָוּן גְּרָעָסָעָרָעָן. מִיטָּ אַמְּאָהָל וּוּרְעָרָן לְאַנְטָעָרָנָעָם אַנְגָּעָצָונְדָרָעָן, אָוּן מְזָוקָ פָּאָנָנָט אָוּן צָו שְׁפִיעָלָעָן. דִּי חְבָרָה וּוּרְעָרָן נְאָךְ לְעַבְּדִינוּרָעָן אָוּן מְאָכָעָן אַוִּיפָּן אַיְזָן אֲלָעָרְלָיְוָן קָנוּנָעָן: אַיְינָעָרָ פְּלוֹהָט אַוִּיפָּן פָּוּסָ, אַיְינָעָרָ זְעָמָט זִיךְּ צָו אַוִּיפָּט דִּי פִּינְגָעָרָ פָּוּן דִּי פִּיםָ, אָוּן פִּיעָלָעָ הַאַלְטָעָן זִיךְּ פָּאָר דִּי הַעֲנָרָ מִיטָּמִידָלָעָן. דָּאָס מְזָועָן זְיוּן גּוֹיִם, טְרָאָכָט אַיְךְ זָוָר, אָוּן דָּעָרָ קָוָלָ פָּוּן טְרָוְמִיְּעָן אָוּן פְּוִיקָעָן גְּוִיסָט זִיךְּ צְוָאָמָעָן מִיטָּ אַחֲלָגָעָן גְּעַלְעַטְמָעָרָפָוּן עַדְרָ יְוָעָנָה, אָוּן וּוּקָעָט אָוּן מִירָ עַפְעָם מַאְדָרָעָ גְּעַפְיְהָלָעָן. "גְּלִיקְלָבָעָ קִינְדָּעָר, טְרָאָכָט אַיְךְ, אַיְהָרָ הַאֲטָה הַיְנָטָן גְּעַנְעָסָעָן, אָוּן חָאָטָן וּוּוּחָוִין צָו גְּהָנָה שְׁלָאָפָעָן, אָוּן אַיְךְ בֵּין נְעָנָד אַזְוִיְּוָן וּוּיְנָדָן". דָּאָס הָאָרֶץ פְּאָרְקָלָעָמָט מִירָ זְעוּחָרָ שְׁטָאָרָקָ, אַשְׁטָרָאָס טְרָעָהָרָעָן טָוָט זִיךְּ אַנְסָ פָּוּן מִיְּנָעָ אַזְוִיָּיָן, אָוּן אַיְךְ פְּעַרְלָאָזָן דָּעָם פְּלָאָזָן.

29. דער גוטער אלטער שטוש.

הַוְנָגָרִין, פְּאָרְוּוּיִנְטָן אָוּן דָּעָרְפְּאָהָרָעָן לְוֹחָ אַיְךְ פָּוּן אַיְן גָּאָס אָוּן אַצְוּוּיְמָעָרָ בֵּין אַיְךְ הַאָבָדָעָהָרָעָן אַשְׁלַׂעַבָּעָלָן. אַיְךְ קָוָם אַרְיוֹין, עַרְשָׁתָט מַעַן עַנְדִּינְגָּט מַעְרִיבָה. אַיְךְ שְׁטָעָל זִיךְּ אַיְן אַזְוִיָּנִיָּן, דָּאוּעָן מִיטָּהָרָעָן אַזְוִיָּן. אַלְעָ זְיוּנָעָן שְׁוִין אַוּוּסָ פָּוּן שְׁוּלָן. אַיְךְ פְּרָעָגָן דָּעָם אַלְטָעָן שְׁמָשָׁ, אַוִּיבָעָרָ וּוּטָמָרָ עַרְלִיבָעָן צָו גְּעַבְטִינָעָן דָּאָ. אַוִּיפָּזְיוּן פְּרָאָגָן, וּוּרְאָרְאָךְ בֵּין, הַאָבָדָעָהָרָעָן אַיְחָם גְּזָאָגָט, אָזֶן אַיְךְ בֵּין עַרְשָׁתָט גְּעַקְוּמָעָן פָּוּן אֲקָלְיוֹן שְׁטָעָדְטָעָלָן, אָוּן וּוּילָ דָּאָ לְעַרְנָעָן אָוּן אַיְשָׁבָתָה. אַיְךְ פִּיהָלָן, אָזֶן מִינָם פְּנִים הָאָטָט זִיךְּ

וּוי אַנְגַּעַזְוַנְדָּעַ פָּוּ דָעַם נִיְיעַם לִוְגַּעַן, אַכְבָּר וּוֹאַט קָעַן אַיךְ טָאָן?
 דָעַר אַלְטָעַר הָאָט מֵיךְ גַּעֲבַעַטָּעַן עַסְעַן מִיטָּאַיָּהּ זַיְן וּוּעַטְשָׁעַרְעַן.
 מִירּ הָאַבָּעַן פְּרִיחָעַר גַּעֲגַעַטָּן צַו שְׂטִיקָלָעַר הָעָרִינְגּ מִיטָּוּוּיסָעַן
 בְּרוּיטּ, אָוֹן נַאֲכָהָעַר הָאָט עַר אַרוּיטָגְּנַעַנוּמָעַן פָּוּן הָרָובָעּ אַטְפָּעַלְעַן,
 אַרְיִינְגְּגַעַנְאַסְעַן אַיְן אַ שְׁמַעַלְעַן גַּדוּפְּעַן מִיטָּ בּוֹלְבָעּ, אָוֹן זַגְּטָ מִיטָּ
 אַ שְׁמִיְיכְּעַלְעַן: „פְּאַרְזָקּ נַאֲרָ אַמְּאָכְלָן, וּוֹאַט אַן אַלְטָעַר קָאַכְטּ
 אַלְיַיְן. שַׁוִּין צִיְּטָ אַוִּיסְצָלְעַרְנָעַן זַיְךְ קָאַכְעַן, אַיךְ קָאַךְ שַׁוִּין בְּרוּךְ
 הַשְּׁמָ אַ יַּאֲחָר צָעָהּ, זַיְיטּ מִינְיָעַן עַלְיהָ הַשְּׁלָוּם אַיְזּ גַּעַשְׁתָּאַרְבָּעַן,
 אַלְעַזּ אַיְכָעַר סִינְדָּרָעּ, פָּוּן אַכְטּ קִינְדָּרָעּ גַּעַבְּלִיבָּעּן נַאֲרָ צַוְּיִ זַיְהָן,
 זַעַהָר גַּעַרְאַטְעַנְעַן, לְוּדְרִים, שַׁעַהָנָעּ, קְלוּגָעּ, גַּעַקְעַנְטָמָעּ תָּאָן דִּי פִינְסְטָעּ
 שְׁדָוְכִּים, פְּאַרְוּוּלְטּ זַיְךְ זַיְיִ אַמְּעוּרְקָעּ. אַיךְ בָּעַט זַיְךְ, דִּי אַלְטָעּ
 עַלְיהָ הַשְּׁלָוּם קְלָאָגָנְטּ אָוֹן וּוּוִינְטּ, אָוֹן זַיְיִ טְעַנְּהָן, אָזּ זַיְיִ וּוּעַלְעַן
 דְּאָרָט וּוּרְדָעּן דִּיְיךְ אָוֹן וּוּעַלְעַן שִׁיקָעּן נַאֲרָ אַונְגּ אָוֹן מִירּ וּוּעַלְעַן הָאָזּ
 בְּעַן דְּאָרָט אַ גַּוְטָעּ אַלְטָעּר. זַיְיִ זְיִינְגָעּ אַוּוּקּ, דִּי אַלְטָעּ, אַ שְׂוֹאַכְעַ
 פְּרוּ, אָזּוּ פָּוּן הַאֲרִיזְיוּוּהָתָאָגּ אַיְן גַּעַבְּעַן גַּעַשְׁתָּאַרְבָּעַן. דִּי קִינְדָּרָעּ
 זְיִינְגָעּ דְּאָרָט גַּאֲרָ עַפְעַמּ שְׁנִידָעּ גַּעַוְאָרָעּן. דְּאָךְ שִׁיקָעּן זַיְיִ מִרּ
 אַוִּיפּ דָעַר הַזּוֹאתָה, אָוֹן אַבְּיָסֶל הָאָבּ אַיךְ פָּוּן מִינְיָעּ שְׁמִישָׁותּ, אָוֹן
 לְעַבּ זַיְךְ אַזְוּיּ. נַאֲכְלָן בְּעַנְשָׁעַן הָאָט דָעַר אַלְטָעּר אַ זַּגְּטָ אַזְוּן:
 „דוּ בִּיסְטּ, מִין קִינְדּ, מִיעַד פָּוּן וּוּגּ, לְעַגּ זַיְךְ שְׁלָאַפְעַן, אַטּ הָאַסְטָוּ
 מִין קָאַפְטָעּ, לְעַגּ אַיָּהּ צַוּ קָאַפְעַן, לְיִעַן קָרִיאַת שְׁמָעּ אָוֹן שְׁלָאַפְ
 גַּעַוּנוּרּ.”

אַ זְאַטָּעּר, גַּעַבְּעַן אַ וּוּאַרְיָמָעּ הָרָובָעּ בֵּין אַיךְ גַּעַשְׁמָאַק אַיְינְ
 גַּעַשְׁלָאַפְעַן, אָוֹן הָאָבּ זַיְךְ אַוִּיפְּגַעְבָּאַפְטּ צַוְּיִ אַ זְיִינְגָר נַאֲרָ הָאַלְבָעּ
 נַאֲכָטּ, וּוּגּ אַיךְ הָאָבּ דָעַרְהָעָרטּ עַפְעַמּ אַ שְׂטִילָעּ וּאַמְּעַרְלִיבְעַ שְׁטוּרָ
 מַעּ. אַיךְ זַעַהָ דָעַר אַלְטָעּר זַיְצָטּ אַוִּיפּ דָעַר עַרְדָאַזְוּ וּוּי תְּשַׁעַה
 בָּאָבּ. דְּאָסּ רִיכְטָמָעּ עַרְאָבּ תְּקָוּן הַצּוֹתּ. אַיךְ וּוּיִסְטּ, אַזּ גַּרְוִוְעַ
 עַהְרְלִיבְעַ אַיְדָעּן שְׁטָעַהָן אַוְרָהּ הָאַלְבָעּ נַאֲכָטּ אָוֹן קְלָאָגָנְעַן אַוִּיפְּ
 חָרְבָּן בֵּית הַמְּקוֹדֶשּׁ, אָוֹן בְּעַטְעַן גַּאֲטָ, אֹזְ מִשְׁיחָ זַאֲלָ שַׁוִּין קְוֹמָעָן,
 אָוֹן מִירּ זַאֲלָעָן גַּעַהָן קִיְּן אַרְץּ יִשְׂרָאֵל. גַּעַבְּעַן דָעַם אַלְמָעַן אַוִּיפּ
 אַ בְּעַנְקָלְעַלְעַ שְׁמַעַתּ אַ וּוּקְסָעַנְעַרְעַסְטָמְשִׁיקּ, וּוּלְכָבָעּ בְּאַלְיוֹבְטּ
 גַּאֲנִי וּוּנִיגּ דָעַם סְפָרּ, פָּוּן וּוּלְכָבָעּ עַר זַגְּטָ גַּאֲנִי שְׂטִילָ, אָוֹן טְרָעָ
 רָעָן רִינְגָעּ אַיְכָעַר זַיְנָעּ גַּעַלְעַ אַיְנְגָעָפָלְעַנְעַ בְּאַקְעָן, אָוֹן פְּאַלְעַן
 אַרְיִין אַיְן דָעַר לְאַנְגָרּ וּוּיִסְטָרּ בְּאַרְדּ, דָעַר נְרוּאָרָ קָאָפּ אַיְזָנְיִ

געבעונגען אויף א זייט און שאטעלט זיך פאמעלעך, חוויכע זיפצען דיסטען זיך אלע ווילע אדרויס פון זיין ברופט, און אויפֿן פנים ליגט אוא מין געבעט, אוזא מין זוינקייט, פון וועלכע דעם צויזיטענס הארץ מז אוייך זויר ווערטען.

אין כאט זיך אראב פון געלגענער, און ניס אָב געגעלויאָטער. ערננען וויל איך היינט ניט. מהלימים ואגען זוילט זיך מיר. איך צינד אָן א שטיקעל ליכט, און זען זיך הינטערען הרובע, אום איך זאל ניט שטערען דעם אלטען. איך זאג דעם תחליט, און פיחל זוי אלעם איז צונגעפאָט צו מיר. איך זאג: "בי אָבִי זאמַי זעבּני זיך יאָספְּנֵי", מײַן טאטען און מאמע האבען מיך פֿאָלָאָזָען, נאָר נאָט ווועט מיר אויבּנעהָמָען. איך זאג: "יסבר פִּי דֶּבֶרְ שְׁקָרְ", און זויל אָשְׁפּוֹז טוט מיר אָשְׁטָאָר אַין האָרְצָען. דאס מײַנט דאָר, אָז עס זאל פֿאָרְשָׁטָאָפּט וווערעד דער מועל פון די זאָס זאגען לֵידַען. פֿלְזִים דערהער איך זוי דער אלטער שרײַיט אָוִיס: "אתה תוקם תרְחָם צִוָּן", דאס מײַנט, אָז נאָט זאל רחמנות האבען און אויבּבּוּזָן צוֹרֵק צִוָּן. אַין דער האָלְבּ-פֿינְסְטָעָר שְׁוֹל וווערט שטיַּל. דער אלטער אַין אַיִּין ווינְקָעַל, אָז איך אַין אָ צוּוּיְטָעַן, ווינוּנָן בִּיטָּעָר אויף דעם אִידְישָׁעָן גָּלוּת אָן אויף די אִינְגָּעָן צְרוֹת. אַזְוִי זויל אָשְׁטָיָן אַין מיר אָראָבּ פֿון האָרְצָען, אָז אַיך בין זויטער אִינְגָּעָן לְאָפּעָן.

איין דער פריה אַגְּבָּנָדָאוּונָט מִיט דעם ערשטערן מנְוִין, אָבּ געועגענט זיך מִיט דעם אלטען, אָן דער אלטער זאנְטְ מיר: "געַת געונָן, מִיּוֹן קִינְד, גָּאט זָאָל דִּיר שְׂטָאָרָעָן דִּין הָאָרָעָן, אָז דָו זָאָלְסָט ווּלְלָעָן ערנָעָן אָנוּ זַיְן אָן עַהֲרְלִיכְעָר אַיך". — אָן ניט זַיְן קִינְן לְגַעַנְר, הָאָבּ אַיך אָטְראָכְט גַּעַטָּאָן, אָן שְׁנָעַל אָרוֹים פֿון בית המדרש.

30. הונגער קען טרייבען צו אלעם.

איך געה אומ איבּער די נאָסָעָן אָן מְרָאָכָט ווּאָס צו טָאָן. איך געה פֿאָרְכִּי דער חַבְרָה/שְׁעָר שְׁוֹל אָן באַשְׁלִים אַרְיְינְגָּעָן אַהֲרָא אָן זעַצָּעָן זיך ערנָעָן. דָא אַיז ניט קִינְן יִשְׁוּבָה. איך קָומ אַרְיוֹן, אִינְגָּעָן דָאָוָנָעָן נָאָר אָן אִינְגָּעָן ערנָעָן. איך נעהם אָ

נמְרָא אָוּן זַעַם זִיד אַיִן אַ וַיַּנְקָעֵל לְעַרְבָּן. קַיִינְנָעַר בְּאַמְּעָרְקָט מִיךְ
נִיט, קַיִינְנָעַר פְּרִיעָנֶט מִיךְ נִיט, אָוּן אַיִד בֵּין דֻּרְמִיט שְׂמָאָרָק צָרָ
פְּרִיעָנֶן.

עַס אַיִז שְׁוִין חַאלְבָּעָר טָאגּ, דַּי חָרְץ צִיהָת, אַיִךְ חַלְשׁ עַסְעַן,
אַיִךְ פָּארְטִיף זִיד אַיִן דַּעַר נִמְרָא, אֹז אַיִךְ זַאֲלַ נִיט פִּיהָלָעַן דַּעַם
הַוְּנוּגָעָר, אַיִךְ שַׁאֲקָעַל זִיד שְׁטָמְאָרְקָעָר, אַיִךְ הוֹיכָ אַוְוָה מִיר
כָּעַר, נַאֲרַ עַס הַעַלְפָט נִיט, אַ שְׁרַעְקָלְיכָעָר הַוְּנוּגָעָר אַיִז אַוְוָה
אַגְּנוּפָאַלְעָן. אַיִךְ וּוּרַ אַוְוָה זִיד אַיִן כָּעַם אָוּן מְרָאָכָט, "לְאֹז דַּוכְיָ
טָעַן, אֹז הַיִּינְט אַיִז אַ תְּחִנְתָּה, עַס זַיְנָעַן דַּאֲךְ פָּארָאָן גַּאנְצָ שְׂוָאָר
כָּעַ אִידָּעָן, וּוּלְכָעָ פְּאַסְטָעָן פְּיעַלְעָ טָעַן אַיִן יַאֲהָר". אַיִךְ שְׁטָמָאָר
זִיד אָוּן לְעַרְבָּן וּוּיְמָטָעָר. פְּלַאֲצָלוּם פָּאַרְדְּרָעָהָט זִיד מִיר דַּעַר קָאָפְּ
אָוּן עַס וּוּרְטָ פְּינְסְטָעָר אָוּן דַּי אַוְנָעָן.

דַּעַר זַיְנָעַר שְׁלָאָנְטָ צְוּוִי. אַיִךְ גַּעַת צְוָם בְּעַנְסְטָעָר אַנְטָ
שְׁעַנְעָן אַיִז דַּעַר פִּישָׁ מַאְרָק. וּוּיְבָעָר זַיְצָעָן מִיטָּ מְוּלְטְעָרְלָעָךְ אָוּן קָאָ
שִׁיקָּעָס פּוֹלְעָ מִיטָּ בּוֹגְעָל, מִיטָּ קַוְכָּעָן, מִיטָּ שְׁטִיקְלָעָךְ הַעֲרִינָגָ
קָעָן, אָוּן אַנְדָּעָרָעָ מִינִי מַאְכָלִים. "וּוָאָס וּוּטָ זַיְנָעָן דַּעַר סְוָאָ"
טְרָאָכָט אַיִךְ, "אַיִךְ וּוּלְ דַּאֲךְ אַזְוִי אַוְיְגָעָהָן פָּוָן הַוְּנוּגָעָן". אַיִךְ
טְרָאָכָט אָוּן קָעָן נִיטָּ אַבְּרוּיסָעָן דַּי אַוְנָעָן פָּוָן דַּי מְוּלְטְעָרְלָעָךְ מִיטָּ
דַּי קָאָשְׁיקָעָם. עַס צִיהָת מִיךְ אָחִין, אָוּן אַיִן גַּעַדְאָנָק פְּלִיחָת דָּוָרָה,
אַיִךְ וּוּלְ גַּעַן בְּלָמְרָשְׁטָ עַפְעָם קוֹיְפָעָן, אָוּן וּוּלְ אַרְאָבְשָׁלְעָפָעָן אַ
קוּכָעָן. שְׁלָמָה הַמֶּלֶךְ הַאֲטָמָ דַּאֲךְ גַּעַנְגָט: "לְאָ יְבוּוּ לְגָנְבָּ כִּי יְגָנְבָּ
לְמַלְאָ נְפָשָׁו בִּי יְרָעָב", אֹז מַעַן וּזְאַל נִיטָּ פְּאַרְשָׁעָמָעָן דַּעַם וּוּאָס
גַּנְבָּת, וּוּעַן עַר אַיִז הַוְּנוּגָעָרָג. אַיִךְ וּוּלְ שְׁוִין גַּעַהָן, נַאֲרַ אַיִךְ דַּעַרָּ
מִאָן זִיד, וּוּאָס דַּעַר טָאָמָעָה הַאֲטָמָ מִיר אַמְּאָל גַּעַזְאָנָט וּוּעַנְעָן "לְאָ
תְּגַנְבָּו", אֹז מַעַן טָאָר קִיְּנָמָאָל קִיְּן זִיד נִיטָּ גַּנְבָּעָן. אַיִךְ בְּלִיּוּבָ
שְׁטָעָהָן פְּאַרְשָׁעָמָט. אַיִךְ זַעַה פָּאָר זִיד דַּעַם טָאָטָעָנָס עַרְנְסְטָעָן גַּוָּרָ
טָעַן פְּנִים, אָוּן הַעָר, דָאָכָט זִיד, זַיְנָעָן וּוּרְטָעָר: קַיִינְמָאָל נִיטָּ
קִיְּן זַאֲךְ נִיטָּ גַּנְבָּעָן.

אַיִךְ קַעְהָר זִיד אַבָּ פָּוָן פְּעַנְסְטָעָר. אַיִךְ דַּעְרָמָאָן זִיד, אֹז דַּי
נִמְרָא זַאֲנָט: "אָם פָּעַ בְּךָ מַנוֹּל זֶה מַשְׁכָּהוּ לְבֵית הַמְּדָרָשָׁ" —
אוּיבָ דַּעַר יִצְרָא הַרְעָ בְּאַגְּנוּגָעָט דִּירָ, שְׁלַעַפְּ אִיָּהָם אַיִן בְּבֵית הַמְּדָרָשָׁ" —
מִיטָּ לְעַרְבָּן קָעָן מַעַן דַּעַם יִצְרָא הַרְעָ פְּאַרְטְּרִיוּבָעָן. אַיִךְ זַעַן אָוּן
לְעַרְבָּן נַאֲךְ אַ הַאֲלָבָע שְׁטוּנָדָע, אָוּן בָּאָקָום אַ שְׁרַעְקָלְיכָעָן קָאָפְּ

וועהטאנ. אויך האב זיך אַ ווֹאָרָה גַּעֲטָאָן אוֹפֶּן' בָּאָנֵק אָוֹן בִּיטָּעָר
צְאוֹאוּוִינְט זיך.

אין של קומט אָרְיַין אַ יְוָנְגָעָר מְאוֹן, רַיְיך גַּסְלַיְידָעָט אָוֹן
זַעַצְט זיך לְעַרְנָעָן. דָּאָס מוֹן זַיְין אַ יְוָנְגָעָר מְאוֹן אוֹיְוָק קַעַסְט בִּיְיָ
אַ רַּיְיכְּבָעָן שְׁוּוּעָר. עַר לְעַרְנָעָט דִּי גַּמְרָא מַוִּט אַ שְׁעהָנָעָט נְגָ�וָן,
אויך לְגַן אָוֹן טְרָאָכָט, וְאוֹנַעַת מַעַן עַסְעָן? פְּלוֹצְלָום פְּאַלְטָט
מִיר אָרְיַין אַ גַּעַדְאָנָן, אויך זַאֲלַ פְּאַרְקְוּפָעָן מַיְין סִידּוֹרְלַי. אויך
געַהַם דֻּעַם סִידּוֹרְלַי אַיְן חָאנָן, באָטְרָאָכָט אַיְחָם פָּוּן אלְעָזְוּטָעָן
אוון באָנִים זיך מַוִּט בְּלָטְטִינָע טְרָעָרָעָן. וְוַיְשַׁוּעַר מִיר אָוֹן צְוַיְיָ
דָּעָן זיך מַוִּט מַיְין סִידּוֹרְלַי. פְּיַעַל מַאְלַ האָב צְוַיְיָפְּגָעָלְבָעָן דִּי גַּעַלְדָּ, אָוֹן וּוּעָן קַעַן
אַבְּגַעַשְׁפָּאָרָט בֵּין אויך האָב צְוַיְיָפְּגָעָלְבָעָן דִּי גַּעַלְדָּ, אָוֹן וּוּעָן קַעַן
אויך נַאֲרַ אַמְּאָחָל הַאָבָעָן אוֹזָא סִידּוֹרְלַי? אויך גַּעַה צְוַיְיָפְּגָעָלְבָעָן
מְאוֹן, אָוֹן זַאֲגָן: "קַיְוָפְּט בֵּין מִיר דֻּעַם סִידּוֹרְלַי." — "אַיְן דָּאָס נִטְּ
קִיְיָן גַּעַגְבָּעָטָעָר?" פְּרָעָנָט עַר מַוִּט אַשְׁמִיכְבָּעָל. "אוֹבָק דָּו וּוּלְסָט
אַכְּטָקָפְּקָעָם וּוּעָל אויך דִּיר גַּעַבָּעָן." אויך שַׁוּעַר אַיְחָם, אוֹעַר
קַאְסָט מִיד אַ גַּוְלָעָן, אָוֹן עַר אָוֹן דָּאָךְ אַ שְׁפָאָגָעָל נִיעָר. עַר
נִיטָּמָר אַבְּגָעָר מַעַהַר נִיטָּמָר וּוּאַכְּטָקָפְּקָעָם. אויך נִהְתָּמָם דִּי גַּעַלְדָּ,
אוֹן אַלְעַצְמָעָן מַאְחָל אַ קּוֹק גַּעַטָּאָן אוֹיְוָק דֻּעַם סִידּוֹרְלַי מַוִּט דִּי בְּלָוָעָ
טְאַוּעַלְעָר מַיִת דִּי גַּוְלָעָן וּוּרְטָעָר. אויך קַעַה זיך אַבָּ, באָדָ—
גִּיס זיך מַוִּט טְרָעָעָן, אָוֹן גַּעַה קַיְוָפְּעָן עַסְעָן. אויך עַס, אָוֹן עַס
וּוּרְגַּטְמָר. "דָּאָס עַס אויך מַיְין סִידּוֹרְלַי," טְרָאָכָט אויך. נַאֲכָן
עַסְעָן וּוּיְטָעָר גַּעַזְעָט זיך לְעַרְנָעָן, נִיטָּטָרְעָנָדָגָן וּוּנְגָ�ן שְׁפָעָ
טָעָר.

צְעָהָן אַ זְיַוְגָּעָר אַיְן אַבָּעָנדָן. אלְעָזְוּגָעָן שְׁוִין אַוּעָק פָּנוּ שְׁוּלָּ.
דָּעָר שְׁמָשׁ לְעַשְׂתָּא אַיְסָט דִּי לִיכְטָמָן דִּי לְאַמְּפָעָן. "גַּעַה שְׁוִין אַ
חַיִּים!" טָוָט עַר אוֹיְוָק מִיר אַ גַּעַשְׁדָּי, אָוֹן פְּאַרְלָעָשָׂט דֻּעַם לְעַצְמָעָן
לְאַמְּפָ. אויך ווּיל אַיְחָם זְאָגָעָן, אויך האָב גַּעַה נַאֲרַ נִיטָּקִיָּין חַיִּים,
נַאֲרַ זַיְין קּוֹק אָוֹן דָּעָר גַּעַשְׁדָּי פָּנוּ אַ גַּוְלָן הַאָטָט מִיר אַבְּגַעַנוּמוּן דֻּעַם
לְשָׁוֹן. אויך גַּעַה אַרְוּוּס אַיְן גַּאֲסָס. חַיְנְטָעָר מִיר פְּאַרְמָאָכָט זיך
אַיְן אַיְזָעָרְבָּעָן טָוָה.

31. פָּנוּ בַּרְיק אָוֹן אִין וּוָאַסְפָּעָר.

אויך שְׁטָעָה אוֹפֶּן' פִּישְׁ מַאְרָת, דָּעָר פְּרָאָסְטָ בְּרָעָנָט, אָוֹן אויך

קלעהר וואָוחין געחת מען. געHon אַין געכטיגען בית המדרש? ווַיְיִטְעֶר זָגְנָעַן אֲלֵגְנָעַן? נַיְן, דָּאַסְ קָעַן אַיךְ ווַיְלַמְּדָה נִיטְ גָּאָרָעַן דָּעַם גָּוֹטָעַן אַלְטָעַן אַירָעַן. אַיךְ באַשְׁלִים צָו גָּעַחַן אַין מַיְן אַלְטָעַר יִשְׂבַּת. דָּעַר רָאַשְׁ רַאַשְׁבָּה אַיְן דָּאַךְ יַעַצְתָּ נִיטָאַ, אַוְן דָּעַר מְנַהָּל וּוּטָ רַחְמָנוֹתָהָאָבָעַן אַוְן לְאַזְעַן אַיבָּרַעַנְגַּטְיָגַעַן.

אַיךְ גָּעַה, אַיךְ זָהָה שְׂוִין פָּוּן ווַיְיִטְעֶר אַין לִיכְטִיגְג, דַּי יִשְׂבַּת בְּחָרוֹם דָּרְעָהָעַן זִיךְרָאָרָום, אַוְן אַיךְ בֵּין זַיְן מַקְנָאָן. אַלְעַ זִיצְעַן אַיְן דָּעַר וּוְאַרְעָם אַוְיָף אַיְן אַרְטָם, אַוְן אַיךְ שְׁלַעַפְתָּ זִיךְרָאָרָום אַוְן חָאָב נִיטְ וּוְאוֹ אַגְּנוֹשָׁפָאָרָעַן מַיְן קָאָפָט. אַיךְ קָוָם נַעֲחָנְטָעַר, אַוְן בְּלִיְבָּד שְׁטָעַחַן. מִיר שְׁטָעַלְתָּ זִיךְרָפָאָרָן, אַוְן ווַיְיִטְעֶר עַפְעַן נַאֲרָדְיָה טִירָה, טָוָעַן אַלְעַ אַגְּשָׁרְיוִי „שְׁלָוָם עַלְיכָם, נִיעָרָן נִינְדָּר!“ אַוְן דָּעַר מְנַהָּל כָּאָפָט מִיךְ פָּאָרָן קָאָלְגָּנְעָר אַוְן שְׁלִוְידָרָעַט מִיךְ אַרְוָיָם. אַיךְ וּוּלְ נִיטְ גָּעַה, באַשְׁלִים אַיךְ, בְּעַסְעָר דָּרְעָרָהָה רָעָן ווּרְעָעָן אַיְידָעָר זִיךְרָן צָו שְׁפָאָט אַוְן גַּעַלְעָטָעַר. אַיךְ לְזַוְּפָה צָוָה. אַיְן קָאָפָט חַוְּבָעָן זִיךְרָן צָו דָּרְעָהָעַן פָּאָרְשִׁיְעָדָעָן גַּדְאָנְקָעָן, אַוְן אַלְעַ עַפְעַם אַזְוְלָבָעָן פִּינְסְטָרָעָן. אַיךְ פְּוֹהָל אַשְׁנָאָה צָו אַלְעָמָעָן, אַוְן אַכְעַם אַוְיָף דָּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְטָן, אַוְן לְזַוְּפָה, נִיטְ ווּסְעָנְדִּיגְגָּוָן ווּאָוָהָיָן.

דָּעַר שְׁטָאָרָט זִיְגָּנָעָר שְׁלָאָגָּנָט. אַיךְ קָאָפָט זִיךְרָאָרָם ווַיְיִטְעֶר פָּוּן שְׁלָאָגָּת. עַס שְׁלָאָגָּנָט עַלְתָּ. אַיךְ בֵּין אַוְיָפְן' אַלְטָעַן מַאָרָק. אַלְעַ קְרָאָמָעָן זִיְגָּנָעָן פָּאָרְשָׁפָאָרָט, קִיְּין לְעַבְדִּינָעָן בְּאַשְׁעָפָעָנִישׁ. אַיךְ צִימָטָרָ פָּוּן קָעַלְתָּ, אַוְן נַאֲךְ מַעְהָרָ פָּוּן מַוְרָא. וּוְאַסְ טַוְיָן מִיר אַזָּא פִּינְסְטָרָעָרָ לְעַבְעָן? טְרָאָכְטָ אַיךְ, בֵּיזְ ווַיְיִלְאָגָן וּוּלְ אַיךְ לִיְדָעָן אַזְוְלָבָעָרָ צְרוֹת? וּוּמְעָמָן אַרטָּטָ פָּאָרָ מִיר? מַעְן הַאָטָט מִיךְ פָּאָרָ פִּיהָרָט אַהֲרָעָר אַוְן אַוְועָגָנוֹוָאָרָפָעָן, קִיְּינָעָר הַאָטָט נִיטְ פִּיְּזָן רַחְמָנוֹת... נִין, אַיךְ וּוּלְ מַעְהָרָ נִיטְ לְיִדְעָן... אַיךְ וּוּלְ מַאָכָּבָעָן אַסְוָף צָו מַיְינָעָ צְרוֹת. אַוְן אַיךְ לְאַזְן זִיךְרָפָעָן צָוָם טִיךְ, גַּעַפְנָעָן אַלְאָדָן דָּעַם אַיְיָ, אַוְן דָּרְטָרְיָנָקָעָן זִיךְרָ. אַיךְ בֵּין שְׂוִין אַוְיָפְן' טִיךְ, אַוְן פָּוּן אַונְטָעָרָעָן בְּרִיךְ פָּוּן זִיךְרָ אֲזָהָרָפָרָ מִיר אַיְן דַּי אַוְנָעָן דַּי אַגְּנָעָפָרְיוּרָעָנָעָ זַיְלָעָן פָּוּן בְּרִיךְ, עַס זַעַחַט אַוְיָס ווַיְיִאָגָנְצָעָ מַחְנָה מַתִּים אַיְן דַּי תְּכִרְיכִּים וּוּלְטָעָן סּוּמָעָן אַחֲרָעָר טֻבָּל זִיךְרָ זִיךְרָ אַיְן דָּעַם טִיךְ, אַוְן אַיךְ דָּרְמָאָן זִיךְרָאָרָם זִיךְרָ דַּי מַעְשָׁות, וּוְאַס אַיךְ חָאָב גַּעַלְעָזָעָן וּוּגַעָּעָן מַתִּים, וּוְאַס גַּעַהָעָן אַרְוָם אַיבָּרָ דָּעַר וּוּלְטָן.

ניר ציטער פון קליש אונז גאל טעריך פון צווען (עמ' 88).

א ציטער באפט מיך און, און איד פליה צוריך ווי א פיל פון
בויינגן.

32. עם זיינען נאך פאראן גוטע מענשען.

זונע איד בין ארויסגעלאפען אויפֿן ביריך האב איד זיך דער-
מאנט, או דא ניט וויט איז די אקסניה, וואו דער בעטער שטעהט
איין. איך דענק, או זוי ווועלען מיך? איזען בעטיגען. איך לויַפּ
אהין. איך קלאָפּ און איין טיר, א דינסט עפּענט.

איון שפייז צימער ארטס טיש זיצט די ווירטען מיט איהרע
צוווי טעכטער און צווויו יונגען לײַט. די אלטער און די עלטערע
טאָכטער נעהען, די קלענערכּ גיטט און טיע פון א סאמאָוואָר,
א יונגערמאָן לֵיעַנט עפּעס, און אלע הערען. איך געה צו נעהען
טער, זאג: „גוט אַבענְד“, און בלײַב שטעהן נעהען טיר פערשעט.
„דער נײַער נגיד איז דאָ“, האט די קלענערכּ טאָכטער א גע-
שרוי געטָן. — „רחל, זוי שטיל!“ האט די מוטער א בייזער גע-
טאָן זיך, און האט מיך געפּרעהט פון וואָגַן קומ איך איזו שפּעט.
— „פִּון טעאטער“, האט רחל א געשרי געטָן. — „רחל, ווער
שטיל!“ האט די מוטער געזאנט גאנץ ברונג. „וועה איזו מיר,
ער איז דאָ נאָר דערפראָהרען“, האט די אלטער געזאנט, קוֹר
קענדיג אויַפּ מיר, „זיע זיך, מײַן קינְד, און טרינְק א גלאָז טיע.“
רחל האט מיר באָלְד גענבען א גלאָז טיע. איז דער ואָרְיָמֶר
שטוּב האט מיר ערשות אַנגעהויבּען צו טרייסלען הענד און פִּסּ,
או איך האב קומ די גלאָז געקענט אַינְחָאלְטָען.

„פִּון וואָגַן זשע געהטסו איזו שפּעט, מײַן קינְד?“ פרענט
ווײַיטער די אלטער, זונע איך האב שוֹן די טיע אויסגעטראָנְקָען.
אייהרע וויבּע, לַעֲבָע ווערטער האבען אויַפּ מיר געוווֹרְקָט, או
מיר האט זיך פֿאָרוֹאָלְט אלעט דערצעעלען, אויסגִּיסְעָן אלעט, וואָס
ביַיְמַר איזו אויַפּן הארץען; און איך דערצעעל זיך די גאנצע
מעשה פִּון אלְאָפּ בֵּין תְּנוּן, איך דערצעעל און וויאַן, און בֵּין זיך אלְאָפּ
מען זיינען אויך די אויגען פֿוֹל מיט טרערען. רחל קופּט אויַפּ
מיר מיט א רחמנות פֿנִים און ווינְט אויך, און א יונגער מאָן
שרוּט אויַס מיט כּעַס: „אט אַזְעַלְכּע שׂוּטִים, האבען ניט קיין

שבל צו רידען מיט א קינד, און האבען ניט קיין געדולד אויס-
צוהערען א קינד."

די אלטער האט געהויטען געבען מיר עסען. רחל האט נער-
נרייט צום טיש, און האט מיר געגעבען א מאהלאזיט ווי פאר אן
אמת'ן נאסט. נאכ'ן עסען האט מען מיר אַנגנוועזען א צימער
צום שלאפען. דחל האט געבראכט נאך א קאלדרען, און געבעטען,
או איך זאל ניט ברוגנו זיין וואס זי האט געלאלקט. זי איז ארויס-
געאנגען, און איך בין נאך געלגען גאנץ לאנג און ניט געלאל-
פען. איך האב אלץ געטראכט, או א מענטש טאר ניט פארלייען
קײַן האפענוןג. עס זוינען נאך פאראן גוטע מענטשען.

33. די ענדע פון מײַנע גיגיות.

איין דער פריה האט די אלטער צו מיר געואנט: „מיר וועלען
אַכזובען אַפּוֹהָר, און דו וועסטע פֿאַהָרָעָן צום פֿעְטָעָר לִיבָּה. ער
איין דאך אַגְּטוּרָר מְעֻנָּשׁ, נאָר אַבְּיָסָל אַבְּיוּזָה. דָּאָרָט וּוּסָטָו
איַהֲם דְּעַרְצָעַלְעָן דיַיְגַּעַנְצָעַמְשָׁה, וּוּטָעַר וּוּתְהָעָן, אַוְ עַרְאֵיְגַּעַנְצָעַמְשָׁה
וּוּטָעַר אַמְּגַעְרָעַבְטָה.“ זיַּיְהָהָרָן גַּעַפְנוּנָעָן אַפּוֹהָר. רחל האט מיר
געבעבן אַגְּטוּרָן אַנְבִּיסָעָן. מען האט מיך אַיְנְגָעַוְיקָעָלָט אַיְן
אַקְּאַלְדָּרָעָן, און איך פֶּאָרְלָאָזָן מִינְסָק מִיט אַצְּפָרְעַדְעַנְהִיּוֹט.

וְוָסָס וּוּיְמָטָר וּוּטָעַר זַיְן, טְרָאַכְט אַיך נִיט, דָּרְוַוְוִיל וּוּרְאַיך
פְּטוּרָהָרָן מִינְסָק מִיט אַיְהָרָעָ צְרוֹת וְוָסָס זַיְהָאָט מִיר אַיְנְגָעַטְיִילָט.
דָּעַר טָאָג אַיְן אַשְׁעַנְעָר, פֿאַהָר אַיך זַיְדָמָר אַזְוִי וּוּי אַפְּרִיאָז, אַיך
פָּאַרְקָז זַיְדָק אַוְיָף דיַשְׁעַנְעָר בְּלוּעָה הִימְלָעָן, וְוָאָוּס שְׁוּעַבְעָן
אַרְוּס גְּרוּסָע וּוּיְסָע בְּרָגָן; אַיְן אַיך וּוּאַלְטָשׁ שְׁוּעַרְעָן, אַיְן
זַעַה דָּאָרָט לִיְגַּעַנְדָּיָג פָּאַרְשִׁיעַדְעַנְעָה חִוּות, אַיְן דָּוָרָךְ דיַקְּרִיסְטָלָעָ-
נָעַלְכְּטָלָעָר, וְוָסָס העַגְעָן אַרְאָבָּפָּון דיַבְּוּמָעָר, רִיְסָעָן וּדְרָרָךְ
דיַ שְׁטְרָאַהָלָעָן פָּון דָּעַר זָוָן אַיְן קְרִיכָעָן מִיר גְּלִיאָז אַיְן דִּי אַוְיָנָעָן;
אַיְן דָּעַר שְׁלִיטָעָל פְּלִיחָת שְׁנָעָל אַיְן וּוּינְט זַיְדָמָר אַיְן זַיְטָ אַוְיָפָּזָן
צְוּוּיָּוָתָן בֵּין עַסְתָּחָת מִיךְ פָּאַרְוּוֹגָט, אַיְן אַיך האָב גַּעַשְׁמָאָק נָעַלְ-
שְׁלָאַפְעָן בֵּין אַיך בֵּין גַּעַפְעָמָעָן צום פֿעְטָעָר.

דָּעַר פֿעְטָעָר אַיְן נִיטָא אַיְן דָּעַר הַיּוֹם. מִין גּוּטָע, שְׁטִילָע
מוּסָעָהָרָן מִיר באַלְדָּג גַּעַפְעָמָעָן עַסְעָן, אַיְן האָט קִינְעָהָרָגָעָן גָּעַ-

מאכט, דערפאר אבער מײַן ברודער'ס פופצעהן יעהרגע כלָה האט גענומען פרעגען מיט א שמייכעלע : "אייז ערעם גוט איז זיין א נגיד ?" האסטו ערעם גוט א הלייע געטאָן מיט די געלד ?" איד בין אימער ברונג געווען אויף איזה פאר איזה חזאלטען זיך גרויס אונ אבלאכען פון יעדערען, און היינט בין איך טאקע געווארען גוט איין כעס און האב איזה גענטפערט גאנץ גראָב. איך בין זיך אועוק אין א באזונדר ערעם און גענומען אַרײַנְקָעָן אַין ערעם אַסְפֵּר, נאָר דער ספר איז מיר ניט געקראָכען אַין קאָפֶ. איך טראָכט, וואָס ווועט אִיצְטָעָר זוֹן מיט מיר ?" אַין איך באָשְׁלִים, אָז קיַין מינְסָק צְרוּךְ זאָל איך ניט פֿאָחרְעָן. וווען איך זאָל ניט מורה האבען צו געהן אלְּיָין, וואָלט איך נאָר אַנטְלָאָפָעָן אַהֲיָים ; אָן ווּאָס מעָהָר איך טראָכט, ווּילְט זיך מיר אַלְּצָעָמָהָר אַהֲיָים.

דעָרוּוֹיָל אַין דער פֿעַטָּר גַּעֲמָעָן, גַּיט מיר אַב אַברְיִיטָעָן שלום עליכם אַין פרענט ווי קומ איך אהער. שוֹווֹג אַיך. ווּאָס זאָל איך אַיהם זאגען ? דערצעהלען, אָז מעָן האט מיך אַרוֹיסְנָעָט טראָכָען פון דער ישיבָה ? קעַן איך דאָר ווּוַיטָעָר באָפָעָן פֿעַטָּש, אָן דערצָו נאָר ווועט די כלָה שפֿעַטָּר לְאָכָעָן אַין רִיעָצָעָן זיך מיט מיר. האַלְט איך מײַן קאָפֶ אַיְינְגָּעָבָיָגָעָן אָן שׂוֹוִיג. "וּוּאָס זֶשְׁעָ שְׂוִוִּינְגְּסְטוֹן ?" פֿרְעָנְט דער פֿעַטָּר. — "איך ווּיל פֿאָחָרָעָן אַהֲיָם," עַנְטָפָעָר איך זאגְּזָאָיָוָו. — "וועַן דו זָנוֹסָט מיר, אָז דו האַסְטָט דַי גַּעַלְד, פֿיהָר איך דַיְיך אַב אַהֲיָם," זָנוֹסָט דער פֿעַטָּר. דערזָוּיָל זַיְינְגָּעָן אַגְּנָעָמָעָן מעָנְשָׁעָן, אָן דער פֿעַטָּר האַט זיך גַּעֲזָעָט מיט זוי רִידְעָן. אָן איך טראָכָט מיר, אָז יַעַצֵּט אַיז אַציּוֹת צְוָוָה אַהֲרָעָן אַהֲיָם. שְׂוִין באָלְד אַיאָוחָר, אָז איך האָב זוי ניט גַּעֲזָהָן, אָן מִיךְ צִיחָת אַהֲיָם, אָז מײַן הָאָרֶץ גַּעֲהָת מיר אָוָס. נאָר היַינְט, נאָר דֻּעָם מַאֲחָל ווּעַל איך זאגען אַלְגָּעָן, אָז איך האָב די גַּעַלְד, אָן איך פֿאָהָר אַהֲיָם. דער פֿעַטָּר אלְּיָין האַט דַיְיך גַּעֲזָגָט, אָז ווּעַן איך ווּעַל אַיהם נאָר זאגען, פֿיהָרָת ער מִיך אַב אַהֲיָם. אָן דַּאֲרָט אַין דער היַם ווּעַל איך דערצעהלען די גַּאנְצָעָ מַעְשָׁת, אָז איך בין הָנוּנְעָרִים גַּעֲזָהָן האָב איך אַבְגָּנְעָאָרִיט דֻּעָם מַנְהָלָה. זַיְוַעַלְעָן מיר נאָר ניט טַאָן דערפָּאָר. איך גַּעַה אַריַין אַיז אַיְינְגָּעָבָיָגָעָן. זַיך אַב אַלְטָעָפָאָר, רִוִּיס אַן קלְיָינְעָ שְׂטִיקְלָעָר פֿאָפָיָעָר, פֿאָרוּוּקָעָל זַיְ אַין אַסְטָרְעָלָעָךְ

איינע אויף די אנדערע, פון אויבען אַרְוָמְגָנוּווַיְקָעֵלֶט מיט עטליכע טיכעלען, אַרְוָמְגָנוּבָנְדָעַן מיט אַלְגָּנְגָּלִיגָּט אַין קעשענע (פאקעט) פון די חוויען, אַון פָּאָרְכָּוְנְדָעַן די קעשענע מיט אַסְּךְ קְנִיפְלְעָךְ. אַיךְ גַּעֲהָ אַרְיוֹן אַין צְוִוִּיתָעָן צִימָעָר, וּאוֹ די כָּלה זִיצָט, אַון זָאנְגַּן צַו אַיהֲרָ: „נוּ, וּוֹרְדַּהְתָּם גַּעַלְדְּ?“ — „גַּעוּוֹסִים נִיטָּדוּ“, עַנְטְּפָעַרְתָּ זַו מִיט אַגְּלָעַטְבָּעָר. — „טָאַקָּעַ נָאָרְ אַיךְ“, עַנְטְּפָעַרְתָּ זַו מִיט אַגְּלָעַטְבָּעָר, אַיךְ מִיט גַּדְלוֹת, אַון וּוֹיְזָ אַיהֲרָ אַוְיףְּ מִין קֻשְׁעָנָעַן. זַו לְוִיפְטָעַר אַיךְ מִיט גַּדְלוֹת, אַון וּוֹיְזָ אַיהֲרָ אַוְיףְּ מִין קֻשְׁעָנָעַן. אַטְ דָּאַסְּחָאָבְּ אַיךְ טָאַקָּעַ גַּעַד צָו, טָוָט אַטָּפְטָ, אַון לְוִיפְטָטְ אַזְוּעָקָעָ. אַטְ דָּאַסְּחָאָבְּ אַיךְ טָאַקָּעַ גַּעַד וּוֹאַלְטָ. אַיךְ בֵּין זִיכְעָרָ, אַוְ זַוְעַטְ בָּאַלְדָּר זָאנְגַּן דַּעַם פָּעַטְבָּעָר, אַוְ זַוְעַלְדָּ אַיזְ בֵּין מִירָ, אַון ערְ וּוֹעַטְ הַאלְטָעָן זַיְוָן וּוֹאַרטָּ, אַון אַיךְ וּוֹעַלְ פָּאַהְרָעָן אַהיַם.

אַגְּנְצָעַן טָאַגְּ אַיזְ דַּעַרְ פָּעַטְבָּעָר גַּעַוְוָן פָּאַרְנוּמוּן. עַרְשָׁתְ אַין אַכְעָנָד טָוָט עַד מִיךְ אַפְּרָעָגָן: „הַאֲסְטָוָן אַין אַגְּנְצָעַן די גַּעַלְדָּ? וּוֹאַסְּ שְׂוִוְוִינְסְטָוָן? עַנְטְּפָעַר!“ אַון בֵּין וּוֹעַטְבָּעָר הַאֲטָט עַד גַּעַד גַּוְמָעַן טָאַפְעָן מִין קֻשְׁעָנָעַן. די פָּאַפְּיָרְלְעָךְ לְאַזְוָעָן זַוְ הַעֲרָעָן, אַון מִירְ קְלָאָפְטָ דָאַסְּ הָאָרָאָזָעָ. עַד נַעַמְתָּ שְׁטוּפָעָן די הַאָנָדָר אַין קֻשְׁעָנָעַן, נָאָר די הַאָנָדָר קְרִיבְטָ נִיטָ. עַד לְיִוְגְּטָמָטְ מִיךְ אַנְדָּרְ אַזְוָעָן נַעַמְתָּ צְוִוְיָנְדָעַן די קֻשְׁעָנָעַן. אַיךְ וּוֹאַרְפָּ מִיטְ דִּי פִּים אַון שְׁרוּיָן, נָאָר עַסְּ הַעַלְפָטָ נִיטָ. מִיטְ אַמעְסָעָרְ צְוָנְיָידָטְ עַד די פָּאַדְרִים, שְׁלָעָפָט אַרְיוֹסָטָ דַעַם פָּעַקְעָלָ, רִיוְסָטָ די פָּעַדְרִים פָּוָן פָּעַקְעָלָ אַזְוָעָן שְׁרִוִּיטָ: „אַטְ אַ פְּרָאָ אָדָם! וּוֹאַסְּ הַאֲסְטָוָן מַוְרָאָ? אַיךְ וּוֹעַלְ דִּיְוִינָס נִיטְ נַעַמְתָּן“. עַד שְׁלָעָפָט אַרְאָבָּ אַטְמִיכְעָלָן נָאָר אַטְמִיכְעָלָן לְעָ, אַון אַיךְ שְׁמָעָה אַזְוָעָן צִימָעָר. וּוֹעַן די עַרְדָּזָאָל זַיְדָעָן וּוֹאַלְטָ אַיךְ לְיַעַבְעָרְ אַרְיוֹן לְעַבְרִינְגְּרָהִיטָ, אַיְידָעָרְ זַיְוָן בֵּין עַד עַד. עַד פָּעַטְבָּעָר נַעַמְתָּ אַרְאָבָּ אַיְינָן פָּאַפְּיָרְלָעָן נָאָכְ' אַנְדָּרְעָן אַון אַטְ שְׁוִין גַּעַוְוָן גַּעַוְוָן צָוָם רַעַכְתָּעָן פָּעַקְעָלָ אַלְטָעָ פָּאַפְּיָרָ. עַד אַיְזָנָטָ מִירְ גַּלְיָיךְ אַרְאָבְגַּעַלְאָזְוָעָן אַפְּאַטְשָׁ, אַזְ פָּונְקָעָן הַאָבָעָן זַוְ אַשְׁאָטָ גַּעַטָּן פָּוָן מִינְעָן אַוְיָנָעָן, נָאָר וּוֹיְנָעָן וּוֹיְלָ אַיךְ נִיטְ פָּאַרְ דַעַרְ כָּלה אַיְזָנָטָ די אַוְיָנָעָן, וּוֹיְלָ זַיְ וּוֹעַטְ נַקְמָה נַעַמְתָּן פָּוָן מִירָ. „עַד אַיְזָנָטָ מִשְׁוָעָן גַּעַוְוָאָרָעָן“, שְׁרִוִּיטָ עַד פָּעַטְבָּעָר, „אַיךְ שִׁיקָנָאָר מַוְרָדְכָיְן, אַון עַלְטָעַרְעָרְ בָּרוֹדְעָרְ זַאָל עַד מִיטְ אַיְהָם טָאָן וּוֹאַסְּ עַד וּוֹיְלָ!“

אוֹפְטָמָאָרְגָּעָן אַיְזָנָטָן מַעֲקוּמָעָן מַרְדָּכָיְן, אַון גַּרְאָדָעָ אַיְזָנָטָן מַעֲקוּמָעָן

דער פטער איזיק, אויך דער מאמעס א ברודער, א פרומער איה, וואס איז אימער איזוי ווי ברונז איזוף אלעמען. מען געהטט מיד איזוף א שטריינגען פארהער. קוקען איזוף מיר ווי איזוף א מערדר, אליע זיינגען בייז און שטעכען מיך מיט די איזיגען. איך האס זייז אלעמען, און שרעט זיך פאר זיז, מיין הארץ זאנט מיר, איז איז וועל דא גלאט ניט אבשנידען. איך דערצעהיל זיז די גאנצע געד-שיכט פון אנטפאנג בייז צום סות. ביי מרדליך האבען זיך אייז-געגע מאל טורערן באיזווען. דער פטער ליב זיצט און קוועטשט מיט די פלייצעם, און דער פטער איזיק ווארטט אלץ ארין ווערד-טער, „וואס א שקען קען?“, „א באידיגונג“, און דאס גליוכען. ווען איך האב גענדינט, האבען זיך מיאנע שענהנע ריכטער איבערגע-קופט, און דער פטער איזיק, אלס איזין עלטערער, האט געזאנט גאנצע רוחיג: „די ערשות זיך דראפּ מען איהם גוט אבשמייסען, איז ער זאל וויטער אוזעלכע שטיך ניט מאכען“. ווי א פיער האט זיך מיר איזן מיין קאָפּ אַנְגַּעַצְׂנוֹדָעָן, און מיין הארץ אט ווערט זיז צופּאָצָט. גאר שמישען, פאר וואס שמישען? בעטנען זיך וויל איך ניט. איך וועל בעסער איזינעם אויסזעצען די צייחן, טראקט איז. ווי די מערדר האבען זיך מיך א געהם געטאָן, א שלידיידער געטאָן אויףּן היילען ליב. ווי א ווילדע היה האב איך גענומען ביטען, ריזען און דרייקען מיט די פים. מען האט אבער באָלד צונעהאָל-טען מיאנע הענד און פים, און דער פטער איזיק האט גענומען שמישען מיט אַרְאַבָּעָן רימען, און ערבי זאנגען מוסר. די שמאי פלייחען שנעל און שטארק. יעדער שמיז בראונט ווי פיער. איך פאָרקייז די צייחן און שוויג. זאלען זיז שמישען, טראקט איך, בייז איך וועל בלוייבען אונטער זיעער הענד, און פטור ווערטן פון מיין פינסטערען לעבען.

דער וועחטאג ווערט אבער אונערטרענגליך, און ניט ווילענדייג דיסט זיך ביי מיר אַרְאִים אַוְילְדָעָר געשרוי. די מומע איז אַרְיַוְנַעֲלָמָעָן און האט מיך אַרְיַוְנַעֲכָאָפּט פון אונטער זיעערע הענד. אט דאס איז געווען די ענדע פון מיאנע גנדות, און איז מיין גאנצען לעבען האב איך מעחר ניט געווארט שפיעלען די ראליע פון א גנד.

34. אַיד בֵּין דָּעַר אִינְצִיגֶּרֶר קְלוֹזִינֶּק אַין זָסְלָאוֹ.

באלד נאָך דִּי שְׁמֵיעַ, האָט מְרֻדְבִּי, אלָם אָן עַלְטַעַדְעַר בְּרוּדַעַר,
אַ זָּאנַג גַּעֲטָאָן מִיט אַ בְּרוּטְקִיט: „יעַצְטַ וּוּלְ אַיד אַיְהָם
קְיַיַּן זָסְלָאוֹ, אָונַן דָּאָרטַ וּוּלְ אַיד אַיְהָם אַרְוִיסְטְּרִיבְּרַעַן זַיְנַע
מְשֻׂגָּעַת.“ אָונַן מִיר זַיְנַען טַאַקָּע אַוּוּקְגַּעַפְּאַהְרַעַן קְיַיַּן זָסְלָאוֹ,
זָסְלָאוֹ אַיְזָן קְלִיּוֹן שְׁטַעַדְטַעַלַּע מִיט עַטְלִיכְעַ צְעַהְנְדִילַג
אַיְדִישׁע קְבָצְנִים, אָונַן דָּאָךְ הַאָבָעַן זַיְ אַשּׁוֹל, אַ רְבּ מִיט אַ שְׁוחַט,
אָונַן אַ בָּאָרְמִיט אַ מְקוֹתַה. זַיְיַה האָט נָאָךְ גַּעַפְּעַהְלַט אַ יְשִׁיבַה
בְּחוֹר, וּוּלְכְבָעַן זַיְיַ זָסְלָאוֹ דָּאָרְפָּעַן גַּעֲבָעַן „טָעַג“ עַסְעַן, אָונַן מִיד
הָאָט עַס נָאָט צּוֹגְעַשְׁקַט אלָם דָּעַם עַרְשְׁטָעַן יְשִׁיבַה בְּחוֹר קְיַיַּן
זָסְלָאוֹ.

עַס פָּאָרְשְׁטַעַת זַיְיךְ, אָז קְיַיַּן טָעַג פָּעַהְלָעַן מִיר נִיט. אַיד קָעַן
הַאָבָעַן צְוַויִּי טָעַג אַיְזָן אַיְזָן טָאג. יְעַדר אִינְגְּרַר וּוּלְ דִּי מְצֹוֹהַ.
אַמְּתַ, דָּאָס עַסְעַן אַיְזָן נִיט נָאָךְ גַּעַהְבִּעַן, כְּמַעַט יְעַדְעַן טָאג דִּי צָעַלְ
בַּעַ קְלִיּוֹנַע בְּוּלְבָעַלְעַד, שְׁוּוֹאַרְצְעַר גְּרָאַבָּעַר בְּרוּטַה, אַ בִּיסְעַל בְּרוּטַ
קָעַס אַדְרַעַר קְרוֹיְט אָונַן קְרוֹפְּנִיק, אַמְּאָחָל אַ מִילְבְּגָעַר, מִיט אַ בִּירַ
פָּאָרוּוֹיִיסְטַמִּיט אַ קָּאָפְּ מִילְדַּ, אָונַן אַמְּאָחָל אַ פְּלִיְשִׁינְגַּר, מִיט אַ בִּירַ
סְעַלְעַ שְׁמָאַלְיַ, דָּאָךְ אַיְזָן דָּאָ בְּעַסְעַר וּיְ אַיְזָן מִינְסָק. וּוּסָם נָאָט גְּנוּמַ
אַבְּעוֹ אַלְעַ אַיְזָן אִינְגַּעַם, אָונַן אַיד פִּיהְלַז וּזְקָרְבָּן הַיְמִישָׁרָה.

אַיְזָן צְרָה אַיְזָן נָאָךְ, וּוּסָם זַיְיַה אָבָעַן נִיט גַּעַגְגַּן הַאָלָץ צַו באָ
הַיְזִיעַן דָּעַם בֵּית הַמְּדוֹרֶשׁ. אַיְזָן דָּעַר פְּרִיה הַיִּצְטַמֵּן דָּרְךְ אַבְּיַ
סְעַל צּוֹם דָּאָוָנָעַן, אָונַן דָּעַרְנָאָךְ אַיְזָן קָאָלַט, אַיְבָּרְהָוּפְטַב בְּיוֹ דָעַר
גָּאָכָט. מְרֻדְבִּי אַיְזָן קוֹוָטָטִי בְּיַוְם רְבַּ, דָּאָרְטַ וּוּהָנָטַ עַר אָונַן עַסְטַ
אָונַן דָּעַר רְבַּ לְעַרְעַנְטַמִּיט אַיְהָם. דָּעַר פָּעַטְעַר, דָּעַר רְיִיכְעַר מְהֻתוֹן,
צָאָהָלָט פָּאָר אַלְיַ, אָונַן אַיד דָּאָרְפַּ וּזְצַעַן אַ גָּאָנְצָעַן טָאג אַיְזָן דָּעַר
קָעַלְטַ, אָונַן שְׁלָאָפְּעַן אַיְזָן אַן קָאָלְטָעַר שְׁוֹל, אָונַן דָּעַרְצַו נָאָךְ אִינְגְּרַר
אַלְיַיְן אַיְזָן אַשּׁוֹל. אַיד הַאָבַּב זַיְיךְ גַּעַגְגַּן אַגְּנָגְהָעָרְט אָונַן אַגְּנָגְלִיְיָעָנְטַ
אַז דִּי טְוִוְטַע קְוּמָעַן אַפְּטָמָאָחָל אַיְזָן שְׁוֹל בְּיוֹ דָעַר מְאָכָטַ
צְעַנְעַן גַּעַכְתַּלְגַּת אַיְזָן וּוּיְן, צִיטְעַרְנִינְגַּפְּוָן קָעַלְט אַיְזָן שְׁרָעַקַּ
יְעַדְעַן טָאגַט קְוּמָט אַרְיַיְן מְרֻדְבִּי אָונַן לְעַרְעַנְטַ אַבְּ מִיט מִיר,
נִיט אַרְיַיְן אַ לְיִעְנָעַן, אָונַן גַּעַהְט זַיְיךְ אַווּעַמַּן וּיְ אַפְּרִיךְ, אָונַן אַיד
בְּלִיבַּ אִינְגְּרַר אַלְיַיְן, בָּאָטַשׁ וּוּרְ דָּא מְשֻׂגָּעַ. אַיד פָּאָנְג אַיְזָן אַפְּטַ

זו דענ侃ן וועגען דער חיים, און ביינק שרעפליך. איזונמאַהּ זאג איך צו מרדכִּין, אויך וויל אָ חיים, לאכט ער פון מיר. מיט אייניגע טאג שפער ער זאג וויטער, אויך וויל אָ חיים. זאנט ער, אויך בין משונע. באַשְׁלִיס אָיך בֵּי זיך, אויך זאל ניט צונרייטען דעם ליענען פון דער גمراָ. פִּילִיכְּט ווועט דאס העל-בען. אויף מאָרגען ווים אָיך ניט די גمراָ, און כאָפּ גוטע פטעש. ער פֿאַטְשֶׁם, און אָיך טעה : „אָיך וויל אָ חיים.“ אויפֿן צווויד טאג ווים אָיך וויטער ניט די גمراָ. געהט ער אוועך, און קומט צוֹרִיךְ מיט אָ רוייטען אַידען, עפּעס אָ שטיקעל קרוב דער מאָמָּס, וועלכער וואָהנט דאָ ניט וויט אָיך דאראָ. מען רעדט ניט קיַּין צוֹוַיְוַו ווערטער, מען לענט מיך אַנדער, אַינְגֶּר האַלְטָן, און דער צוֹוַיְטָר שמייסט מיט אָ רימען. שרײַען האָך אָיך זיך געשעט, וויל מען קאָנוּ דערעהָן בִּיִּים רבָּ. נאָר וווען זיך האָ בען מיך אַבְגָּעָלָזָעָן, האָך זיך בִּירְדָּען גְּלִיכְּיך אַין אוּנְגָּעָן געשאַלטען מיט די שרעפְּליַּכְּסְטָעָן קְלָלוֹת, אָנוּ ווען מְרַדְכִּי מיט דעם אַירְדָּען זוּינְגָּעָן אַוּקְּגָּעָן אַנְגָּעָן, האָך אָיך באַשְׁלָאָסָעָן, אָיך וועל אלְיַּין געהן אהִים. אָיך פָּאַרְלָאָזָן די שולְכָּעָל, אָנוּ לאָז זיך געהן. אָיך בין שיין אַבְגָּעָלָפָעָן נאָנָץ וויט פון שטעדטעל. אָיך לוֹפּ אָנוּ ווּוֹין, אָיך ווּסָט ניט מיט וועלכען וועג צוֹ געהן אָ חיים. אַין דְּרוּסְעָן אַיְזָן אַרְעַנְגָּוּגָן פְּרָאָסָט, מיר אַיְזָן שרעפְּלָאָךְ פָּאָלָט, אָנוּ אַט באָלְד ווערט נאָכְט אָנוּ ווּנְטָר בִּירְדָּעָן-נאָכְט לְוַעֲפָן דאָךְ אָרוֹם וועלָה. שלעכט, מען מזוז לְוַעֲפָן צוֹרִיךְ.

אָיך קָום צוֹרִיךְ, מְרַדְכִּי באַגְּעַנְגָּט מִיךְ פְּרַיְוְנְדָּלִיךְ, אָנוּ פְּרַעְגָּט וואָו בין אָיך געווען. ער אַיְזָן גַּעַוְרָעָן ווּבְכָר, ער זאנט, אָו דאס האָרְצָן טומ אַיהם וועה וואָס ער שלְאָגָּט מִיךְ, נאָר ער מִינְיַּט דאָךְ מִין טוֹבָה, אָויך זאל ווערטען אָמעָש אָנוּ וועלען לְעָרְנָעָן, אָנוּ דאָן וועל אָיך אַיְזָן האָכָּעָן אַרְיְבָעָן מְחוֹתָן, אָנוּ מִיךְ ווועט זיַּין.

אָפּשָׂר נאָך בעסער אַיְדָעָר אַיהם אַיְזָט. זוּינְגָּעָן גוּטָע רְיֵיד האָכָּעָן אוֹפּיךְ מִיךְ גַּעַוְרָקָט, אָנוּ די נְעַקְסְּטָעָן נאָכְט, לְגַעְנְדִּינְג אַיְן דער קְעָלָט אַיְנְגָּר אלְיַּין אַיְן שולְכָּעָל אוֹפֿן האַרְטָעָן באָנְקָל, האָך אָיך פְּסָט באַשְׁלָאָסָעָן צוֹ ווערטען אַמְתָּהִיד, צוֹ לְעָרְנָעָן זעהָר פְּעַיל אָנוּ צוֹ ווערטען אָמעָש; אָנוּ, ווען אָיך וועל קָאנְעָן גוּט לְעָרְנָעָן, ווועט זיך אַכְזָוְכָּעָן אַרְיְבָעָן מְחוֹתָן מיט

א שעהנער כלה. און מיר שטעלט זיך פאר אט אזו כלה ווי רחל'ה פון דער אכטניא אין מינסק. איך האלט אבען מיינע אויז גען איזו דער פינסטערער שלולעבלע, און זעה נבעגען מיר רחל'ען, מיט איהרע גאלדענע האר און מיט איהרע חז'נירבעלעך, וואס ווערטען אין איהרע שעהנער באקסען, ווען זי לאקט; און איך דער ד מאן זיך ווי זי האקט מיר עסען געגעבען און שלאפען געלענט. אה, ווי וואראם דארט איזו געוווען, און ווי זיס עס איזו געוווען צו שלאָפּעַן; און איך דערפֿהיל נאך שטאָרַקָּר ווי קאָלַט מיר איזו יעצט. איך דרעה זיך צונזֿית, און פֿאָרוּקָעַל זיך בעטער אין מײַן קאָר פֿאָטְקָע און טראָכָט אַלְזַע, אַזְעַן מוֹזָו ווערטען אַמְתָּמִיד; אַז, אויב יאָלעבען אזו שוערטען לְעָבֹעַן, זאל בְּאַטְשׁ וְזִין עָפָעַם אַתְּכִּילַת דערפֿוֹן.

איך האָבּ בְּיוֹן פֿסְחַת מְאַקָּע גּוֹט גַּעֲלָעָנֶט. מְרֻדְכִּי אַיזְוִין מיר שטאָרַק צוֹפְּרַיעַדְעַן, אַזְוִין דָּעַרְגַּת גִּיט אַנְצָחָהָרָעָנָעָס, אַזְוִין וועַלְעַן מִיטְמַיר לְעָרְגַּעַן, אַזְוִין האַלְטָעָן מִיר דָּאָ פְּאַר אַחֲן פְּאַר זִין מִירַדְעַל. אַזְוִין אַרְטָאַכְטָמַטְמַיר, אַזְוִין צְוַיְּעַב אַזְוִין קְבִּצָּן מִיט אַזְוִין כְּלָה אַיזְוִין כְּדָאִי צוֹ זִין אַמְתָּמִיד. אויפּ פֿסְחַת בְּיוֹן איך גּוֹעַוּן בְּיָמִים פְּעַטְעַר לְיַוְּבָעַן. פְּיַעַלְעַ מְאַחַל דָּרְמָאָנָט דָּעַם פֿאָרְאִידְיְאָהָרְגָּעָן פֿסְחַת אַזְוִין דָּעַרְגַּת, אַזְוִין גּוֹט אַוְיְסָגְנוּוֹיִינַט זיך אַזְוִין אַוְיְנְקָעַלְעַד, אַזְוִין קְיַינְעַר זָלְגַּט זַעַחַן, אַזְוִין אַזְוִין אַרְיְבָעַר דָּעַר יוֹם טּוֹבּ.

35. אַזְוִין הַאֲרָאְדָּק בְּאַפְּטַמִּידְכִּי בְּכַלְעִירַע.

נאָך פֿסְחַת אַיזְוִין מְרֻדְכִּי אַוְוַעְקָנְעַפְּאַהָרָעָן לְעָרְגַּעַן קְיַין וְוַיְשַׁנְּעַז ווע. אַזְוִין מִיר שִׁקְטַּת מַעַן קְיַין הַאֲרָאְדָּק. דָּעַר זִידְעַז אלִי, דָּעַר מַאַז מַעַס פְּאַטְמָעַר, אַיזְוִין פֿוֹן נִיְּנְצִיגְיַין יְאַהַר, וּוּעַלְכָּר דָּרְלָעַבְט זִיןְעַז יְאַהַרְעַן בְּיוֹן דָּעַם פְּעַטְמָעַר אַיְזִיק, אַיזְוִין גּוֹט בְּאַקְאַנְטָמַט מִיטְמַיר הַאֲרָאְדָּק בְּיוֹן זִידְעַז רְבָּר, וּוּעַט דָּעַר רְבָּר אַכְטָוָנָגְגַּעַן אוֹיפּ מִיר, אַזְוִין דָּעַר זִידְעַז רְאַדְאַקְעַרְרַעְרַע רְבָּר, וּוּעַט דָּעַר רְבָּר אַכְטָוָנָגְגַּעַן אוֹיפּ מִיר, אַזְוִין דָּעַר זִידְעַז דָּיְזִידְעַז בְּחוֹרִים, אַזְוִין זָלְגַּט עַטְלִיכְכָּעַ רְוּבָּעַל אַזְוִין אַיְינָעַס פֿוֹן צָאַהְלָעַט פֿוֹן זִיןְעַז אַיְינְגָּעַן גַּעַלְד עַטְלִיכְכָּעַ רְוּבָּעַל אַזְוִין אַיְינָעַס דָּיְזִידְעַז בְּיוֹן מִיר אַתְּקִיעַת כָּאַפְּ, אַזְוִין זִיןְעַז טּוֹיְטַמְּז זָלְגַּט אַזְוִין גַּאנְעַז יְאַהַר לְעָרְגַּעַן נַאֲרָאְדָּק. דָּאַס אַיזְוִין אַטְּמָעַטְמָעַל גַּרְעַז

סער פון זאסלאוו מיט מעחר אידען, און זוי האבען אפלו עטליךע גנידום אויך, און די גנידום לאזען זיך אומעטום פיהלען. ניט נאר דעם מורה אין בית המדרש פארענעהמען זוי, נאר אויך דעם אויבען און און באך להבדיל, וואו זוי זיצען זיך אווי ווי די פריזם, ואַשען זיך ניט געכאמט, און רעדען גאנץ הויך וועגען וועלטיזאבען, און איבערהויפט קען מען זעהן זעיר בריטקיקט אוייפֿן פאל, וואו מען בעוימט זיך. דער אָרִיכְמָאָן שְׁמוּיסְט זיך און אַיְקָעָט און קראכטשעם זיך שטיילערהייט, און דער ניגר צועפענטעס אַבְּיסָל א געמאַב, און שרייט מיט ווילדע קולות : „הַאֲהָדָה, הַוְּהָדָה“, גלייך ווי די גאנצע וועלט אויז זיינען. און ניט נאר דער שמש און דער בעדר בעדר באַדיענען זוי, נאר אלע אָרִיכְמָע לֵוִיט טאנצען אָרוֹם זוי און גיבען זוי אָב גְּרוּסְכְּבוֹד, נאר אָךְ האָבָּבָּה שְׂטָאָרָק פִּינְטָן, וויליך זוי שאָפָען זיך אָפָט מיט מֵיר, גלייך ווי אָיך ווֹאלְט גַּעֲוָעָן זיינער טָאָטָעָנֶסֶת, און זוי האבען לֵיָעָב אָפָט צו זאנען מֵיר מוסר און לְעָרְנָעָן מֵיר דָּרָךְ אָרְץ, אָוֹן, אָוּבָּאָךְ האָבָּבָּה באַדְגָּעָלָד ווועט קיינער קיינמאַהָל ניט פְּרָעָגָעָן. אָיך דָּאָנָּק נָאָר גָּאָט ווֹאָס אָיך האָבָּבָּה נִיט קְיֻין טָעָג בְּיוֹ זוי. מִינְגָּעָן אָלָע טָעָג זְיִינָעָן בַּיִּאָרִיכְמָע לְיּוֹטָם, אָוֹן נָאָר נִיט קְיֻין שְׁלַעְכָּטָע טָעָג. בְּמַעַט יְעָדָרָעָרָה הָאָט אַצְּגָּי מִיט אַשְׁטְּקָעָל גָּאָרְטָעָן. עַסְטָמָע נְרוּפָעָן, אָיך דָּאָס פָּאָרָד ווֹיִסְטָמָיט מֵילָך, אָוֹן אַמְּאָהָל הָאָט מַעַן אַגְּרָנָעָן צִיבָּעָלָע אַדְרָא אַשְׁטְּקָעָל גָּרְנָעָם אָוְגָּדָרָגָן. אַיְן אַלְגָּעָמָיִין אָיז וועגען עַסְטָמָע נִיט גַּעֲוָעָן ווֹאָס צו באַקְלָאָגָעָן זיך, אָוֹן מִיטְּזָן לְעָרְנָעָן בֵּין אָיך צְופְּרִיעָדָעָן. מִינְגָּרָבָּי, דָּעָר יִשְׂכָּבָּה בְּחוֹרָאָה, אָיז גָּוָט צו מֵיר אָוֹן לְעַעַנְתָּמָע מֵיר זְהָר פְּעָלָה. אַיְן בֵּית המדרש אָיז לְיִכְתְּגָן אָוֹן לְזָפְּטִיגָּן, זַיְּזַי אָיך מֵיר אָוֹן לְעָרְנָעָן אַגְּנָעָצָע טָאגָה. דָּעָר רְבָּפָט מֵיר אַמְּאָהָל צו זיך אהָיִם. פָּאָרָהָרָט מֵיר אָוֹן זָגָט, אָז עָר ווועט דָּעָרְצָעָהָלָעָן מִינְגָּרָעָן, אָז אָיך בֵּין אַ וְוַיְלָעָר אַיְנָעָל. פְּרָעָהָט עַס מֵיר שְׂטָאָרָק.

אָזְוִי האָבָּבָּה אָיך זיך גַּעַלְעָבָט עַלְעָנָד אַיְן אַיְנוֹזָאָמָקִיםִּים, אַכְּבָּר גַּאנְצָע אוֹזְוֹן צְוָפְּרִיעָדָעָן, בֵּין מַעַן הָאָט גַּעַנְמָוָעָן דִּיְהָעָן, אָז אַיְן מִינְסָק אָיז די באָלָעָרִיעָ. מַעַן דָּעָרְצָעָהָלָט שְׁרָעְקָלִיבָּעָ מעָשָׂות. מַעַן-שַׁעַן פְּאַלְעָן ווּ פְּלִיגָּעָן. מַעַן גַּעַת אַיְן גָּאָס, עַס ווּעָרָט נִיט גָּוָט, פָּאָלָט מַעַן אָוֹן מַעַן שְׂטָאָרָבָט. קְוָמָט פָּאָלִיזְיָוִוָּט, צּוּשָׁנִיּוּדָט דָּעָם

טוויטען, שמירט אַיהם אויס מיט עפֿעַס, אָון מען באַנְרָאַבָּט אַחַן
תְּכִירִיכִים. אָון „זַי“, דַּאס מִינְגַּט מַעַן דַּי בָּאַלְעָרְיעַ — פִּיעַלְעַ וּוֹידַ
לַעַן נִוְטַ דָּרְמָאַנְגַּן דַּעַם נָאַמְגַּן — הַאַלְטַ זַי אַיְן פָּאַרְשְׁפִּירַ
טַעַן, גַּעַתְמַפְּן שְׂטָעַדְטַעַל אַיְן שְׂטָעַדְטַעַל, אָון אַיְנְגִיבַּעַן הַאַט טַאַפַּעַ
בַּיְ אַוְנוּ אַיְן חָאַרְדָּאַס גַּעַטְרָאַפַּעַן, אָוּ אַיְנְעַם אַיְזַעַפַּעַס נִוְטַ
גַּעַוְאַרְעַן, אַיְזַעַפַּעַס גַּעַוְאַרְעַן אַשְׁרַעַלְכַּבָּר גַּעַלְאַפַּעַס אָון טַוְמַעַלַּן. דַּעַם
קְרָאַנְקַעַן הַאַט מַעַן גַּעַרְבִּעַן אָון נָאַךְ עַפְעַס גַּעַטְאַן אָון עַר אַיְזַעַפַּעַס
בַּעַן גַּעַבְלִיבַּעַן, אַכְבָּר אַיְן שְׂטָעַדְטַעַל אַיְזַעַפַּעַס גַּעַוְאַרְעַן אַחֲרָבָן. אַלְעַ
גַּעַהַעַן אַרוֹס פָּאַרְפִּינְסְּטַעַרְמַן. אַיְן בֵּית הַמְּדֻרְשַׁ שְׂטָעַהַעַן רַעַלְעַר
מַעַנְשַׁעַן אָון מַעַן דָּרְדַּת נָאַר וּוּגַעַן „אַיְהָר“. מַעַן דָּרְדַּעַלְתַּפְּן
די אַמְּאַלְיַגְּעַ בָּאַלְעָרְיעַם, אָון פַּוְן אַמְּאַלְיַגְּעַ מִיטְלַעַן, וּוֹי אַחְוָה
שְׂטָעַלְעַן אַוְיפְּן בֵּית עַלְמַן, אָון דַּאס גַּלְיְבַּעַן. די אַלְעַ מַעַשְׁוֹת
דָּרְיְוַעַן אַרְיוֹן טַיְעַ אַיְזַעַפַּעַס מִיּוֹן נְשַׁמָּה, אָון צִיהָעַן אַיְזַעַפַּעַס
אַ טַּוְיַּטְ-שְׁרַעַם.

דַּאס לְעַרְנַעַן קְרִיבַּט נִיט אַיְן קָאַפַּ, עַסְעַן הַאַב אַיְךְ מְוֹרָאַ,
מַעַן זָאנַט, אָוּ פַּוְן שְׁלַעַכְתַּעַם עַסְעַנְס כָּאַפְּטַט דַּי בָּאַלְעָרְיעַ. עַס אַיְךְ
מִיטַּ אַחֲלַבַּעַן מַוְילַ, אָוּ שְׁלַאַפְּעַן קָעַן אַיְךְ אַוְיךְ נִיטַּ
נַעַכְתַּ וּוֹאַרְפַּ אַיְךְ זַיְזַי אַוְיפְּן חַילְעַן בָּאַנְסַפְּן אַיְזַעַפַּעַס
צְוַויְוַיטַעַן. שְׁוֹן דַּאַכְטַט זַיְזַי גַּאַרְפְּאַכְטַט דַּי אַוְינַעַן, אָון דַּאַרְ
וּהַ אַיְךְ אַזְוִי דִּיְטְלַעַךְ וּוֹי דַעַר מַלְאָךְ הַמוֹת מִיטַזְיַעַן טַוְיזְעַנְדַעַ
אוּוְינַעַן מִיטַזְיַעַן חַלְאַ אַיְן הַאַנְטַ פְּלִיחַת אָוּ שְׁנִידְרַטַּ רַעַכְתַּ
אוּוּ לִינְקַסַּ, אָוּ אַטְ פָּאַרְכָּאַפְּטַט עַרְ, דַּאַכְטַט זַיְזַי, מִיךְ אַיְיךְ, אָוּ אַיְךְ
שְׁטָאַרְבַּ אַזְנַעַן עַלְעַנְדַעַרְ, עַס וּוּטַ אַפְּיַלְוַ נִיטַזְיַין וּוּרַעַס זַאַל מִיךְ
בָּאוּוּיְיַעַן, אָוּ מִיּוֹן מַאַמַּעַ וּוּטַ מִינְגַּעַן, אָוּ אַיְךְ לְעַבְנַאַר. אַזְוּלַ
כַּעַ פִּינְסְטַעַרְ גַּעַרְאַנְקַעַן, נִיטַעַנְדַגַּן אָוּ נִיטַשְׁלַאַפְּעַנְדַגַּן, הַאַ
בַּעַן גַּעַוְוִירַקְטַט אַוְיַעַפַּעַס מִיּוֹן גַּעַוְנַטַּ, אָוּ אַיְךְ בֵּין שְׁטָאַרְבַּ אַבְגַּנְעַשְׁוֹוְאַכְטַט
גַּעַוְאַרְעַן.

אַיְנְמַאַחַל קוֹם אַיְךְ אַוְיַעַפַּ אַטְאַג עַסְעַן. נִיטַעַן מִיר קָאַלְיַ
טַעַן בָּאַרְשַׁטְשַׁש. דַעַר טַאַג אַיְזַעַפַּ וּזְהַר אַחֲיַסְעַר אָוּ דַעַר בָּאַרְשַׁטְשַׁ
אַיְזַעַפַּ זְעַהַר אַקְלַטְעַר, הַאַב אַיְךְ זַיְזַי צַוְאַהַם שְׁטָאַרְבַּ צְוַנְעַבְאַפְּטַט.
עַר הַאַט אַפְּיַלְוַ עַפְעַס אַוְילְדַעַז וּוּירְקַיְטַ, דַעַךְ אַיְזַעַפַּ דַי קָאַלְטַקְיַיְטַ
זַיְעַנְעַ צְוַיְהַעַד, אָוּ אַיְךְ עַס אַיהם גַּעַשְׁמַאַק מִיטַזְיַעַן שְׁוֹוְאַרְצַעַן קָאַרְזַ
בְּרוּוּטַ. מִיטַ אַמְּאַחַל גַּעַמְהַט מִיר דְרַעַהַעַן אַיְזַעַפַּ בּוֹיךְ אָוּ שְׁפָאַרְעַן

אונטערען הארצען. און איך האב געהרט, או פון קאלעריע כאטפט אroiפ און אראב. כאט איך שווין אב דעם בענשען און לוי. אט גוסט מוך אב מיט שווים און אט ווערט מיר קאלט, און אין בווער איז טאקע ווי אין פסוק שטעהט: "חמו מעי" — מינגע געדעריט בידמען — און מיין קאלטער באראשטש שפארט זיך צורייך אויפ דער ווייסער וועלט. איך האלט זיך איזין און לוי, נאר די פיס בערען זיך אונטער, אין די איזונגען ווערט פינטער, און איך פאנג איז איז מיטען נאם צו ברעבען. עס לויפען און מענשען און מען פיררט מיך אב אי בית המדרש. וואס מען האט מיר געתאן גע-דענעיך ניט, און ווי לאנג עם האט גדרויערט וויס איז ניט. די ערשות זיך וואס איך האב דערהערט איז געווען ווי איזידען זאנט: "וואה איזו מיר, און עלענדן קינד". איך עפנען די אוינגען. נבען מיר שטעהט דער רב, דער פעלדער און די רביזען. איך האב קוים אויסנערעדט: "או, מאמונייע מינגע" און האב זיך שטארק צואוווינט. די רביזען ווינט איך, דער רב טרייסט מיך און דער פעלדער זאנט, איז די סכנה איז פארבי. יעצעט דארף מען מיך נאר אבחיטען. געלגען בין איך איז שטי' בעל נבען בית המדרש, א ישיבת בחור איז אימער געוועסן נבען מיר איז גוטע וויבער האבען מיר עסן געטראנען בייז איך האב געלגענט אראָבקרייכען פון מיין געלגען.

36. איך ווער "בר מצוה" און פאנג אן צו שרייבען ליעדר.

שיין א יאָחד מיט א האלבען, אויך בין פון דער הײם, און איז אלול ווער איך דאָך שיין בר מצוה, דארוף מען געהן א הײם אויפ מײַן בר מצוה. געה איך מיר אוועק קיין מינסק, זיך אב איזינגע ישיבת בחורים, וועלכע ואהנצען איז די שטערטעלך ניט וויאיט פון מיין הײם, און מיר געהן אוועק פון מינסק א גאנצע פאמפאניע. דריי טאג זיינגען מיר גענאנגען דורך פעלדער און וועלדער, איננאָנצען פארגעסען דעם בית המדרש מיט דער גמא, און געלעבט א גוטען טאג. דאס וועטער איז שעהן, געהט מען זיך און מען זינגעט. געהט מען דורך ואולד, קליבט מען יאנגעעס און ניט, נאר ווי אמאָחל איז די יונגען יאָחרען; געהט מען פאר-

ביי א פעלד מיט ארבעם, עטט מען זיך גוט אָן מיט ארבעם; ווערט מען אַבִּיסָּעֵל מײַעַד, צוֹלְעַגְטַּמְעַן זיך אוֹיפַֿן נֶרְאָזַ אַונְטָעַר אַ בּוּם, מען שטִיפְטַּא אַבִּיסָּעֵל, אָן מען גַּעַת וּוּיטָעַר. אַזְׂוִי האָט מען זיך גַּאֲרַ נִימַּט אַדוֹמְגַעְקָוְטַּס וּזְיַי צִיּוֹן אַיזַּ אַזְּוּקָט, אָן אַיך בֵּין אַנְּבָעַ גַּעַפְמַעַן אַ הַיּוֹם אַונְגַּעַרְבַּכְתַּ. אַלְעַמְעַן פְּרִירַ אַיזַּ גַּעַוּזַן זַעַחַר גַּרְיוֹם, אָן אַיבְּרָהָהַוּפְטַּ דִּי מַאְמַעַ האָט נִימַּט גַּעַוּזָסְטַּ וְאַסְטַּ אַזְּ טָאַן פָּאַר שְׁמַחַת. זַי לְאַזְּטַּ מִיךְ נִימַּט אַבַּ, אַיך זַאֲלַ עַסְעַן עַפְעַם, אַיך זַאֲלַ טְרִינְקָעַן עַפְעַם, אָן זַאֲלַ אַיְהָר אַלְצַ דְּעַרְצָעַהָלְעַן פָּוּן מִין לְעַבְּעָן אַיְן דָּעַר יִשְׁיבַּת. אַיך דְּעַרְצָעַלְעַן פָּוּן אַלְעַם, אָן זַי קוֹסְטַּ מִיךְ אַזְּ� וּוּיְינְטַּ.

מיין בר מצוח האָט מען גַּעַפְיַיְרַטַּ אָחָן גַּרְיוֹסְטַּ פָּאַרְאַדְעַן אָחָן אַ דְּרַשְׁתַּ, שְׁבַּת אַיְן מַאְלִיכְעַד בֵּי אַוְנוֹעַרְ קְלִיְוַיְנָם מִנְּיַן האָבַּ אַיך גַּעַזְגַּטְזַּ וְעַהְרַ שְׁעַהְן דִּי הַפְּטוֹרָה, אָן נֶאֱרַשְׁתַּ האָטַּ רָאוּבַּן, דַּעַט פָּעַטְעַרְ זַאֲנוּוֹלְיָס אַיְידְעַם, פָּאַרְחַעַרְטַּ מִיךְ אַיְן נִמְרָאַ, אָן אַיך האָבַּ שְׁטָאַרְקַּ אַוְיְסְגַּעַנוּמָוּטַּן. עַר זַאֲגַּטַּ, אַזְּ אַיך האָבַּ פִּיעַל אַוְיְפַּגְעַטְמָאַן פָּאַר דָּעַר צִיּוֹת. אַלְעַ קְוּוֹלְעַלְעַן פָּוּן מִין עַרְפָּאַלְגַּן, אַבְּעַר קִינְעַרְ וּוּוִיס נִימַּט וּוּלְכָעַ צְרוֹתַּ מִיר אַיזַּ אַנְגְּעַפְמַעַן מִין בִּיטְעַל תּוֹרָה. אַוְיַף יִמְסַטְּ נְוֹרָאִים האַבְּעַן מִיר גַּעַהְאַטְמַט אַמְּנַן אַיְן מַאְלִיכְעַד. מיין טָאַטְמַעְ אָזְּ לְיִוְבַּ דְּאַבְּרוּעַצְעַרְ זַוְּנְעַן דִּי חַזְוַיְנָם אָן אַיך בֵּין זַוְּעַר זַוְּגַּעַת. אַלְעַ אַדוֹמְיַגְעַ דְּאַרְפְּסַ-לְיַוְיַטְזַ זַוְּנְעַן אַהְעַר גַּעַפְמַעַן צַוְּ פָּאַהְרַעְן עַרְבַּ יּוֹם טּוֹבַּ, אָן מִיט אַיְינְעַם פָּוּן זַי האָטַּ עַרְבַּ יּוֹם כְּפֹרַו גַּעַטְרָאַפְעַן אַן אַוְמְגַלְקַן. פָּאַהְרַעְנְדַגְן צֻמְמַן, האָטַּ עַרְפַּרְ לְוִירַעַן דִּי בְּפַרְוָת מִיטַּ דִּי קְיַוְלְעַטְשַׁעַן מִנְּיַן אַיזַּ גַּעַלְקַפְעַן צַוְּרַיק זַוְּכַּעַן אָזְּ מִנְּיַן האָטַּ נִימַּט גַּעַפְוּנְעַן. זַעְהַר לְעַכְּרַלְיךְ האָטַּ מִיר אַוְיְסְגַּעַנוּזְעַן וּזְיַי דְּאַרְפְּסַ-מְאַן מִיטַּ זַיְן וּזְיַי שְׁטַעַהְעַן אַיְינְעַרְ גַּעַגְעַן דַּעַט אַנְדְּרָעַן וּזְיַי צַוְּוִי הַעַנְעָר אַיְידְרַעְ זַי פָּאַנְגַּעַן אַזְּ צַוְּ שְׁלָאַגְעַן זַיְךְ. עַר באַשְׁוֹלְדִינְגַּט זַי אָזְּ זַי באַשְׁוֹלְדִינְגַּט אַיְהָם, אָזְּ גַּעַנְעַן דַּעַט אַנְדְּרָעַן וּזְיַי צַוְּוִי הַעַנְעָר אַיְידְרַעְ זַי פָּאַנְגַּעַן אַזְּ צַוְּ בְּלִיבְעַן טָאַקְעַ אָחָן בְּפַרְוָת אָזְּ אָחָן קְיַוְלְעַטְשַׁעַן. נֶאֱרַד יּוֹם כְּפֹרַ האָטַּ זַיְךְ מִיר פָּאַרְוּוֹלְטַּ באַשְׁרַיְבַּעַן דִּי גַּאנְצַעְמַעְשָׁה אַיְן גַּרְאַמְעַן. אַיךְ פָּרָובַּ, עַרְשַׁטַּעַס נְרַאמְטַזְעַן, בְּזַוְּנְעַן צְרוֹתַּ, צְרוֹתַּ, פָּאַרְאַרְעַן, אָזְּ אַזְּוִי וּוּיְטַעַרְ, בְּזַוְּנְעַן גַּעַוְוָרְעַן אַ גַּאנְצַעְלִיעַד, אָזְּ אַיךְ האָבַּ נֶאֱרַק צְוַגְעַפְאַסְטַּ דְּעַרְצַוְעַס אַגְּנוֹן, אָזְּ זַוְּגַּנְגַּמְרַיְעַן אַיְרַי גַּעַנְעַן לְיִעַר.

אויף סכות איז געקומען צו אונז צו געטט מיין ברודער מרדבי מיט זיין כלת. און מיר האבען געהאט ועהר א פרעהליכען יומ טוב. שמחת תורה בי דער נאכט נאך הקפות זיינען אלע פאָר בלייבען ביהם בעטער זאנזועל. מען האט געגעסן און גטרונקען און געהוליעט אויף וואָס די וועלט שטעהט, און איך האב זיך אַנְגַּעטְאָן פאר אַנְגַּעטְאָן ארץ ישראל אַיד. איך האב געהאט צונגענרייט אַנְגַּעטְאָן פון לִיּוּוּנֶר מיט אַ באָרד פון פְּלָאָקְס, וְדָרְצָאוֹ נאָך אַנְגַּעטְאָן קְדוּשָׁן. אַ קְטוּלָה מיט אַ מִיצְקָע אַוְיֵפְן קָאָפְּ אַן גְּרוּדָט נאָר לְשׁוֹן קְדוּשָׁן. מיט אַיִּין ווֹאָרט אַן אַמְתָּר אַרְצָן יִשְׂרָאֵל אַיד. מיט גְּרוּדָם כוֹנה געמאכט דעם געווייסען לאָנָגָען קְדוּשָׁן, דערצעעלט זוי פון געווייסע פְּלָעַצְעָר אַין אַרְצָן יִשְׂרָאֵל, וְוּלְכָבָע אַיך האב געוואָסָטָט פון תְּנָךְ, אַון נאָכָהער האב אַיך גְּעוֹנָגָען רְ' יִשְׂרָאֵל גְּנָרָם: "וַיַּדְרֹיךְ רַעַי", אַין ווּלְכָבָען דער אַיד בעט גְּאָט, אֹז עָר זָאָל אַונְז אַומְקָעָהָרָעָן קְיִינָן אַרְצָן יִשְׂרָאֵל. דער אַומְעַטְגָּעָר האַרְצָגָעָר נִיגָּוֹן, וְוּלְכָבָען אַיך פְּלָעָג אַיִּמְעָר זְיִינָגָען מיט הָאָרֶץ, האט געהאט אַ גְּנוּטָה וְוּרְקוּנָג אַוְיֵף אַלְעָגָן, אַון מען האט מִיךְ גַּעֲבָעָטָן אַיך זָאָל דָּאָס זְיִינָגָען נאָך אַמְּאָלָה. וְוּן אַיך בֵּין גְּעוֹוָאָרָעָן אַוְיֵס אַרְצָן יִשְׂרָאֵל אַיד, האט מִיךְ גַּעַד בעטען, אֹז אַיך זָאָל עָפָעָס זְיִינָגָען. האב אַיך זִיך אַנְגַּעַנְמוּן מיט מומ אַון גְּעוֹנָגָען פָּאָר זַיְמַיְן אַיְינָגָען לְעֵד וְוּגָעָן דִּי פָּאָרָלָאָד רְעֵנָה כְּפָרוֹת. אַלְעָג האבען זעהר גַּעַלְאָכָט אַון מִינְיָנָה מַאֲלִיסְקָעָר קְרִיטְקָעָר האבען גְּזָוָאנָט, אֹז דָּאָס אַיז גְּאָנְצִי גָּוָט. דָּאָס האט מִיךְ עַרְמָוֹתִיגָּט צו שְׁרִיְוּבָעָן נאָך גְּרָאָמָעָן.

וְוּינְטָר האב אַיך ווּוִינְטָר גַּעַלְעָרָט אַין האַרְאָדָאָק, אַון האַרְאָדָאָק נְאָנְצִי אַפְּט גַּעַשְׁרִיבָעָן גְּרָאָמָעָן. פָּוֹן דִּי אַלְעָג זָאָכָעָן, וְוּס אַיך האב אַגְּנָעָשְׁרִיבָעָן, אַיז מִיר שְׁמָאָרָק גַּעַפְּלָעָן גְּעוּוֹעָן מִיְּן אַב אַיז גְּרָאָמָעָן, וְוּ אַישְׁכָּה בְּחָור וּוּרְטָר פָּאָרְפִּינְסְּטָרָט עַסְּמָנְדִּינְג זְיִינָעָן "טָעַג", אַון נאָך אַ לְעֵד מיט דעם נְאָמָעָן "אַיְשְׁכָּה בְּחָור אַ חְתָּן". דָּאָס האב אַיך געהאט אַין זְיִינָגָען מִין ברודער מַרְדָּבִי מִיט זַיְן כלת, אויף ווּלְכָבָעָר אַיך בֵּין בְּרוֹנוֹ גְּעוּוֹן.

אַין מִיטָּעָן ווּינְטָר האב אַיך צְוַיְיָ חְתָּנוֹת. דער בעטער לִיְבָעָ מאָכָט חְתָּנוֹה זַיְן טַאָכְטָעָר מִיט מִין ברודער, אַון אַין דָּרָה זְוַלְכָבָר צִיּוֹת מאָכָט ער אוֹיר חְתָּנוֹה אַ יְתָוָה, אַ שְׁוּעַסְטָעָרְס אַ טַּאָכְטָעָר. דער יְתָוָה'ס פָּאָטָעָר, דער בעטער מָאוֹר, אַיז אַוְיָה

געווונן אין האראדאק. ער האט דא עפער א שטעלע אין א מילע. א טאג פאר די חתנות בין איד מיטין פערטער, דאס הייסט מיטין מהווען, אווועס במחילה צופום אויפֿ חתונה. אַרוֹיְסֶנְגֶּנְגֶּן אין דער פריה און געקסמען אין אווונד. קײַינְעָר האט ניט געוואסט, אַוּבּ מִיר זַיְנָעָן גַּעֲפָהָרָעָן אַדְרָעָר גַּעֲנְגָּרָעָן אַלְעָ פְּרִינְדּ, פּוֹן נַאֲהָעָנְטּ אָוֹן פּוֹן וּוּוִיטּ. מען האט אַגְּנְגָּרִיטּ פּוֹן כלְּטוּבּ. אַ גַּאנְצָעָן אַסְּסּ גַּעֲקוּילְעָטּ, צַוְּיוּ וּוּאַכְּבָּעָן גַּעֲכָאָטּ, אָוֹן פּוֹן מִינְסּפּ אַרְאָבְּגָּנְגָּרָאָכּ אַ גַּאנְגָּעָטּ קַאֲפְּעָלְיָעּ מִוּטּ בְּלִי זָמָר אָוֹן סַעְנְדָרָעּ דֻּעָם בְּדִחְןָן, וּוּלְכָעָר פְּאַהָרָטּ נָאָר אוּפּ רִיכְעָמָתּ חַתּוֹנָתּ. דֻּעָם עַרְשְׁטָעָן טָאג אִיז גַּעֲוָעָן די מְצָהָה צֹ מְשָׁמָחָה זַיְן חַתּן בְּלִהּ ; מען האט גַּעַר חַולְיעָטּ בְּזַי טָאגּן. אוּפּ מַאֲרְגָּנָעָן נָאָר מִין בְּרוּדָרִים חַופְּהָ וּוּטְשָׁעָרָעּ האָט אַיְינְעָרָעּ גַּעֲנוּמָעָן שְׁרִוְיָעּ, אָוֹן אִיךְ זָאָל זַיְגָּעָן גַּרְאָזּ מעָן. חַבְּרָה האָבעָן מִיךְ אַ כָּאָפּ גַּעֲטָמָאָן, אַרוֹיְפֶּגֶן שְׁטָעָלָטּ אוּפּ אַטְּישּׁ, גַּעֲהִיסָּעָן די בְּלִי זָמָר צַוְּשִׁפְּעָלָעָן, אָוֹן אִיךְ פָּאָגָגּ מִיר אָזְמִיטּ אַ גַּיְגָןָעָן פּוֹן אַ בְּדִחְןָן :

אִיךְ יִשְׂרָאֵל אִיסְּדָר בֶּן מַאיְרָ צְבִי,
אוֹ אִיךְ טַו זִיךְ עַרְשָׁטּ גַּעֲפְּנִינְדּ דָא הִיאָ,
הַאָבּ אִיךְ זִיךְ גַּעֲנוּמָעָן אִין זַיְגָּעָן
די שְׁמָחָה צֹ בָּאָדִיעָנָעָן,
אוֹן אַזְוִי וּוּוּיטָעָר.

אִיךְ הַאָבּ גַּעֲנְדִּינְטּ מִיְּנָעָ גַּרְאָמָעָן, בָּעַטּ מעָן מִיךְ, אוֹ אִיךְ זָאָל זַיְגָּעָן וּוּגָּעָן די בָּאָרְלָאָרָעָנָעּ בְּפָרוֹתּ. אִיךְ זַיְגָּעָן, אָוֹן דֻּעָרָעָלָם קוּעָלָטּ. וּוּגָּעָן אִיךְ הַאָבּ גַּעֲנְדִּיגְטּ, האָט סַעְנְדָרָעּ דֻּעָרָ בְּדִחְןָן גַּעַר פָּاطָשָׁטּ בְּרָאָוֹאָ, אָוֹן גַּעֲבָעָטָעּ, אוֹ אִיךְ זָאָל נָאָרָעָטּ זַיְגָּעָן ; זַיְגָּעָן אִיךְ זַיְגָּעָן דֻּעָם יִשְׂבָּה בְּחָורָה וּוּיְעָרָעָטּ טָעָם. אִיךְ זַיְגָּעָן, אוֹן מִין מַאְמָעּ וּוּיְינָטּ זַיְגָּעָן, אָוֹן סַעְנְדָרָעּ דֻּעָרָ בְּדִחְןָן גַּעַטְמָטּ מִיךְ אָרוֹם אָוֹן בָּעַטּ אִיךְ זָאָל נָאָרָעָטּ עַפְּעָס זַיְגָּעָן. אִיךְ בָּאָרְעָבָעָן זִיךְ נִיטּ, אוֹ דָא אִיז נִטּ דֻּעָרָ פְּלָאָעָז אָוֹן זַיְגָּעָן "יִשְׂבָּה בְּחָורָה אַ חַתּן" :

אויב איהר האט אַ טאכטער אַ שללאט,
טאָ קומט צו אונז אַין דער ווישיבת,
אייתר וווערט פטואר פון דעם פאָק
אַהן שלשים און אַהן שבעה.

דא קענט איהר אויסקלילויבען
אַ בְּחֹור מֵיט אַלְעָ מַעֲלוֹת,
וּוֹאָס קָעֵן לְעָרְנָעָן אַן שְׂרִיבָעָן
אַן אַפְּלִילּוּ פְּסָטְ' נָעָן שָׁאָלוֹת.

קויפט איהם נאָר שטיוועל מיט קָאַלְאָשָׁעָן
אַן נִיט איהם נאָר סְמֻעָתָעָן מִיט חָלָתּ,
דָּרְצָעָן נָאָךְ אַ פְּאָאָר גְּרָאָשָׁעָן,
געַפְּעָלָט איהם שְׂוִין דַּי בְּלָהָה.

מיט אַמְּאָל אַיז גְּעוּוֹרְעָן אַ טּוּמָעַן. דַּי בְּלָהָה האט זִיךְ
שטארם צְוָאוּוֹינֶט. אַיךְ שְׁפְּרִינְג אַרְאָב פָּוּן טִישׁ, אַן פָּאַרְשְׁטָעָה
ערְשָׁטָה, ווֹאָס פָּאָר אַ נָּאָרִישְׁקָיָה אַיךְ האָב דַּא אַבְּנָעָטָאָן.
סְיִינְעָר זָאנְטָמִיר נָאָר נִיט, נָאָר אַיךְ האָב שְׁרָעְלִיכְבָּעָ שְׁמַעְצָעָן,
אַן מִין שְׁוּעָנְעָרִין אַיז אַ לאָנְגָעָ צִיטָה בְּרוּנוֹ גְּעוּוֹן אַוְיָף מָרָה.

37. צְרוּיק קִיּוֹן מִינְסָק אַן אַיךְ וווער שְׂוִין אַלְיאָן אַ רְבִי.
אַיז האָרָאָדָק האָב אַיךְ זִיךְ גְּעַנְמָעָן פִּיהְלָעָן וְעַהְרָ אַיִּינְזָם,
בֵּין אַיךְ נָאָךְ פָּסָח אַוּוּסָ קִיּוֹן מִינְסָק. אַרְיִינְגְּנָעָקָמוּן אַין קִירְזָ
נְעַרְשָׁעָר שָׁוֹל. מַעַן האָט מִיר גְּעַנְבָּעָן אַ לְיִיעָנָעָן דַּי שִׁיטה פָּוּ
”תְּגִרְיִ לְוֹדָ”, אַן אַיךְ האָב גַּוט אַוִּיסְגָּעָה אַלְטָעָן מִין עַקְזָאָמָעָן,
הָאָט מַעַן מִיר בָּאַלְד בָּאַשְׁטָעָלָט אַלְעָ טָעָג, אַן אַיךְ האָב זִיךְ גַּעַ-
זָעַט לְעָרְנָעָן גָּאנְץ גַּעַשְׁמָאָק.

אַונְזָעָר יִשְׁיבָה אַיז גְּעוּבִּים גְּעוּוֹרְעָן אַן וווערט אוּפְּגָנָה אַלְטָעָן
פָּוּן סְיוּזְנָעָר, דָּאָס הַיִּסְטָה פָּוּן אַידָעָן אַרְעָמָעָ לְיִיט, ווֹאָס מַאְכָלָעָן
הַיְּמָלָעָן פָּאָר אַידָעָן אַן פָּאָר נִוִּים. אַונְזָעָר רָאָשָׁד הַיִּשְׁיבָה זָאָט
אַ שְׁנִיטִּקְרָאָם. דַּעַם גַּעַשְׁעַפְט פִּיחָרָת דַּי וּוּוּבָ. עָר אַיז נָאָר
אַיִּינְגָעָ שְׁטוּנָדָעָן אַין גַּעַשְׁעַפְט, אַן אַין גָּאנְצָעָן וּוֹיָן צִיטָה גַּוט עָר

אַבְ צוֹ לְעֶרֶנָּעַן אַלְיוֹן, אַוְן צוֹ לְעֶרֶנָּעַן מִיטְ אַ צְוּוִיְיטָעַן. אַ גַּאנְצָעַן ווֹאַךְ לְעֶרֶנָּט עַר מִיטְ אַוְן, מִיטְ דֵּי יִשְׂכָּה בְּחָרוּם, אַוְן שְׁבַּת לְעֶרֶנָּט עַר מִיטְ דֵּי קִירְזָנָעַר.

דָּאַ לְעֶרֶנָּעַן נָאָר 50 יִשְׂכָּה בְּחָרוּם. אַיְינְגָּעַ זַיְינָעַן שְׁוִין גַּאנְץ גַּרוּיסְטָעַ, נָאָר לְעֶרֶנָּעַן קַעַנָּעַן זַיְ גַּאנְץ וּוֹעֲנִיגַּג. אַיְינְגָּר פָּוּן זַיְ אַ הַוִּיכָּעָר, שְׁעַמְעוֹדוֹרִינְגָּר, בְּלִיכְכָּר בְּחָרָ אַיזְ גַּעֲוָעַן אַן אַמְּתָעָר עַמְּ הָאָרֶץ. הַאָט נִיטְ גַּעֲלָעַט אַפְּלָוּ דָעַט גַּרְינְגְּסְטָעַן לְיַיְעָנָעַן צַוְּ גַּרְיוּטָעַן. וּוֹעַן דָּעַרְ רָאַשְׁ הַיִשְׂכָּה דָּוָפְטָ אַיְהָרְ אַרְוִים זַיְעָנָעַן דָעַט לְיַיְעָנָעַן, וּוֹעֲרָטָעַ רְוִוְתָמְ וּוֹיְ אַבְרִיךְ, אַוְן באַנְגָּט אַן צוֹ בְּרָאַקָּעַן אַזְאָ עַבְרִי, אַזְ פְּיַעַלְעָ יִשְׂכָּה בְּחָרוּם פָּאַגְּנָעַן אַן צוֹ לְאַכְּבָעַן. דָעַר רָאַשְׁ הַיִשְׂכָּה הַיּוֹסְטָ אַיְהָם זַעֲצָעַן זַיְדָ, עַר וּוֹעֲרָטָעַ נָאָךְ רְוִוְתָמְ אַוְן זַיְינָעַ פָּאַרְחָלוּמְטָעָ אַוְיְגָעַן וּוֹעֲרָעַן פּוֹלְ מִיטְ טְרָהָעָעַן. אַיךְ קָעַן נִיטְ צְזֻוּחָן זַיְן וּוֹעַהְטָאָגָן, אַ גַּרוּיסְטָרְ רְחָמָנוֹתָן, אַוְן אַיךְ בְּאַשְׁלִימָן צוֹ לְעֶרֶנָּעַן מִיטְ אַיְהָם. אַיךְ וּוֹעַר מִיטְ אַיְהָם נַעֲהָטָעַר בְּאַפְּרִוְיָנְסָן. עַר דְּרָעַצְעַהְלָטָט מִירָ, אַזְ עַר קָוָמְטָ פָּוּן אַ דָּאָרָה. דָעַר טָאַטָּעָה הַאָט אַיְהָם אַבְגָּעָנְגָּבָעַן אַין אַ שְׁטָעַדְטָעָלְגָּזְ אַ שְׁנִיְּיעָ, פְּלָגָעָט עַר אַפְּטָ אַין אַוְוָעַד אַרְיִינְכְּאָפְּעָן זַיְדָ אַיְן בִּיתְ הַמְּדָרֶשְׁ הָעָרָעָן וּוֹי מַעַן לְעֶרֶנָּטָ, אַוְן לְעֶרֶנָּעַן אַלְיוֹן, וּוֹאָסָעָר הַאָט אַמְּאָל גַּעַלְעָרָנָט אַין חָדָר. אַיְהָם הַאָט אַיְמָעָר שְׁטָאָרָק גַּעַזְוָיָעָן צָוְמָ לְעֶרֶנָּעַן, בֵּין עַר אַיְזָנְלָאָפְּעָן קִיְּן מִינְסָלָ, אַזְ דָּאַ הַאָט עַר זַיְדָ אַיְינְגָּנְגָּבָעָטָעָן בַּיְּ דָעַם רָאַשְׁ הַיִשְׂכָּה, אַזְ עַר זַאְל אַיְהָם עַרְלָוִיבָעָן צַוְ פְּאַרְבְּלִיבָעָן דָאַ. „אַיךְ וּוֹיְלָ נִיטְ בְּלִיְבָעָן אַן עַמְּ הָאָרֶץ“, זַאָגָט עַר זַוְ מִירָ, אַוְן זַיְדָ וּוֹיְנָטָזְ זַיְדָ וּוֹיְ אַקְלָיְוָן קִינְדָ. — „וּוֹילְסָטוֹ, אַזְ אַיךְ זַאְל מִוטְ דִּירְ לְעַרְדָן?“ פְּרָעָג אַיךְ אַיְהָם. — „גַּעַוּסָ וּוֹאָלָט אַיךְ וּוֹעַלְעָן, אַבְעָר אַיךְ חָאָב דִּירְ נִיטְ מִיטְ וּוֹאָסָעָר צַוְ בְּאַצְחָהָלָעָן“, עַנְטָפָעָרָט עַר וּוֹיְנָעָנָדָ. — „אַיךְ דָאָרָה נִיטְ קִיְּן גַּעַלְדָ“, עַנְטָפָעָר אַיךְ, „דִּיןְ קָעָנָעַן וּוֹעַט זַיְן מִיְּן גַּעַזְאָהָלָט“. דָעַר בְּחָרָ פָּאַלְטָ מִירְ אַוְיְפְּזָ אַחֲלוֹן, כָּאָפְטָ מִיךְ קַוְשָׁעָן אַוְן רְעַדְתָ: „דוּ וּוֹעַטְ זַיְן מִיְּן רְבִיְּ, אַיךְ וּוֹעַלְ דִּירְ אַבְגָּעָנָעָן כְּבָודְ וּוֹיְ אַרְבִּיְּ, אַיךְ וּוֹעַלְ דִּינְגָּעָן זַאְבָעָן וּוֹיְנָעָנָדָ, אַזְ עַר קָעַן שְׁוִין נִיטְ רְיִידָעָן. אַיךְ צְאוּוֹיְן זַיְדָ אַוְיכָ, אַוְן בָּעַט אַיְהָם, אַזְ עַר זַאְל מִיךְ נִיטְ רְעַכְעָנָעָן פָּאַרְ קִיְּן רְבִיְּ, אַזְ עַר זַאְל מִירְ נִיטְ אַבְגָּעָנָעָן קִיְּן כְּבָודְ, מִירְ וּוֹעַלְעָן זַיְן וּוֹיְ חָבָרִים.

אייך פאנג און צו לערנען מיט אויהם. פרייהער גרייט אייך אליאון צו דעם לויינען, און צונורייטען דארוף מען גוט, וועלדיג צו ערנען כיטט א צויזיטען, און נאכחדער ערישט ערנען אייך מיט אויהם. אייך האב זיך גאנר ניט געקנטט פאַרשטעלען, און אייך וועל דראָפֿען אַזוי שׂוּעָר אַרְבִּיטָעָן. ער האט זעהר אַשׂוּעָרָעָן קאָפּ, אייך האב אַבָּעָר זעהר פִּיעָל גַּעֲרוֹלֶד, און אַזְּדִּיחַ מִיט אֵיכָם לְאַנְגָּנוּ שְׁטוֹנְדָּעָן און לְעַרְעָן. דער רָאַשׁ הַיִשְׁבָּה האט עַמְּסָק בְּאַמְּסָק צוֹנְעַהָרֶט זַיך וּוּי אַיך לְעַרְעָן מִיט אֵיכָם, און האט צוֹנְעַנְגָּנוּן, צוֹנְעַהָרֶט זַיך וּמַיְן תַּלְמִידָה האט גַּזְאָגָט אַלְיְעָנָן, אַזְּגַּד גַּעַטְאָן "קוֹרְיוֹוִיצָהָר", דַּוְּסָמְט זַעהר אַגְּרָוִיסָעָזָךְ, זַאלְדִּיר נַאֲטָה הַעֲלָתָן". די עַטְּלִיבָעָן עַרְנְסָטָעָן וּוּרְטָעָרָהָאָבָּעָן מִיךְ נַאֲךְ מַעְהָר עַרְמוֹתָגָט צוֹ לְעַרְעָן מִיט אֵיכָם, אַזְּנִין אַיך האַב דַּעְרָלְעָבָט דַּעְם נַחַת צוֹ הַעֲרָעָן וּמַיְן תַּלְמִידָה האט גַּזְאָגָט אַלְיְעָנָן, גַּוְּזָעָן דַּעְרָ רָאַשׁ הַיִשְׁבָּה האט אֵיכָם אַרְוִיסְגָּרוֹפָעָן. דער רָאַשׁ הַיִשְׁבָּה האט מִיט צוֹפְּרִיעְדָּנָהִיט גַּהְעָרֶט זַיְן לְיְעָנָן, אַזְּנִין אַפְּט גַּעַוְּאַרְפָּעָן לְיַעַבְעָן בְּלִיקָּעָן אַוְּיָהָרָמָר, וּוּי אַיְינָעָרָזָגָט: "אַט דָּאַט האַסְטָוָה פָּאַר דִּין מִיהָ", אַזְּנִין אַיך האַב גַּעַפְּהָלָט אַטְעָם גַּן דָּרָן. וּוּן עַמְּסָק האַבָּעָן זַיך אַנְגָּנוּנָהָאַגָּנוּן די גַּאנְצָעָן הַיִּסְעָע טָעָג, אַזְּנִין אַזְּנִיכָּעָן טָאגְנָעָסְעָן אַזְּנִיכָּעָן גַּעַלְעָרָעָנָט די גַּמְרָא, פְּלָעָג אַיך פָּאַרְדִּינָאַכָּט אַוּוּקָגָהָעָן מִיט מַיְן תַּלְמִיד אַיְן דַּעְם שְׁטָאַדְטָה גַּאַרְטָעָן, אַדְעָר אַוְּיָהָן בְּלוֹוָאָר, וּוּאוּ מִיר פְּלָעָנָעָן וַיְצָעָן אַיְינָגָע שְׁטוֹנְדָּעָן אַנְצּוּקְלִיבָּעָן קְרָעְפָּטָעָן פָּאַרְזָן נַעַקְסָטָעָן טָאגְנָעָג צוֹ לְעַרְעָן צוֹוּלָה שְׁטוֹנְדָּעָן. דער תַּלְמִיד מִינְיָנָר האט מִיר אַבָּעָר גַּעַשְׁטָעָרט הַנָּאה צוֹ הַאַבָּעָן פּוֹן דַּעְרָ שְׁעהָנָר מַוְּזִּיק, וּוּאַסְטָהָאַט דָּאַרְטָט גַּעַשְׁפִּילָטָט, ער האט אַיְמָעָר נַאֲךְ גַּרְעָדָט וּוּגָעָן דַּעְם הַיִּנְטִינְגָּעָן לְיִיעָּנָן פּוֹן דַּעְרָ גַּמְרָא. פְּרִוְּטָאַג נַאֲךְ הַאַבָּעָן טָאגְנָעָן אַוְּיָהָרָמָר צוֹ לְעַרְעָן אַוְּיָהָרָמָר, פְּלָעָנָט מַיְן תַּלְמִיד בְּלִיבָּעָן אַלְיְיָ אַיך דַּעְרָ יִשְׁבָּה אַזְּנִיכָּעָן, אַזְּנִיכָּעָן אַיך פְּלָעָג אַלְיְיָ אַרְקְלִיבָּעָן זַיך וּוּיָוָט אַיְן שְׁטָאַדְטָה גַּאַרְטָעָן, צוֹלְעָגָעָן זַיך אַוְּיָהָרָמָר דַּי גַּרְיָנָע גְּרָאָזָו צְוִוְּשָׁעָן דַּי בּוּמָעָר, דַּעְרָ מַאְהָנָעָן זַיך אַוְּיָהָרָמָר, באַגְּיָסָע זַיך מִיט טְרָעָהָרָעָן פּוֹן בִּינְיָסָעָן, אַזְּנִיכָּעָן פְּהִילָּעָן עַפְּעָם אַנְצּוּקְלִיבָּרִיעְדָּנָהִיט פּוֹן לְעַבָּעָן. עַפְּעָם וּוּאַלְטָ אַיך וּוּלְעָן, נַאֲר אַיך וּוּוּסָ נִיט וּוּאַט.

בָּאַלְדָּ אַבָּעָר בָּאַטְרָאַכָּט אַיך, אַזְּנִיכָּעָן טָאָר נִיט זְוִינְדָּגָעָן. וּוּאַט בְּעַהָּלָט מִיר? טָעָג האַב אַיך אַלְעָג, דַּעְרָ רָאַשׁ יִשְׁבָּה אַיך זעהר גַּט

זו מיר, מיט דעם מנהל ליעב איך גוט, אפילו דער ביזוער שמש האט מיך ליעב דערפאר וואס איך מאך גוט אzo קיון שמוץ אין ישיבה ווי די אנדרען בחוריים. אוות דעם פטעטערס הילגען דארף איך איז שווין ניט ארויסקען ווי אמאחל. איך בין דאך שווין א בר מצוח בחור, און פארנען אין אונגעעהנען פלאץ אין ישיבת, דעריבער בין איך פון די ערשטער צו א מנין בי אן אבל, אדרער וואו מען דארף זיעצען א גאנצע נאכט און לערנען בי א קינדערטאמערען אין דער נאכט פארן ברית. דאס איז אפילו א שוערט שטיקעל ערבייט, דערפאר אבער האט מען א גוטו וועטשערע מיט בראנד פען און לעקער און דערצז נאך א פינגע מטבח. און אמאל טראפט, איז א אידנען האט געוזהן א שלעכטן חלום, קומט זי אין ישיבת, דריי קלוייזניעס זיינען איהור פותר חלום און זי צאהלט דער פאר.

אויף ימים נוראים בין איך ביים פטעטער לוייבען, נאך איזו ווי די מוכע איז געשטארבען מיט א פאר מאנטטען צויר, איז און שטוב א שרעליכער אומעט. דער פטעטער איז נאך ביזער און שטוריינגער אידער געוווען, מען טאר פשוט ניט אויסריידען א ווארט. איך בין גערען, וואס די ימים טובים זיינען אוועס, און איך בין צויר אין מינסק און דער זעלכער ישיבת.

88. איך פארדיינן געלד פון בדוחנות.

איין ישיבת זיינען אונגעומען ניע בחוריים. איין אבענד נאכ'ן לערנען פארברוינגען מיר גוט די צייט. מען דערצעהעלט מעשות, און צווישען די דערצעהעלט פארנען האיך א באדייטען דען פלאץ. זוי האבען ליעב צו הערען מײַנע מעשות, און בעטען טיך, איך זאָל דערצעהעלט. אמאחל ווערטן חברה פריליך, און מען פאננט אן זינגען, ווער עפעם א ליעד און ווער א שטיקעל פון א חזן, און איך האב אמאחל פרוביירט גראמען זאנען, זיינען זוי נאך נחפהל געווארען, און האבען גאנגען מיר פארשיידענע טעמען צום זאנען. אייניכאָל האט זיך זוי פאָרוֹאַלט, איז איך זאָל באָזעצען א כלה. מען האט אונוועגעועצט מיזן לאָנְגַּעַן תלמיד אויף א ביינקעל, פארדוקט דעם פנים מיט א טיבעל, און איך האב

געונומען זאנגען. איך האב ניט באמערכט, או דער שםש איז אריינֿ געפומען, וווען איך האב גענדיגט, האט דער שםש איז גענטאן מיט א שמייכעל: "עם איז גוט צו וויסען, או מיר האבען איז איז גענעם בדוחן".

איינמאהָל זונטאָג אַבענְד, מיר זיעען און לערנען, קומט אַריין דער שםש און זאנט, או דער ראש ישיבת מיטן גבאי רופען מיך צום גבאי אין הויז. אויף מיין פראגען "צֹלְיעֵב וּוֹאָסֶ?" ענטֶ פערט ער מיט א שמייכעל: "דו וועסט שוין דאָרט ועהָן", און ווי פארוּאוֹנדערט בין איך געווֹאָרטען, וווען איך בין אַריינֿ געקּומען צום גבאי, וואו עס האט זיך געפונען אַחוּשׁער עולָם, און דער גבאי אלִין האט מיך פְּרִיְנְדְּלִיך גַּעֲבַעַטָּן זִיצָן, און גענְבָּעָן לְעַקְעָר אָן בראנְפָּעָן, און דער ראש ישיבת דערצעהָלָט מיר, או דער גבאי מאָכָּט עס חתונה אַיִּין אַרְמִיכָּע יְתֻמָּה פָּאָר אַיִּין אלְמָן. די כלָה האט נִי טְקִיָּן פְּאַטְעָר אָן נִיְּטְקִיָּן מְוֹטָעָר, אָן זַיִּוָּן וּלוּיָּעָן, או אַיך זָאָל די כלָה באָזְעָצָעָן, ווילְ דער שםש דערצעהָלָט מיר, או אַיך קָעָן זַהָּר פִּין באָזְעָצָעָן אַלְהָאָן. איך פְּרוֹבָּץ זַיִּעְנָאָטָן, נאָר דער ראש ישיבת זאנט, או דָּס אַיִּין אַגְּרִיסְטָעָמָה אָן איך דָּאָרָף דָּאָס טָאָן.

איך געה צו צו דער כלָה, און מיט דעם גנוּן פון אָן אַמְּתָן בדוחן פָּאָגָג איך אָן צו באָזְעָצָעָן די כלָה. איך דערצעהָל אַיהָר, ווי פָּאָר דער חופה דאָרָפָּעָן בעטָעָן אויף אַגְּטָעָר מְעָרָבָּה, אָן אוּפְּקָעָגָע גּוֹטָעָן פְּרוֹמָעָן קִינְדָּעָר. אלְעָלָו ווּוּבָעָר ווּוּגְנָעָן שְׂוִין, דָּס בִּיסְעָל בראנְפָּעָן מיט די ווּיְיבָעָרְשָׁע טְרָעָרְעָן גִּיבָּעָן מִיר צו מְוֹט. איך הוֹבָּא אוּפָּה שְׁטָאָרְקָעָר די שְׁטִימָעָן, טָו אַשְׁפְּרָנְגָּגָלִיך אַיִּין גַּעַדְעָן, אָן גַּעַם פָּאָרְשְׁטָעָלָעָן, ווי דער כלָה'ס טְאָטָעָן אָן מְאָמָעָ שְׁטָעָהָעָן דָּאָרָט פָּאָרְזָן כְּסָא הַכְּבָדָה, אָן בעטָעָן דעם אלְמַעְכְּטִינְגָּן גַּאֲטָט פָּאָר זַיִּעְרָעָלְעָנָד קִינְדָּה, אָן אָט באָלְדָּקָמָעָן אַרְאָב זַיִּעְרָעָלְעָנָה, אָן זַיִּי ווּוּלְעָן פִּיהָרָעָן זַיִּעְרָעָלְעָנָה יְתֻמָּה צו דער חופה. די ווּוּבָעָר כלְיָפָעָן. די מעָנָעָר ווּוּשָׁעָן די אַוְנָעָן, אָן די כלָה האט געונומען חַלְשָׁן. איך כָּאָפָּה זַיִּה, או איך בין צו ווּוּטָאָרְקָאָכָּבָעָן, אָן פָּאָרְזָן ענְדרָגָג מיט פְּעַלְעָה בְּרָכּוֹת.

צו דער חופה ווּטָשְׁעָרָעָז וְזַיִּיךְ אַיךְ נְעָבָעָן חַתָּן, אָן מעָן בעט מיך, או איך זָאָל משְׁמָחָז וְזַיִּין חַתָּן כלָה. איך האב געונגען מיין

אלף בית וועגען אַ ישיבָה בְּחוֹר וְויַ עַסְטַ טָעַג. אָוָן וְויַ אַ ישיבָה בְּחוֹר הַאֲטַ חַתּוֹנָה. דָּעַר עַולְםַ הַאֲטַ גָּאָרַ פָּאָרַן. פָּאָרַן אַוְעַקְגָּעָהָן הַאֲטַ דָּעַר גְּבָאיַ מִיר גַּעֲגָבָעָן אַ רְבָּעָלָמִיט אַ הַאֲלָבָעָן. אַיךְ הַאֲבַ מִיְּנָעַ אַוְיָגָעָן נִיטַ גַּעֲגָלוֹבָט, דָּאָסַ אַיזַּ דָּאָךְ צַעַחַן גַּילַ דָּעָן. אַיךְ דָּאָנָךְ פִּיעַלָּעַ מַאַלַּ, וּוֹנְשַׁ דַּיְ פָּאָרַ פְּאָלָקַ גַּלְיַק, צְרוּזָעָגָעָן זַיְדָמָטַ אַלְעָמָעָן, אָוָן לְוִיַּפְּ אַיזַּ דָּעַרְ יְשִׁיבָה.

אַיךְ לְוִיַּגְ מִיר אַזְיַיַּפְּ מִיְּנָעַ הַאֲרָטָעָן, אָוָן וְויַ אַ שְׁעַהְנָעָר חַלּוֹם שְׁטָעַלְטַ זַיְדָמָטַ פָּאָרַ דָּעַרְ גַּאֲנָצָעַרְ אַבְעָנָה. אַיְ כְּבָדָרְ אַיְ גַּלְדַּ, עַרְשַׁתְ מִיטַ צְוַיַּיַ אַיְהָרְ צְוַיַּק, אָוָן דַּעַם זַעֲלָבָעָן מִינְסָקַ, וּוּלְכָעַ צְרוֹתַ אַיךְ הַאֲבַ גַּהְאָטַ, אָוָן דָּאָנָךְ גַּאָטַ וּוֹאָסַ עַרְ פִּיהָרָטַ מִיךְ אַיזַּ אַ רְעַבְטָעַן וּוֹגַג, אָוָן אַיךְ גַּפְנַן חַן אַיזַּ לְיוֹטִישָׁעַ אַוְיָגָעָן.

.39. דַּיְ עַרְשַׁתְ עַפְּרַ שְׁטִיוּוּלָעַד.

אַיךְ הַאֲטַ יְעַצְתַּ אַזְיַיַּפְּ פִּיעַלְ גַּלְדַּ. וּוֹאָסַ טָמַטְ מַעַן דְּעַרְמִיטַ? אָוָן אַיךְ דְּרַעְמָאָן זַיְדַּ, אָזְ מִיְּנָעַ שִׁיךְ זַיְנָעָן שְׂוִין עַטְלִיכָּעַ מַאַלְ גַּעַלְאַטְעַטְ גַּעַוְאַדְעָן, אָוָן זַיְנָעַן וּוּיְטָעַרְ צְוַרְעָסָן, אָוָן פָּאָרְוָאָסַ טָאָקָעַ זַאַל אַיךְ טְרָאָגָעַן שִׁיךְ אַזְיַיַּפְּ וְויַ אַמְּיַידָלַ? פָּאָרְוָאָסַ טָאָקָעַ נִיטַ אַ פָּאָרַ שְׁטִיוּוּלָעַדְ מִיטַ לְיִטְעַן גַּלְיַיךְ? אָוָן אַיךְ בָּאָשָׁלִים צַוְ קְוִיפָעָן אַ פָּאָרַ שְׁטִיוּוּלָעַדְ, אָוָן טָאָקָעַ שְׁטִיוּוּלָעַדְ מִיטַ אַ גְּלָאָנָץ אָוָן מִיטַ אַ סְקָרְוִיפַ, אָוָן זַאַלְעָן אַלְעַ וְעַחַן אַוְן הַעֲרָעָן, וּוֹאָסַ פָּאָרַ אַ שְׁטִיוּוּלָעַדְ דָּעַרְ קְרוּוֹוִיצָעַרְ טְרָאָגָטַ; שְׁטִיוּוּלָעַדְ וּוּלְכָעַ עַרְ הַאֲטַ טָאָקָעַ אַלְיַין פָּאָרְדִּיעָנַטְ.

אַזְיַיַּפְּ מַאְרָגָעָן פְּרִיהַ לְוִיַּפְּ אַיךְ צְוַיְשָׁעַן דַּיְ קְרָאָמָעָן זַוְכָּעָן אַ פָּאָרַ שְׁטִיוּוּלָעַדְ מִיטַ דַּיְ אַלְעַ מַעְלוֹתַ, וּוֹאָסַ אַיךְ וְוִילַּ, אָוָן אַזְיַיַּפְּ מִיְּנָעַ גַּלְיַיךְ אַיךְ אַזְיַיַּפְּ אַ טִּירַ פָּוֹן אַ קְרָאָסַ אַ פָּאָרַ שְׁטִיוּוּלָעַדְ וּוּלְכָעַ גְּלָאָנָץָעָן, אָזְ מַעַן קָעָן זַיְדָמָעָן אַיְנָקָסָעָן אַיְן זַיְ אַזְיַיַּפְּ וְויַ אַיְן אַשְׁפִּיגְעָלָעַדְ, אָזְ עַפְעָם וְויַ זַיְוּוֹאַלְטָעָן רְיִידָעָן צַוְ מִירַ: „אַיְנַיְ אַשְׁפִּיגְעָלָעַדְ, אָזְ עַפְעָם וְויַ זַיְוּוֹאַלְטָעָן מִירַ אַזְיַיַּפְּ דַּיְרַ“. אַיךְ גַּעַהְ צַוְ, טַוְ אַ טָּאָפַ, וְוִילַּ, וְויַ פּוֹטָהַ, אַבְיַסְעַלְ נָאָרַ, דָּאָכְטַ וְיַ, צַוְ גְּרוּיִיםַ, אַבְעָרַ וְוָאָנוֹןַ דֻּרְבָּאָרַ שְׁעָהָן. דָּעַרְ קְרוּמָעָרַ גַּעַתְמַטְ צַוְ, אָזְ פְּרָעָנָטַ, וּוֹאָסַ אַיךְ זַאַגְ אַיְהָםַ, אָזְ עַרְ פְּרָעָנָטַ מִיךְ פִּיעַלְ גַּלְדַּרְ קָעָן אַיךְ וְוִילַּ; אַיךְ זַאַגְ אַיְהָםַ, אָזְ עַרְ פְּרָעָנָטַ מִיךְ פִּיעַלְ גַּלְדַּרְ קָעָן אַיךְ אַוְיָסְגָּעָבָעָן; עַנְטָפָעָרַ אַיךְ „צַעַחַן גַּיְלָדָעָן“. — דָּעַרְ פְּרִיאַוְ פָּאָרַ

די שטיוועלעך איז ניט וווענינער פון צווויי רובעל, זאנט דער קראמעער; זוי האבען געקאסט זיעבען רובעל, און נאך נאך שפאנגעל נײַע, נאך צוּיַּו זוי איך זעה, איז דו ביסט איז אָרֶעט קינד, וועל איך דיר זוי אָכְּגַּבְּעַן פָּאָר דִּי צַעַּה נִילְדָּעַן, און טראָג זוי געונגערטהָיְד". ער האט עם געזנט מיט אָזָּאָרְחַמְנָהָת פְּנִים, איז האָב איהם פָּאָרוּכְּבָּעַן פָּאָר אַזעהָר גָּוְטָהָרְצָעַן מענֵן-שען. איך האָב נאך אַזְּגַּעַטְּגָּן, אַבְּיַסְּעַל שְׁעַמְּעוֹדָגִין, איז זוי וועלען זוּן צו גְּרוּסִים. און ער ענטפערט מיר גאנץ ערנסט, איז ווינטער איזן וואָרִימָעָר איזן אַ גְּרַעַסְּרָעַן שְׁטִוּוּעַל, מען דראָפ נאך אַרְיַיְנְלַעֲגַּעַן אַבְּיַסְּעַל שְׁטְרָוִי.

איך ניב איהם אַב מײַן גאנצען פָּאָרְמָעְנָעַן, און געה אָוּועַק מיט די שטיוועלעך פָּאָרוּקְּעַלְּט איז אַ פָּאָפְּיעָר. ניט האָבְּנָדִין קיון שטרוי, האָב איך אָנְגַּלְּעַנְט פָּאָפְּיעָר איז די שטיוועלעך, אָנְגַּעַטְּאָן אַוְן אָרוּסִים אַיְן גָּאָס. ווֹאו אַ בְּלָאָטְקָע געה איך אָרוּס, איך הַיִּת, איז זוי זאָלָעַן זיך ניט פָּאָרְשְׁמִירָעַן, און דער גָּלָאנְצָע זאָל ניט אָרְךָב; אַוְיך זאנט מען, איז ווען מען פָּאָרְנָעָצָט זוי, הערען זוי אוּופֿ צו סְקְרִיפֿעַן.

איַן אַ פָּאָר טָעַן אָרוּס הַאָט דער גָּלָאנְצָע אָנְגַּעַטְּאָגָּעָן אָרְאָבִי צוּנְעָהן, נאך אַ פָּאָר טָעַן, און איך באָמְעָך אַ קְּלִיְּנָע לְאַמְּטָעָק אָקוּרָאָט פון דער זְיִיט. איך טו אָקוּס אָוּפְּפִין צְוּוֹיְטָעָן, און דער-זְעה אַ לְּאַגְּנָעַן רִיסְטְּצָוָה אַו פָּאָרְשְׁמִירָעַט מיט פָּעָק אַיְן פָּאָרְפּוֹצָט. איך טו אַן מִינְיָנָע אַלְטָעָשָׂיך, און לְוִוָּה צו דעם אַידָּעָן אָנוּ בעט צוּרִיךְ מִינְיָנָע גָּאָלָד, ווֹילְלָאָדָם אַיְן גָּעוּוֹן עַל פִּי דִין אַ מְלָחָתָה, און ער ענטפערט מיר מיט אַ שְׁמִיכְבָּעָלָע, איז פָּאָר צַעַּהן גַּילְדָּעַן קָעַן מען קִיּוּן נִיעַ שְׁטִוּוּעַל ניט קוּפָּעָן. איך טָעַנה, איז ער האט מִיךְ אָבְּגָּעָנָאָרט, און איז דער תּוֹרָה שְׁטָעָהָט דָּאָך "לְאַתָּהּ", איז מען זאָל ניט גָּאָרָעָן אַיְינָרָד דעם צְוּוֹיְטָעָן, און ער ענטפערט מיר, איז איך זאָל זיך ניט נָאָרִישְׁ מַאֲכָעָן אַן גָּעָה, אַן דְּרֻבְּכִיְּהָיָה ער מיר טָאָקָע גָּאָנָעָן גָּאָבָע גָּעוּוֹיָעָן דִּי טָהָר. איך האָב זיך ניט גַּעֲקָעָנְט אַיְוֹנָהָאַלְטָעָן, און האָב זיך גָּוְטָהָרְצָעַן צְוֹאָוְיָוִינְט, אַן אָוּעָק צְרוּיךְ אַיְן דָּעַר יְשִׁיבָה; אַן אַשְׁטָאָט צְרוּיסָעָן שָׁךְ האָב איך יְעַצֵּט גַּעֲרָאָגָעָן צְרוּיסָעָן גְּרוּסְעַע שְׁטִוּוּעַל.

40. אַ מלמד אַין אַ דָּרָף צֹ פֻּרְצָעָהָן יִאָחָר.

וואַס ווַיּוֹזֶט אֹוִים אַיּוֹ מֵיר באַשְׁעַרְתָּ גַּעֲוָעָן אַנְצָפָאַנְגָּעָן צֹ פָּאַרְדִּיעָנְגָּעָן גַּעַלְדָּן. אַיּוֹ נִיטָּ פָּוּן בְּדָחָנָהָן, אַיּוֹ פָּוּן מְלָדוֹתָן, אַיּוֹנְמָאָלָן רֹופָטָן מִיךְ צֹ דָרָרָהָן רָאַשָּׁהָן, אַוְןָ פְּרָעָנָטָן מִירָן, אַוְיכָ אַיךְ וּוֹלָן פָּאַחְרָעָן פָּאַרְטָן אַ מלְמָד אַיּוֹ אַ דָּאָרָהָן צֹ דָעָם אַרְדָּעָן, וּוֹאָסָ אַיּוֹ גַּעֲזָעָטָן נַעֲבָעָן אַיְהָם. דָרָרָה אַיךְ זָאָנָטָן, אַוְןָ אַיךְ וּוֹלָן דָרְפָּעָן לְעָרְנָעָן מִוְתָּ פְּיָעָרָן אַינְגָּלְעָדָן. עָרָ נִיטָּ פֻּרְצָעָהָן רָוְבָּעָלָן פָּאַרְטָן דִּי פְּיָעָרָן מַאְנָאָטָעָן בִּיוֹן פָּסָחָן. בִּיְהָרָ דָרָרָה נַאָכָטָן, זָאָנָטָן עָרָן, וּוֹלָן אַיךְ קַעְנָעָן אַלְיָוָן לְעָרְנָעָן פִּיעָלָן אַיךְ וּוֹלָן וּוֹלְעָלָן.

אַיךְ הָאָבָ אַיְנְגָּשְׁטִימָטָן, גַּעֲנוּמָעָן בִּיְהָרָ דָעָם אַידָּעָן אַ חָלָלָן בְּעָן רָוְבָּעָלָן, אַוְןָ גַּעֲקוּיפָּטָן אַ גְּמָרָאָ מִיטָּ זִיךְ צְוָנָהָמָעָן, אַוְןָ אַוְעָקָדָן גַּעֲפָאַהָרָעָן. דָרָרָה שְׁלִיטָעָן אַיּוֹ גַּעֲוָעָן פּוֹלָן אַנְגָּנְפָּאַקְטָן מִיטָּ סְחוֹרָהָן, אַוְןָ דָאָסָ פָּעָרְדָּעָלָהָן הָאָטָן זִיךְ קוּיָם גַּעֲשָׁלָעָטָן. עָרָ הָאָטָן מֵירָ דָרְרָהָן צְעָהָלָטָן, אַוְןָ פָּוּן דָעָם דָרְפָּהָן קַעְנָעָן מַעַן נִיטָּ מְפָרָנָסָן זִוְּיָן אַ זִּוְּיָבָ אַוְןָ קַנְדָּעָהָן, דָעְרִיבָּעָרָ מַוָּן מַעַן פָּאַרְדִּיעָנָעָן פָּוּן דָרָרָה זִוְּיָטָן, פִּיהָרָתָן עָרָ יְעָרָעָ וּוֹאָךְ סְחוֹרָהָן פָּוּן מִינְסָקָן פָּאַרְטָן דִּי רָאַדְרָעְשָׁקָעְוּוֹצָעָרָ קַרְעָמָעָרָ. אַיךְ הָאָבָ שְׁוִיןָ פָּאַרְשָׁטָאָנָעָן, אַוְןָ מַיְוָן בָּעֵלָהָבִיתָן אַיּוֹ אַ גְּרוּסָעָרָ קְבָּצָן, אַכְּבָּעָרָ פָּאַרְפָּאַלְעָן.

גַּעֲקוּמָעָן אַוְיְפָןָ פְּלָאָץָן. אַ נְרוּסָעָ שְׁטוּבָ פָּוּן אַיּוֹ צִימָעָרָ מִיטָּ שְׂוֹאַרְצָעָ וּוֹעָנָטָן, דָרָרָה פּוֹסְיָאָדָעָן אַיּוֹ פָּוּן עָרָדָ אַוְןָ גַּעַנְצָ בְּלָאָטָוָן. דִּי גַּעֲוִינְדָּעָלָ בְּאַשְׁטָמָעָתָן פָּוּן אַ נְיָעָדְרָעָנָרָ פְּרוֹיָן, וְעַתָּה אֹוִים צֹ זִוְּיָן אַ גְּטוּמָוְתִּיגָּעָן, פְּיָעָרָ אַיְנְגָּלְעָדָן פָּוּן וּעַקסָּ בִּיְהָרָ פְּרָעָרָ צְעָהָן יִאָחָרָ אַלְטָטָן, אַ פְּעָטָעָ שְׁעַמְעוֹדְרִינְגָּעָן מִיְּדָעָלָ פָּוּן אַ יִאָחָרָ זַעְבָּיָן, אַ קְלִיְוָןָ קִינְדָּרָ אַיּוֹ וּוֹגְנָעָלָ אַוְןָ אַ גְּרוּסָעָ דִּיקָעָ אַלְטָעָ צְעָהָן, דָעָם בָּעֵלָהָבִיתָן אַ שְׂוֹעָסְטָעָרָ. מִוְתָּ פִּינְגָּעָ פְּיָעָרָ תַּלְמִידִים הָאָבָ אַיךְ גַּעֲמוֹתָן מִיטָּ יְעָדְרָעָן בָּאוֹזְנָדָעָרָ לְעָרְנָעָן. דָרָרָה גְּנָאָרָ טָעָנָנָרָ פָּוּן זִוְּיָן אַיּוֹ גַּעֲוָעָן דָרָרָה צְוּעָלְפְּ-יְהָרִינְגָּעָרָ גַּעַצְעָלָ, אַ דָּאָרָ רָעָרָ אַיְנְגָּלָ מִיטָּ שְׂוֹאַרְצָעָ אַיְנְגָּלְעָדָן אַוְןָ מִיטָּ אַ גּוֹטָ קַעְפָּעָלָ, אַוְןָ הָאָטָן גַּעֲוָאָלָטָן לְעָרָנָעָן. אַיךְ לְעָרָן מִיטָּ אַיְהָםָ חּוֹמֶשָּׁ מִיטָּ רְשָׁיָן אַוְןָ תְּגָ"הָ, אַוְןָ הָאָבָ אַיְהָםָ לְיַעַבָּ בְּאַקְוּמָעָן. אַיּוֹ אַ פָּאַרְטָן טָעָגָ אַרְוָם הָאָטָן מִיךְ דִּי בָּעֵלָהָבִיתָטָן גַּעֲבָעָטָן, אַוְןָ אַיךְ זָאָלָ אַוְיסָלְעָרָנָעָן דָאָסָ מִידָּעָלָ דָאָוָנָעָן אַוְןָ אַבְּיָטָלָ שְׁרִיבָעָן. וּוֹעָן אַיךְ בִּיןָ גַּעַ-

וואראען אבימעל היומישער, האט מען מיד גבעטען, און אויך זאל אויסטלערנעם די שועטער אויף אויסווענגן קרייאת שמע ליענען, וויל זי קען ניט קיין עברו, און נעמען יעטט לערנען עברו איז צו שפטעט. לאגט זיך די דיקע מoid אויפֿן גרויסען אויווען, דאס איז איז איז פלאז צום שלאפען. קעהרט זיך אויס מיטֿן קאפֿ צום טוב, ליגט אויפֿן בוייד, און קוקט אראכַ, און אויך שטעה פארה ריסען דעם קאפֿ איז דער הויך און זאג ווארט בעי ווארט, און זי מוז נאכזאנגען הויך, און מיט איז איז דארפֿישען צונגע האקט זי גרייזען איזו וויל א גוינו רעדט אירדשע.

געמענדיג אעלע מיינע תלמידים צזאמען איז בי מיר געדי וואראען א היבשער קנעלוונג. אויסער דעם לערנען, האט מען מיד אפטט מכבד געווין מיט שטוב ארכַייט, וויל שטוייסען גערשטען צוליעב גאנעלעך, ארויסטראנגען די פאמוניצע פאר דער קות, און דאנערשטאג דורבלויפען זיך א וויארטסט פינע איז שטעדטעל, און ברוינגען מעהָל, חוויען און פלייש אויף שבת. איז מיטען זמן איז דער ראדעשאָויזער רב פארהָהרען, און האט פארהָהרען די קינדרער. איהם איז שטאקַ רגעפעלען, און מיד האט עס געד פרעהת. געלד האב איך פארִין גאנצען זמן אָנְגָּנוּמָּן אָרוּבָּל מיט צוֹאָצָּגָן קָאָפִיקָּעָם. בעטען מעהָר געלד האב איך זיך געדי שעחטט, וויל ער וויס דאָר, איז דאָר פֶּסְחָה, וואָלט עס הייסען, איז איך גלויב איהם גיט. אכט טאג פאר פֶּסְחָה, וווען איך האב שוין געדאָרְפַּט אוועקגעגן, און גענווען בעטען געלד, ענטֵר פערט ער, איז יעטט איז בלאטִיג, קיין מינסק פאהָהרען קען מען גיט, וואָו צו פארדיינגען איז ניטא, און איז שטוב איז נאָך קיין מצחה ניטא. ער גיט מיר אָכְטָצָּגָן קָאָפִיקָּעָם, און זאנט, איז דאס צוֹינָעָן די לעצטט, דערצְוַיְתַּר ער מיר עפָעָם אָהָנְטָעָל פָּזָן אָשְׁטָעָל אָן זאנט, איז זו איז פָּזָן הָעַלְפָּגָט בֵּין, און בי אָבעָלָן קען מען גדרינג געמען אָפָּאָרְדוּל, נאָך מיר גיט ער עס אָכְ פָּאָר אָיזן רָבוּל. הייסט עס, איז ער בלוייט מיר שולדיג איז גאנצען נאָך צוֹוּלָהָרָה רָבוּל, וועלכְּבָּר ער ווועט מיר אם ירצה השם אָבְנָעָבָן בי דער ערשטער געלעגענההייט. האָלָב ברוגז זענען איך זיך אָב, און לאָז זיך געהָן אויף פֶּסְחָה צום פָּעָטָעָר לְיִבְעָן. דאס איז בִּינָאָה פְּנֵי אָן צוֹאָצָּגָן וויאָרטסְט גָּאנְגָּן. דער שנעע

אייז צונאנגען, אויבען אייז וואטס א מיט שנגען, און אונטען אייז אייז. יעדער מינוט פאל איך ארײַז אייז וואסער אָרְבִּיעֶר די קנייע. די שטווועל זוינען שווין פול מיט וואסער, עס אייז נאם, קאלט און גלייטשיך. איך בין גוט איין כעס אויף דעם אידען, וואט האט מיר פארפיהרט אהער; אָבְּגָנָה אָרְבִּיעֶט אַ ווֹיְנְטָעֶר אָן נִיט אָבְּגָנָה צָאַחַלְתָּ, אָן אַלְסָ אַ פָּאָרְבִּיאִיסְטָעָן האָבָּאָן נִאָךְ אָזָא ווּגַן. אַט דָּאָס אַמְלָאָד אָן אַ דָּאָרָף אָן נִיט באָקְמוּן באָצָאַהָלָט. איך געה ווֹיְטָעֶר. איך האָבָּאָן זִיךְ אָוִיסְגָּעָלְאָגָעָן פֿוֹן די בחות בֵּין איך האָב זִיךְ דָּעַרְשָׁלָעַפְּט צַו אַ קְרָעַטְשָׁמָע.

אָבְּגָנָה אָרְבִּיעֶט זִיךְ אָן אָבְּגָנָה אָרְבִּיעֶט אָן אויף מַאְרְגָּעָן ווַיְוַטְעָר אַזְוּעָס. נַעֲקָומָעָן צָוּם פָּעַטְרָע לִיּוּבָּן, עֲרַשְׂתָּעָר הַאָט נַעֲנָמָעָן אַ צְוַיְוִיטָע פְּרוּי, נִאָךְ וואט גַּעֲבָרָאָכְטָע פֿוֹן מִינְסָלָק, אַ גַּאנְצָע אַרְיכְּסָטָאָר קְרָאַטְקָע. מִיּוֹן שְׁוּעָנְגָרְעָן וְאַנְטָמָרָא, אָז דָּא אָזָא נִיט קִיְּין פְּלָאָז פָּאָר מִיר, איך זָאָל בְּעַסְעָר גַּעַהָן אויף פְּסָח צַו דָּעַם פָּעַטְרָע אַיְזָוִיק. דָּעַם אַמְתָּה זָאַגְעָן האָב איך גָּאָר נִיט גַּעַהָאָט קִיְּין חַש צַו גַּעַהָן צָוּם פָּעַטְרָע אַיְזָוִיק, איך טָרָאָג נִאָךְ אַ גַּעַטְעָן האָט אויף אַיְהָם פָּאָר די שְׁמַיִּים, וואט איך האָב גַּעַכְאָפְט, ווּעָן איך בין גַּעַוּעָן אַ נִיְּעָר נְנִיד, נִאָר איך פְּהַלְּ, אָז דָּא מִיט דָעַר נִיְּעָר מּוּמָעָן בֵּין איך גָּאָר קִיְּין מַחְתוּתָן נִיט.

בְּיָמִים פָּעַטְרָע אַיְזָוִיק הַאָט מַעַן מִיךְ אָוִיסְגָּעָלְאָגָעָן פָּאָר אַ פִּינְעָם נַאֲסָט, אַיְבָּעָרְהָוִיפְּט דָעַר זִוְּדָע אָזָא צְוַרְפְּרָעָדָע גַּעַוּעָן, וואט איך וּוּל זִוְּן מִיט אַיְהָם אויף פְּסָח.

די פָּאָר טָגָן פָּאָר פְּסָח האָב איך גַּעַהָאָט גַּעַנְגָּן אַרְבִּיטִיט, איך האָב גַּעַהָאַלְפָעָן שְׁוּיְעָרָעָן אָן כְּשָׁרְדִּין די טִישָׁען, די בִּינְק אָן די כלִים. הַיְּינְט האָב איך גַּעַדְאָרְפְּט אַנְשָׁטוּסָעָן מצָה, אָז עַס זָאָל זִוְּן גַּעַנְגָּן אויף אַ גַּעַנְגָּן יּוֹם טֻבְּ מַצְדָּחָמָהָל אָן פָּאָר פֻּלְעָעָן. עֲרֵב יּוֹם טֻבְּ הַאָט מַעַן מִיךְ מַכְבָּד גַּעַוּעָן אַוִיסְהָיִיצָעָן. די באָד, דָּאָס מִיְּנְט אַנְשָׁלְפָעָן האַלְזִיא אָן ווָאָסָעָר אָן אַוִיסְהָיִיצָעָן. דָּאָס אָזָא שְׁוּעָרָעָן אָן שְׁמוֹצִיגָּן אַרְבִּיטִיט, אָן דָּעַרְצָיו נִאָךְ הַאָט דָעַר רְוִיךְ אַוִיסְגָּעָלְאָגָעָן די אַוְיְגָעָן, ווּיְלִיל די באָד הַאָט נִיט קִיְּין צַו אַטְעָמָעָן, הַאָט מַעַן זִיךְ גַּעַכְאָפְט, אָז עַס פְּעַהְלָת אַ בּוּס, אָן

מען הייסט מיר לוייפען צויזי וויארטט צו און אנדר דראפטס-מאן און לייהען דארט א כום. געוויס וואלט איך זוי מוחל זיין דעם בום מיט דעם מערד מיט דעם גאנצען סדר, אבי איך זאל ניט דארפער געהן, נאר זאגען פען מען ניט. איך לוייף, די וועג איז פארנאמען מיט וואסער, אונע עס איזו גלייטשיג, און צורייך געד הענדיג איזו שווין פינטער גוואארען. איך האב זיך גוט אויס געוויינט און דערפיהילט א שטארקע אונצופרעדנהוית פון מיין ארט לבען. עפעם צו שוער קומט מיר און מיין תורה, טראקט עריך, און מיר וואלט זיך וועלען אינגעאנצען אועעהוארפער דעם לערעען, און טאן עפעם און אנדר זאך. אועלכע געדאנקען האבען מיך ניט געלאזט רוחהען א גאנץ פסט, און איך האב באשלאמען צו אחרען אהיים. איך וויס ניט, וואס איך וועל טאן, אבער לרענען וועל איך מעהר ניט.

אויפ מארגען נאר פסח בין איך אועקגעאנגען צו דעם אידען, וואו איך האב גענעלט, מיט איז רעכעונג: אַבְצָאַהַלְעַן וועט ער דאך קוינמאָל ניט, טא זאל ער מיך כאטש אַבְפִּיהַרְעַן אהיים. דער איך האט אַיְנוֹנְעַשְׁתְּיוּמַט פֶּאֲרַפְּנֵגְגַּרְוְבָּלְעַן אַבְפִּיהַרְעַן מיך אהיים. איך וויס אפיילו, או דאס איז זעהר טיעער, נאר וואס ארט עס מײַה, אלען אײַינְס פֶּאֲרַפְּאַלְעַן. ער האט זיך געפַּאַהַרְעַן גאנץ שטיל און גערעדט, און איז אבענד פֶּאֲרַפְּאַהַרְעַן אַיְנוֹנְעַשְׁתְּיוּמַט גַּעֲרַעְמָע אַיבְּעַרְצָוּנְעַכְּתִּיגְעָן. ווען איך האב זיך אויפ נעצאמט גאנץ פריה, האב איך זיך דערוואויסט, או דער איך איז שוין געהן צופס א וויארטט זעכציג, און אויפן צויזטען טאג פֶּאֲרַנְאַכְּט גַּעֲקְוּמָעַן אהיים.

41. אויפן פופצעהנטען יאַחר פֶּאֲרַנְעָם איך אַ פִּינְעַ שטעלע.

אַ יאַחר מיט אַ האַלבָּעָן אַיְן דער הוים ניט געווען. די מאמע ווינט פון פריד, און דער טאטע פרעט: "וֹוי קומְסָטו אַחָר?" איך זאג איהם גלייך, או איך וויל מעהר ניט לרענען; וואס שפע-טער וועט זיין, וועלען מיר זעהן, נאר דערווויל וויל איך טאן

עפעם אנדערם. דער מאטער פרענט נאָך אָ פֿאָר פֿראָנָעָן, אַיך ענטפֿער, אָנוֹ ער פֿאָרטְרָאָכְט וּיר, אָנוֹ זָאָגֶט: „מִיר וְעוֹלָעָן זָהָהָן“. אַין אָ פֿאָר טָעַג אָרוּם הָאָט ער זָיך גַּזְוָעָהָן מִיט דָעַם פֿעַטְעָר זָאָנוּוּל, אָנוֹ אַיך בֵּין אַנְגָּזְקָוּמָעָן צָום פֿעַטְעָר אַוְיף אָ שְׁטָלָעָל. וְעוֹגָעָן גַּעַצְּאָהָלָט רְעַדְתָּ מִעְן נִימָּת. דָעַר פֿעַטְעָר שִׁיקְטָמִיךְ אַיך אַינְסָמְפֿאָל אַכְטָוָנָג גַּעַבָּעָן וְעוֹגָעָן אַקְעָרָט אָנוֹ מִעְן זָעָם, ער שִׁיקְטָמִיךְ אַיך מִיהָל זָהָהָן וְאָסָם אָזָן וּוּפֿיְעָל מִעְן הָאָט גַּעַרְאָכְט צָו מַאְהָלָעָן, אָנוֹ אַין סְקוֹנָאָוָלָעָן וּוּפֿיְעָל גַּעַוָּאָנָט עַס אַין אַרְיוֹנָגָעָן כּוּמָעָן. אַינְגִּיכְעָן הָאָט דָעַר פֿעַטְעָר גַּעַזְוָאנָט דָעַם טָאָטָעָן, אָוּ ער אַיז פּוֹן מִיר צּוּפְרִיעָרְדָעָן אָנוֹ אָזָ ער וּוּטָמִיר אַצְּהָלָעָן פֿיְעָר רְוּבָּל אַמְּאָנָטָט. אַיך הָאָב גַּעַנוּמָעָן אַרְבִּיאָטָעָן נאָך פֿלְיוֹסְגָּעָר. שְׁטָעה אַוְיף פֿרִיהָרְפּוֹן אַלְעָמָעָן, דְּאָזְוָעָן אָב, אָנוֹ לְוִוָּאָקָסְטָאָן וְאָסָם עַס טָוָט זָיך ; אַגְּנָצְעָן טָאָג בֵּין אַיך אַוְיף דִּי פֿיְס, אָנוֹ פֿיְהָל נִיט קִיּוֹן מִיעָרְקִיּוֹת. יְעַדְעָר וְאַזְנִין לְיִיבָּ: דִּי שְׁטִילָעָל לְוּפְעַנְדָּע טִיר, דִּי גְּרִינְעָל אַנְקָעָס מִיטָּהָיִ, אַפְּלוּ דִּי קִיה אָנוֹ דִּי פֿעַרְד זָיְינָעָן מִיר לְיֻבָּ. דָאַנְעָרְשָׁתָאָג שְׁפָאָנָט מִעְן מִיר אָ פֿעַרְד, אָנוֹ אַיך פְּאָהָרְקִיּוֹן דָאַלְהָנָאָוּ אַיְינְקְוּפָּעָן פֿאָרְשִׁיעָרְדָעָן וְאָכָעָן. אַיך פְּאָהָר זָיך דָוָרְקָד דָעַם גַּעַדְיוֹכְטָעָן גַּרְיָנָעָם וּוּאָלָד, אָנוֹ זָיְגָן עַפְעָם אַגְּנוּן.

דָעַרְוּוֹיְל אַיז גַּעַקְוּמָעָן דִּי צִיּוֹת פּוֹן שְׁנִיְּדָעָן הָיִ, אָנוֹ הָיִ אַיז פֿאָרָאָן אָ פֿוֹלָעָ. הַיִּסְטָמָט דָעַר פֿעַטְעָר וְעַצְעָן זָיך אַוְיף זָיְן פֿעַרְד אָנוֹ פְּאָהָרְעָן אַיז דִּי אַרְמוֹנָיָעָן דָעַרְפּוֹרְד דִּינְגָּעָן אַרְבִּיאָטָעָר. מִעְן פֿיְהָרְט צָו אַגְּנָצְעָן זָהָלְטָעָלְטָעָן פֿעַרְד. אַיך זָעַז וְאַז אַוְיפְּז פֿעַרְד, לְאֹז זָיך פְּאָהָרְעָן אַיז צִיטָרָ. גַּעַקְוּמָעָן אַרְאָבְּ בָּאָרְגָּן, טָוָט דָעַר פֿעַרְד אַשְׁאָקָעָל מִיט זָיְן פֿעַרְדִּישָׁעָן קָאָפְּ, אַיך פֿלְיוֹה אַרְאָבְּ אַיְבָּעָר זָיְן קָאָפְּ, אָנוֹ ער פֿלְיוֹהָט אַזְוָעָקָרְקָאָהָיִם. אַבְּיָסָעָל צּוּקָלָאָפְּטָ, אָנוֹ שְׁטָמָאָרְקָ פֿאָרְשָׁעָהָמָטָ, נָעה אַיך צְרוּקָ, אָנוֹ אַלְעָל לְוִוְּפָעָן שְׁוִין אַנְטָרְקָעָן, זָהָהָן וְאָס אַיך מַאְך ; אַיך מַאְך זָיך הָאָרְגִּי, זָעַז וְאַיך רְיִיְהָ טָעַנְדָּגָן אָנוֹ פְּאָהָר אַוְועָקָ. נָאַכְהָרְבָּר בֵּין אַיך שְׁוִין אַפְּטָ גַּעַדְיוֹנָגָן.

וְעוֹגָעָן הָאָט גַּעַנוּמָעָן שְׁנִיְּדָעָן דִּי הָיִ, הָאָט דָעַר פֿעַטְעָר גַּעַמוֹט אַוְעַקְפָּאָהָרְעָן קִיּוֹן וּוּלְגָאָ, הָאָט ער מִיר אַנְגָּזָאָגָט, וְאָס צָו מְאָזָן. אַגְּנָצְעָן טָאָג בֵּין אַיך אַין פֿאָלָד, אַיך גִּיב אַכְטָוָנָג,

או מען זאל ארביזיטען, אוון העלעך אליען צונזופשאָרערען די היי. וווען מען קען ניט אין דעם זעלכען טאג אַראָבְּפִיהָרְעָן פון פעלד, נעצטיג אַיד מיט אַיִין אַרְבִּיטֶר אַיִין פֿעלַד, אָסָם מען זאל ניט גַּבְּעַנְעָן קַיְיָן חַיִּי. דער גַּוִּי בְּרַאֲפַעַט שְׁוֵין לאָגָן, אוון אַיד לֹגְן מִיר אַוּוֹפְּ דִּי חַיִּי, אַיד קַעַן זַיְד נִיט אַנוּזְטִיגָּן מִיט דֻּעַם גַּשְׁמָאָקָעַן דַּיְהַיִּי, אַיד קַעַן זַיְד קַעַט אַוְיָהָר דֻּעַם בְּלַזְוּנַן הַיּוּמָעַל מִיט דִּי פִּיעַלַּע שְׁטָעָרָעַן, אוון הַעַר זַיְד צָוָם שְׁטִילַעַן גַּרְוּשַׁ פָּוּן דַּעַר לְוִיְּפָעַנְדָּר טִיְּקָה, אוון צָוָם זִיסְעָן זִינְגָּן פָּוּן דֻּעַם נַאֲכִתְּגָּאָן, אוון דַּעַרְמָאָן זַיְד אַזְּ דַּעַר הַאֲרָטָר בְּאָנָּק אַיִין דַּעַר יִשְׂבַּת, אַיד פָּאֲרְגְּלִיךְ יִעְנַּע פָּאֲרְשְׁטִיקְטִיעַ לְוֹפְּט מִיט דֻּעַם רִיחַ נָן עָדָן וּוְאָס אַיִן דָּא, אוון פִּיחַל זַיְד גַּלְוִיכְלִיךְ. דַּעַר פָּעַטָּר אַיִן אַזְּוִי צְוְפְּרִיעָרָעַן גַּעֲוָעָן פָּוּן דֻּעַם אַרְאַבְּגָנָהָמָעַן די חַיִּי, אוֹ דַּעַר הַאֲטָמָת מִיר גַּעֲקוּפְּט אַמְתָּהָה, אַזְּ זִיְּדָעַן הַוּטָּעַלְעַן.

איַן גַּיְבָּעַן הַאֲטָמָת מִעַן גַּעֲנוּמָעַן שְׁנִיְּדָעַן די תְּבוֹאָה. די אַרְבִּיטִיט וּוּרְטָם אַכְּבָּרְהַוּפְּט גַּעֲטָאָן פָּוּן פְּרוּוּן, די מַעְהָרְסְּטָע זִינְגָּעַן שִׁיקְסָעַם, וּוּלְכָעַן הַאֲבָעַן אַמְּדָעָן, אוֹ וּוּן זַיְיָ אַרְבִּיטָעָן זִינְגָּעַן זַיִּי, אוֹן די כְּעוֹדָדְיָעַן זִינְגָּעַן וּזְהָרָר צְוְעַנְדְּגָעַן בְּיָמַי הַאֲרָצָעָן, אוֹן זַיִּי זִינְגָּעַן אַזְּוִי שְׁעָהָן, אוֹ אַיד פָּאֲרָגָעָס גָּאָר, אוֹ אַיד טָאָר נִיט הַעָרָעָן די שְׁטִימָעַן פָּוּן אַפְּרוּיָה, אוֹן הַאֲבָטָח שְׁטָמָךְ הַנָּהָא פָּוּן זִיְּעָר זִינְגָּעַן. עַס אַזְּוִי שְׁוֵין עַנְדָּע וּזְמָעָרָה, אַיד פִּיחַל זַיְד גַּעֲוָנָד אַזְּ שְׁטָאָרָק, אַיד בֵּין פְּרַעְהָלִיךְ אַזְּ פּוֹל מִיט לְעַבְעָן, אַיד עַס גַּעֲשָׁמָאָק אַזְּ שְׁלָאָק גַּעֲשָׁמָאָק, אַיד זַיְד זַיְד אִימְעָר אַרְבִּיטִיט אַזְּ גַּעַפְּוּן, אוֹן דַּעַר פָּעַטָּר אַזְּוּוֹי צְוְפְּרִיעָרָעַן. דַּאֲכָט זַיְד גָּאָר נִיטָם, הַאֲטָמָת מִיר אַכְּבָּר אַגְּנָעָפָאָגָנָעַן אַפְּטָמָעַן צְוָעַדְיָעָרָעַן. צְוָעַדְיָעָרָעַן דַּעַר גַּעֲדָאָנָק, אוֹ אַיד וּוּל בְּלַיְבָּעָן אַזְּ עַם חָאָרָיָה, אַגְּרָאָבָּעָר יְוָנָגָה, אוֹן וּוְאָס פָּאָר אַפְּנִים הַאֲטָמָת אַזְּ עַם הָאָרָץ. אַגְּנָעָפָאָגָנָעַן זַוְּמָעָר קִיְּן סְפָּר אַיִן די חַעַד נִיט גַּעֲנוּמָעַן, אוֹן אַוְיָבָעַס וּוּט אַוּוּקָגָהָהָן אַזְּוִי נָאָך אַקְוּרָצָעַ צִיְּמָת, וּוּל אַיד אַלְעַז פָּאָרָד גַּעַסְעָן, וּוְאָס אַיד הַאֲבָטָח שְׁוֵין גַּעֲקָעָנָט. עַס הַוִּיבְּט מִיר אַזְּ צָוָם צִיהָעָן צְוָירָק צָוָם לְעַרְנָעָן. אַוְיָסְגָּעָרָהָת זַיִּה, אַגְּנָעָקְלִיבָּעָן כְּחוֹתָה, אוֹן יְעַצְתָּאָזָיָה עַדְשָׁת גָּוָט צָוָם לְעַרְנָעָן, אַכְּבָּר, וּוּנְזָאָר אַיד דַּעַרְמָאָן זַיִּד אַוְיָבָעַס מִיט אַיְהָרָעָי יִשְׂבַּת כְּאָפָט מִיר אַזְּ עַקְעַל מִיט אַשְׁוּדָרָעָה, אוֹן אַיד באַשְׁלִיסָה צָוָם לְעַרְנָעָן פָּאָר זַיִּד אַיִן קַוְעָנִיאָז, וּוּאוֹ אַיד הַאֲבָטָח אַמְּאָל גַּעֲלָעָרָט אַיִן חַדָּר. דָּאָס אַיִן אַיְנָגָאנָצָעָן צְוָאָצָיָג

ויאָרֶסֶט פֿון דָּער הִיּוּם, אַיךְ וּוְעַל קָעָנוּן אָפֶט זָהָן זִיךְ מִיטּ דַּי
עַל טָעָרָעָן, אָנוּ וּוְעַל אַוּוֹת זִיךְ נִיטּ הָאָבָעָן קִינְעָן רָאַשיּוּן
מִיטּ מְנַחְלִים, מִיטּ דָּעַם גָּאנְצָעָן טָאָרָאָרָאָם.

דָּעַם טָאָטָעָן אָנוּ דָּעַם פָּעָטָעָר אַיזּ מִין פְּלָאָן גַּעֲפָעָלָעָן. דָּער
פָּעָטָעָר הָאָטּ מִיר אַבְגָּעָנְצָאָהָלָט צָוָאָנְצָיּוּן רָוּבָּעָל. אַטְיוֹלְפֿון דַּי
גַּעַלְדּ הָאָבּ אַיךְ אַבְגָּעָנְבָּעָן דָּעַם טָאָטָעָן, אָנוּ פָּאָרּ דַּי אַבְגָּרְגָּעָ
אוֹיסְגָּעָקְלִיְּדָט זִיךְ, אָנוּ בָּאָלָרּ נָאָרּ סְכָוָתּ אָוּוּקּ נָאָרּ קָוּרְעָנְיָא.

42. מִין לְעָבָן צְוּוִישָׁן חָסִידִים.

אָסּ צָוּ הָאָבָעָן אָנוּ אַמְּתָּהּ בְּאָנְרִיעָה וּוְעָגָעָן חָסִידִים, מָוּזָעָן
לְעָבָן צְוּוִישָׁן זַיִּה, אָנוּ בְּעַאָבָאָכָעָן וּזְיָעָרּ לְעָבָן. גְּרוּיִים זַיְנָעָן
די פָּאָרְדִּיעָנְסָטָעָן פֿון חָסִידִות פָּאָרּ דָּעַם דֻּעָמָאָרָאָטָיְשָׁעָן פָּאָלְקָסְטּ
טִימְלִיבָּעָן גַּיִּסְטּ, וּוֹאָסּ זַיִּהּ הָאָטּ אַרְיִינְגְּבָּרְאָכָט אַיִּן דָּער אַיְדִּישָׁעָר
וּוְעַלְטּ, אָנוּ פָּאָרּ אַיִּהּ אַוְיִפְּמוֹנְטָעָרָעָן די פָּאָרְקָלְאָגָנָטּ אַיְדִּישָׁעָ
הָאָרָץ, אַזּ דָּער אַיךְ זַאָל קָאָגָעָן בְּאָטָשּ אַבְיסָעָלּ צָוְטִירְיָבָעָן דָּעַם
אוּבָיָנָעָן גַּלְוָתְטָרוּעָר.

קוּרְעָנְיִין, וּוְאָוחָהּ אַיךְ בֵּין עַרְשָׁתּ גַּעֲקָוּמָעָן לְעָרָנָעָן, אַיזּ אַ
שְׁטָמְעָטָל מִיטּ חָסִידִים, אָנוּ אַיךְ קָעָן זָאָגָעָן, אַזּ אַיִּן מִיְּנָעָן יוֹנָגָעָן
יאָהָרָעָן אַיזּ קוּרְעָנְיִין פָּאָרּ מִידּ גַּעֲוָעָן וּוֹיּ אַשְׁהָנָעָר אָזָוִים אַיִּן
דָּער וּוְיָלְדָרְנוּנָעָם. אַיךְ הָאָבּ גַּלְיָיךְ דֻּעָרְפִּיהָלָט, אַזּ אַיךְ בֵּין אַיִּן
אָן אַנְדָּרָעָר וּוְעַלְטּ, צְוּוִישָׁן אַנְדָּרָעָר מַעְנָשָׁעָן. דָּא זָהָטּ מָעָן נִיטּ
אָטּ יְעָנָעּ אַיְדִּישָׁעּ גַּנְדִּים, וּוְלְכָעָן מַאְכָעָן אַיךְ פִּיהָלָעָן אַוִּיפּ יְעָדָר
טְרָאָטּ, אַזּ זַיִּהּ זַיְנָעָן דַּי מִיּוּחָסִים, דָּא זָהָטּ אַיִּהּ נִיטּ דַּי לְמָדָרִים,
וּוְלְכָעָן בְּלָאָזָעָן זִיךְ וּוֹיּ דַּי אַיִּנְדִּיקָעָם, אָנוּ קוּקָעָן פֿון אוּבָיָנָ
אוּוֹפּ דַּי פָּרָאָסְטָעּ מַעְנָשָׁעָן. דָּא זַיְנָעָן אַלְעָן גַּלְיָיךְ: דָּער נְבָרָ
אָנוּ דָּער אַרְעָמָאן, דָּער לְמָדוּן אָנוּ דָּער בָּעֵל מְלָאָכָה. קוּמָטּ אַיִּם
טוֹבּ אַדְעָר אַשְׁמָה אַיזּ מָעָן אַלְעָן צָוָאָמָעָן, אָנוּ מָעָן פִּיהָלָטּ זִיךְ
פְּרִיְנְדְּלִיךְ וּוֹי אַיִּין גַּרְוִיסָעּ גַּעֲוִינָד.

אוּסְטָרְדּ דַּי גַּלְיְיכָהִיטּ אָנוּ פְּרִיְנְדְּלִיכָּקִוִּיטּ אַיזּ מִיר זָהָר
גַּעֲפָעָלָעָן, וּוֹאָסּ מָעָן זָהָטּ דָּא נִיטּ אַטּ יְעָנָעּ אִימָעָר פָּאָרְקָלְאָגָנָטּ
פְּנִים־עָרָ, וּוֹאָסּ מָעָן זָהָטּ אַיִּן יְעָנָעּ קִילְיָעָן שְׁטָמְטָלָעָן. דָּער
חָסִידּ זַאָגָטּ, אַזּ עַצְבָּותּ (אוּמָעָטּ) אַיזּ אַמְּיאָסָעּ זִיךְ. עַבְרוּ אַתּ

ד" בשמחה, מען דארוף דיענען נאט מיט פרייד, און דער בעל שם האט נעזנט, אzo דער מענש, וואס ליעבט אין פרייד, טוט דעם ווילען פון נאט. אין יענע שטטעטלעך א שבת פארנסאכט נאך שלוש סעודות ציהט מען אויף זיך ארכיף א מרה שחורה, א שרעליכען אומעט, און מען פאננט אן צו ואנגען תחלים מיט א קלאנעדיגען נגונ, ווי מען באקלאנט א טויטען; און דא ואנט מען חסידות, מען דערצעעהט ואונדרבראער שענהן מעשות, און מען זינגען זיסע הארץיגע נגונים. דאסט זיך א קלינינגייט, א מעשה אדרעד א נגונ, און איך פיהל, איז מיון נשמה הוייט זיך צו העברע וועלטען, און מיון הארץ וווערט אונגעפלט מיט גוטע גע- פיהלען און שטרעבונגען מעחר אידער פון א מוסר ספר.

הוינט אין דער ציוט פון דאוונען פיהלט זיך דא נאדר אן אנדרער באנייסטערונג. פיעל הארץ, פיעל נשמה והערט דא אדריין געלגעט אין דעם דאוונען. מען כאפטט ניט, מען הערט אינצעלגען וווערטער אויסגעמישט מיט א טיעפען זיפז, מיט א הארץיגען נגונ.

גאנץ אפטט זאנט מען חסידות. איינער זאנט און ערקלערט, און אלע הערען. איך פאנג אויך אן צו הערען חסידות. פון אנטפאנג אייז דאס מיר פרעמד, נאדר ביסלאכובויז הוייך איך אן צו פארט שטעהן, איז די חסידות לערנט אונז צו רעכגען דעם מענשען אלט אショף צו נאט, א מיט-ארביביטער איז דער גאנצער שאפונג פון דער וועלט, און אהן דעם מענשען מיטהעלפַּן דא אויף דער ערעד פען מען וועניג וואס אויפטאן דארט אין די הימלען; און דער תכלית, דער צוועק פון דער מענשהייט דארוף זיין די שטרע- בונג צו פארגלייבען זיך צום באישעפר, דאס מויינט, צו פארט פאלקאמען זיך איין כוות (ויטשען), פון איין זויט דארוף דער מענש האבען איז זיך דעם "בטול הייש", דאס מויינט, צו גאנרטיט מאכען די קלינינגייט פון דעם איגגענען קערפערליךען "איך" מיט די אלע ואכערדייג עיפוילען; און פון דער צוויטער זויט זאל דער מענש גערענען, איז ער איין דאס אויג פון דער גאנצער שאפונג, און אהן איהם איין די זאנצע וועלט נאך ניט ווערט.

וויטער לעערענט די חסידות, או טאנן מצות און לערנען תורה כוֹ מען נאך אויט ליעבען צו נאט, און ניט אויס מודא,

דאס מײַינט, אָזֶן מעַן זָאַל עַס נִיטָּן צְוִילִיעַבָּן עַדְן אָזֶן עַולְםַן הַבָּא פָּאַר זַיךְ, נָאָר צְוִילִיעַבָּדַם וְאַהֲלָא אָזֶן בְּעַסְטַּפְּן דָּעַר וּוּלְטַן; אָזֶן נָאָטַעַס דִּיעַנְסַטּ, זָאָגַט דַּי חַסְידָות, באַשְׁטָעַתְּתַּה נִיטָּן נָאָר אַיְן זָאָגַעַן דַּי אַנְגָּעַשְׂרִיבָּעַנְעַ תְּפָלוֹת, אָזֶן נִיטָּן פִּינְגִּינְגַּעַן זַיךְ מִיטַּתְּנַתְּיִים. דָּעַרְחוּפְּטַ פָּאַדְרַעַטַּ זַיךְ צְוִילִיעַבָּדַם גַּאֲטָעַדְרַעַסְטַּת הַתְּעוּרָרוֹת הַלְּבָב — דַּי אַוְיְפָוָאַכְּוָנְגָן פָּן הַאַרְצָעַן, וּוּלְכָעַן זָאַל פְּרִיחַ רְעַן דָּעַם מְעַנְשָׁעַן צַו הַתְּלַחְבּוֹת, צַו אַזְּאַלְבָּגָן בְּאֲגִינְסְּטָעַרְוָנְגַּן, פָּן וּוּלְכָעַר דַּי נְשָׁמָה רִיסְטַּת זַיךְ שְׁטוּרַעַמְרוֹגָן צַו הַעֲכָרַעַד וּוּלְטָעַן, אָזֶן דָּאָס בְּרִינְגַּטְּ דָּעַם מְעַנְשָׁעַן צַו הַשְּׁתְּפָכוֹת הַנְּפָשָׁׂת, וּוּעַן עַר גִּיסְטַּ אָוִס זַיְינְגַּט גַּאֲנַצְּעַן הַאַרְץ אָזֶן עַר דָּרְגָּהַת צַו הַתְּדַבְּקוֹת, דָּאָס מִינְטַּ, וּוּעַן דָּעַר מְעַנְשָׁז וּוּאַקְסַטַּת זַיךְ אַלְיַיְן אַיְבָּר, טָוָת זַיךְ אָוִס פָּן חַוְּמָר — קַעְבָּעַרְלִיבְּקִיטַּ — אָזֶן פָּאַרְאַיְינְגַּט זַיךְ מִיטַּ דָּעַר גַּאֲטַּ — קַעְבָּעַרְלִיבְּקִיטַּ — קַעְבָּעַרְלִיבְּקִיטַּ — אָזֶן פָּאַרְאַיְינְגַּט זַיךְ מִיטַּ דָּעַר אַונְגְּנַדְלִיכְבָּר לִיכְטִינְגִּיטַּ. אָט אָזְּוִי בִּיסְלַעַכְּ, וּוּיְיוֹ בֵּין אַיךְ גַּעַוְוָאַרְעַן אַלְיַיְן חַסְדָּעַלְעַד, אַיךְ דָּאַוָּעַן מִיטַּ בּוֹנָה, אַיךְ הַעָר וּוּי מְעַן זָאָגַט חַסְידָות, אַיךְ זָוָגַן דַּי חַסְדִּישָׁעַ נְגַנְּוִים מִיטַּ דָּעַר גַּרְעַסְטָר בְּאֲגִינְסְּטָעַרְוָנְגַּן, אָזֶן פִּיהָל זַיךְ גַּלְיַיךְ מִיטַּ אַלְעַד — מְעַן.

פָּן מִין לְעַרְנָעַן הַאָב אַיךְ יַעֲצַט אַוְיךְ מִעהָר הַנְּאָתָה. עַרְשְׁטָעַנְטַּ, הַאָב אַיךְ אַגְּנַעַפְּאַנְגַּעַן בְּעַסְטַּר אָזֶן טַיְעַפְּרַ צַו פָּאַרְשְׁטָעַהָן דַּי גְּנָאָרָה, אָזֶן צְוִוְיְטָעַנְטַּ, גַּעַפְּעַלְטַּ מִיר זַעַחְרַ דָּאָס לְעַרְנָעַן אַלְיַיְן פָּאַר זַיךְ, אַחַן אַ רְבִּיְּן. וּוּי גַּשְׁמָאָק דָּאָס אַיְזַּן, וּוּעַן מְעַן קְוָמַת צַו אַ שְׁוּעַרְעַן עַנְיַן, אָזֶן מְעַן שְׁטְרִינְגַּטְּ גָּוָטַּ אַנְדָּעַם קַאְפַּט, אָזֶן נַאֲכָהָר צִוְּיָוָגַט מְעַן זַיךְ אַיְבָּר, אָזֶן מְעַן אַיְזַּן אַוְיְפַּן רִיכְטִינְגַּעַן וּוּגַן, דָּאָן פִּיהָלָט מְעַן דָּאָךְ דָּעַם גַּרְעַסְטָר פָּאַרְגְּנִינְגַּעַן.

אָזֶן אַיְן דַּי לְאַגְּנָעַן וּוּינְגְּרַעַנְכַּט הַאָב אַיךְ אַמְּאָלָל לְיֻבָּעַ צַו בְּלִיְּבָעַן. אַלְיַיְן אַיְן שְׁטִיבָּעַלְעַד, אָזֶן לְעַרְנָעַן בֵּין הַאַלְבָּעַד נַאֲכָטָה. אָזֶן אַמְּאָלָל פָּאַרְוּוּלִט זַיךְ מִיר אַוְיְפְּשָׁטָעַהָן דַּרְיִי שְׁטוּנְרָעַן פָּאַרְטָאָגָן, שְׁטָעַה אַיךְ אַוִּיתָה. מִיטַּ אַיְזַּן וּוּאָרטַּ, אַיךְ טָוָת, וּוּסָס מִין הַאַרְץ גַּעַלְוָסְטַּ, אַיךְ הַאָב נִיטָּן קִיְּן בְּעַלְיָה בְּתִים אַוְיָה זַיךְ. אַיְבָּרְהַוְּפְּטַּ הַאָב אַיךְ לְיֻבָּע זְוּמְעַרְצִיּוֹת צַו זִיצְעַן אַמְּאָלָל אַגְּנַעַטְעַן נַאֲכָט אָזֶן לְעַרְנָעַן. אַיךְ קַלְיַיבָּזַיךְ אַוִּים אַ לִיכְטִינְגַּעַן שְׁעהָנָעַ נַאֲכָט, עַפְּעַן אַב אַלְעַע פָּעַנְסְטָאָר ; אַ וּוּנְטַעַלְעַד, אַ קוּוִיקְעַנְדִּינְגַּעַר בְּלָאָזְטַן פָּן אַלְעַזְיַטְעַן, אָזֶן אַיךְ זַיךְ זַיךְ אָזֶן לְעַרְנָעַן מִיטַּ דָּעַם אַוְמְעַטְיַגְּעַן גַּגְוָן דַּי

און איז די לאנגע ווינטער-געכט האב אויך אומאל ליעב זו בלוייכען אליאו
און שטיבעל און לערנען כיוז האלבע נאכט (זוויט 98).

טייעפע געדאנקען פון אונזערע חכמים, וועלכע איך הוויב און אלע מעהר צו פארשטעהן און צו פארגעטערען, און ווען עס טראפעט א נאנץ שווערער ענין, און מיין קאפ באנרייפט ניט די טיעפע זיניגע ווערטער פון די חכמים, דאן האָך איך א מיטעל. איך שטעל זיך מיטען פנים צו דער וואנה, און זאג מיט גרויס כונה "אהבת עולם", און, ווען איך קומ צו די ווערטער "וותן בלכנו בינה להבן" פאנג איך און צו ווינגען, און בעט: "גאנטעןוי, גיב אין אונזער הארץן פארשטען צו פארשטעהן דיין תורה". נאָך אֶזְאָז תפללה ווערט ערפם ווי אין די אוינגען ליכטינער, און דער קאָפ ווערט קלעהרער. איך פאנג אַן דעם ענין פון אַנְפָאָגָג, רוחיג, גיטט געכאנט, פול מיט האָפָעָנוֹן, אָז גאנט וועט חעלבען. עס געהט אָזָעָמָע אַשְׁטָוֹנְדָעָן, אָז אֶזְאָז וְעַה אָז אֶזְאָז פִּיהְלָן, אָז אֶזְאָז פָּאָרָה שטעה שווין גוט דעם בלאטט גمراָ. "ינעת ומצתת תאָמן", אָז מען מאָטערט זיך, מען האָרוּעוּט, דער גרוּרוּיכַט מען, אָזָוּי האָבע אונזערע חכמים געוזאנט.

אמאל טראפעט, אָז מיר פָּאָרוּוּלְט זיך עטוואָס אַנְדָּרָס אָנְ- שטאמט גمراָ, דאן קוק איך אַרְיוֹן אֵין מדרש. איך האָב זעהר לייעב מדרש. צוישען די אַנדערע ספרים האָב איך געפונגען אַ קלְיָוִן ספר, וואָס מען רופט "בחינת עולם". עפָע אָז אֵין אַיהם אַ שׂוּעָרָע שְׁפָרָאָר, אַכְּבָר שׂוּעָרִינְקִיְּתַּת אֵין לְעָרְעָנָע שְׁרָעָקָט מִיד נִימָּת, אָז אֶזְאָז קוק אֵין אַיהם נאנץ אָפְט אַרְיוֹן.

48. יודא זומען, א גביר א חמיד.

איך לערען אֵין יודע זומען שטיבעל. אַ בֵּית הַמְּרוֹשָׁ רַוּפָעָן זוי שטיבעל. יודע זומען אֵין אַ הוַיְכָעָר שְׁעהָנָעָר מֵאַנְטְּמִיט אַ שׂוּוֹאָרְצָעָר קִיְּלָעְכִּינְגָּעָר בָּאָרָד, מִיט שׂוּוֹאָרְצָעָ אַוְינְגָּעָן, וועלכע קָסְפָּעָן טִיעָף אָזְן עַרְעַנְסָט, אַכְּבָר אַיְמָעָר מִילְּד אָזְן גוּט. ער געהט שעוזן אָזְן רַיְין גַּעֲלִידָעָט. מען זאנט, אָז ער אֵין אַ לְמָדוֹן אֵין גمراָ אָזְן פּוֹסְקִים. ער זאנט זעהר גוט חסידות, רעדט גוט פּוֹלִיש אָזְן אַבְּיִסְעָל רַוְּסִישָׁ, אָזְן אֵין בָּאָרִיחָמוֹת, אַפְּיָלוֹ צוֹוִישָׁעָן קָרִיסְטָעָן, פָּאָר אַ קלְיָוִן אָזְן אַרְעַנְטִילִיכָּעָן מענשען. ער האָט נאָר צוֹוִי קִינְ- דָּעָר, אַ זוּחָן אָזְן אַ טָּאָכְטָעָר, אָזְן האָלָט אַ יְתָוָה אַלְסָן אַיְינְגָּעָן

קינד. ער האלט אויף אַרעדנְדֵע דעם פֿרײַזֶס הווֹת מִיטּן ברויַז פֿון בראנפֿען. ער האט אַ גָּרוֹטְסָע קָרְעַטְשָׁמָע מִיטּן אָן אַכְּסָנָה, אָן האנדעלט מִיטּן וּוְאלְד אָן פְּלָאָקְטָם. אַידְעַן האבָּעַן פֿון אַיְהָם פרונְסָה, אַיבָּעָרְהוּוֹפְּטָט אַלְעַ פְּרִינְד זַיְגָּנָעַן פְּאַרְזָאָרגָּטָט מִיטּן אַ שְׂטִיקְעַלְבָּרְוִיטָט, אָן קִינְעַר בְּאַקְלָאָגְּט וּךְ נִימָּט. אָן פְּיַהְרָעְנְדִּין אַזְּעַלְכָּעַ גַּעֲשַׁעַפְּטָעַן, האט ער נַאֲךְ צִיטָּט צַו זַיְגָּנָעַן בְּאַרְצָן עַולְמָן, אַיְן דַּעַרְטְּרִיךְ דָּאוּנוֹנָעַן אַ פְּרָקְ מִשְׁנָיוֹת אָן בֵּין מַחְהָה לְמַעַרְבָּד עַין יַעֲכָב אַדְרָרְטָה.

אַיךְ האָב זַהְרַר לְיַעַב צַו הָעָרָעַן זַיְגָּנָעַן, וּוּעַן ער בְּלִיּוּבְּט אַמְּאָל אָן שְׂטִיבָּעַל שְׁפַּעַטְעָרְטָרְפָּעַן אַלְעַמְּעָן. אַיבָּעָרְהוּוֹפְּטָט פְּרִיְּדָטָג צַו נַאֲכָטָם. אַיךְ עַס בִּיְיָ אַיְהָם שְׁבָתָה. אַלְעַ גַּעַהְעַן שַׂוִּין אַזְּוּעָק פֿון שְׂוֹהָלָן, נַאֲךְ אָן זַיְגָּן זַיְגָּן בְּיַהְיָהְבָּעָן וּוְאַרְטָעָן אַזְּוּפָּאָיָהָם. ער שְׁמַעַתְּ מִיטּן פְּנִים צָוָם וּוְאָנָר, אָן דָּאוּנוֹנָעַן אַזְּוּזָּהָרְצָיָן, אָן מִיטּן זַיְגָּן שְׁעַהְנָעָר שְׁטִימָעַ זַיְגָּנָגָט ער אַיְינְגָּעַ שְׂטִיקְלָעַדְ פֿון דָּאוּנוֹנָעַן, אַזְּ אַיְהָר פְּאַרְגָּנְסָטְ דִּי גַּגְנָצָעַ וּוְעַלְמָן, אָן דָּרְפִּיהְלָט עַפְּעָם אַ שְׁעַהְנָעָרְעַ אַזְּ הָעַכְּבָּרְעַ וּוְעַלְמָן. אָן וּוּ שְׁעַהְנָעַן אַיְזָן, וּוּעַן מַעַן קוּמָטָן פֿון שְׂוֹהָלָן אַחֲיָים. דִּי וּקְעָם גְּרוֹיְסָעְ זְלָבְּעָרְנָעְ לְיַהְיָהְבָּעָן מִיטּן גְּרוֹיְסָעְ סְטָעָרְיָנָעָוּ לִיכְתְּ שְׁמַעְהָעָן אַוִּיפָּ דֻּעַם לְאַנְגָּנָעַן שְׁעַהְנָעַן גְּדַעְלָעָן טִישָׁ. דִּי פְּרִוִּי מִיטּ אַיְהָר עַדְלָעָן צְעַרְטָלִיבָּעָן פְּנִים, וּוָאָס דְּרִיקְט אָוָס צְנִיעָות מִיטּ שְׁתָאָלָן, זַיְצָט אַיבָּעָר דֻּעַם צְעַנְהָה וּרְאַנְהָה. דִּי טְעַכְּטָעָרְלָל מִיטּ דַּעַר יְתָומָה הָעָרָעַן זַיְדָן צַו וּוָאָס דִּי מַזְטָעָר לְיַיְעַנְתָּם.

מִיטּ אַ שְׁעַהְנָעָר מַעְלָאָדְרִיעָ פְּאַנְגָּטָ ער אָן צַו זַיְגָּנָעַן „שְׁלָוּם עַלְיכָם“, אַ הַיְּלִינְגָּעַ שְׁטִילְקִיְּטָ רֹוחָת אַיְן הוּוֹ. אַיךְ מִיטּן בְּנָ יְחִידָ זַיְגָּנָעַן שְׁטִילְעָרְחִיָּט. אָן אַטְמָאָכָט עַר קִידּוֹשׁ. מַוְרָ אַלְעַ שְׁמַעְהָעָן שְׁטִילָ מִיטּ אַרְאָבְּגָעָלָזְעָנָעָ קָעָפָ. ער האָלָט דֻּעַם גְּרוֹיְסָעְ זְלָבְּעָרְנָעָם בְּעַכְּרָמָעָמָט וּזְיָוָן. ער פְּאַרְמָאָכָט דִּי אַוְגָּגָן, פְּאַרְטָרָאָכָט זַיְדָ אַמְּאָמָעָנָט, אָן אַיְנְצָיָנָעָ וּוּרְעָטָרָמָט אַזְּבָּאָזָן אַזְּבָּאָזָן אַזְּבָּאָזָן צַו נִיסְעָן זַיְדָ פֿון טְיַעַפְּעָן הָרָעָצָעָן, אָנוֹ עַס פִּיחָלָט זַיְדָ דִּי הַיְּלִינְקִיְּטָ פֿון דֻּעַם אַמְּתָּהָן אַירְדִּישָׁעָן שְׁבָתָה. בַּיּוֹם טִישׁ זַיְצָט מַעַן לְאַנְגָּן. נַאֲךְ דִּי פִּישָׁ זַיְגָּנָט מַעַן אַזְּמָרָבָּשָׁבָהָן, אָן נַאֲךְ דִּי לְאַקְשָׁעָן זַיְגָּנָט דַּעַר זַוְּהָן אַיְסָוּעָנָיָן אַ פְּרָקְ מִשְׁנָיוֹת פֿון מַסְכָּת שְׁבָתָה.

44. הירושל דער צדיק.

א צויזיטער, אווֹף וועלכען אַיך האָב געקופט מיט גרויס כבוד,
אייז הירשל דער צדיק. אין קוּרעניע דאָרֶפֶט מען קענען פֿאָרְדִּיעַנְעַן
דעַם נָאָמָעַן „צִדִּיק“. דָּאָס אַיְז אַכְּלִינְקָעֶר, מאָגְעָרָעֶר אַיך,
וּאָס אַיְז אִיכְמָעֶר אַין אַיְלָעָנִישׁ. אִיכְמָעֶר האָט עַר עַפְעַס צַו טַאנַ
ער אַיְז דער קָאנְטָאָרטִישִׁיך בֵּי יְהָוָה זֹסְעָס, דָּרֶךְ זִין האָנְדָר גַּעַתְּחַטְּ
דוֹרֶךְ דַּי גַּאנְצָע בְּרָאָנְפָעָן; עַר אַלְיוֹן מִישְׁטָן אַוְן מַעֲסָט, פֿאָרְדִּ
קוּיפְּט אַוְן פֿאָרְשָׁרְבִּיבָּט. הַיְינְט דָּאָרֶפֶט עַר אַבְּהָתָעָן אַיְז דער
פְּרִיהָ, וּעַן דַּי זָוַן גַּעַתְּחַטְּ אָוֹתָה, אַוְן פֿאָרְגָּאָכָט, וּעַן דַּי זָוַן פֿאָרְדִּ
גַּעַתְּחַטְּ, אַוְן דָּאָרֶפֶט אַלְיוֹן לְוַיְוָעָן אַיְן אלְעַאֲשָׂה לְהַלְּעָן אַנְשְׁטָעַלְעַן דַּי
זַיְוְגָּעָרָס רִיכְטִיגָּר, אָוָם אַיְרָעָן זַוְּלָעָן וּוַיְסָעָן דַּי רִיכְטִיגָּר צִיְּמָת, וּעַן
צַו דָּאוּגָעָן, אַוְן פֿרְיוֹתָאָג, וּעַן צַו בְּעַנְשָׁעָן לִיכְטָן. אַיְינְמָאָל אַיְז
מָאָנְכָט שְׁבַט זַיְנָעָן אַלְעַאֲשָׂה נַעַכְתָּ גַּעַוּעָן וּוְאַלְקָעַנְדִּינְגָּע. מַעַן האָט
שְׁוִין דַּי אַיְגָעָן אַוְיְסָגָעָקָט, אַוְן דַּי לְבָנָה בְּאוֹוִיּוֹת זַיךְ נִימָּת. עַם
אייז שְׁוִין דַּי לְעַצְמָעָן נָאָכָט, אַוְן אַיְרָעָן האָבָעָן נָאָךְ נִימָּת מַחְדָשָׁ
גַּעַוּעָן דַּי לְבָנָה. מַעַן אַיְז גַּעַוְעַסְעַן שְׁפָעַט, אַוְן נִימָּת דְּעַרוֹאָרֶט זַיךְ,
אייז מַעַן גַּעַנְגָּעָן שְׁלָאָפָעָן. אַיְן שְׁלָאָפֶט דָּרְהָהָר אַיךְ אַשְׁטָאָרָעָן
קְלָאָפֶט אַיְז פֿעַנְסָטָעָר. אַיךְ לְיוֹתָץ, אַיךְ הַעָר מַעַן שְׁרִירָות:
„נִיכְעָר דַּי לְבָנָה מַחְדָש זַיְן“. אַיךְ נִים אַב גַּעַנְעַלְוָאָסָעָר, בְּאָפֶט
אַרְיוֹתָה דַּי זַאְכָעָן אַיְז לְיוֹתָאָרְזָוִס אַיְז נָאָס, אַיְן זַעַה וּוּי אַיְדָעָן
לוַיְוָעָן פָּוּן אַלְעַזְוִיטָעָן. הַיְרָשָׁעָל דַּעַר צְדִיק האָט נִימָּת גַּעַשְׁלָאָפָעָן,
עַר האָט גַּעַוְוָאָרֶט, טָאָמָעָר וּוּעַט גַּטְאָט רְחוֹמָנוֹת האָבָעָן, אַוְן גַּטְאָט
הָאָט גַּעַהְאָלְפָעָן, דַּי לְבָנָה האָט זַיךְ בְּאוֹוִזְעָן. עַר האָט גַּעַנוּמָעָן
וּוּקָעָן דַּי שְׁכָנִים, אַוְן מַעַן האָט אַיְינָעָן דַּי אַנְדָרָעָן גַּעַוּעָקָט, בֵּין
אַלְעַזְוִינָעָן אַוְיְפָגָעָשְׁתָאָנָעָן. דַּעַר פֿרָאָסָט בְּרָעָנָט, דַּי לְבָנָה שְׁיָוָנָט,
הַונְּדָרְטָעָר אַידְיוּשָׁע קְלוֹתָה צְוִינָסָעָן זַיךְ אַיְז דַּעַר שְׁטָלְקִיּוֹת פָּוּן
דַּעַר נָאָכָט, אַוְן הַיְרָשָׁעָל דַּעַר צְדִיק שְׁיָוָנָט פָּוּן שְׁמָחָה.

45. מיין גְּבִירִישׁעַר חַבָּר אַיְז וּוּי אַיךְ דָּרְשָׁעָק זַיךְ פֿאָר אַן אַפְּיקָוּרָם.

מיין אַיְינְצִינְגָּר חַבָּר, וּאָס אַיךְ האָב דָּאָ, אַיְז חַיִם זַלְמָן,
יְהָוָה זֹסְעָס בֵּן יְהָוָה. עַר אַיְז אַבְּיָסָעָל עַלְטָעָר פָּוּן מִיר, אַבְּנָעָר

פִּוּלַּע הַכְּבָעַר. עַר אַיּוֹ אֶלְאָנְגָּעַר, אֶל דִּינְגָּר וּוּ אֶלְוָבּ, מֵיטַּ אֶלְאָנְגָּעַן בְּלִיְּכָעַן פְּנִים, מֵיטַּ אֶלְאָנְגָּעַן נָאָזַן מֵיטַּ צְוּוִי פָּאוֹת. עַר אַיּוֹ עַפְעַס אֶקְרִינְקְלִיבָּעַר, דָּרְיַיְבָּעַר טְרִינְקָט עַר אֶסְטַּ מִילְּקָד אָזַן רְוִיְּהָעַ אַיְיָעַר. אַזְוִי הַאֲטַּמָּא אַיְהָם גַּעַיְהִיסְעַן אֶדְאַקְטָאָר אַיְן וּוּיְלָנָא, אָזַן דָּעַר דָּאַקְטָאָר הַאֲטַּמָּא אַגְּנָגְזָאָגָט, אַזַּוְעַר זָאָל בְּאָפְעָן אֶפְולָעַ פְּרִישְׁעַ לְוֹפְטַ, דָּרְיַיְבָּעַר הַאֲטַּמָּא יְוָדָא אַלְיָיָן גַּעַבְעָטָעַן מַזְּקָ, אַזְאָיד זָאָל מִיטַּ זִיְּן בְּן יְהִידָּר אַרוּמְגָעַהָן אַלְעַטָּאָג שְׁפָאַצְיָעָרָעַן. גַּעַהָעַן מִיר אַרְוּם יְעַדְעַן פָּאַרְנָאָכָט, אַפְּלִיו וּוּינְטָעַר צִיּוֹת, וּוּעַן דָּאָס וּוּעַטָּעַר אַיְן שָׁעָהָן.

אָזַן זְוּמְעַרְצִיּוֹת, אַוְסָעַר יְעַדְעַן פָּאַרְנָאָכָט, פְּלָעָעַן מִיר פְּרִוְיְטָאָג אָזַן שְׁבַּת בִּיטְאָג פָּאַרְקְרִיבָּעַן אַיְן וּוּאַלְדָּר, צְוָלָעָעַן זִיךְּר אָוּנְטָעַר אֶ בּוּיָּם, אָזַן רְעַדְעַן וּוּעַגְעַן גַּוְטָּעַ אַיְדָעַן, וּוּעַגְעַן חַסְדִּוּת אָזַן וּוּעַגְעַן אַלְעָסָם וּוּאָסָם עַמְּטוּ זִיךְּר אַיְן גַּנְיָהָנָם, אָזַן יְעַדְעַר אַיְינְעַר אַיְן זִיכְּר גַּעַוְעָעַן, אַזַּוְעַר וּוּוּסָם וּוּאָסָם עַמְּטוּ זִיךְּר אַיְן דִּי הַיְמָלָעַן, דָּרְפְּאָר אַבְּעָר הַאָבָעָן מִיר וּוּנְגָן וּוּאָסָם גַּעַד וּוּאָסָם עַמְּטוּ זִיךְּר אַוְיָף דָּעַר עַדְר. פָּוּן קִינְעַ צִיּוֹתְגָעַן וּזְהַתְּמַעַן דָּאָנִיט. וּוּיְסָעַן מִיר נִיט, אָזַן קִינְעַ פְּרַעְמָדָעַ מְעַנְשָׁעַן זְהַתְּמַעַן דָּאָנִיט. הַאֲטַּמָּא גַּעַטְרָאָפְעַן אַיְינְמָאָל, אֶ פְּרִוְיְטָאָג פָּאַרְנָאָכָט, לְוִיפְטַ אָרְיָין חַיְּם זְלָמָן, אָזַן רְוֹפְטַ מַזְּקָ צַו זַיִּי. "אַיְיךְ וּוּלְ דִיר עַפְעַס וּוּיְזָעַן", זְאָגָט עַד. עַר פְּחִיחָתְטַ מַזְּקָ אָרְיָין אַיְן הוּוּי, אָזַן וּוּיְזָעַט אַיְן צְוּוִיְתָעַן צִימָעָר אַוְיָף אֶ פְּרִיעַ, וּוּלְכָעָר עַסְטַ גַּפְּלִיטָעַ פִּישַׁ. "דָּאָס אַיּוֹ אֶ אַיְדָ", זְאָגָט חַיְּם זְלָמָן, "אַזְאָדְרוֹוָאָקָטַ פָּוּן וּוּיְלָנָא, גַּעַקְוָעַן צַו אַוְנוֹעַר פְּרִיעַ". אַיְיךְ מַזְּקָ אֶ קָוָק נָאָךְ אַמְּאָל. אַחֲן אַבְּרָקָעַל פָּאהָ, אַבְּגָעָנָאָלָט דִּי בָּאָרָד, עַסְטַ אַחֲן אֶ הַיְתָעַל, אָזַן עַד הַאֲטַּמָּא גַּאָר נִיט קִינְעַ אַידְיוּשָׁעַן פְּנִים. אַיְיךְ גַּלוֹּב נִיט חַיְּם זְלָמָן, אָזַן פְּרָעַן זִיְּן מַוְטָּעַר, אָזַן זִי עַנְטָפָרָט מֵיטַ אֶ שְׁטָאָרָקָעַן זִיפְּצַ".

"יעַ, מִין קִינְדַּ, דָּאָס אַיּוֹ אַיְיךְ אֶ אַיְדָ".
אַיְן אַבְּנָר הַאֲטַּמָּא מַזְּקָ יְוָדָא גַּעַבְעָטָעַן, אַזַּוְעַר זָאָל גַּעַטְיָגָעַן מִיטַּ דָעַם גַּאָסָט. אַיְהָם אַיּוֹ אַלְיָיָן אַוְמָעָטָג צַו שְׁלָאָפְעַן. דָעַר גַּאָסָט הַאֲטַּמָּא מַזְּקָ פְּרִיְינְדָלִיךְ אַוְיְבָגָעָנוּמָעַן, עַר רְעַדְתַּ שָׁעָהָן אַיְדִישַׁ.
עַר פְּרָעָנָט, וּוּלְכָעַ גַּמְרָא אַיְיךְ לְעַרְעַן, אָזַן דָּרְמָאָהָנָט אַיְינְגָעַ גַּעַוְעָן אַזְאָרִימָעַר יִשְׁבָּה בְּחוֹר, נִאָר גַּוְטָּעַמְעַנְשָׁעַן הַאָבָעָן אַיְהָם

ארויונגעריהרט אויפֿן זועג, און געהאלפֿען איהם שטודירען ביז ער איין געוואדען אן אדרווקאטען. ער רעדת און איך טראכט: „או אָך אָן ווועה אַיּוֹ צְוָה דֻּסְמָ וּוּעָג, ווֹאָסָ זַיִדָּהּ דֵּיקָ אַרְיוֹנֶגֶעָ פִּיהָרֶטָּהּ“. נאכְהָעָר טוֹט ער מִיר אַזְּגָן: „פָּאָחָר מִיטּ מִיר קִיּוֹן ווּילְנָא, דָּאָרָט וּוּלְעָעָן מִיר דֵּיקָ מַאֲכָעָן פָּאָר אַ מעַנְשָׁעָן“. — „אַ שְׁעָהָן תְּכִלִּית וּוּעָט אַיְהָר דָּאָרָט פָּוּן מִיר מַאֲכָעָן“, טראקט איך מִיר, אָנוֹ עַרְוּוֹיְלָהּ דַּעֲרוֹעָה אַיּוֹ, אָזָ ער הָאָט זַיִדָּהּ שְׂוִין אַוְסְגָּעָטָאָן, אָנוֹ דָּעַר חְבָרָה מִן הָאָט קִיּוֹן אַרְבָּעָ כְּנָפּוֹת אַוְידָ נִיטָּהּ. אַ שְׁוֹרְדָעָר הָאָט מִיר אַנְגָּעָכָאָפְּטָהּ. איך הָאָב מַרְאָ צְוָה נַעֲכְתִּינָעָן מִיטּ אַיִּהְם. איך בֵּין אַרוֹדִים פָּוּן צִימָעָהּ, אָנוֹ נִיטּ אַוְמָגָעָהָרָט זַיִדָּהּ. אַזְּוִי אַיּוֹ זַיִדָּהּ אַיּוֹ קָוָרָעָנִיּ דַּי צִיּוֹת גַּנְגָּנָעָן. איך בֵּין נַגְּנָעָן צּוֹפְּרִיעָדָעָן פָּוּן דֻּסְמָ לְעַכְעָן, אָנוֹ זַיִדָּהּ פָּאָרְבִּינִיךְ זַיִדָּהּ, גַּעַת אַיִּיךְ זַיִדָּהּ דָּרְקָ אַהֲיָים, זַעַת זַיִדָּהּ מִיטּ דַּי הַיְמִישָׁעָ, אָנוֹ גַּעַת צּוֹרִיךְ לְעַרְגָּעָן.

